

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΕΙΡΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

1

1948

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
ΑΡΙΘ. ΕΙΣΑΓ. 8271
ΒΙΒΛ. ΑΡΙΘ. 1161. 48

ΕΠΕΤΗΡΙΣ
ΤΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΤΕΥΧΟΣ Ι.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

1948

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Ὁ αείμνηστος Δημήτριος Παππούλιας διὰ τῶν ἐργασιῶν του ἐπὶ τῆς ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ δικαίου δὲν παρέσχεν ἀπλῶς ἀπαραίτητον βοήθημα εἰς τοὺς ἀσχολουμένους μὲ αὐτήν, ἀλλ' αὐτόχρομα βάσιν καὶ φωτεινὸν ὁδηγὸν εἰς πᾶσαν περαιτέρω σχετικὴν ἔρευναν.

Ὡς Ἀκαδημαϊκὸς ἐνέπνευσε τὴν ἀπόφασιν τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν πρὸς ἴδρυσιν παρ' αὐτῇ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1929 τοῦ Ἀρχείου τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Δικαίου, μὲ σκοπὸν τὴν περισυλλογὴν τῶν ἐλληνικῶν νομικῶν ἐθίμων ἀπὸ τοῦ Δου μ.Χ. αἰῶνος μέχρι σήμερον, ὡς καὶ τὴν ἐπεξεργασίαν καὶ τὴν ἔκδοσιν των.

Εἰς τοῦτο ὁ σοφὸς καὶ ἐμπνευσμένος Διδάσκαλός μας δὲν ὠρμήθη μόνον ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ καὶ τοῦ πρακτικοῦ ἑνδιαφέροντος, τὸ ὁποῖον παρουσιάζει ἡ ἐργασία αὕτη διὰ τὴν νομικὴν ἐπιστήμην, ἀλλ' ἐκ πλεον καὶ ἐκ τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος, τὸν ὁποῖον ἐμφανίζει, εἰδικῶς διὰ τὸν Ἕλληνα νομικόν, τὸ ἔργον τοῦτο.

Εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος, ὡς γνωστόν, τὰ νομικὰ ἔθιμα ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας ἀπετέλεσαν τὴν κυριωτέραν, ἐν ὁρισμένῃ δὲ περιόδῳ τὴν κυριωτάτην, τῶν πηγῶν τοῦ ἰσχύσαντος δικαίου του. Κατὰ ταῦτα διὰ τῆς γνώσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐθνικοῦ δικαίου θὰ παρασχεθῇ καὶ μία ἐπὶ πλεον ἀπόδειξις τῆς συνεχείας τοῦ ἐθνικοῦ βίου καὶ τῆς ἐνότητος τοῦ Ἑθνους μας, ἀκόμη δὲ, εἴμεθα βέβαιοι, καὶ τοῦ ὅτι κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς χρόνους τῆς τουρκοκρατίας τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος δὲν εἶχε τὴν συνείδησιν δούλου, ἀλλὰ αἰχμαλώτου.

Ὡς ἐν τῶν μέσων πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἀποστολῆς τῶν παρὰ τῇ Ἀκαδημίᾳ Ἀθηνῶν λειτουργούντων ἐπιστημονικῶν Ἀρχείων ἐθέσπισεν αὕτη τὴν δημοσίευσιν εἰδικῆς Ἐπετηρίδος ἐπιστημονικῆς παρ' ἐνὸς ἐκάστου τούτων, εἰς τὴν ὁποίαν καταχωροῦνται ἀποκλειστικῶς μελέται τοῦ προσωπικοῦ τοῦ οἰκείου Ἀρχείου. Διὰ διαφόρους ὁμως λόγους ἡ ἔκδοσις τοῦ πρώτου τεύχους τῆς Ἐπετηρίδος τοῦ Ἀρχείου τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Δικαίου μόλις σήμερον πραγματοποιεῖται, δημοσιεύεται δ' ἐν αὐτῇ μία μόνον μελέτη, ἡ τοῦ ὑποφαινομένου, καθ' ὅσον αἱ λοιπαὶ ἐπιστημονικαὶ θέσεις τοῦ Ἀρχείου τούτου, παρὰ τὴν πρόβλεψιν τῆς Ἀκαδημίας, παραμένουν, ἀτυχῶς, κεναί, καὶ ἐπομένως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρχουν πρὸς δημοσίευσιν μελέται καὶ ἄλλων συνεργατῶν.

Πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι τὸ ὑποκείμενον τῆς ἐν τῷ παρόντι τεύχει διατριβῆς ἐξελέγη μὲ εὐρυτέραν προοπτικὴν. Δι' αὐτῆς δὲν ἐπεζητήθη ἀπλῶς ἡ ἔρευνα νοταριακῶν κυρίως ἐγγράφων πρὸς διευκρίνησιν ἢ καὶ ἀποκάλυψιν νομικῶν τινων

ἐθίμων, ἀλλὰ σκοπεῖται προσέτι, ὅπως διὰ τῆς δημοσιεύσεως καὶ τῶν ἐγγράφων ὑπομνησθῇ ἡ ἑκκλησις τοῦ Δημητρίου Παππούλια πρὸς τοὺς Ἑλληνας νομικούς, ἣν πρὸ εἰκοσαετίας περίπου ἀπηύθυνεν ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦ Δικηγορικοῦ Συλλόγου Ἀθηνῶν, ἵνα συμβάλλουν καὶ οὗτοι εἰς τὴν περισυλλογὴν τοῦ ἐθιμικοῦ ὕλικου, διὰ τὴν ὁποίαν εἶναι καὶ ἐνδεδειγμένοι καὶ ἀπαραίτητοι, διότι, ὡς εἶναι εὐνόητον, μόνοι οἱ εἰδικῶς ἀσχολούμενοι μὲ τὴν ἱστορίαν τοῦ δικαίου εἶναι φυσικῶς ἀδύνατον νὰ ἐπαρκέσουν. Ἡ ἐν τῇ παρούσῃ πραγματεία ἑκδοσις νοταριακῶν ἐγγράφων καθιστᾷ ἔμπρακτον τὴν ἀνωτέρω ὑπόμνησιν καὶ παρέχει ζωηροτέραν τὴν ἐντύπωσιν τῆς ἀξίας αὐτῶν, διεσπαρμένων κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς ἀγνώστων χεῖρας, ἀπροσίτων κατὰ κανόνα πρὸς ἐπιστημονικὴν ἔρευναν καὶ ὑποκειμένων εἰς συνεχῇ φθορὰν καὶ ἀπώλειαν.

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Ἀρχείου
ΙΑΚ. Τ. ΒΙΣΒΙΖΗΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΙ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΣΥΖΥΓΩΝ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΑΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΧΙΟΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΝ*

§ 1. Προτασσόμενα.

Κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν ἑλληνικῶν νομικῶν ἐγγράφων τῶν χρόνων τῆς τουρκοκρατίας, ἀλλὰ καὶ τῆς προηγουμένης ἐποχῆς, ὁ μελετητὴς εὐρίσκεται πολὺ συχνὰ ἐνώπιον νομικῶν ὅρων, τῶν ὁποίων ἡ νομικὴ ἔννοια, ἐνίοτε δὲ καὶ ἡ σημασία ἐν γένει εἶναι ἀκαθόριστος ἢ καὶ ἄγνωστος.

Καὶ ὅταν τυχὸν τὰ γενικὰ λεξικογραφικὰ βοηθήματα τὰ ὁποῖα ὑπάρχουν — διότι, εἰδικὸν ἑλληνικὸν νομικὸν λεξικόν, ὡς γνωστόν, δὲν ἐξεδόθη — ἀναφέρουν τὴν λέξιν, δὲν εἶναι σπάνιον ἢ διδομένη εἰς αὐτὴν ἐξήγησις, ὅχι μόνον νὰ εἶναι ἀόριστος ἢ ἀνεπαρκής, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ ἐσφαλμένη.

Τοῦτο εἶναι φυσικόν, διότι, ὡς πρὸς τὸ σημασιολογικόν τουλάχιστον μέρος, προκειμένου περὶ τῶν μεσαιωνικῶν ἢ τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς δημωδῶν λέξεων αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν εἰδικούς καθαῶς νομικοὺς ὅρους, ἡ ἐπικουρία τοῦ νομικοῦ πρὸς τὸν λεξικογράφον, τὴν ὁποίαν θεωροῦμεν ἀπαραίτητον, δὲν συνέτρεξεν ἀναλόγως μέχρι σήμερον.

Ἐκτὸς ὅμως αὐτοῦ, καὶ γνωστοὶ ἀκόμη κατ' ἀρχὴν νομικοὶ ὅροι εἶναι πολυσήμαντοι κατὰ χρόνον ἢ κατὰ τόπον, ἀπόκειται δὲ εἰς τὸν νομικὸν νὰ καθορίσῃ τὰς διαφόρους σημασίας αὐτῶν.

Ἐξ ἀφορμῆς τοιούτων δυσκολιῶν καὶ ἀποριῶν ἀπὸ ὠρισμένα ἐγγραφα τῆς Χίου τῶν χρόνων τῆς τουρκοκρατίας καὶ κατὰ τὴν προσπάθειάν μας νὰ λύσωμεν κατὰ τὸ δυνατόν αὐτὰς καὶ νὰ καθορίσωμεν τὴν νομικὴν ἔννοιαν καὶ τὴν καταγωγὴν νομικῶν τινῶν ὅρων, εὐρέθημεν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ προβῶμεν εἰς κάπως πλέον ἐκτεταμένην ἔρευναν ἐπὶ τοῦ δικαίου τῶν περιουσιακῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν

* Τμῆμα τῆς μελέτης ταύτης εἶχεν ὑποβληθῇ ὡς ἐναίσιμος ἐπὶ διδακτορία διατριβὴ πρὸς τὴν Νομικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἐγκριθεῖσα παρ' αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ τοῦτο δημοσιεύεται ἐνταῦθα μετὰ τροποποιήσεων καὶ συμπληρώσεων.

συζύγων τῆς νήσου, ὡς ἐμφανίζεται αὐτὸ ἐκ τῶν εἰς τὴν διάθεσίν μας ἐγγράφων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Ἐὰν δὲ ληφθῇ ὑπ' ὄψει ὅτι μέγα τμῆμα τῆς ἱστορίας τοῦ ἑλληνικοῦ δικαίου καὶ συγκεκριμένως τὸ τῶν ἐποχῶν τῆς φραγκοκρατίας καὶ τῆς τουρκοκρατίας, ὡς ἐκ τῆς δημοσιεύσεως μέχρι τοῦδε τελείως ἀνεπαρκῶν πηγῶν τῶν περιόδων αὐτῶν, καὶ εἰδικώτερον νομικῶν ἐγγράφων, εἰς τὰ ὅποια ἀντικατοπτρίζεται τὸ ἐκάστοτε ἐν ζωῇ δίκαιον καὶ μάλιστα τὸ ἐθιμικόν, παραμένει μέχρι σήμερον ἐκ τῶν πλέον σκοτεινῶν, καθίσταται αὐτονόητος καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς συγχρόνου μὲ τὴν ἔκθεσιν τῶν πορισμάτων τῆς ἐρεῦνης δημοσιεύσεως ἐκ τῶν πηγῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐστηρίχθη αὕτη, τῶν ἐκ τούτων ἀνεκδότων.

Ἐκτὸς τούτου, ἡ μὴ ἔκδοσις εἰσέτι ἐπαρκoῦς ἀριθμοῦ ἐγγράφων περιώρισεν ἢ μᾶλλον ἀπέκλεισε σχεδὸν ἐντελῶς τὴν παραβολὴν τῶν ὑπὸ ἐξέτασιν χιακῶν ἐγγράφων πρὸς ἄλλα ἀνάλογα ἄλλων περιοχῶν τῆς Ἑλλάδος. Διότι, ἡ ὑπῆρχον ἐκδεδομένα τοιαῦτα, ἀλλὰ προήρχοντο ἀπὸ περιφερείας καὶ εἶχον περιεχόμενον τὸ ὁποῖον δὲν παρουσίαζεν ἀναλογίας καὶ ἑδαφὸς συγκρίσεως πρὸς τὰ χιακά· ἢ ἀπὸ τὰ μέρη ἐκεῖνα εἰς τὰ ὅποια ὑπῆρχον ἐνδείξεις περὶ ὑπάρξεως ἀναλόγων νομικῶν σχέσεων πρὸς τὰς τῆς Χίου (ὡς π.χ. Δωδεκάνησος, Κρήτη), δὲν ὑπῆρχον παντάπασιν ἐκδεδομένα ἐγγράφα ἢ τουλάχιστον εἰς ἐπαρκῆ ἀριθμόν, διὰ νὰ εἶναι δυνατὴ ἡ ἐπιχείρησις τῆς παραβολῆς ταύτης καὶ ἡ ἐξαγωγή ἀσφαλῶν καὶ χρησίμων συμπερασμάτων περὶ τῆς ὑπάρξεως καὶ τῆς ἐξελίξεως εἰς αὐτὰς ὁμοίων νομικῶν σχέσεων πρὸς τὰς ἀπαντώσας εἰς Χίον, πράγμα τὸ ὁποῖον θὰ συνέβαλλε καὶ εἰς τὴν ἐξακρίβωσιν τῆς προελεύσεως τοῦ θεσμοῦ.

Σχετικῶς ἤδη πρὸς τὰς πηγὰς τῆς παρούσης, γίνεται χρῆσις καὶ ἐκδεδομένων καὶ ἀνεκδότων ἐγγράφων. Τὰ ἀνέκδοτα ἔχουν δύο προελεύσεις. Ἄλλα μὲν ἐξ αὐτῶν εἶναι ἀντίγραφα ἐξαχθέντα ὑπὸ τοῦ Κ. Κανελλάκη ἐκ κωδίκων ἢ, ἄλλως, καταστίχων νοταρίων διαφόρων χωρίων τῆς Χίου καὶ ἀποκείμενα νῦν εἰς τὸ παρὰ τῇ Ἀκαδημίᾳ Ἀθηνῶν Ἀρχεῖον τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ, ἐκ τῶν ὁποίων ἐλήφθησαν παρ' ἐμοῦ. Ἄλλα δὲ ἀντεγράφησαν ἀπ' εὐθείας ἐκ τῶν πρωτοτύπων ὑπ' ἐμοῦ, ἦτοι α) ἐκ 4 χιακῶν κωδίκων ἀποκειμένων εἰς τὰ Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ τρεῖς (Χειρόγραφα ὑπ' ἀριθ. 46, 47, 48) εἶναι τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, ὁ δὲ τέταρτος εἶναι τῶν ἐτῶν 1689-1692 τοῦ νοταρίου τοῦ χωρίου Καλαμωτῆς Γεωργίου Ἀληθινοῦ καὶ προέρχεται ἐκ τῶν εἰς τὰ Γ. Α. Κ. εὑρισκομένων Ἀρχείων τοῦ Ἰ. Βλαχογιάννη, β) ἐκ δύο κωδίκων τοῦ χωρίου τῆς Χίου Πυργιοῦ, τοῦ ἐνὸς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος (ἐτῶν 1677-1679), τοῦ ἑτέρου τοῦ ΙΗ' αἰῶνος (ἐτῶν 1705-1707), γ) ἐξ ἄλλου ἀκεφάλου καὶ κολοβοῦ κώδικος τοῦ χωρίου τῆς Χίου Βέσσας τοῦ νοταρίου Νικήτα Δομεστίχου, τῶν ἐτῶν 1601-1616, καὶ δ) ἐξ ἐνὸς εἰς

χωριστὸν φύλλον χάρτου νοταριακοῦ ἔγγραφου ἐξ ἀδήλου χωρίου τῆς Χίου. Τὰ ὑπ' ἀριθ. β', γ' καὶ δ' προέρχονται ἐκ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ μακαρίτου ἱστορικοῦ τῆς Χίου Γεωργίου Ι. Ζολώτα.

Τὰ χρησιμοποιούμενα ἐνταῦθα ἀνέκδοτα ἔγγραφα ἀμφοτέρων τῶν προελεύσεων τούτων δημοσιεύονται ὡς Παράρτημα τῆς παρούσης.

§ 2. Περί τοῦ ἐν Χίῳ ἰσχύοντος ἰδιωτικοῦ δικαίου.

Πρὶν ἢ προέλθωμεν εἰς τὴν μερικωτέραν ἔρευναν τῶν ἔγγραφων καὶ τὴν δικαιολόγησιν τῶν συμπερασμάτων μας, εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνῃ σύντομος ὑπόμνησις καὶ ἀναδρομὴ εἰς τὸ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς συντάξεώς των κρατοῦν ἰδιωτικὸν δίκαιον, καὶ εἰδικώτερον τὸ οἰκογενειακὸν δίκαιον, κατὰ τὰς ἐπισήμους γνωστὰς πηγὰς, ὡς καὶ εἰς τὸ πεδίον τῆς ἐφαρμογῆς του. Αὕτη ὀφείλεται εἰς τὴν ἔλλειψιν ποσηγουμένης συστηματικῆς ἐργασίας καὶ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου αὐτοῦ.

Ὅλα τὰ ὑπὸ ἐξέτασιν ἰδιωτικὰ ἔγγραφα τῆς Χίου, τὰ ὅποια παραθέτομεν κατωτέρω, ἀνήκουν εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς τουρκοκρατίας.

Ὡς γνωστὸν, διὰ τῆς τουρκικῆς κατακτήσεως δὲν ἐπῆλθε κατάργησις ἐν τῷ συνόλῳ τοῦ τοῦ ἰσχύοντος μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἰδιωτικοῦ δικαίου τῶν ὑποτάγέντων καὶ ἀντικατάστασις διὰ τοῦ ὀθωμανικοῦ, εἰδικῶς δὲ τοῦ οἰκογενειακοῦ δικαίου. Οἱ λόγοι ὁμῶς τοῦ γεγονότος αὐτοῦ, ὡς καὶ τὰ μέσα διὰ τῶν ὁποίων ἐγένετο τοῦτο δὲν θὰ μᾶς ἀπασχολήσουν γενικώτερον, ἀλλὰ μόνον τοπικῶς, ἐν σχέσει μὲ τὴν Χίον.

Αὕτη, παραδοθεῖσα ἐκουσίως εἰς τοὺς Τούρκους, ἠὺνοήθη, κατὰ τὰ κρατοῦντα εἰς αὐτούς, δι' ἀχτναμέδων¹. Μέχρι σήμερον δὲν γνωρίζομεν ὅλους τοὺς περὶ Χίου ἐκδοθέντας ἀχτναμέδες, ἴσως δὲ καὶ νὰ μὴ περιεσώθησαν, ἐκτὸς δ' αὐτοῦ δὲν ἔχομεν καὶ τὰ πρωτότυπα τῶν διασωθέντων παλαιότερων ἐκ τούτων περὶ τῆς νήσου, ἀλλὰ μόνον μεταφράσεις των.

Μεταξὺ τῶν σωζομένων εἶναι καὶ ὁ πρῶτος ἐξ αὐτῶν ἐκδοθεὶς κατὰ τὸ ἔτος 1567 ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Σελήμ τοῦ Β'. Αὐτὸς μᾶς παρεδόθη εἰς δύο διαφόρους ἑλληνικὰς μεταφράσεις, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μία μὲ χάσματα ὀφειλόμενα εἰς φθορὰν τοῦ τετραδίου τοῦ περιέχοντος αὐτόν². Ὁ ἀχτναμὲς αὐτὸς περιλαμβάνει εἰδικὰς δια-

¹ Περί αὐτῶν Κ. ΑΜΑΝΤΟΥ, Οἱ προνομιακοὶ ὅρισμοὶ τοῦ μουσουλμανισμοῦ ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν, εἰς περιοδικὸν «Ἑλληνικά», Θ', 103 ἐπ. Ν. ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΥ, Τινὰ περὶ τῆς ἐννοίας τῶν «προνομίων» ἐπὶ τουρκοκρατίας, εἰς Ἀρχεῖον τοῦ Ἰδιωτικοῦ Δικαίου, Ι (1943), καὶ εἰς ἀνάτυπον.

² Ἡ μία μετάφρασις, ἡ πλήρης, ἐδημοσιεύθη εἰς Μ. ΕΝΕΜΑΝ, Resa I Orientem 1711 - 1712 (Upsala, 1889), Kap. IV, 81 - 5 (βιβλίον τὸ ὁποῖον δὲν εἶδον), ἐξ αὐτοῦ δὲ ἀνεδημοσιεύθη

τάξεις ἀφορώσας εἰς τὴν ἀσκησιν τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας, τὴν ὁποίαν ἀναθέτει εἰς τὸν Καδὴν κλπ., τὴν ἰσχὺν τῶν διαθηκῶν (εἰς ἐκεῖνα ὅπου ποιήσῃ τινὰς εἰς τὸν θάνατόν του) καθὼς καὶ τῶν νοταριακῶν ἐγγράφων (νοταριογραμμάτων) καὶ ἄλλας διατάξεις μὴ ἐνδιαφερούσας ἀμέσως τὸ θέμα μας. Ἐκτὸς ὅμως αὐτῶν, περιέχει καὶ μίαν γενικωτέρας φύσεως διάταξιν, διὰ τῆς ὁποίας προστατεύει τόσον τὰ στατοῦτα (προφανῶς τῆς Γενούης) ὅσον καὶ τὰ παλαιὰ ἔθιμα τῶν κατοίκων, ἐφ' ὅσον, ἐννοεῖται, ταῦτα δὲν ἀντίκεινται εἰς τὰς διατάξεις τοῦ ἀχτναμέ. Ἴδου τὸ σχετικὸν μέρος τῆς μεταφράσεώς του: «... κὶ ἀπάνω εἰς ἄλλα ἐναντίον τὸν νόμον κὶ τὸ στατούτων κὶ ἐναντίον τὲς τάξεις τῶν ταῖς παλαιαῖς, νὰ μὴν ἀφίσετεν τινὰν νὰ κάμῃ τίποτες...». Αἱ παλαιαὶ τάξεις εἶναι προδήλως τὰ παλαιὰ ἔθιμα.

Ἐκτὸς αὐτοῦ ἐξεδόθησαν καὶ ἄλλοι ἀχτναμέδες μέχρι τοῦ ἔτους 1578, ὅτε ἔχομεν τὸν δεύτερον ἐκ τῶν γνωστῶν τοιούτων, ἐκδοθέντα ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Μουράτ τοῦ Γ', πιθανῶς εἰς ἀνανέωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν προηγουμένων. Οὗτος διεσώθη καὶ ἐδημοσιεύθη εἰς ἰταλικὴν μετάφρασιν ὑπὸ τοῦ βενετοῦ βαίλου Donado¹, ἔπειτα ἀνεδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Κ. Ἀμάντου², τελευταῖον δὲ ὑπὸ τοῦ Φ. Ἀργέντη³, καὶ εἰς μετάφρασιν εἰς τὴν ἐλληνικὴν κατεχωρήθη ὑπὸ τοῦ Γ. Ζολώτα⁴.

Εἰς αὐτόν, ὡς πρὸς τὸ οὐσιαστικὸν δίκαιον, ἄξια ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι δύο διατάξεις περιεχόμεναι κατ' ἀρχὴν καὶ εἰς τὸν πρῶτον τοῦ ἔτους 1567. Μία εἰδική, ἀναγνωρίζουσα τὸ κύρος τῶν συντασσόμενων διαθηκῶν ὑπὸ τῶν ὑπηκόων καὶ τὸν κανονισμόν τῶν τοιούτων κληρονομικῶν υποθέσεων «conforme la loro antica consuetudine»⁵, καὶ ἄλλη γενικὴ, κατὰ τὴν ὁποίαν «E cosi in tutte le cose giadette, nessuno non habbia ardire di contratar contro la Legge et Giustizia, nè contro le loro antiche usanze di molestia nessuna, conforme il giusto costume loro;...».

ὑπὸ PH. ARGENTI, Chius Vineta or the occupation of Chios by the Turks (1566) and their administration of the island (1566 - 1912), (Cambridge, 1941), 208 ἐπ. Ἡ δευτέρα μετάφρασις ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Γ. ΖΟΛΩΤΑ, Ἱστορία τῆς Χίου, Γ (μέρος α) (Ἀθῆναι, 1926,) 56 ἐπ., τελευταῖον δὲ εἰς τὸ ἀνωτέρω ἔργον τοῦ Ph. Argenti, 216 ἐπ.

¹ GIO. BATTISTA DONADO, Viaggi à Cons/poli (Venezia, 1688), Parte IV, 51-58.

² Ἐνθ' ἀν., 129-131.

³ PH. ARGENTI, ἔνθ. ἀν., 220.

⁴ Ἐνθ' ἀν., 96-101.

⁵ Ἡ εἰδικὴ πρόνοια εἰς τοὺς ἀχτναμέδες διὰ τὸ κύρος τῶν διαθηκῶν εἶχε σπουδαῖον λόγον, ἀναγόμενον εἰς τὴν θεμελιώδη ἀντίθεσιν ὡς πρὸς τὴν ἐκ διαθήκης διαδοχὴν μεταξὺ τοῦ ὀθωμανικοῦ δικαίου καὶ τοῦ βυζαντινο-ρωμαϊκοῦ. J. D. LUCIANI, Traité des successions musulmanes (ab intestat) (Paris, 1890), 36. Ν. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΥ (ΔΗΡΜΗΤΟΓΛΟΥ), Ἱερονομικὸν κληρονομικὸν τῶν Μωαμεθανῶν δίκαιον Φεράτζ (Ἀθῆναι, 1915), 7-8, 109 ἐπ.

‘Ο ἀχτναμὲς ἀναφέρων ἀρχαίας συνηθείας καὶ νόμιμον ἔθιμον αὐτῶν ἐννοεῖ προφανῶς τὰς ὑφισταμένας ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῆς γενοατοκρατίας.

Ἀλλὰ καὶ γενικώτερον, ἐκ τῆς ὅλης οἰκονομίας τῶν ἀχτναμέδων αὐτῶν προκύπτει, ὅτι ὁ νέος κυρίαρχος ἀνεγνώριζε τὴν ἰσχὺν τῶν ὑφισταμένων κατὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν νομικῶν ἐθίμων τῶν κατακτηθέντων, ἐφ’ ὅσον ταῦτα δὲν ἀντέκειντο εἰς τὰ συμφέροντά του καὶ ἐπομένως εἰς τοὺς ἰδίους αὐτοῦ νόμους, ὅσους, ὡς ἐκ τοῦ περιεχομένου τῶν, ἐξυπηρέτουν αὐτά.

Κατ’ ἀκολουθίαν, τὰ ὑπ’ ὧν μας προικοσύμφωνα καὶ ἄλλα ἔγγραφα περὶ τοῦ ἀπασχολοῦντος ἡμᾶς ζητήματος πρέπει νὰ ἀποτελοῦν κατὰ βάσιν τὴν ἐφαρμογὴν καὶ ἐξεικόνισιν τοῦ ἐπὶ γενοατοκρατίας κρατοῦντος δικαίου τῶν περιουσιακῶν σχέσεων τῶν συζύγων, ὡς τοῦτο μετ’ αὐτήν, διαρκούσης δηλαδὴ τῆς τουρκοκρατίας, εἶχεν ἐξελιχθῇ μέχρι τῆς ἐποχῆς εἰς τὴν ὁποίαν ἀνάγονται τὰ ὑπὸ ἐξέτασιν ἔγγραφα.

Ἡ γενοατοκρατία εἰς τὴν Χίον ἐγκαθιδρύθη ὁριστικῶς τὸ ἔτος 1346 καὶ διήρκεσε μέχρι τῆς ὑπὸ τοῦ Πιαλὶ καταλήψεώς της τὸ 1566. Τόσον δὲ κατὰ τὴν παράδοσιν τοῦ κάστρου τῆς Χίου εἰς τὸν Βιντόζον, ὅσον καὶ κατὰ τὸν κανονισμὸν τῶν σχέσεων μεταξὺ τῆς κυριάρχου Γενούης καὶ τῶν ἐνεργησάντων τὴν κατάληψιν ἐφοπλιστῶν της ἐγένετο πρόβλεψις καὶ διὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ δικαίου, τὸ ὁποῖον θὰ ἴσχυεν εἰς τὴν Χίον, οὗτω δ’ ἔχομεν βεβαίως πληροφορίας περὶ αὐτοῦ.

Καὶ συγκεκριμένως, εἰς τὴν σύμβασιν τῆς Γενούης πρὸς τοὺς ἀποτελοῦντας τὴν Μαόνα τῆς 26 Φεβρουαρίου 1347 ἐλήφθη εἰδικὴ πρόνοια καὶ διὰ τὸ ἐφαρμοστέον δίκαιον εἰς τὴν νῆσον, τὸ ποινικὸν ὡς καὶ τὸ ἀστικόν, καὶ ὠρίσθη ὡς τοιοῦτο τὰ Στατοῦτα καὶ αἱ συνήθειαι τῆς Γενούης καὶ τὸ κατὰ τὰς μεταξὺ τῶν ἐλλήνων συμφωνίας καθορισθέν, ἐν ἐλλείψει δὲ αὐτῶν τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον (*qui potestas iuret et promittat dictam Insulam sij et homines et habitatores ipsius regere et gubernare in Jure et Justicia secundum formam capitulorum et regularum civitatis Janue et secundum formam conventionum quas dictus. d. simon fecit cum grecis sij salva semper presenti compositione*). Περαιτέρω δέ, « *Et qui potestates sij et folie veteris et nove regere et gubernare debeant dicta Loca civiliter et criminaliter cum plena Iurisdictione et mero et mixto Imperio et gladij potestate sibi concedendis per Dominum Ducem et suum Consilium nomine communis Janue et homines habitantes et conversantes in dictis Locis secundum formam capitulorum et regularum et bonas consuetudines civitatis et communis Janue et secundum formam conventionis grecorum ut supra et ubi hec decessent secundum Jura romana* »¹

¹ C. PAGANO, *Delle imprese e del dominio dei Genovesi nella Grecia* (Genova, 1843) 275 καὶ 277.

Ἡ σύμβασις αὕτη, ἀναφερομένη εἰς τὰ καθορισθέντα κατὰ τὰς μεταξὺ τῶν ἐλλήνων συμφωνίας, ἐννοεῖ τὴν συμφωνίαν τοῦ Βινιόζου μετὰ τῶν ἐλλήνων κατὰ τὴν εἰς αὐτὸν παράδοσιν τοῦ Κάστρου τῆς Χίου τῆς 12 Σεπτεμβρίου 1346, διὰ τῆς ὁποίας εἶχεν ὀρισθῆ, ὅτι ἐὰν οὗτοι παραμένουν πιστοὶ εἰς τὴν Γενούην, θὰ ζοῦν κατὰ τὰ ἔθιμά των καὶ τὰς συνθηθείας των¹, καὶ τὴν ὁποίαν συμφωνίαν ἡ ἀνωτέρω συνθήκη τοῦ 1347 ρητῶς ἀναγνωρίζει. Ὡς δ' ἀναφέρει ὁ Hopf², τὰ ἔθιμα αὐτά, ἰσχύοντα ἀπὸ τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς, ἐκυρώθησαν καὶ ἀργότερον διὰ τοῦ ἀπὸ 18 Αὐγούστου 1393 διατάγματος τοῦ δόγη Φραγκίσκου Garibaldo³.

Κατὰ ταῦτα, διὰ τοὺς Ἕλληνας τῆς Χίου ὡς πρὸς τὸ ἀστικὸν δίκαιον θὰ ἴσχυον κατὰ πρῶτον λόγον τὰ ἔθιμά των⁴, ἐν ἐλλείψει αὐτῶν τὸ γενοατικὸν δίκαιον καί, ἐν σιωπῇ ἀμφοτέρων, τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον.

Ἡ σύμβασις, ἀναφέρουσα τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον, ἐννοεῖ προφανῶς τὸ εἰς τὴν Ἰταλίαν ἀναγεννηθὲν καὶ ἀναπτυχθὲν διὰ τῆς ἐπεξεργασίας καὶ τῶν συγγραφῶν τῶν Γλωσσογράφων καὶ Μεταγλωσσογράφων καὶ ἰσχύον ἐκεῖ ὡς *jus commune* ἢ *lex viva*, δηλαδὴ ἰσχύον ὅταν ἔλειπε σχετικὴ διάταξις εἰς τὰ Στατοῦτα⁵, καὶ ὄχι τὸ βυζαντινόν, τὸ ἐλληνό - ρωμαϊκόν.

Ἀναφορικῶς πρὸς τὰ διατηρούμενα ἔθιμα τῶν ἐλλήνων, δὲν δυνάμεθα ἢ νὰ ἐνθυμηθῶμεν τὸν δυσπρόστατον χαρακτῆρα τοῦ δικαίου ἐπὶ τῆς βυζαντινῆς κυριαρχίας, δηλαδὴ ἀπὸ τὸ ἐν μέρος τὸ ἐπίσημον καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο τὸ δημῶδες δίκαιον. Νομίζομεν δὲ ὅτι διὰ τῶν ὅρων αὐτῶν τῶν συνθηκῶν ἐπεδιώχθη ὁ ἀποκλεισμός τοῦ ἐπισήμου δικαίου τοῦ πρώην κυριάρχου, δηλαδὴ τοῦ ἐγγράφου βυζαντινοῦ δικαίου, καὶ ἐδέχθησαν οἱ κατακτηταὶ νὰ διέπονται οἱ Ἕλληνες ὑπὸ τοῦ δημῶδους των

¹ C. PAGANO, ἐνθ' ἀν., 263 «...sed teneantur esse fides et legales communis Janue sicut veri Januenses habendo ipsi ecclesias suas et monasteria sua et totum clerum suum vivendo secundum consuetudines suas usitatas...»

² C. HOPF, Giustiniani, εἰς Allgemeine Encyclopädie τῶν Ersch und Gruber, τ. 68,334.

³ Τὸ διάταγμα αὐτὸ δὲν γνωρίζομεν ἂν ἐξεδόθη.

⁴ Σχετικῶς μὲ τὸ κληρονομικὸν δίκαιον τῶν Ἑλλήνων εὐρίσκεται δημοσιευμένη ὑπὸ τοῦ PAGANO (ἐνθ' ἀν., 310) ἐπιστολὴ τοῦ ἔτους 1373, κατὰ δὲ τὸν HOPF (ἐνθ' ἀν., σημ. 32) τοῦ ἔτους 1461, τῆς ὁποίας τὸ περιεχόμενον δὲν ἐνδιαφέρει ἐνταῦθα.

⁵ G. SALVIOLI, Trattato di storia del diritto Italiano⁶ (Torino, 1908) § 82 ἐπ., ἰδίᾳ δὲ σ. 134 - 5.

⁶ Δ. ΠΑΠΠΟΥΛΙΑ, Τὸ Ἑλληνικὸν ἀστικὸν δίκαιον ἐν τῇ ἱστορικῇ αὐτοῦ ἐξελίξει (Ἀθήναι, 1912), 26. Κ. Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΥ, Τὸ Ἑλληνικὸν ἰδιωτικὸν δίκαιον κατὰ τὸν δέκατον ἑννατον αἰῶνα (Ἀνατύψεις ἐκ τοῦ Γ' τόμου «Ἐπιστῆμαι» τοῦ Πανελληνίου Λευκώματος τῆς Ἑθνικῆς Ἑκατονταετηρίδος), 6.

δικαίου, με την πρόσθετον ὅμως παρατήρησιν, ὅτι εἰς τὴν πράξιν θ' ἀνεγνωρίζετο εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ θὰ ἐφήρμοζον οὗτοι καὶ ὅσους τυχὸν κανόνας ἐκ τοῦ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἰσχύοντος ἐπισήμου βυζαντινοῦ δικαίου ἐτήρουν εἰς τὰς συνθήκεις σχέσεις των, ἰδίᾳ τοῦ οἰκογενειακοῦ καὶ κληρονομικοῦ δικαίου, ἐλλείψει ἀντιθέτου ἐθιμικοῦ κανόνος. Μὲ ἄλλους λόγους, καὶ ὅσους κανόνας τοῦ ἐπισήμου ἰδιωτικοῦ βυζαντινοῦ δικαίου ἐφήρμοζον οἱ Χῖοι Ἕλληνες μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐξηκολούθουν νὰ τοὺς ἐφαρμόζουν καὶ μετέπειτα ὡς οἶονεῖ ἐθιμικὸν δίκαιον. Ἐφ' ὅσον ὅμως ἐπρόκειτο περὶ νέων σχέσεων ἢ περὶ διαφωνιῶν ὡς πρὸς τὸν κρατοῦντα ὡς ἐθιμικὸν κανόνα ἐφ' ὠρισμένης σχέσεως, αἱ δικαιοδοτοῦσαι ἀρχαὶ ἔπρεπε νὰ ἐφαρμόζουν τὸν γενοατικὸν νόμον καί, ἐν σιωπῇ αὐτοῦ, τὸν ρωμαϊκόν, οὐδέποτε ὅμως ν' ἀνατρέχουν εἰς τὸ βυζαντινὸν ἐπίσημον δίκαιον, τὸ ὅποιον διὰ τῆς συνθήκης ἐθεωρήθη ὡς μὴ ἰσχύον. Τὸν ὅρον αὐτὸν τῆς συνθήκης νομίζομεν ὅτι οὕτω πρέπει νὰ ἐρμηνεύσωμεν, διότι ὡς ἐκ τοῦ χρόνου καὶ τοῦ τόπου τῆς συντάξεώς του, ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς διατυπώσεώς του ἀποτελεῖ ἐνσυνείδητον νομικῶς διάταξιν.

Ἀπὸ ἄλλης ἀπόψεως, τὰς ἀνωτέρω λύσεις πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὡς ἐξυπηρετούσας μέχρι τινὸς καὶ μίαν ἀνάγκην. Διότι καὶ ἐὰν ἡ διὰ τῶν συνθηκῶν ἐπιβολὴ τοῦ ἰδιωτικοῦ γενοατικοῦ δικαίου εἰς τοὺς Ἕλληνας ἦτο εὐχερὴς, ἡ ἀπότομος ὅμως εἰσαγωγή του θὰ προσέκρουεν εἰς τὴν πράξιν πρὸ σοβαρῶν ἐμποδίων. Καθ' ὅσον καὶ μεταφρασμένα εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐὰν εἰσῆγοντο τὰ Στατοῦτα καὶ αἱ Consuetudines τῆς Γενούης, ὅχι μόνον ἡ γνῶσις των, κατὰ τὰς ἀρχὰς τουλάχιστον, ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως τῆς τυπογραφίας θὰ ἦτο προβληματική, ἀλλ' αὗται θὰ ἦσαν καὶ δυσερμήνευτοι εἰς τοὺς Ἕλληνας, οἱ ὅποιοι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἔχουν διὰ νὰ συμβουλευῶνται, ἰδίᾳ εἰς τὴν ὑπαιθρον, νομικοὺς εἰδήμονας τοῦ γενοατικοῦ δικαίου, προσέτι δέ καὶ ξέναι καὶ ἀσυμβίβαστοι κατὰ τὸ πλεῖστον πρὸς τὰς κοινωνικὰς συνθήκας καὶ τὰ ἥθη των, ἰδιαίτερος μάλιστα προκειμένου περὶ τοῦ οἰκογενειακοῦ δικαίου.

Αὐτὸ ὅμως δὲν ἰσχύει ἀπολύτως καὶ ἄνευ χρονικοῦ περιορισμοῦ. Πρέπει νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν ὅχι μόνον αἱ νέαι τῆς νήσου οἰκονομικαὶ καὶ κοινωνικαὶ συνθήκαι καὶ ἡ διὰ τῆς παρόδου τοῦ χρόνου ἐπερχομένη ἐξέλιξις αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ αἱ προηγούμεναι σχέσεις τῶν γενοατῶν πρὸς τὴν Χίον, ὡς καὶ ἡ μετὰ τὴν ὀριστικὴν κατάληψιν αὐτῆς σύνθεσις τοῦ πληθυσμοῦ της, καὶ γενικῶς ἡ ὅλη διαμορφωθείσα κατάστασις κατὰ τὴν γενοατοκρατίαν, καθὼς καὶ ἡ διάρκεια αὐτῆς.

Ἐκτὸς τῆς κυριαρχικῆς ἀπὸ τοῦ ἔτους 1346 κατοχῆς τῆς νήσου ὑπὸ τῆς Γενούης, αἱ σχέσεις τῶν γενοατῶν μετὰ τὴν Χίον χρονολογοῦνται ἀπὸ ἐποχῆς πολὺ παλαιότερας.

Τὸ πρῶτον ἀναφαίνονται αἱ σχέσεις τῆς Γενούης πρὸς τὸ Βυζάντιον εἰς τὴν μεταξὺ Μανουὴλ Κομνηνοῦ καὶ ἐκείνης συνθήκην τοῦ 1155¹. Ἄλλ' ἡ ἐνεργότερα ὅπωςδήποτε ἀνάμιξις τῶν γενοατῶν εἰς τὰ χιακὰ πράγματα ἐμφανίζεται ἀπὸ τῆς συνθήκης τοῦ Νυμφαίου τοῦ 1261 μετὰ τοῦ Μιχαὴλ Η΄ Παλαιολόγου², ἔπειτα δὲ κατὰ τὴν παραχώρησιν τῆς Χίου τὸ 1304 ὑπὸ τοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Πρεσβυτέρου εἰς τὸν οἶκον τῶν Ζαχαρία³, ὅποτε ἡ παροικία τῶν γενοατῶν ἀπέβη πολυπληθεστέρα.

Ἐξ ὅλων αὐτῶν τὸ οὐσιώδες εἰς τὸ προκείμενον εἶναι ὅτι, καίτοι ἡ ἐγκατάστασις τῶν γενοατῶν εἰς τὴν νῆσον ὑπῆρξε διακεκομμένη ἔνεκα τῶν διαφορῶν κατὰ τὸ μέχρι τοῦ 1346 χρονικὸν διάστημα ἐπιδρομῶν, δηώσεων καὶ ἀλλαγῶν τῆς διοικήσεως, κατὰ τὴν ὀριστικὴν κατάληψιν αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Βινιόζου κατὰ τὸ ἔτος αὐτό, ἐκ τῆς προηγουμένης ὑπάρξεως εἰς τὴν Χίον γενοατῶν, ὅχι μόνον παρουσιάζεται αὐτοκρατορικὸς ἐπίτροπος αὐτῆς τὸ 1346 ὁ Ἰωάννης ἡ Καλλογιάννης Ζυβός, καταγόμενος ἐκ τῆς Γενούης, ἀλλὰ εἶχεν ἀναφανῆ καὶ ἰδιαιτέρα τάξεις γενοατοχίων, ἡ ὁποία ἦτο καὶ ἡ ἄρχουσα τάξις ἐπὶ τῆς βυζαντινῆς διοικήσεως.

Καὶ ναὶ μὲν ἡμύνθησαν οὗτοι κατὰ τοῦ Βινιόζου διὰ νὰ μὴ χάσουν τὴν προνομιοῦχον θέσιν των⁴, ἀλλ' ὅμως, ἀφοῦ ἐπεβλήθη ἡ γενοατικὴ κυριαρχία, αὕτη δὲν εὐρέθη πρὸ περιβάλλοντος, ἰδίᾳ εἰς τὴν πόλιν, τελείως ξένου.

Ὡς δὲ εἶναι εὐνόητον, ἀπὸ τῆς κατακτιήσεως τὸ περιβάλλον αὐτὸ καθίσταται ὁσημέραι ἀκόμη οἰκειότερον πρὸς τὴν κυρίαρχον, διότι ὁ ἀριθμὸς τῶν γενοατῶν αὐξάνει, μεταξὺ δὲ αὐτῶν ὑπάρχουν καὶ ἐπιστήμονες νομικοὶ καὶ ἐν γένει ἄνθρωποι τῶν νόμων κατ' ἐπάγγελμα (νοτάριοι, κλπ.)⁵.

Καὶ ὅχι μόνον γενοᾶται (εὐγενεῖς καὶ ἄστοι) ἐγκαθίστανται εἰς τὴν Χίον, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἄλλοι, ἰδίᾳ τεχνῖται, ἀπὸ διάφορα ἄλλα μέρη τῆς Ἰταλίας, μάλιστα δὲ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ἀρχῆς τῶν Μαονέζων ἀθρόοι⁶. Οἱ ἐγκατασταθέντες εἰς τὴν νῆσον, ὡς εἶναι εὐνόητον, δὲν παρέμειναν ὅλοι εἰς τὴν πόλιν, ἀλλὰ διε-

¹ W. HEYD - F. RAYNAUD, *Histoire du Commerce du Levant au Moyen Age* (Pième réimpression) I (Leipzig, 1936), 202 ἐπ., Γ. ΖΟΛΩΤΑ, ἐνθ' ἀν., Β', 322.

² HEYD, ἐνθ' ἀν., 429 καὶ σημ. 5. Π. ΚΑΛΛΙΓΑ, *Μελέται Βυζαντινῆς Ἱστορίας* (Ἀθῆναι, 1894), 242 - 3. Γ. ΖΟΛΩΤΑ, ἐνθ' ἀν., 327 ἐπ.

³ HEYD, ἐνθ' ἀν., 463 - 4, 486. Γ. ΖΟΛΩΤΑ ἐνθ' ἀν., 356 ἐπ.

⁴ Γ. ΖΟΛΩΤΑ, ἐνθ' ἀν., 383 - 5.

⁵ Βλέπε εἰς ΓΡ. ΦΩΤΕΙΝΟΥ, *Τὰ Νεαμονήσια* (Χίος, 1864), 189, ἔγγραφον τοῦ ἔτους 1402 «... Μάρτυρες Μισὲρ Γουλιέρμος Ντεσάββας νόμον εἰδώς».

⁶ Ταῦτα ἀναφέρει ὁ ΖΟΛΩΤΑΣ, ἐνθ' ἀν., Γ' (μέρος α'), 134 - 5 ἀντιγράφων τὸν Michele Giustiniani, *Scio Sacra del Rito - Latino - del Rito Greco. La Gloriosa morte dei diciotto fanciulli* (Avellino, 1628), 182, ἀναδημοσιεύει δὲ αὐτόθι (σ. 134) καὶ σχετικὴν ἐπιστολήν. Βλέπε αὐτόθι καὶ τὰ εἰς σ. 19.

σπάρησαν καὶ εἰς τὴν ὑπαιθρον, ὅπου ἔγιναν κτηματίαι, ἰδιοκτῆται πλουσίων κτημάτων ἢ μικροκτηματίαι ἢ καὶ κηπουροί. Ἄλλοι ἐκπεσόντες οἰκονομικῶς εἴτε δι' ἄλλους λόγους ἠναγκάσθησαν νὰ ἐγκατασταθοῦν εἰς τὰ χωρία, μετερχόμενοι διάφορα ἐπαγγέλματα κλπ. Τοῦτο μαρτυροῦν καὶ τὰ ἀπαντῶντα εἰς τὴν πόλιν, καθὼς ἐπίσης καὶ εἰς τοὺς κώδικας τῶν χωρίων ξενικὰ ἐπώνυμα καὶ κύρια ὀνόματα¹.

Οἱ Ἰταλοὶ αὐτοί, ἐκ τῶν ὁποίων πολλοὶ παρέμειναν ἐκεῖ ἐπὶ σειρὰν γενεῶν, δὲν ἦτο δυνατόν παρὰ νὰ ἔλθουν εἰς ἐπιμιξίαν μετὰ τῶν ἐντοπίων καὶ ἦλθον πράγματι εἰς πυκνήν².

Κατ' ἀκολουθίαν, μὲ τὴν πάροδον τῶν ἐτῶν εἶναι φυσικὴ διὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ κυριώτερος εἶναι οἱ μικτοὶ γάμοι μετὰ Ἰταλῶν καὶ ἐλλήνων, ἢ ἐπίδρασις τοῦ γενοατικοῦ δικαίου ἐπὶ τοῦ ἐγχωρίου οἰκογενειακοῦ δικαίου, καὶ εἰδικῶς ἐπὶ τοῦ τῶν γαμικῶν παροχῶν, καὶ κατανόησις ἐκείνου ὑπὸ τῶν ἐντοπίων, καὶ δι' αὐτὸ θὰ καθίστατο ἐν τινὶ μέτρῳ ἐφαρμόσιμον τοῦτο διὰ τῆς πράξεως, ἰδίᾳ ὅσας τοιαῦται διαφοραὶ ἔφθανον πρὸς τῶν δικαστικῶν ἀρχῶν πρὸς λύσιν³.

Καὶ δεχόμεθα τὴν ἐπίδρασιν αὐτὴν χωρὶς νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψει, ὅτι ὅσας παρίστατο ἀνάγκη τροποποιήσεως τοῦ κρατοῦντος εἰς τὴν Χίον δικαίου, αὕτη δὲν ἠδύνατο νὰ εἶναι ἄμοιρος τῆς ἐπίδρασεως τοῦ γενοατικοῦ δικαίου, δεδομένου τοῦ τρόπου καὶ τῶν ἀρμοδίων ὀργάνων διὰ τὴν τροποποίησιν τῆς νομοθεσίας τῆς νήσου κατὰ τὴν γενοατοκρατίαν⁴. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Χίου ὑπὸ τῶν Τούρκων παρέμειναν εἰς αὐτὴν ἀρκετοὶ Ἰταλοὶ. Ἀκριβῆ ἀριθμὸν αὐτῶν δὲν δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν, διότι δὲν ὑπάρχουν ἐπίσημοι στατιστικά, αἱ δὲ πληροφορίες τῶν περιηγητῶν ὡς πρὸς τὸ ζήτημα αὐτὸ εἶναι ἐπισφαλεῖς, πολλάκις δὲ καὶ ἀντιφάτικαί. Αὗται τοὺς ἀναβιβάζουν ἀπὸ 1000 μέχρις 8000 κατὰ τὸ ἀπὸ τῆς καταλήψεως μέχρι τῆς καταστροφῆς τοῦ 1822 χρονικὸν διάστημα, ἔναντι 23.000 ἕως 100.000 ἐλλήνων⁵. Φαίνεται ὅτι ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν, ὡς καὶ τῶν ἐλλήνων ἠλαττώθη

¹ Γ. ΖΟΛΩΤΑ, ἐνθ. ἀν., Α' (μέρος β'), 253 - 4, 258 ἐπ., 575 ἐπ.

² Ἐνθ' ἀν., 219 - 20.

³ Ἐννοεῖται ὅτι τοῦτο ἰσχύει διὰ τὸ συντηρητικὸν οἰκογενειακὸν δίκαιον, ὡς καὶ ἐν μέρει διὰ τὸ κληρονομικόν. Διὰ τὰ ἄλλα μέρη τοῦ ἀστικοῦ δικαίου, καὶ ἰδίᾳ τὸ ἐνοχικόν, λόγῳ τῆς φύσεώς του, ἢ ἐπίδρασις τοῦ γενοατικοῦ δικαίου θὰ ὑπῆρξε πολὺ ταχύτερα, διότι αἱ συναλλαγαὶ μετὰ τῶν ἐντοπίων καὶ τῶν νεοελθόντων ξένων θὰ ἤρχισαν ἀμέσως καὶ θὰ ἦσαν καθημεριναί, ἐπὶ πλεον δὲ θὰ συνετέλει εἰς αὐτὴν καὶ τὸ μετὰ τῆς μητροπόλεως ἐμπόριον.

⁴ Γ. ΖΟΛΩΤΑ, ἐνθ' ἀν., Β', 427.

⁵ Ἐνθ' ἀν., Γ' (μέρος α), 121, καὶ τοὺς αὐτόθι ἀναφερομένους περιηγητάς, προσέτι δὲ Voyage en Turquie et en Grèce du R. P. ROBERT DE DREUX (ἐκδ. H. Pernot), Paris, 1925, 66. — PITTON DE TOURNEFORT, Relation d'un Voyage du Levant (Amsterdam,

μετὰ τὰ γεγονότα τοῦ 1694, πάντως ὅμως παρέμειναν εἰς τὴν νῆσον ἱταλοὶ συνεχῶς, συναντῶμεν δὲ εἰς τὴν Χίον ὑπολείμματα αὐτῶν ἀκόμη καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1840¹.

Τὸ γεγονὸς ὅμως τῆς διατηρήσεως ἱταλῶν εἰς αὐτὴν κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν δὲν πρέπει νὰ δικαιολογήσῃ περαιτέρω ἐπιρροὴν τοῦ ἱταλικοῦ δικαίου ἐπὶ τοῦ οἰκογενειακοῦ δικαίου τῶν ἐλλήνων τῆς νήσου, διότι ἡ ἐπίδρασις τοῦ δικαίου τῶν εἰς αὐτὴν παραμεινάντων ἱταλῶν ἐπὶ τοῦ τῶν ἐλλήνων θὰ εἶχε συντελεσθῇ μέχρι τῶν χρόνων τῆς τουρκικῆς κατακτήσεως, κατὰ δὲ τὴν τουρκοκρατίαν τὸ δίκαιον τῶν συζυγικῶν περιουσιακῶν σχέσεων οὕτω διαμορφωμένον, κυρίως ὡς ἐκ τῶν ἀθρόων μικτῶν γάμων, θ' ἀπετέλει πλέον κοινὸν ἀμφοτέρων δίκαιον².

Κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν καὶ ἡ ἀνάμιξις τῆς Γενούης ἐπὶ τῆς νήσου εἶχε παύσει ὀριστικῶς, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐλληνικὸν στοιχεῖον εἶχεν ἐξυψωθῇ, ὡς καὶ ὁ ὀρθόδοξος κληρὸς εἶχεν ἀνακτῆσαι τὴν θέσιν του.

Ἀξιοσημεῖωτον εἶναι τὸ γεγονὸς τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀποκαταστάσεως τοῦ ὀρθοδόξου Μητροπολίτου, τοῦ ὁποίου εἶχε στερηθῇ ἡ νῆσος ὀλίγα ἔτη μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Βινιόζου κατάληψιν αὐτῆς. Τοῦτο, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἡδύνατο νὰ ἔχῃ ἐπιρροὴν εἰς τὴν ἐπιστροφὴν ἐλλήνων ἐκ τοῦ καθολικισμοῦ εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, ἴσως δὲ καὶ εἰς τὸν περιορισμὸν τῶν μικτῶν γάμων, θὰ εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα ἄμεσον τὴν πληροτέραν ἐφαρμογὴν τοῦ Κανονικοῦ δικαίου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀκόμη δὲ καὶ τὴν ἐπανεισαγωγὴν ἐν τινὶ μέτρῳ τοῦ βυζαντινοῦ δικαίου ὡς ἐπιβοηθητικοῦ, διὰ τὴν περίπτωσιν τῆς σωπῆς τοῦ ἐθιμικοῦ δικαίου, ἀντὶ τοῦ πρότερον ἐφαρμοζομένου γενοατικοῦ ἢ ρωμαϊκοῦ. Μάλιστα, διὰ τὴν χρησιμοποίησιν τῆς Ἑξαβίβλου τοῦ Ἀρμενοπούλου εἰς τὴν Χίον κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν κάμνει λόγον καὶ ὁ Καλόγνωμος εἰς τὴν Ἐκθεσιν περὶ τῶν ἐθίμων τῆς Χίου³. Πάντως ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ βυζαντινοῦ δικαίου κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν φαίνεται ὅτι ἦτο περιορισμένης ἐκτάσεως.

Δὲν πρέπει ὅμως ἡ ἐπάνοδος εἰς τὴν Χίον τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς νὰ ἐπέφερε μεταβολὴν ἐπὶ τοῦ ἤδη διαμορφωμένου ἐθιμικοῦ δικαίου τῶν περιουσιακῶν σχέσεων τῶν συζύγων, διότι αὐταὶ δὲν εὗρίσκοντο εἰς ἀντίθεσιν πρὸς

1718), I, 145-G. B. DEPPING, *La Grèce, ou description topographique de la Livadie, de la Morée et de l'Archipel* (Paris, 1823), III, 166 - 7, ἔτι δὲ πρβλ. καὶ Ὑπόμνημα περὶ τῆς πολιτικῆς καὶ τοπογραφικῆς καταστάσεως τῆς νήσου Χίου κλπ., εἰς Γ. ΖΟΛΩΤΑ, ἐνθ' ἄν., 352.

¹ Γ. ΖΟΛΩΤΑ, ἐνθ' ἄν., Γ' (μέρος β'), 682.

² Εἰς τὰ ὑπ' ὄψει μας τουλάχιστον προικοσύμφωνα τῶν χρόνων τῆς τουρκοκρατίας οὐδεμία ὑπάρχει διαφορὰ τῶν συνταχθέντων μεταξὺ ἐλλήνων καὶ γενοατοχίων.

³ Εἰς τὸ ἐλληνικὸν κείμενον τὸ δημοσιευθὲν ὑπὸ τοῦ Δ. ΓΚΙΝΗ, εἰς περιοδικὸν «Ἑλληνικά», ΙΑ' (Ἀθῆναι, 1939), 303.

τὴν ὀρθοδοξίαν, ἐνῶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν ἀλλαγὴν ἐνὸς τοιούτου δικαίου ἄνευ πραγματικῆς ἀνάγκης θ' ἀντετάσσοντο οἱ ἐνδιαφερόμενοι, οἱ ὅποιοι, ὡς μαρτυρεῖται, ἠγγρύπνουσαν εἰς τὴν διατήρησιν ὅλων τῶν ἐθίμων καὶ τῶν νόμων τοῦ τόπου¹.

Ἐξ ἄλλου, ἐὰν τὰ ἀνωτέρω δὲν ἐπέδρασαν ἀμέσως κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τοῦ δικαίου τῶν γαμικῶν παροχῶν, δὲν ἔπεται ὅτι τοῦτο ἔμεινε στάσιμον. Ἀντιθέτως, ἐπ' αὐτοῦ, ὡς ἐθιμικοῦ δικαίου καὶ ἐπομένως κατ' ἐξοχὴν εὐπλάστου, ἤσκησαν ἐπιρροὴν ἄλλοι παράγοντες. Ὡς τοιούτους δὲ παράγοντας πρέπει νὰ δεχθῶμεν γενικῶς, λόγῳ τῆς οὐσίας τοῦ δικαίου, τὰς νέας διαμορφώσεις καὶ τὴν ἐξέλιξιν τῶν οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν συνθηκῶν. Πλὴν ὅμως αὐτῶν, βαθεῖαν ἐπιρροὴν εἶχε καὶ τὸ ὀθωμανικὸν δίκαιον, κυρίως εἰς τὰ σημεῖα ἐκεῖνα ὅπου ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῶν γαμικῶν παροχῶν τὸ οἰκογενειακὸν δίκαιον ταυτίζεται μὲ τὸ δίκαιον τῆς ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομικῆς διαδοχῆς.

Οὕτω φρονοῦμεν ὅτι μᾶς παρουσιάζεται τὸ δίκαιον κατὰ τὴν ἐποχὴν εἰς τὴν ὁποίαν ἀναφέρονται τὰ εἰς τὴν διάθεσίν μας ἔγγραφα, ἐκ τῆς ἐρεῦνης δὲ αὐτῶν θὰ ἐξαρτηθῇ καὶ ἡ ἐπιβεβαίωσις, κατὰ τὸ δυνατόν, τῶν ἀνωτέρω.

§ 3. Συλλογὴ τῶν ἐθίμων τῆς Χίου.

Χάρις εἰς τὰς προσπάθειάς τοῦ Γ. Μάουερ πρὸς περισυλλογὴν τῶν ἐπὶ τουρκοκρατίας ἐλληνικῶν νομικῶν ἐθίμων, μετὰ τῶν σταλεισῶν ἀπαντήσεων συγκαταλέγεται καὶ ἡ διὰ τὰ ἔθιμα τῆς Χίου, ἡ ὁποία συνετάχθη ἐλληνιστὶ καὶ γαλλιστί, διεσώθησαν δὲ καὶ τὰ δύο κείμενα².

Ἀλλὰ ἡ ἔκθεσις αὕτη, καίτοι ὀφείλεται εἰς νομομαθῆ, τὸν Γεώργιον Καλόγνωμον³, πᾶν ἄλλο ἢ ἱκανοποιητικὴ εἶναι διὰ τὸν νομικόν. Ἐκτὸς τῆς ὑπερβολικῆς συντομίας τῆς καὶ τῆς προχειρότητος μετὰ τῆς ὁποίας ἐγράφη, ἐμφανίζει χάσματα καὶ ἀσαφείας καὶ οὕτως ἡ συμβολή τῆς ἐν προκειμένῳ εἶναι μικρά.

Καὶ ἤδη εἰσερχόμεθα εἰς τὴν εἰδικωτέραν ἐξέτασιν τοῦ θέματος ἡμῶν.

¹ Βλ. Συμπλήρωμα τοῦ Ὑπομνήματος ἐπὶ τῆς πολιτικῆς καὶ τοπογραφικῆς καταστάσεως τῆς νήσου Χίου κλπ., εἰς Γ. ΖΟΛΩΤΑ, ἐνθ' ἀν., Γ' (μέρος α'), 363. Γ. ΜΑΟΥΡΕΡ — Χ. ΠΡΑΤΣΙΚΑ καὶ Ε. ΚΑΡΑΣΤΑΘΗ, ὁ Ἑλληνικὸς Λαός, Α' (Ἀθῆναι, 1943), § 51.

² Τὸ γαλλικὸν πρωτότυπον ἢ μᾶλλον παράφρασιν ἐδημοσίευσεν εἰς γερμανικὴν μετάφρασιν ὁ Γ. ΜΑΟΥΡΕΡ εἰς τὸ ἔργον του *Das Griechische Volk*, Α' § 49 - 51, (μετάφρασις Χρ. Πράτσικα καὶ Ε. Καραστάθη, Α' (Ἀθῆναι, 1943), ὡς καὶ ὁ Α. ΒΛΑΣΤΟΣ, *Χιακά*, ἥτοι Ἱστορία τῆς νήσου Χίου, Β' (Ἑρμούπολις, 1840), 16 ἐπ., παραλαβὼν ἐκ τοῦ Μάουερ, τὸ δὲ ἐλληνικὸν πρωτότυπον μετὰ συντόμου ὑπομνήματος ὁ Δ. ΓΚΙΝΗΣ, ἐνθ' ἀν., 249 ἐπ.

³ Δ. ΓΚΙΝΗΣ, ἐνθ' ἀν., 304.

§ 4. Προίξ.

Α. *Ὁρολογία. Σύστασις. Ἀντικείμενον.* — Ἐκ τῶν ἐγγράφων παρίσταται βέβαιον ὅτι εἰς τὴν Χίον ἐκράτει τὸ προικῶν σύστημα¹. Εἰς τὰ χιακὰ ἔγγραφα ἡ προίξ ὀνομάζεται προίξ καὶ προῖκα², ἡ πράξη³, προύξ, προουκί, προικίον καὶ εἰς πληθυντικὸν προικία⁴.

Οἱ ὅροι προουκί καὶ προικίον—ία, συνήθως ἐκυριολεκτοῦντο ἐπὶ τῶν κινητῶν ἀντικειμένων τῆς προικός, ἰδίᾳ τῶν εἰδῶν ρουχισμοῦ⁵. Μὲ αὐτὴν δὲ τὴν ἔννοιαν χρησιμοποιεῖται καὶ μέχρι σήμερον εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος ἡ λέξις προικιά (τά). Τοῦτο ὅμως δὲν συμβαίνει πάντοτε εἰς τὰ χιακὰ ἔγγραφα μὲ τὸν ὅρον προικίον⁶. Ὁ προικοδότης πατήρ ὀνομάζεται προουκιστής, ἡ δὲ προικίζουσα μήτηρ προουκίστρια⁷.

Ἡ σύστασις τῆς προικός ἐπὶ τουρκοκρατίας ἐγένετο πάντοτε δι' ἐγγράφου, ἐγεννήθη ὅμως ἀμφιβολία, ἐὰν τὸ ἔγγραφον αὐτὸ ἔπρεπεν ἀπαραιτήτως νὰ εἶναι νοταριακὸν ἢ ἤρκει καὶ ἰδιωτικόν, συντασσόμενον μόνον ἐνώπιον μαρτύρων. Τὴν ἀμφιβολίαν αὐτὴν ἐνίσχυσε κυρίως ἡ ὑπάρχουσα διαφορὰ μεταξὺ τοῦ γαλλικοῦ κειμένου τῆς Ἐκθέσεως τοῦ Γ. Καλογνώμου περὶ τῶν ἐθίμων τῆς Χίου καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ.

Κατὰ τὸ ἑλληνικὸν κείμενον «... ὁ προσδιορισμὸς τῆς προικός, ἦσαν τὰ οὐσια-

¹ Ἡ μεταξὺ τῶν συζύγων κοινοκτημοσύνη ἦτο ἄγνωστος εἰς τὴν νῆσον κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν, φαίνεται δὲ πιθανώτατον ὅτι οὕτω κατὰ τὴν προηγηθεῖσαν ἐποχὴν ἐφηρμόσθη. Εἰς τὴν Χίον δὲν παρουσιάζετο σύγχυσις τῶν περιουσιῶν τῶν συζύγων, ἀλλ' αὗται, τόσον διαρκούντος τοῦ γάμου ὅσον καὶ λυομένου αὐτοῦ, ἔμενον σαφῶς διακεκριμέναι, ἐκάτερος δὲ τῶν συζύγων παρέμενε κύριος τῆς ἰδικῆς του. Ὁ ἴδιος προέβαινεν εἰς τὴν ἀπαλλοτριώσιν αὐτῆς, ἀπλῶς παρισταμένου καὶ συναινοῦντος καὶ τοῦ ἑτέρου συζύγου (π. χ. ΓΡ. ΦΩΤΕΙΝΟΥ, ἐνθ' ἀν., 198, 203), ἐνίοτε μάλιστα ἀπαντῶμεν καὶ πωλήσεις γενομένας ὑπὸ μόνῃς τῆς συζύγου (π. χ. αὐτόθι, 240).

² Α. ΠΑΣΠΑΤΗ, Χιακὸν γλωσσάριον (Ἀθῆναι, 1888), 33. Κ. ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ, Χιακὰ Ἀνάλεκτα (Ἀθῆναι, 1890), 396, 404, 413, καὶ τὰ ἐν τῷ Παραρτήματι προικοσύμφωνα 16 (ἔτ. 1628), 18 (ἔτ. 1672), 27 (ἔτ. 1691), 33 (ἔτ. 1714), 34 (ἔτ. 1722), 35 (ἔτ. 1724), 39, 41, 42 (ἔτ. 1725), 43, 44 (ἔτ. 1726), 49 (ἔτ. 1736), 53, 54, 55 (ἔτ. 1737), 58 (ἔτ. 1746), 62 (ἔτ. 1760).

³ Κ. ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ, ἐνθ' ἀν., 451, 456, καὶ Παραρτήμα 19 (ἔτ. 1677).

⁴ Α. ΠΑΣΠΑΤΗ, ἐνθ' ἀν., 302. Παραρτήμα 1 (ἔτ. 1601), 18 (ἔτ. 1672), 22 (ἔτ. 1690).

⁵ Σταθερώτερον εἰς τὰ ἀρχαιότερα προικοσύμφωνα. Βλ. Παραρτήμα 1 (ἔτ. 1601), 4 (ἔτ. 1606), 6, 7, 8 (ἔτ. 1607), 9, 10, 11, 12, 13 (ἔτ. 1608), 14 (ἔτ. 1612), 34 (ἔτ. 1722), 41 (ἔτ. 1725), 44 (ἔτ. 1726) καὶ ἄ.

⁶ Οὕτως εἰς Παραρτήμα 35 (ἔτ. 1724), ὅπου ὁ ὅρος προικίον κυριολεκτεῖται ἐπὶ ἀκινήτου.

⁷ Γ. ΖΟΛΩΤΑ, ἐνθ' ἀν., Α' (μέρος β), 232, καὶ Παραρτήμα 66 (ἔτ. 1804).

σικὰ μόρια τοῦ γαμικοῦ συμφώνου. Οὕτω δὲ συστηνομένου, ἐγένετο ἰδιωτικὸν ἐμάρτυρον ἔγγραφον». Τὸ ἀντίστοιχον γαλλικὸν κείμενον, τὸ ὁποῖον παραθέτει ὁ Δ. Γκίνης¹, ἔχει «qui devait être dressé par le notaire». Ὁ τελευταῖος οὗτος ἐκφέρων γνώμην ἐπὶ τῆς διαφορᾶς αὐτῆς, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ τὴν δικαιολογῇ, δέχεται ὡς «πιθανώτερον, ὅτι διὰ τὴν σύστασιν προικὸς ἀπητεῖτο συμβολαιογραφικὸν καὶ οὐχὶ ἰδιωτικὸν ἔγγραφον», καίτοι θεωρεῖ ὅτι ἐκ τῶν ἐκδεδομένων ὑπὸ τοῦ Κανελλάκη ὀκτὼ προικοσυμφώνων, μόνον δύο εἶχον συνταχθῇ ὑπὸ νοταρίου, τὰ δὲ λοιπὰ ἔξ μόνον ἐνώπιον μαρτύρων.

Ἡ γνώμη του αὕτη, ὅτι ἡ σύστασις τῆς προικὸς ἐγένετο διὰ νοταριακοῦ ἔγγραφου, φαίνεται ὀρθή. Πρὸς δικαιολογίαν δὲ αὐτῆς πρέπει νὰ σημειωθοῦν τὰ ἑξῆς.

Εἰς τὴν πόλιν τῆς Χίου ὑπῆρχον νοτάριοι ἀποκλειστικὸν ἔργον ἔχοντες τὴν σύνταξιν συμβολαιογραφικῶν ἔγγράφων, ὡς μᾶς πληροφορεῖ ὁ Ἀ. Βλαστός². Προικοσύμφωνα ὅμως συνταχθέντα εἰς τὴν πόλιν δὲν γνωρίζομεν. Ὅλα τὰ γνωστὰ τοιαῦτα προέρχονται ἀπὸ τὰ χωρία. Σχετικῶς μᾶς παρέχει ὁ Ἀ. Πασπάτης³ τὰς πληροφορίες ὅτι αὐτά, καθὼς καὶ τὰ ἄλλα ἔγγραφα τῶν χωρίων τὰ περιέχοντα πωλήσεις, διαθήκας κλπ., κατεγράφοντο εἰς κώδικας ἢ κατάστιχα, ἀπὸ τοὺς ὁποίους εἶδεν ἀρκετὸν ἀριθμὸν, καὶ βεβαίῳ ὅτι ἅπαντα τὰ ἔγγραφα ταῦτα ἦσαν ὑπογεγραμμένα ὑπὸ τριῶν ἢ τεσσάρων μαρτύρων καὶ ἐπικυρωμένα ὑπὸ τοῦ νοταρίου. Ὅσα δὲ τυχὸν ἔγγραφα ἦσαν ἀνυπόγραφα ὑπὸ τῶν μαρτύρων καὶ τοῦ νοταρίου, δὲν ἐκυρώθησαν καὶ οὐδεὶς λόγος ὑπῆρχε περὶ καταχωρίσεώς των εἰς τοὺς κώδικας, οἱ ὅποιοι ἀνῆκον εἰς χωρία ἢ μοναστήρια. Οἱ εἰς ἅπαντα δὲ τὰ ἔγγραφα αὐτὰ

¹ «Ἑλληνικά», ἐνθ' ἀν., 303 σημ. 1.

² Ἐνθ' ἀν., 162, ἐξ αὐτοῦ δὲ παραλαβὼν ὁ Γ. Ζολώτας, ἐνθ' ἀν., Γ' (μέρος α), 80 - 1.

³ Ἐνθ' ἀν., 29, 31.

⁴ Ὁ μηχανισμὸς τῶν νοταριακῶν ἔγγράφων φαίνεται ὅτι ἦτο ὁ ἑξῆς: Παλαιότερον τὸ πρωτότυπον ἢ τὰ πρωτότυπα συνετάσσοντο ἐπὶ ἰδιαιτέρου φύλλου χάρτου καὶ ἐνεχειρίζοντο εἰς τοὺς συμβαλλομένους, ἀντίγραφον δ' ἐξ αὐτοῦ κατεχωρεῖτο ἀμέσως ἢ ἀργότερον ὑπὸ τοῦ νοταρίου εἰς τὸν κώδικα, καὶ δι' αὐτὸ ἀρχικῶς εἰς τοὺς κώδικας δὲν ὑπῆρχον ἰδιόχειροι αἱ ὑπογραφαὶ τῶν μαρτύρων, οὔτε τὰ ἔγγραφα κατεχωροῦντο εἰς τούτους κατὰ τὴν χρονολογικὴν σειρὰν τῆς συντάξεώς των. Μεταγενέστερον ὅμως, φαίνεται, ἐπεκράτησεν ἡ συνήθεια καὶ ἡ καταχώρισις τοῦ πρωτοτύπου ἐγένετο εἰς τὸν κώδικα, ὁπότε εἰς αὐτὸν ὑπεγράφοντο ἰδιοχείρως πάντες οἱ ὑπογραφεῖς τοῦ ἔγγραφου (μάρτυρες κλπ.). Εἰς τὴν δευτέραν ταύτην περίπτωσιν συγχρόνως μὲ τὴν σύνταξιν τοῦ ἐν τῷ κώδικι πρωτοτύπου συνετάσσοντο ἐπὶ χωριστοῦ φύλλου χάρτου καὶ ἕτερα ἐν ἡ δύο ἀντίτυπα ἢ ἰδιότυπα ἀντίγραφα, φέροντα καὶ ταῦτα ἰδιοχείρους τὰς ὑπογραφὰς τῶν ὑπογραφέων τοῦ πρωτοτύπου, παραδιδόμενα εἰς τοὺς συμβαλλομένους. Τὰ ἀντίτυπα ταῦτα ἦσαν διάφορα τῶν μεταγενεστέρως τυχὸν ἐκδιδομένων ἀντιγράφων ὑπὸ τοῦ νοταρίου. Τοιοῦτον σύγχρονον ἀντίγραφον ἐκ Χίου εἰκάζομεν ὅτι εἶναι τὸ ἐν Παραρτήματι 64 (ἔτ. 1766).

σημειούμενοι νοτάριοι ή συμβολαιογράφοι ήσαν οί πρωτοπαπάδες, οί λογιώτατοι τών χωρικών άνδρες.

Έξ άλλου, όλα τὰ δημοσιευόμενα υπό του Κανελλάκη προικοσύμφωνα κατά βεβαίωσίν του άντεγράφησαν εκ του πρωτοτύπου και προέρχονται από τοιούτους κώδικας μονών ή χωρίων. Συμφώνως λοιπόν με τὰς πληροφορίες του Πασπάτη, πρέπει νὰ γίνη δεκτόν ότι όλα τὰ υπό του Κανελλάκη δημοσιευόμενα προικῶα έγγραφα είναι νοταριακά, και όχι μόνον τὰ δύο, εις τὰ όποια γίνεται μνεία ότι συνετάχθησαν υπό του νοταρίου, ως φρονει ό Δ. Γκίνης. Έκ της μελέτης αὐτῶν τών προικῶων έγγραφων, ως και τών άλλων τὰ όποια έχομεν υπ' όψει μας, προκύπτει ότι τὰ έργα του νοταρίου εις τὰ χωρία εξετέλουν ως επί τὸ πολὺ ιερωμένοι (μοναχοί ή κληρικοί), ό δὲ πρωτοπαπᾶς ήτο πάντοτε και νοτάριος, μὴ αποκλειομένης της συνυπάρξεως και άλλων κατωτέρων του ιερωμένων ως νοταρίων. Οὕτω π.χ. εις τὸ ἐν Παραρτήματι 22 (έτ. 1690) προικοσύμφωνον του κώδικος του χωρίου Μέσα Διδύμας υπογράφεται «παπα γεώργις του ποτε παπαμιχαληου και νοταριος γραφο με θελυμαν του προιοπαπα του παπαμανρου», χωρίς, έννοεΐται, ό παπᾶ Μαῦρος νὰ παρουσιάζεται εις τὸ έγγραφον ως συμβαλλόμενος. Προσέτι ό νοτάριος δὲν έγγραφεν ό ίδιος πάντοτε τὸ έγγραφον, αλλά, τῇ συναινέσει του, ήδύνατο νὰ γραφῇ και από άλλο πρόσωπον. Εις τὸ ἐν Παραρτήματι 18 (έτ. 1672) προικοσύμφωνον υπάρχει ή ρήτρα: «Έγράφη τὸ παρών δια χειρὸς μακαριου ιερομοναχου ... με θέλημαν των δύο μερών και με θελημαν του παπα μιχαλήω του νοταρίου». Πλὴν αὐτῶν, όλα σχεδόν τὰ προικοσύμφωνα, και τὰ εκ του ίδιου χωρίου προερχόμενα, ένῶ δὲν έχουν ἀπαράλλακτον τυπικόν, ἐν τούτοις παρουσιάζουν ὠρισμένας ὁμοιομόρφους ρήτρας, αἱ όποiai καθιστοῦν προφανές ότι ό γραφεὺς αὐτῶν ήτο πρόσωπον οἰκείον με τὰ συμβολαιογραφικὰ τυπικά.

Διὰ τὸ σημείον καθ' ό μᾶς ένδιαφέρουν αὐτὴν τὴν στιγμὴν τὰ προικῶα έγγραφα, εμφανίζονται τοιαῦτα εις τὸ σῶμα τών όποίων εὐρίσκεται ή μνεία ότι συνετάχθησαν ένώπιον νοταρίου, εις τὸ τέλος δὲ και μετὰ τοὺς μάρτυρας υπογράφει και ό νοτάριος, εις άλλα δὲ δὲν υπογράφει οὗτος καθόλου¹. Εις άλλα δὲν υπάρχει αὐτὴ ή μνεία εις τὸ σῶμα του έγγραφου, αλλά μετὰ τὴν υπογραφὴν του τελευταίου μάρτυρος υπάρχει ή υπογραφή του νοταρίου με τὴν δήλωσιν του τίτλου του². Ἀκόμη υπάρχουν έγγραφα εις τὸν αὐτὸν κώδικα άνευ μνείας εις τὸ σῶμα των, ότι συνετάχθησαν ένώπιον νοταρίου, συνταχθέντα ὁμως υπό του αὐτοῦ νοταρίου και υπογεγραμμένα παρ' αὐτοῦ, εις τὰ όποια ό νοτάριος προσθέτει εις τὴν

¹ Τοιαῦται π. χ. αἱ δημοσιευόμεναι εις Κ. ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ, ένθ' άν., 395, 396, 461, 462, 473, προικολαβαί και άλλα νοταριακά έγγραφα.

² Οὕτω κατὰ κανόνα εις τὸν κώδικα του Ἁγ. Γεωργίου Συκούση.

ὑπογραφὴν τοῦ τὸν τίτλον «νοτάριος», εἰς ἄλλα ὅμως ὑπογράφει ἄνευ τοῦ τίτλου τοῦ ¹. Τέλος ὑπάρχουν καὶ ἄλλα εἰς τὰ ὅποια δὲν γίνεται οὔτε μνεία εἰς τὸ σῶμα τοῦ ἐγγράφου, ὅτι συνετάχθησαν ἐνώπιον νοταρίου, οὔτε τίθεται ὑπογραφή τοῦ νοταρίου, ἔστω καὶ ἄνευ τοῦ τίτλου τοῦ.

Ἐν τούτοις, ὅλα αὐτὰ τὰ ἐγγραφα πρέπει νὰ τὰ θεωρήσωμεν βάσει τῶν ἀνωτέρω ὅτι συνετάχθησαν ὑπὸ νοταρίου. Τὴν ἔλλειψιν εἴτε μνείας ἐν τῷ σώματι τοῦ ἐγγράφου ὅτι συνετάχθη ὑπὸ τοῦ νοταρίου, εἴτε τὴν ἔλλειψιν ἀκόμη καὶ τοῦ τίτλου εἰς τὴν ὑπογραφὴν, εἴτε καὶ τὴν παντελῇ ἔλλειψιν ἀμφοτέρων δυνάμεθα νὰ ἐξηγήσωμεν ὥς ὀφειλόμενα πρωτίστως εἰς τὸ ὅτι τὸ ἐγγραφον ἦτο καταχωρημένον εἰς τὸν κώδικα, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον τὸ ἀπεδείκνυνεν ὥς νοταριακόν. Ἐπειτα δὲ ὁ κώδιξ ἐγράφετο συνήθως κατὰ συνέχειαν μέχρι τινὸς ὑπὸ τοῦ ἰδίου νοταρίου ἢ ἀνῆκεν ὁλόκληρος εἰς τὸν αὐτὸν νοτάριον, καὶ ἐὰν δὲν ὑπῆρχεν εἰς ἐν ἐγγραφον ἢ ὑπογραφή του, προέκυπτεν ἡ βεβαιότης περὶ τῆς συντάξεως τοῦ ἐγγράφου ἐνώπιον αὐτοῦ ἐκ τῆς ὑπογραφῆς του εἰς τὰ ἐπόμενα ἐγγραφα, ἢ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁλόκληρος ὁ κώδιξ ἦτο τοῦ ἰδίου νοταρίου ². Ὡς πρὸς δὲ τὸν τίτλον τοῦ δὲν ἐθεωρεῖτο ἀναγκαῖον νὰ προστεθῇ εἰς τὴν ὑπογραφὴν του, διότι ὁ νοτάριος ἦτο γνωστός εἰς τὴν περιφέρειάν του, ἢ οὗτος ἀνεπλήρουτο ἐκ τῆς μνείας τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τοῦ ἀξιώματος, τὸ ὁποῖον τοῦ παρείχε συγχρόνως καὶ τὸν νοταριακὸν τίτλον, ὥς ἦτο τὸ ἀξίωμα τοῦ πρωτοπαλᾶ.

Νομίζομεν δ' ὅτι συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἐκδοχῆς αὐτῆς καὶ τὸ τελευταῖον δημοσιευόμενον ὑπὸ τοῦ Κανελλάκη προικοσύμφωνον τοῦ ἔτους 1722 ³. Τὸ προικοσύμφωνον τοῦτο εἶναι ἐκ τῶν ὀλίγων εἰς τὰ ὅποια τὸ τυπικόν τους δὲν εἶναι ἐπιμελημένον, καὶ θὰ ἡδύνατό τις νὰ τὸ θεωρήσῃ, κρίνων αὐτὸ μόνον ἐκ τοῦ σώματος του, ὅτι δὲν συνετάχθη ἐνώπιον νοταρίου. Ἐν τούτοις ὅμως εἰς τὰς ὑπογραφὰς τῶν μαρτύρων, ἐνῶ ὁ Ἀναγνώστης Τζιριώτης βεβαιοῖ ὅτι ἦτο ὁ γραφεὺς του καὶ συγχρόνως μαρτυρεῖ, εἰς τὸ τέλος ὑπογράφει καὶ εἰς ἱερεὺς ἄλλου χωρίου ἢ ἐκείνου εἰς τὸ ὁποῖον συνετάχθη, ὁ ὁποῖος ἀντὶ ν' ἀναφέρῃ ὅτι παρέστη ὡς μάρτυς, ὥς πράττουν οἱ πρὸ αὐτοῦ ὑπογραφόμενοι, δηλοῖ ὅτι «ὑπόγραψεν τοαὶ ἐβούλωσεν τζαὶ μὲ τὸ μισοβούλην του». Τὸ «μισοβούλην» του οὐδὲν ἄλλο εἶναι

¹ Π. χ. Παράρτημα 60 (ἔτ. 1746), καὶ εἰς Κ. ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ, ἐνθ' ἀν., 397, προικοσύμφωνον. Ὁ εἰς αὐτὸ ὑπογραφόμενος Νικήτας Δομέστιχος εἶναι ὁ νοτάριος.

² Ὡς π. χ. συμβαίνει εἰς τὸν ἓνα τῶν παρ' ἡμῶν χρησιμοποιηθέντων κωδίκων τῶν Γενικῶν Ἀρχείων τοῦ Κράτους, εἰς τὸν ὁποῖον ὅλα τὰ περιεχόμενα ἐγγραφα εἰς τὸ σῶμα των ἔχουν τὴν μνείαν ὅτι ἐγένοντο ἐνώπιον τοῦ νοταρίου, ἀλλ' οὗτος δὲν ὑπογράφει, ἀλλὰ μόνον οἱ μάρτυρες.

³ Ἐνθ' ἀν., 480 - 2.

ἢ ἡ σφραγὶς του (bulla)¹. Προφανῶς, διὰ νὰ προσκληθῇ κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ προικοσυμφώνου, καίτοι μὴ ὁμοχώριος μὲ τοὺς συμβαλλομένους, καὶ νὰ ὑπογράφη εἰς αὐτὸ ὄχι ὡς μάρτυς, καί, ἐνῶ ἦτο ἐγγράμματος, διότι ὑπογράφει ἰδιοχείρως, νὰ τὸ σφραγίσῃ καὶ διὰ τῆς σφραγίδος του, οὐδὲν ἄλλο ἀποδεικνύει, κατὰ τὴν γνώμην μας, εἰμὴ ὅτι δὲν ὑπῆρχε τότε εἰς τὸ χωρίον Ἀμάδες νοτάριος, ὁ δὲ ὑπογράφας καὶ σφραγίσας ἱερεὺς ἦτο νοτάριος ἄλλου πλησίον χωρίου καὶ ὡς τοιοῦτος τὸ ἐπεκύρωσεν.

Εἰς αὐτὰ στηριζόμενοι φρονοῦμεν ὅτι ὅλα τὰ γνωστά μας προικοσύμφωνα συνετάγησαν ἐνώπιον νοταρίου, καὶ τοιοῦτον ἐγγραφον ἀπητεῖτο διὰ τὴν σύστασιν τῆς προικός. Ἄλλως, θὰ ἦτο ἀπίθανον εἰς τὴν Χίον, ὅπου ἐλειτούργει ἐπὶ γενοατοκρατίας ἄριστον νοταριακὸν σύστημα καὶ ἀπὸ μακροῦ χρόνου συνετάσσοντο τὰ προικοσύμφωνα ἐνώπιον νοταρίων, νὰ κατηργήθῃ τοῦτο ἐπὶ τουρκοκρατίας, καθ' ὃν μάλιστα χρόνον διετηρεῖτο εἰς τὴν νῆσον ὄχι μικρὸς ἀριθμὸς νοταρίων.

Διὰ τοῦ οὕτω συντασσομένου προικοσυμφώνου συνιστᾶτο ἀπαραιτήτως ὡς βασικὴ παροχὴ ἡ προῖξ. Οὐχ' ἦττον ὅμως εἰς τὸ προικοσύμφωνον περιείχοντο καὶ ἄλλαι γαμικαὶ παροχαὶ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, δηλαδὴ τόσον πρὸς τὸν μελλόγαμβρον ὅσον καὶ πρὸς τὴν μελλοντίαν, τὰς ὁποίας θὰ συναντήσωμεν κατωτέρω. Ἀπὸ τοῦδε ὅμως δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν γενικῶς ὅτι αἱ λοιπαὶ παροχαί, πλὴν τῆς κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ νόμου προικός, δὲν ἦσαν ὑποχρεωτικαί, ἀλλ' ἡ σύστασις τῶν ἦτο προαιρετικὴ.

Ἀντικείμενον τῆς προικός ἦσαν πρῶτον ἐνσώματα κινητά. Ἦτοι εἶδη στολισμοῦ καὶ ἱματισμοῦ προσωπικῆς χρήσεως (π. χ. δακτυλίδια, μανδήλια, φουστάνια, ὑποκάμισα), κλινοστρωμνῆς (π. χ. προσκεφάλαια, παπλώματα), οἰκιακὰ ἔπιπλα καὶ σκεύη (π. χ. τάπης (πεύκι), σεντουκι, χαλκώματα), γεωργικὰ ἐργαλεῖα καὶ σκεύη (π. χ. πίθοι πρὸς ἐναποθήκευσιν ἐλαίου, οἴνου κλπ., γουρουνοβάβαθα, σκάλεθρα, ἦτοι κοντάρια πρὸς ἀνασκάλευσιν κλιβάνου), ἔτι δὲ ἀργαλαιοὶ (ἀργαστήρια), ζῶα (πρόβατα, μέλισσαι, αἶγες) καὶ μετρητὰ (νομίσματα χρυσᾶ ἢ ἀργυρᾶ).

Ἐκτὸς αὐτῶν, ἀπαραιτήτως συνιστῶντο ὡς προῖξ κατὰ κύριον λόγον ἀκίνητα. Τὰ προικιζόμενα ἀκίνητα κατὰ κανόνα περιεγράφοντο κατὰ μέτρον (a mí-sura), ἡδύναντο δὲ νὰ προικίζωνται ἢ ὁλόκληρα, ὡς μέχρι τοῦδε ὑπῆρχον παρὰ τῷ προικίζοντι (π. χ. ὁλόκληρος ὁ δεῖνα ἀγρός, ἄμπελος, οἰκία), ἢ ἐν μέρει, ὠρισμένη ἐκτασις αὐτῶν, ἐφ' ὅσον, ἐννοεῖται, ἦτο δυνατὴ ἡ σωματικὴ διαίρεσις, δημιουργουμένου οὕτω τοῦ προικίου αὐτοτελοῦς καὶ αὐθυποστάτου ἀκινήτου (π.χ.

¹ Σφραγίδα τοῦ νοταρίου πρὸς τῇ ὑπογραφῇ του συναντῶμεν καὶ εἰς ἄλλο ἐγγραφον, ΓΡ. ΦΩΤΕΙΝΟΥ, ἐνθ' ἀν., 240.

τόσαι ὀργυιαὶ ἀπὸ τὸ ὑποστατικὸν δεῖνα ἢ τὸ ἥμισυ διηρημένως)¹. Προκειμένου περὶ ἀγροτικῶν ἀκινήτων, ὡς προκύπτει ἀπὸ τὰ προικοσύμφωνα, ἀπέδιδον σημασίαν εἰς τὴν ἔκτασιν τῶν προικιζομένων. Διὰ τοῦτο καθορίζετο βασικῶς πρῶτον ἡ ἔκτασις ὅλων τῶν διδομένων εἰς προῖκα ἀκινήτων, ἔπειτα δὲ περιεγράφοντο ταῦτα ἀτομικῶς. Ἐὰν δὲ τὰ περιγραφόμενα, μετρούμενα, ἤθελον εὐρεθῇ μικροτέρας ἔκτάσεως τῆς συνολικῶς καθορισθείσης, τότε ὠρίζετο ὅτι ἡ συμπλήρωσις τῆς ἔλλειπούσης θὰ ἐγίνετο ἀπὸ μέρος ἄλλων κατονομαζομένων ἀκινήτων τοῦ προικοδότου².

Γίνεται ὁμως καὶ προίκις ἀκινήτων κατὰ τεμάχιον (a corgo)³. Προσέτι προικίζεται ἐνίοτε καὶ ἐξ ἀδιαιρέτου μερίδιον⁴.

Εἰδικῶς εἰς τὰ Μαστιχόχωρα, ὅπου ὑπῆρχον σχῖνοι (μαστιχόδενδρα), ἡ ἐπροικίζετο ὠρισμένος ἀριθμὸς ἐκ τῶν δένδρων αὐτῶν, καθοριζόμενος ἐκ τῆς ποσότητος τῆς παραγομένης μαστίχης⁵, ἡ τὸ ἥμισυ τῶν σχίνων τὰς ὁποίας ἔχει ὁ προικοδότης, χωρὶς νὰ εἰδικεύωνται⁶, ἡ ἴσον μερίδιον μὲ τὰ λοιπὰ τέκνα τοῦ προικίζοντος ἐπὶ τῶν σχίνων του⁷, ἡ ὠρισμένον ποσὸν καρποῦ⁸, ἡ τὸ ἀντικείμενον τῆς προικὸς ἦτο ἡ συνεταιρική ἐκμετάλλευσις τῶν δένδρων τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸν συνιστῶντα τὴν προῖκα, καθοριζομένων τῶν μεριδίων ἐκ τοῦ εἰσοδήματος αὐτῶν, τὰ ὁποῖα θὰ λαμβάνουν ὁ προικολήπτης ὡς καὶ ὁ προικοδότης⁹.

Ἐνίοτε ἀντὶ ὠρισμένων κινητῶν πραγμάτων, ὡς ἀντικείμενον τῆς προικὸς ὀρίζεται τὸ ἰσάξιον εἰς μετρητὰ τοῦ ὅλου ἢ μέρους τῶν πραγμάτων αὐτῶν (π.χ. « βόδιν τὸ ἓνα ποδάριν »¹⁰ = ἡ ἀξία ἑνὸς ποδὸς αὐτοῦ, δηλαδὴ τὸ τέταρτον, ἢ « ἓνα τέρτι τοῦ βουδιοῦ »¹¹ ἢ « διὰ ὄνομα πευκιοῦ πέσπυρα 15 »¹².

¹ Π. χ. Κ. ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ, ἐνθ' ἀν., 405, 414, Παράρτημα 5 (ἔτ. 1607), 41 (ἔτ. 1725).

² Π. χ. Παράρτημα 46 (ἔτ. 1735) « ... καὶ ὅπου τῆς λειπιεῖ ἀπὸ τῆς 27 ὀργυῆς νὰ τῆς τὰ σώγη εἰς τὴν Σελλάδα συνδενδρα.

³ Π. χ. Παράρτημα 18 (ἔτ. 1672). « ... Τὸ ὑποστατικὸν τὸ ἔχει εἰς τὰ Χάλαντρα καθὼς ἐστὶν καὶ εὐρίσκεται ... »

⁴ Τὸ ἀνήκον μερίδιον εἰς λιτροβιόν, ἐνθ' ἀν.

⁵ « Δεντρα ... νὰ τον κάμουν ἓνα πενταρη κεφαλησιμνήον », Κ. ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ, ἐνθ' ἀν., 397.

⁶ « Ἐτι δίνει τῆς καὶ μαστίχι κεφαλισιμιὸν λίτρες 14, μὲ τοὺς σκίνους των ». Παράρτημα 45 (ἔτ. 1734).

⁷ Παράρτημα 58 (ἔτ. 1746).

⁸ Π. χ. Κ. ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ, ἐνθ' ἀν., 456, καὶ Παράρτημα 4 (ἔτ. 1606) καὶ 19 (ἔτ. 1677). Ὁ τοιοῦτος καθορισμὸς ἀποτελεῖ προφανῶς κληρονομικὴν σύμβασιν. Περὶ αὐτῆς βλ. κατωτέρω.

⁹ Ἐνθ' ἀν., 452.

¹⁰ Παράρτημα 16 (ἔτ. 1628).

¹¹ Ἡ λέξις « ποδάριν » δὲν ὑπάρχει εἰς τὸ ἐκδεδομένον ὑπὸ τοῦ Κ. ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ, ἐνθ' ἀν., 405, προικοσύμφωνον, ὑπάρχει ὁμως εἰς ἄλλο ἀνέκδοτον ἀντίγραφον τοῦ Κανελλάκη τοῦ αὐτοῦ προικοσυμφώνου.

¹² Παράρτημα 11 (ἔτ. 1608).

¹³ Κ. ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ, ἐνθ' ἀν., 397.

Τὸ προικοσύμφωνον συνετάσσετο συνήθως πρὸ τοῦ γάμου, εἰς δὲ τὸ χωρίον Πυργί, ὡς ἀναφέρει ὁ Κανελλάκης, μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν τῆς μνηστῆς εἰς τὴν οἰκίαν τῶν πενθερῶν καὶ τὸ παρ' αὐτῆς φίλημα τούτων¹.

Τὰ προικοσύμφωνα σχετικῶς μὲ τὴν προῖκα παρουσιάζουν δύο οὐσιωδῶς διακεκριμένους τύπους.

1) Κατὰ τὸν πρῶτον τύπον, εἰς τὸ προικοσύμφωνον ἀπηριθμοῦντο λεπτομερῶς καὶ περιεγράφοντο τὰ προικιζόμενα ἀκίνητα καὶ τὰ συνιστώμενα τυχὸν ἐμπράγματα δικαιώματα ἐπὶ ἀκινήτων, προσέτι δὲ καθωρίζοντο καὶ πᾶσαι αἱ ἄλλαι περιουσιακαὶ σχέσεις. Ὡς πρὸς τὰ ἐνσώματα ὅμως κινητά, τὰ μὲν ζῶα ὠρίζοντο κατὰ γένος (π.χ. 5 πρόβατα), τὰ δὲ ἄλλα προικιζόμενα κινητά, ἥτοι χρήματα, εἶδη ρουχισμοῦ, κλινοστρωμνῆς, ἐπιπλα, σκεύη, ἀνεγράφοντο ἀορίστως καὶ συνολικῶς διὰ τοῦ ποσοῦ τῆς ὅλης ἀξίας αὐτῶν, καὶ δὲν καθωρίζοντο ἢ εἰδικεύοντο, τὰ δὲ σκεύη ἀγροτικῆς χρήσεως, ὡς λ.χ. οἱ πίθοι, περιεγράφοντο κατὰ μέτρον χωρητικότητος.

Ὁ καθορισμὸς μετὰ τῆς περιγραφῆς καὶ ἡ ἐκτίμησις τῶν κινητῶν τούτων ἐγίνετο δι' ἰδιαίτερου νοταριακοῦ ἐγγράφου εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ προικοσυμφώνου, τὸ ὁποῖον ὠνομάζετο προικολαβὴ ἢ προικολαβή².

Ἡ ἐκτίμησις τῆς ἀξίας τῶν προικῶν τούτων ἀνεγράφετο ἀναλυτικῶς εἰς τὸ ἐγγράφον τῆς προικολαβῆς, ἡδύνατο δὲ νὰ γίνῃ καὶ δι' εἰδικῶς προσλαμβανομένων ἐκτιμητῶν³, οἱ ὁποῖοι ἐξετίμων ἕν ἕκαστον τῶν παραδοθέντων κινητῶν, διὰ νὰ κριθῇ κατὰ πόσον ἡ ἀξία αὐτῶν μετὰ τῶν τυχόν μετρηθέντων νομισμάτων ἀνῆρχετο εἰς τὸ συνολικὸν ποσὸν τὸ ὁρισθὲν εἰς τὸ προικοσύμφωνον. Ἡ προικολαβὴ ὅμως συνετάσσετο καὶ ἄνευ τῆς προσλήψεως ἐκτιμητῶν, ὑπὸ μόνων τῶν συμβαλλομένων, ἐνώπιον τῶν μαρτύρων καὶ τοῦ νοταρίου⁴.

Κατὰ τὸν Κανελλάκη⁵, ἡ παράδοσις τῶν εἰς τὴν προικολαβὴν ἀναφερομένων

¹ Ἐνθα ἀν., 140-1.

² Ἡ σύνταξις προικολαβῶν συνηθίζετο κυρίως εἰς τὸ χωρίον Πυργί.

³ Κ. ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ, ἔνθ' ἀν., 395, 396.

⁴ Ἐφημερίς «Παγχακὴ», ἀριθ. φύλλ. 258 τῆς 23 Ἀπριλίου 1911, καὶ Παράρτημα 59 (ἔτ. 1746).

⁵ Οὗτος κάτωθι τοῦ ἐν Παράρτηματι 22 (ἔτ. 1690) προικοσυμφώνου σημειοῖ τὰ ἐξῆς: «Τὰ μὲν ἀκίνητα κτήματα εὐθὺς ὀνομαστικῶς κατεχωρίζοντο ἐν τῷ προικοσυμφώνῳ, τὰ δὲ κινητὰ ὠρίζετο μὲν ἡ ἀξία τοῦ δοθησομένου ποσοῦ, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα παρεδίδετο μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ γάμου καὶ ἡ πρᾶξις τῆς παραδόσεως ἐκαλεῖτο προικολαβή».

Ὁ ἴδιος εἰς τὸ παρὰ τῇ Ἀκαδημίᾳ Ἀθηνῶν Ἀρχεῖον τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Νέας Ἑλληνικῆς Γλώσσης ἀποκείμενον χειρόγραφόν του ὑπ' ἀρ. 83, σελ. 180-1, ἀναγράφει τὰ ἀκόλουθα: «Ἐν τοῖς προικοσυμφώνοις σπανίως ἀπαντᾷ τις κινητὰ πρᾶγματα ἐγγεγραμμένα, καὶ τοῦτο διότι τὰ προικοσύμφωνα ἐχωρίζοντο εἰς δύο κατηγορίας, α') τὸ λεγόμενον σύμφωνον ἐντὸς τοῦ ὁποίου κατε-

κινητῶν συνετελεῖτο καὶ τὸ ἔγγραφον τῆς προικολαβῆς συνετάσσετο μετὰ τὴν τέλεσιν τοῦ γάμου. Ἀντιθέτως ὁ Α. Πασπάτης¹ ἀναφέρει ὅτι « ἡ προῖξ ἐν Χίῳ συνήθως παρεδίδετο τῷ γαμβρῷ μίαν ἡμέραν πρὸ τοῦ γάμου ».

Περὶ τοῦ ζητήματος δὲν δυνάμεθα νὰ σχηματίσωμεν ἀσφαλῆ γνώμην ἐκ τῆς φρασεολογίας τῶν προικολαβῶν. Εἰς τὰς ὑπ' ὕψει μας προικολαβὰς ἀποκαλεῖται ἡ ὑπὲρ ἧς ἡ προῖξ « νύμφη », πλὴν μιᾶς τοῦ ἔτους 1746², εἰς τὴν ὁποίαν ἡ προικιζομένη ὀνομάζεται « συμβία ». Οὐχ' ἦττον ὅμως εἰς σχόλιον ἀνέκδοτον τοῦ ἰδίου Κανελλάκη κάτωθι προικοσυμφώνου τοῦ ἔτους 1690, ὅπου ἡ νύμφη καλεῖται ἐπίσης « συμβία », χωρὶς ὅμως νὰ ἔχη τελεσθῇ ὁ γάμος, σημειοῖ οὗτος ὅτι « ἀφ' ἧς στιγμῆς ἐτίθετο ἐν τῷ προικοσυμφώνῳ τὸ πρὸς τὴν νύμφην φιλοδώρημα, ἐμβατικόν, ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἐπιτρέπεται ν' ἀποκαλῇ αὐτὴν σύζυγόν του ὁ μέλλων γαμβρός, καθ' ὅσον ὁ γάμος ἀφεύκτως θὰ ἐλάμβανε χώραν ». Νομίζομεν πιθανώτερον ὅτι ἡ παράδοσις τῶν εἰς τὴν προικολαβὴν ἀναφερομένων προικῶν θὰ ἐγίνετο, ὡς ἀναφέρει ὁ Πασπάτης, συνήθως ὀλίγον πρὸ τῆς τελέσεως τοῦ γάμου, δεδομένου ὅτι πλεῖστα ἐξ αὐτῶν (π.χ. τὰ εἶδη κλινοστρωμνῆς καὶ ὠρισμένα εἶδη ρουχισμοῦ) ἦσαν χρήσιμα καὶ διὰ τὴν πρώτην νύκτα τοῦ γάμου. Τὸ ἔγγραφον ὅμως τῆς προικολαβῆς ἠδύνατο νὰ συντάσσεται καὶ μετὰ τὸν γάμον.

2) Ὁ δεύτερος τύπος τῶν προικοσυμφώνων εἶναι ἐκεῖνος κατὰ τὸν ὁποῖον μόνον προικοσύμφωνον συνετάσσετο³, ὅχι δὲ καὶ προικολαβή. Εἰς τὸ προικοσύμφωνον ἀπηριθμοῦντο λεπτομερῶς καὶ περιεγράφοντο καὶ ὅσα κινητὰ κατεχωροῦντο κατὰ τὸν πρῶτον τύπον εἰς τὸ ἔγγραφον τῆς προικολαβῆς.

Εἶναι ἀμφίβολον, ἐὰν τὰ κινητὰ ταῦτα παρεδίδοντο πάντοτε κατὰ τὴν κατάρτισιν τοῦ προικοσυμφώνου. Ὑπάρχουν προικοσύμφωνα, εἰς τὰ ὁποῖα ἀναφέρεται ρητῶς ὅτι γίνεται καὶ ἡ παράδοσις αὐτῶν⁴. Εἰς ἄλλα⁵ ὅμως δὲν φαίνεται νὰ ἐγέ-

χώρουν τὰ ἀκίνητα καὶ β') τὸ προικίον εἰς ὃ κατεχωροῦντο τὰ κινητὰ. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον συνετάσσεται πρὸ τοῦ γάμου, τὸ δὲ δεύτερον μετὰ τὸν γάμον. Ταῦτα ἐπιμαρτυροῦσι ὅσα ἀνέγνωσα τῶν ὁμοίας φύσεως δύο ἀνωτέρω καταχωρημένων ἐγγράφων συμφώνου τε καὶ προικοσυμφώνου. Ὁ λαὸς τὰ μὲν πρὸ τοῦ γάμου συντασσόμενα, ἐνθα καὶ καταχωροῦνται τὰ ἀκίνητα, ὀνομάζει « σύμφωνα », τὰ δὲ μετὰ τὸν γάμον, εἰς ἃ ἐγγράφονται τὰ κινητὰ « προικοχάρτια καὶ προικιά καὶ προικολαβὰς » — τὸν ἐσφώνιασε, τὸν ἐπροίκισε — ἔκαμαν τὰ συμφωνοχάρτια, ἔκαμα τὸ προικοχάρτι — Καὶ ἐχαριόγραψαν ἔγραψαν τὴν προικολαβήν. — Τὸ ἀναφερόμενον ἀνωτέρω ὑπὸ τοῦ Κανελλάκη ὡς καταχωρημένον προικοσύμφωνον εἶναι τὸ ἐν Παραρτήματι 46 (ἔτ. 1735).

¹ Ἐνθ' ἀν., 301 ὑπὸ τὴν λέξιν « προικανάδοχος ».

² « Παγχακὴ », ἐνθ' ἀν.

³ Κ. ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ, ἐνθ. ἀν., 396, 404, 413, Παραρτήματα 33 (ἔτ. 1714), 41 (ἔτ. 1725), 43, 44 (ἔτ. 1726), 62 (ἔτ. 1760), 66 (ἔτ. 1804) κ. ἄ.

⁴ Παραρτήματα 43, 44 (ἔτ. 1726), 62 (ἔτ. 1760).

⁵ Κ. ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ, ἐνθ. ἀν., 413 καὶ Παραρτήματα 33 (ἔτ. 1714).

νετο καὶ ἡ παράδοσις τῶν κινητῶν αὐτῶν, ἀλλ' ἀφίνουν νὰ ὑπονοηθῇ, ὅτι θὰ ἐπακολουθήσῃ.

Ἐξαιρέσει ἐνὸς μόνον προικοσυμφώνου¹ καὶ ἐνὸς ἐγγράφου προικολαβῆς², ὅλα τὰ ἄλλα προικοσύμφωνα, τόσον τοῦ πρώτου ὅσον καὶ τοῦ δευτέρου τύπου, ὡς καὶ τὰ ἐγγραφα τῶν προικολαβῶν ἄρχονται διὰ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ Θείου. Ἡ τοιαύτη ἐπικλήσις ἀνευρίσκεται καὶ εἰς ἄλλου εἶδους νοταριακὰ ἐγγραφα τῆς Χίου, πωλήσεων, ἀφιερώσεων κλπ., ὅχι ὁμως ἀνεξαιρέτως εἰς ὅλα. Συναντῶμεν καὶ ἐγγραφα μὴ περιέχοντα τὴν ἐπικλήσιν τοῦ Θείου ἢ ἔνορκον ἐπιβεβαίωσιν εἰς τὸ τελικὸν τμήμα τοῦ ἐγγράφου³. Εἰς τὰ προικοσύμφωνα συνήθως ὑπάρχουν ἀμφότεραι, καὶ τοῦτο λόγῳ τῆς σχέσεως τοῦ προικοσυμφώνου πρὸς τὸν γάμον, ἀποτελοῦντα καὶ μυστήριον. Ἡ ἐπικλήσις τοῦ Θείου—ὡς καὶ ἡ ἔνορκος ἐπιβεβαίωσις—εἰς τὰ ἐγγραφα αὐτὰ ὡς τύπος ἐγκυρότητος τῶν συμφώνων, ἔχουσα τὴν καταγωγὴν της εἰς παλαιοτάτην ἐποχὴν, εἶχεν εὖρει τελευταῖον νομικὴν κύρωσιν εἰς τὴν Νεαράν 72 Λέοντος τοῦ Σοφοῦ⁴. Κατὰ τὸν χρόνον ὁμως τῆς συντάξεως τῶν ὑπ' ὄψει μας ἐγγράφων, αὕτη δὲν ἐγένετο ἐκ νομικῆς ἀνάγκης καὶ δὲν ἀπετέλει πλέον τύπον ἐγκυρότητος τῆς περὶ προικὸς συμφωνίας, ἀλλὰ, λόγῳ τῶν ἔστω καὶ ὀλίγων ἐξαιρέσεων, τὴν θεωροῦμεν ὡς ἀποτελοῦσαν ἀπλῶς ἐπανάληψιν ἐκ τῆς συνηθείας τυπικῆς νοταριακῆς παραδόσεως. Τὰ προικοσύμφωνα τῆς ἐποχῆς αὐτῆς τῆς Χίου εἶχον φθάσει εἰς τοιοῦτο σημεῖον ἐξελίξεως, ὥστε νὰ μὴ ἔχουν ἀνάγκην ἄλλου τύπου, πλὴν τοῦ τῆς συντάξεώς των ὑπὸ νοταρίου.

Ὡς πρὸς τὸν χαρακτῆρα τοῦ χιακοῦ προικοσυμφώνου, φρονοῦμεν ὅτι ἀποτελεῖ ἐγγραφον συστατικὸν τῆς προικὸς καὶ ὄχι ἀποδεικτικόν. Ἡ ὅλη οἰκονομία τοῦ προικοσυμφώνου ἐν παραβολῇ πρὸς τὴν τοῦ ἐγγράφου τῆς προικολαβῆς προδίδει, ὅτι ἡ σύστασις τῆς προικὸς λαμβάνει ζωὴν διὰ τῆς συντάξεως τοῦ προικοσυμφώνου. Αἱ προηγηθεῖσαι αὐτῆς συνεννοήσεις δὲν εἶχον ἄλλην σημασίαν ἢ τῶν ἀπλῶν διαπραγματεύσεων καὶ ἡδύνατο ἕκαστον τῶν μερῶν νὰ ἀποστῇ αὐτῶν ἀζημίως.

Νομίζομεν δὲ χαρακτηριστικὸν καὶ τὸ ἀνωτέρω ἐν σελίδι 19 καταχωρηθὲν σχόλιον τοῦ Κανελλάκη περὶ τῆς κοινῆς ἀντιλήψεως τῶν Χίων ὡς πρὸς τὸ προικοσύμφωνον, κατὰ τὴν ὁποίαν ἅμα τῇ ἀναγραφῇ εἰς αὐτὸ τοῦ ἐμπασιδίου, ὁ γαμβρὸς ἐπειτρέπετο νὰ ἀποκαλῇ τὴν νύμφην *σύζυγον*, καθόσον ὁ γάμος ἀφεύκτως θὰ

¹ Ἐνθ' ἀν., 481.

² Α. ΠΑΣΠΑΤΗ, ἐνθ' ἀν., 35.

³ Βλέπε ἐγγραφα ἄνευ ἐπικλήσεως τοῦ Θείου, περιέχοντα ὁμως ἐν τέλει ἔνορκον ἐπιβεβαίωσιν τῶν συμβαλλομένων, εἰς Κ. ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ, ἐνθ' ἀν., 393, 404-9 κ. ἄ.

⁴ J. G. R., III, 170, καὶ Σχόλιον εἰς Ἀρμεν. I, 9, 7. Γ. ΜΑΡΙΔΑΚΗ, Τὸ Ἀστικὸν Δίκαιον ἐν ταῖς Νεαραῖς τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων (Ἀθήναι, 1922), 212 ἐπ., 216.

ἐλάμβανε χώραν. Δηλαδή δὲν ἤρκουν αἱ ὑπὸ τῶν συμβαλλομένων προφορικαὶ ὑποσχέσεις, αἱ ὁποῖαι προηγοῦντο, διὰ νὰ θεωρηθῇ ἡ περὶ τοῦ μέλλοντος νὰ συναφθῇ γάμου συμφωνία, τῆς ὁποίας μέρος ἀπετέλει καὶ ὁ καθορισμὸς τῆς προικός, ὡς ὀριστική καὶ τελειωμένη, ἀλλ' ἀπητεῖτο καὶ ἡ σύνταξις τοῦ προικοσυμφώνου, ὅπερ καὶ μόνον προσέδιδεν εἰς τὴν προῖκα, ὡς καὶ εἰς τὰς λοιπὰς εἰς τὸ προικοσύμφωνον συνομολογουμένας γαμικὰς παροχάς, νομικὴν ὑπαρξιν.

Ὁ συστατικός, ἄλλως τε, χαρακτήρ τοῦ προικοσυμφώνου, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἐπίσημον βυζαντινὸν δίκαιον, τὸ ὁποῖον θεωρεῖ τὰ προικῶα συμβόλαια ὡς ἀποδεικτικὰ ἀπλῶς¹, δὲν εἶναι τι τὸ ἐξαιρετικόν, ἀλλὰ τὸ συνήθως συμβαῖνον ἀπὸ τῶν Μέσων Χρόνων εἰς τὴν πρακτικὴν τῆς Ἀνατολῆς διὰ τὰ ἔγγραφα τὰ περιέχοντα ἀπαλλοτριωτικὰς συμβάσεις.

Ἀντιθέτως, ἡ προικολαβὴ ἀποτελεῖ καθαρῶς ἀποδεικτικὸν ἔγγραφον καὶ σχετίζεται πάντοτε πρὸς συντεταγμένον ἤδη προικοσύμφωνον, τὸ ὁποῖον ἦτο τὸ κύριον ἔγγραφον². Τοῦτο καταφαίνεται καὶ ἐκ τῆς παραβολῆς τοῦ περιεχομένου τῶν δύο τούτων ἔγγράφων, ὡς καὶ ἐκ τοῦ σωζομένου ἀριθμοῦ αὐτῶν. Εἰς τὸ προικοσύμφωνον ἡδύνατο νὰ ἐνσωματωθῇ τὸ περιεχόμενον τῆς προικολαβῆς, οὐδέποτε ὁμως εἰς τὰς προικολαβὰς ἀνευρίσκομεν τὸ περιεχόμενον τοῦ προικοσυμφώνου. Εἰς τοὺς ὑπ' ὄψει μας χιακροὺς κώδικας ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑπαρχουσῶν προικολαβῶν ἐν σχέσει πρὸς τὰ εἰς αὐτοὺς προικοσύμφωνα εἶναι πολὺ μικρὸς³.

¹ Σχόλ. εἰς Βασ. 29. 1, 102.

² Μάλιστα εἰς τὸ ἐν Παραρτήματι 6 (ἔτ. 1607) προικοσύμφωνον ἡ προικολαβὴ γράφεται παρὰ πόδας τοῦ προικοσυμφώνου.

³ Ἐς σημειωθῇ ἐπίσης ὡς πρὸς τὰς προικολαβὰς, ὅτι αὗται μόνον κατ' ὄνομα συγγενεύουν πρὸς τὰς προικοπαραδόσεις τῶν Ἀθηνῶν, τὰς δημοσιευθείσας ὑπὸ τοῦ ANT. ΜΟΜΦΕΡΑΤΟΥ, εἰς Γρ. Καμπούρογλου, Μνημεῖα τῆς Ἱστορίας τῶν Ἀθηναίων, Γ' (Ἀθῆναι, 1892), 27 ἐπ. Αἱ προικοπαραδόσεις τῶν Ἀθηνῶν εἶναι καθαρὰ προικοσύμφωνα, περιέχουσαι ὅχι μόνον τὴν σύστασιν τῆς προικός, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων συνηθιζομένων εἰς τὰς Ἀθήνας γαμικῶν παροχῶν (προγαμιαίας δωρεᾶς, παλληκαριάτικου κλπ.), γίνονται δὲ εἰς αὐτὰς καὶ αἱ λοιπαὶ συνομολογίαι τῶν συμβαλλομένων (βλ. αὐτόθι π. χ. 35, 37, 42, 44, 45-6, 101, 102, 110, 111/2 κλπ.). Βεβαίως, τὸ σχῆμα τῶν προικοπαραδόσεων τῶν Ἀθηνῶν εἶναι τελείως διάφορον πρὸς τὸ τῶν προικοσυμφώνων τῆς Χίου. Δεδομένου ὅτι αἱ προικοπαραδόσεις τῶν Ἀθηνῶν εἶναι προικοσύμφωνα, εἶναι εὐεξήγητον διατὶ δὲν ἀπαντᾷ εἰς τὰς Ἀθήνας ἄλλο εἶδος προικοσυμφώνου.—Ἐγγραφα, οἷα αἱ προικολαβαὶ τῆς Χίου, ἀπαντῶσιν ἐν Ζακύνθῳ, ὅπου, ἐκτὸς τοῦ προικοσυμφώνου, συνετάσσετο βάσει τῶν δι' αὐτοῦ προικοδοτηθέντων καὶ ἄλλο ἔγγραφον, ἀποκαλούμενον περιλαβὴ τῆς προικός. Ἡ περιλαβὴ αὕτη εἶναι ὁμοία πρὸς τὰς προικολαβὰς τῆς Χίου, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι εἰς τὴν περιλαβὴν ἀναφέρεται ἡ παράδοσις ὅχι μόνον τῶν κινητῶν, ὡς ἐν Χίῳ, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀκινήτων. Περιλαβὴν ἐκ Ζακύνθου τοῦ ἔτου 1561 ἐδημοσίευσεν ὁ Λ. ΖΩΗΣ, εἰς Byzantinisch—Neugriechische Jahrbücher, XIII, 2-4 (Ἀθῆναι, 1937). κη'.

Ἀναφορικῶς ἤδη πρὸς τὴν μεταβίβασιν τῆς κυριότητος ἀπὸ τοῦ προικοδότου πρὸς τὸν προικολήπτην τῶν προικιζομένων ἐνσωμάτων, ὅταν ἀντικείμενον τῆς προικὸς εἶναι ἡ κυριότης αὐτῶν, παρατηρητέα τὰ ἑξῆς:

Εἰς τὰ ὑπὸ ἐξέτασιν προικοσύμφωνα εἶναι τελείως ξένη ἡ ἀρχὴ τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου ἢ ἐκφραζομένη εἰς τὴν διάταξιν τοῦ K.2.3.20 καὶ περιληφθεῖσα εἰς τὰ Βασιλικά 11.1.81, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ μεταβίβασις τῆς κυριότητος τῶν ἐνσωμάτων ἐλάμβανε χώραν διὰ τῆς παραδόσεως τοῦ πράγματος, συντελουμένης διὰ τῆς ἐγκαταλείψεως τῆς νομῆς του ὑπὸ τοῦ ἐνὸς μέρους καὶ τῆς δράξεως αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ ἑτέρου, προϋποτιθεμένης συγχρόνως καὶ τῆς ὑπάρξεως μιᾶς νομίμου αἰτίας¹.

Τοῦτο εἶναι συνεπὲς πρὸς τὴν ἀπὸ μακροτάτου χρόνου κρατούσαν πρακτικὴν εἰς τὴν Ἀνατολήν, ἡ ὁποία ἀντὶ τῆς σωματικῆς παραδόσεως (*traditio corporalis*) ἐγνώριζεν ἐπὶ τῶν ἐγγράφως καταρτιζομένων ἐκποιητικῶν συμβάσεων τὴν δι' ἐγγράφου παράδοσιν (*traditio cartae ἢ instrumentalis*), κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ κυριότης μεταβιβάζεται διὰ τῆς συντάξεως καὶ ἐγχειρίσεως ἐνὸς ἐγγράφου ἀπαλλοτριώσεως εἰς τὸν πρὸς ὃν ἡ μεταβίβασις². Ἡ πρακτικὴ δὲ αὕτη ἀποτελεῖ καὶ τὸν ἀμέσως προηγούμενον σταθμὸν τοῦ νεωτέρου γαλλικοῦ δικαίου, τὸ ὁποῖον ἀγνοεῖ ἐντελῶς τὴν παράδοσιν ὡς τρόπον κτήσεως κυριότητος μεταβιβαζομένης ταύτης, ἐπὶ μὲν τῶν κατ' εἶδος ὠρισμένων πραγμάτων, ὅσα τῇ καταρτίσει τῆς ἐκποιητικῆς συμβάσεως, ἥτις ἀποτελεῖ συνάμα καὶ τρόπον μεταβιβάσεως κυριότητος, ἐπὶ δὲ τῶν κατὰ γένος ὠρισμένων πραγμάτων, κατὰ τὴν συγκέντρωσιν τοῦ γένους εἰς εἶδος, ἄλλ' εἰς τρόπον ὥστε καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ἡ σύμβασις εἶναι ἡ μεταβιβάζουσα τὴν κυριότητα, καθ' ἣν στιγμὴν ἡ παροχὴ μετατρέπεται εἰς εἶδος, καὶ ὅχι ἡ παράδοσις³.

¹ Περὶ τῆς εἰς τὸ ἰουστινιάνειον καὶ μετιουστινιάνειον δίκαιον κρατούσης εἰς τοῦτο ἀρχῆς βλ. Κ. Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΥ, Ἑλληνικὸν Ἑνοχικὸν Δίκαιον² (Ἀθῆναι, 1938), 16, καὶ τοῦ ΑΥΤΟΥ, Ἐπὶ τῆς συναινέσει μεταβιβάσεως κυριότητος ἐν τῷ μετεγενεστέρῳ βυζαντινῷ δικαίῳ, εἰς Μνημόσυνα Παππούλια καὶ εἰς Ἀνάτυπον (Ἀθῆναι, 1934). Γ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ, Ἱστορία καὶ Εἰσηγήσεις Ρωμαϊκοῦ Δικαίου, (Ἀθῆναι, 1944), 605 ἐπ.

² Ὑπάρχει διχογνωμία ὡς πρὸς τὸ κρίσιμον σημεῖον τῆς τελειώσεως τοῦ συναλλάγματος διὰ τῆς μεταβιβάσεως τῆς κυριότητος ὡς πρὸς τὴν Ἀνατολήν. Ἐὰν δηλαδὴ τοῦτο κεῖται ἐν τῇ συντάξει τοῦ ἐγγράφου ἢ ἐν τῇ ἐγχειρίσει αὐτοῦ πρὸς τὸν λήπτην. Ἐπ' αὐτῶν βλέπε, ἀφ' ἐνὸς μὲν FR. BRANDILEONE, La «traditio per cartam» (παράδοσις δι' ἐγγράφου) nel diritto bizantino, εἰς Studi in onore di V. Scialoja, Prato 1904, καὶ εἰς Scritti di storia del diritto privato italiano, II (Bologna, 1931), 17 ἐπ., ἀφ' ἑτέρου δὲ G. FERRARI, Formularii notarili inediti dell' età bizantina, ἐν Bullettino dell' Istituto storico Italiano, F., 33 (Roma, 1913) 112 ἐπ.

³ M. PLANIOL—G. RIPERT, Traité élémentaire de droit civil¹⁰, I (Paris, 1925) N° 2589, 2596, 2597. Κ. Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΥ, Ἑνοχικὸν³ (Ἀθῆναι, 1943), 14 ἐπ.

Εἰς τὰ γνωστὰ προικοσύμφωνα τῆς Χίου οὐδεμίαν νύξιν ἔχομεν περὶ παραδόσεως δι' ἐγγράφου. Εἰς αὐτὰ ἡ σύστασις τῆς προικὸς δηλοῦται συνήθως διὰ τοῦ ρήματος «τάττει» ἢ τοῦ «δίνει» ἢ τῶν «τάττει καὶ παραδίδει», σπανιώτερον δὲ τοῦ «προικοσυμφωνίζου»· εἰς τὸ τελικὸν δὲ τμήμα τοῦ προικοσυμφώνου ὑπάρχει ἀπλῇ βεβαίωσις ὅτι «ἐσυμφώνησαν καὶ ἔγραψαν», ἐπιβεβαιουμένου, ὅχι ὅμως πάντοτε, καὶ ἐνόρκως. Περὶ σωματικῆς ὅμως παραδόσεως ἢ περὶ ἰσχύος τοῦ ἐγγράφου ἀντὶ σωματικῆς παραδόσεως ἢ περὶ ἐγχειρίσεως αὐτοῦ ἢ ἄλλη οἰαδήποτε ἔκφρασις, ὑποδηλοῦσα τοιοῦτόν τι, δὲν ἀπαντᾷ. Ἀλλὰ καὶ ὁσάκις γίνεται χρῆσις εἰς τὰ προικοσύμφωνα τοῦ ρήματος «δίνει» ἢ «παραδίδει», τοῦτο ἔχει τὴν ἔννοιαν ὅχι τῆς παραδόσεως (traditio) ὡς ἰδίας, πλὴν τῆς περὶ προικὸς συμβάσεως, νομικῆς πράξεως ἀπαραιτήτου κατὰ νόμον πρὸς μεταβίβασιν τῆς κυριότητος, ἀλλὰ διαθετικοῦ ρήματος πρὸς δήλωσιν τῆς καταρτίσεως τῆς περὶ προικὸς συμβάσεως, ἢ ὁποία παρίσταται τελειωμένη ἅμα τῇ συμφωνίᾳ τῶν μερῶν περὶ τῆς προικὸς, ἐπερχομένης συγχρόνως καὶ τῆς μεταβιβάσεως τῶν κατ' εἶδος προικιζομένων ἐνσωμάτων, ἐφ' ὅσον δὲν προκύπτει ἀντίθετος συμφωνία. Ἄλλοτε δὲ ἔχει τὴν ἔννοιαν τῆς ἐκτελέσεως τῆς συμβάσεως.

Αἱ προικολαβαὶ συνετάσσοντο, ἐφ' ὅσον εἰς τὸ προικοσύμφωνον δὲν εἶχον καθορισθῇ τὰ προικιζόμενα κινητὰ ἀτομικῶς, ἀλλὰ κατὰ γένος. Δηλαδὴ ἐχρησίμευον διὰ τὴν εἰδικοποίησιν τῶν κατὰ γένος προικισθέντων¹, καὶ ὅχι διὰ τὴν ἀντικατάστασιν ἢ ἀπόδειξιν μιᾶς παραδόσεως (traditio), διότι, ἄλλως, θὰ συνετάσσοντο προικολαβαὶ καὶ ὅταν εἰς τὸ προικοσύμφωνον ἐπροικίζοντο τὰ κινητὰ κατ' εἶδος, ἢ, τουλάχιστον, αἱ προικολαβαὶ θὰ περιεῖχον μνείαν περὶ τῆς παραδόσεως ὅχι μόνον τῶν προικιζομένων κινητῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀκινήτων, τὸ ὁποῖον δὲν συμβαίνει. Πράγματι εἰς οὐδεμίαν τῶν γνωστῶν προικολαβῶν γίνεται μνεία τις περὶ τῶν ἀκινήτων, ἐνῶ εἶναι βέβαιον, ὅτι πάντοτε ἐπροικίζοντο καὶ ἀκίνητα. Προσέτι καὶ ἡ διατύπωσις τῶν προικολαβῶν τὰς ὁποίας δημοσιεύει ὁ Κανελλάκης² «*τανὶν δε θέλοντας πειεῖσε κε το εργον*», «*τανῖν δὲ θέλουν να πληρόσουν και το εργον*», ἀφίνει νὰ νοηθῇ, ὅτι πρόκειται περὶ συγκεντρώσεως τῶν κατὰ γένος ὀρισθέντων προικῶν εἰς τὸ προικοσύμφωνον καὶ ἀναφέρεται ἀπλῶς εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς περὶ προικὸς συμβάσεως. Τὴν ἰδίαν ἔννοιαν τῆς ἐκτελέσεως, καὶ ὅχι τῆς τελειώσεως τῆς συμβάσεως ἔχουν καὶ αἱ εἰς τὰ κατωτέρω σελ. 24 σημ. 5 παρατιθέμενα προικοσύμφωνα τῶν ἐτῶν 1726, 1752 καὶ 1760 ἀναφερόμεναι ρῆτραι.

Ἡ σύνταξις τοῦ προικοσυμφώνου ἐγίνετο κατὰ κανόνα πρὸ τοῦ γάμου. Ὅλα

¹ Συνετάσσετο δὲ τὸ ἐγγράφον τῆς προικολαβῆς προφανῶς ἐκ λόγων προνοίας, διὰ τὴν ἀπόδειξιν τῆς ταυτότητος τῶν προικισθέντων κινητῶν ἐν περιπτώσει ἐπιστροφῆς τῆς προικὸς.

² Ἐνθ' ἀν., 395, 396.

τὰ γνωστὰ εἰς ἡμᾶς προικοσύμφωνα, ἐξαιρέσει ἑνός¹, φαίνεται ὅτι ἔχουν συνταχθῇ πρὸ τῆς τελέσεως τοῦ γάμου². Ἡ σύστασις τῆς προικὸς γενομένη πρὸ τῆς τελέσεως τοῦ γάμου, εἶναι εὐνόητον, ὅτι εἶχεν ὡς προϋπόθεσιν τὴν σύναψιν αὐτοῦ. Ἡ προϋπόθεσις αὕτη κατὰ κανόνα ἐμφανίζεται εἰς τὰ προικοσύμφωνα αὐτὰ ὡς σιωπηρὰ αἵρεσις (*conditio tacita*), τῆς κυριότητος τῶν προικιζομένων μὴ μεταβιβαζομένης πρὸ τῆς τελέσεως τοῦ γάμου³, ἢ καὶ ὡς ρητὴ αἵρεσις⁴, ἐνίοτε ὁμως τίθεται καὶ ὡς μέλλουσα αἰτία (*causa futura*), μεταβιβαζομένης τῆς κυριότητος τῶν προικιζομένων ἀπὸ τῆς συντάξεως τοῦ προικοσυμφώνου καὶ πρὸ τῆς τελέσεως τοῦ γάμου⁵.

Εἰς τινὰ προικοσύμφωνα καὶ εἰδικῶς εἰς τὸ ἐν Κανελλάκη (404/6) καὶ εἰς τὰ ἐν Παραρτήματι 9 (ἔτ. 1607), 16 (ἔτ. 1628) καὶ 33 (ἔτ. 1714) συμφωνεῖται ἐν περιπτώσει παραβάσεως τῶν ὅρων τοῦ προικοσυμφώνου ποινικὴ ρήτρα, ρητῶς συνομολογουμένου εἰς τὰ ἔγγραφα αὐτὰ ὅτι, ἐκτὸς τῆς καταπτώσεως τοῦ προστίμου, ἡ σύμβασις ὅπωςδῆποτε παραμένει ἰσχυρά. Καὶ εἰς μὲν τὰ τρία πρῶτα ἐκ τῶν ἀνωτέρω προικοσυμφώνων δὲν καθορίζεται ὑπὲρ τίνος τὸ συνομολογούμενον πρόστιμον, εἰς τὸ τέταρτον ὁμως ἐξ αὐτῶν τοῦ ἔτους 1714 τὸ συμφωνούμενον πρόστιμον ὀνομάζεται «ποινὴ ἐκκλησιαστικὴ», δηλαδὴ ὅτι ἐν περιπτώσει παραβάσεως θὰ κατέπιπτεν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας. Νομίζομεν ὅτι καὶ εἰς τὰ ἄλλα δύο προικοσύμφωνα τὸ πρόστιμον, καίτοι δὲν καθορίζεται ὑπὲρ τίνος συνεφωνεῖτο, ἦτο ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας.

¹ Εἶναι τοῦτο τὸ ἐν Παραρτήματι 30 (ἔτ. 1692) προικοσύμφωνον τοῦ νοταρίου Καλαμωτῆς Γ. Ἀληθινοῦ. Οἱ ἐν αὐτῷ συμβαλλόμενοι ἦσαν κάτοικοι Ἀρμολειῶν, ὅπου, φαίνεται, δὲν ὑπῆρχε τότε νοτάριος.

² Εἰς τινὰ προικοσύμφωνα γίνεται χρῆσις τοῦ ἀορίστου «*συνέζευξαν*» π. χ. εἰς ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ, ἐνθ' ἀν., 451, 457. Τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι ἔχει ἱερολογηθῇ ἤδη ὁ γάμος, ἀλλὰ μόνον ὅτι συνεφωνήθη, ἐγένετο μνηστεία. Διότι εἰς τὸ πρῶτον ἐκ τούτων ἀναφέρεται κατωτέρω ἡ ἱερολογία (ἀπὸ τὴν ὥραν τῆς στεφανώσεως) ὡς μέλλουσα νὰ λάβῃ χώραν, εἰς δὲ τὸ δεύτερον συμφωνεῖται ἐν τέλει αὐτοῦ ποινικὴ ρήτρα ἐν περιπτώσει ἀνθαιρέτου λύσεως τῆς μνηστείας. Ἀμφιβολίας περὶ τοῦ ἐὰν συνετάχθῃ πρὸ τοῦ γάμου, γεννᾷ τὸ ἐν Παραρτήματι 66 (ἔτ. 1804) προικοσύμφωνον. Τὸ ἐν Κανελλάκη (σ. 413) τοιοῦτο, ἐὰν παραβληθῇ ἡ διατύπωσις του πρὸς τὴν διατύπωσιν ἄλλων προικοσυμφώνων συνταχθέντων ἀναμφιβόλως πρὸ τοῦ γάμου, φαίνεται καὶ αὐτὸ συνταχθὲν πρὸ τοῦ γάμου.

³ Π. χ. Κ. ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ, ἐνθ' ἀνωτ. 396, 404. Παράρτημα 22 (ἔτ. 1690) κ. ἄ.

⁴ Ἐνθ. ἀν. 452.

⁵ Π. χ. εἰς προικοσύμφωνον τοῦ ἔτους 1752, εἰς Ἑφημερ. «Παγχιακή», ἀριθ. φύλλ. 257 τῆς 20 Ἀπριλίου 1911. Εἰς Παράρτημα 43 (ἔτ. 1726), «...ταῦτα πάντα τῆς τὰ παραδίδουν ἀπὸ τὴν σήμερον...», εἰς ἕτερον αὐτόθι 44 (ἔτ. 1726) «ἀκόμη τῆς δίνουν ἀπὸ τὴν σήμερον τὸ προικίον αὐτῆς...», εἰς ὁμοιον, αὐτόθι 62 (ἔτ. 1760) «...πάντα τῆς τὰ παραδίνει ἀπὸ τὴν σήμερον τῆς θυγατέρας αὐτοῦ Ἀγγεροῦς τελείαν προῖκαν, νὰ τὰ ποιῇ ἀπὸ τὴν σήμερον ὡς θέλει καὶ βούλεται».

Ἡ συνομολόγησις εἰς τὰς συμβάσεις ποινικῆς ρήτηρας ὑπὲρ τοῦ δημοσίου ἀπετέλει δίκαιον σταθερῶς ἐφαρμοζόμενον ἐν τῇ βυζαντινῇ Ἀνατολῇ, κατὰ δὲ τὴν τουρκοκρατίαν, ἀντὶ τοῦ μὴ ὑπάρχοντος ἐλληνικοῦ δημοσίου, συνεφωνεῖτο τὸ πρόστιμον ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας¹ ἢ τῆς τοπικῆς ἀρχῆς². Προσέτι, ἐκτὸς τῆς ὑλικῆς ποινῆς τοῦ προστίμου, εἰς τὸ ἐν Παραρτήματι 17 (ἔτ. 1628) προικοσύμφωνον ἀπαντῶμεν τὴν συνομολόγησιν καὶ τῆς πνευματικῆς ποινῆς τοῦ ἀφορισμοῦ τοῦ Ἀρχιερέως.

Πλὴν τῆς ποινικῆς αὐτῆς ρήτηρας, ἡ ὁποία συνεφωνεῖτο ἐν περιπτώσει παραβάσεως τῶν ὅρων τῆς περὶ προικὸς συμβάσεως, εἰς ἐν προικοσύμφωνον τοῦ ἔτους 1678³ συνομολογεῖται ποινικὴ ρήτρα ὑπὸ τῶν συμβαλλομένων γονέων τῶν μνηστευμένων διὰ τὴν περίπτωσιν τῆς λύσεως τῆς μνηστείας, προφανῶς τῆς ὑπαιτίου, κατὰ τοῦ ὑπαιτίου τῆς λύσεως ὑπὲρ τοῦ ἀθώου μνηστῆρος. Τὴν ἰσχὺν τῆς τοιαύτης ποινικῆς ρήτηρας ἀναγνωρίζει καὶ τὸ βυζαντινὸν δίκαιον⁴, ἴσχυε δὲ καὶ παρ' ἡμῖν⁵, ἀπαγορευθεῖσα τελευταίως ὑπὸ τοῦ Ἀστ. Κώδικος (ἄρθρ. 1346).

Β'. Ὑπόχρεοι πρὸς σύστασιν προικὸς καὶ σκοπὸς αὐτῆς. Εἰς μοναδικὸν ἐν Παραρτήματι 36 (ἔτ. 1724) προικοσύμφωνον παρίσταται αὕτη ἡ μελλόνυμφος συνιστῶσα τὴν προῖκα. Ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὴ φαίνεται ὅτι πρόκειται περὶ δευτέρου γάμου τῆς νύμφης, διότι ὡς προῖκα φέρει αὕτη τὰ ὑπάρχοντα αὐτῆς καθὼς εἶναι γραμμένα εἰς τὸ πρωτὶνὸν προικοσύμφωνον. Τὸ γεγονὸς τοῦ δευτέρου γάμου εἶναι, νομίζομεν, ἡ αἰτία διὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἰδίᾳ νύμφη προβαίνει εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ προικοσυμφώνου.

Εἰς ὅλα τὰ ἄλλα προικοσύμφωνα δὲν παρουσιάζεται ποτὲ ἡ μελλόνυμφος προικίζουσα ἑαυτήν, ἀκόμη καὶ ὅταν εἶχεν ἰδίαν περιουσίαν, διότι λ.χ. εἶχε κληρονομήσει ἀποθανόντα γονέα⁶. Πάντοτε ἐμφανίζονται ὡς συνιστῶντες τὴν προῖκα οἱ γονεῖς, ἐὰν

¹ G. FERRARI, I documenti greci medioevali di diritto privato dell' Italia meridionale (Leipzig, 1910), 54. Γ. ΜΑΡΙΔΑΚΗ, ἐνθ' ἄν., 219 καὶ 220.

² Ἀνέκδοτον ἐν ἀντιγράφῳ Κ. Κανελλάκη συνυποσχετικὸν τοῦ ἔτους 1677. Εἰς ἀνέκδοτον ἐν ἀντιγράφῳ τοῦ ἰδίου ἔγγραφον τοῦ ἔτους 1670 τὸ πρόστιμον συμφωνεῖται ὑπὲρ τοῦ Μουλᾶ, ὡς καὶ εἰς ὅμοιον τοῦ ἔτους 1682. Εἰς Κ. ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ, ἐνθ' ἄν., 410, τὸ πρόστιμον συμφωνεῖται ὑπὲρ τοῦ Καδῆ κλπ.

³ Κ. ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ, ἐνθ' ἄν., 457.

⁴ Ἐπαναγ. XIV, 11.

⁵ Νεαρά 18 Λέοντος τοῦ Σοφοῦ (J. G. R., III, Coll. II, 91), Ἀρμεν. 4. 1. 24. Γ. ΜΑΡΙΔΑΚΗ, ἐνθ' ἄν., 32 ἐπ. καὶ σημ. 15. Γ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ, Ἱστορία καὶ Εἰσηγήσεις τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου (Ἀθῆναι, 1944), 1117.

⁶ Παράρτημα 34 (ἔτ. 1722).

δὲ δὲν ζοῦν οὗτοι, ὁ πάππος καὶ ἡ μάμμη ἢ ὁ ἀδελφός. Ἐφ' ὅσον ζοῦν ἀμφότεροι οἱ γονεῖς, προικίζουσιν ἀμφότεροι, ἄλλως ὁ ἐπιζῶν πατὴρ ἢ ἡ μήτηρ¹.

Εἰς τὴν Χίον ἀπὸ τοῦ 17ου αἰῶνος, τουλάχιστον, ἐβάρυνε νομικὴ ὑποχρέωσις πρὸς σύστασιν προικός τόσον τὸν πατέρα ὅσον καὶ τὴν μητέρα², καὶ μάλιστα, καθὼς φαίνεται, ἀσχέτως τῆς ὑπάρξεως ἰδίας περιουσίας τῆς θυγατρὸς. Ἡ ὑποχρέωσις δὲ τῆς μητρὸς δὲν ἦτο ἐπιβοηθητική, ἀλλὰ κατὰ πρῶτον λόγον, ὁμοῦ μὲ τὸν πατέρα. Περὶ αὐτοῦ ἐκφράζονται σαφῶς τὰ ὑπὸ ἐξέτασιν προικοσύμφωνα, ἀναγράφοντα ὅτι κατὰ τὴν τάξιν τοῦ χωρίου, δηλαδή κατὰ τὸν νόμον, τὸ ἔθιμον, ὑπεχρεοῦτο ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ πρὸς προίκισιν ἐκ τῆς ἰδίας ἐκάτερος περιουσίας, ὅπως ὑπῆρχε καὶ ἀντίστοιχον δικαίωμα τῆς θυγατρὸς ν' ἀξιώσῃ τοῦτο. Οὕτως, εἰς προικοσύμφωνον τοῦ ἔτους 1720³ ἀναγράφεται «τάττουσιν δὲ καὶ παραδίδουσιν <ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ> πρὸς αὐτὴν τὴν Ἀγγεροῦν διὰ προῖκα καὶ μερίδιον πατρικὰ καὶ μητρικὰ κατὰ τὴν τάξιν τοῦ χωρίου . . .». Ἐπίσης εἰς τὸ ἐν Παραρτήματι 44 (ἔτ. 1726) προικοσύμφωνον: «Τάττουσιν δὲ καὶ παραδίδουσιν πρὸς αὐτὴν τὴν Μαρίαν διὰ προῖκα καὶ μερίδιον πατρικὰ καὶ μητρικὰ κατὰ τὴν τάξιν τοῦ χωρίου τὰ κάτωθεν γεγραμμένα». Ὁμοίως καὶ εἰς τὸ εἰς Κανελλάκην⁴ τοῦ ἔτους 1722 «... προυτίζουσιν τὸ πᾶσα τῆς δικαίωμα πατρικὸν τζαὶ μητρικόν» κ. ἄ.

Ἐκ τῆς διατυλώσεως τῶν προικοσυμφώνων τούτων ὅχι μόνον προκύπτει ἡ νομικὴ ὑποχρέωσις ἀθροιστικῶς ἀμφοτέρων τῶν γονέων πρὸς προίκισιν, ἀλλὰ καὶ ὁ λόγος τοῦ ἐθιμικοῦ αὐτοῦ κανόνος. Σκοπὸς τῆς προικός κατὰ τὸ ἐθιμικὸν δίκαιον τῆς Χίου δὲν ἦτο μόνον ἡ ἀνακούφισις τοῦ ἀνδρὸς ἐκ τῶν βαρῶν τοῦ γάμου ἢ, μᾶλλον, προκειμένου περὶ τῶν γεωργικῶν πληθυσμῶν τῆς ὑπαίθρου, ὁ μερισμός μεταξὺ τῶν συζύγων τῶν βαρῶν τοῦ γάμου. Ἡ προῖξ ἀπετέλει συγχρόνως καὶ κυρίως διὰ τὴν γυναῖκα καὶ προκαταβολὴν τοῦ ὅλου ἢ μέρους τοῦ κληρονομικοῦ της μεριδίου ἐπὶ τῆς περιουσίας ἀμφοτέρων τῶν γονέων της.

Εἰς ὅσα προικοσύμφωνα ἐμφανίζεται προικίζουσα μόνον ἡ μήτηρ, εἶναι πάντοτε χήρα⁵. Ἀλλὰ καὶ ὅταν συνομολογεῖ τὴν προῖκα μόνος ὁ πατήρ⁶, ἐκ τοῦ περιεχομένου

¹ Π. χ. Παράρτημα 11 (ἔτ. 1608), 19 (ἔτ. 1677) κ. ἄ.

² Διὰ τὴν ὁποίαν δὲν ἴσχυεν ἡ προϋπόθεσις τοῦ ἐπισήμου βυζαντινοῦ δικαίου τῆς «μεγάλης καὶ δεδοκιμασμένης ἢ νόμου (εἰδικῶς ἐγνωσμένης» αἰτίας. Βασιλ. 29. 1. 101.

³ Α. ΠΑΣΠΑΤΗ, ἔνθ' ἄν., 33.

⁴ Ἐνθ' ἄν., 481.

⁵ Π. χ. Κ. ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ, ἔνθ' ἄν., 404, Ἐφημερ. «Παγχαϊκή», ἀριθ. φύλλ. 257 τῆς 20 Ἀπριλίου 1911, Παράρτημα 4 (ἔτ. 1606), 66 (ἔτ. 1804).

⁶ Παράρτημα 3 (ἔτ. 1606), 6 (ἔτ. 1607), 16 (ἔτ. 1628), 39 (ἔτ. 1725), 54 (ἔτ. 1736), 62 (ἔτ. 1760) κ. ἄ.

τοῦ προικοσυμφώνου ἐξάγεται, ὅτι δὲν ἔζη κατὰ τὴν σύνταξίν του ἡ μήτηρ τῆς μελλονύμφου. Διὰ τοῦτο εἰς τὰ προικοσύμφωνα αὐτὰ ὁ προικίζων πατὴρ κρατεῖ ὠρισμένα περιουσιακὰ στοιχεῖα διὰ γεροντοτρόφια μόνον ἑαυτοῦ, ὅχι δὲ καὶ τῆς συζύγου του καὶ μητρὸς τῆς προικιζομένης, ἐνῶ εἰς ἅς περιπτώσεις ζοῦν ἀμφοτέρω οἱ γονεῖς συνήθως δηλοῦται ρητῶς, ὅτι κρατοῦνται τὰ γεροντοτρόφια ἐφ' ὅρου ζωῆς ἀμφοτέρων¹.

Ὅσάκις διὰ τοῦ προικοσυμφώνου συνιστᾶτο ὡς προῖξ ὁλόκληρον τὸ κληρονομικὸν μερίδιον τῆς προικιζομένης, ἐτίθετο εἰς τὸ προικοσύμφωνον εἰδικὴ ρήτρα, ἀποκλείουσα αὐτὴν ἀπὸ πάσης μετοχῆς τῆς ἐπὶ τῆς κληρονομίας τῶν προικοδοτῶν γονέων τῆς. Ἡ τοιαύτη ρήτρα εἰς τὰ ἔγγραφα ἐκφράζεται συνήθως διὰ τοῦ ὅρου «ἐξόπρουκο»², «ἐξεπρίκιν»³, «ἐξέπρουκη»⁴. «ἐξεπρουκισμένες»⁵, δηλαδή ὅτι ἔξω, ἐκτὸς τῆς προικὸς, οὐδὲν ἄλλο ἔχει νὰ λάβῃ ἡ προικιζομένη⁶. Ἐὰν ὡς προῖξ δὲν συνιστᾶτο ὁλόκληρον τὸ κληρονομικὸν μερίδιον τῆς θυγατρὸς, ἀλλὰ μέρος αὐτοῦ, τότε ἡ καθωρίζετο εἰς τὸ ἴδιον προικοσύμφωνον ὑπὸ τὴν νομικὴν μορφήν τῆς κληρονομικῆς συμβάσεως τὸ τί θὰ ἐλάμβανεν αὕτη ἐκ τῆς κληρονομίας τοῦ προικίζοντος⁷, ἢ οὐδὲν ἀνεφέρετο περὶ τῆς μετοχῆς τῆς προικιζομένης εἰς τὴν κληρονομίαν τῶν προικοδοτῶν γονέων.

Τὰς κληρονομικὰς συμβάσεις, τῶν ὁποίων τὴν ἰσχὺν ἠρνεῖτο τὸ ἰουστινιανέιον δίκαιον (Κ.2.3.15 + Βασιλ. 11.1.76), ἐπέτρεψε δὲ ἐξαιρετικῶς μετὰ ταῦτα ἡ Νεαρά 19 Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, καὶ εἰδικῶς εἰς τὴν ἀνωτέρω περίπτωσιν, τὸ δημῶδες δίκαιον, τόσον κατὰ τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν ὅσον καὶ κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν, ἀνεγνώριζεν ὑπὸ διαφόρους μορφὰς καὶ ἐφήρμοζεν εὐρύτατα ἡ πρακτικὴ⁸,

¹ Π. χ. Α. ΠΑΣΠΑΤΗ, ἐνθ. ἀν., 34, Παράρτημα 44 (ἔτ. 1726), 53 (ἔτ. 1737).

² Κ. ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ, ἐνθ' ἀν., 452.

³ Παράρτημα 58 (ἔτ. 1746) «... ἐξέπρουκην, νὰ μὴ ἔχη πλέον νὰ κάμῃ εἰς τὰ λοιπά, μήτε σὲ καλὸν μήτε εἰς χρέος...».

⁴ Παράρτημα 43 (ἔτ. 1726) «... νὰ εἶναι ξέπρουκη», καὶ 66 (ἔτ. 1804) «... Καὶ ἀπὸ τῆ σήμερον ἐβγαίνει ἡ Μαροῦ ἐξέπρουκη».

⁵ Κ. ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ, ἐνθ' ἀν., 403. Ἡ μετοχὴ «ἐξεπρουκισμένος» μὲ ἀνάλογον σημασίαν ἀπαντᾷ καὶ ἐν Ἀνδρῶ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα. Βλ. Μ. Crusii, Turcograecia (Basileae, 1584), 220.

⁶ Μία μορφή κληρονομικῆς συμβάσεως. Βλ. καὶ Παράρτημα 9 (ἔτ. 1608).

⁷ Π. χ. Παράρτημα 18 (ἔτ. 1672), «... τὸ δὲ ἕτερον ἐμισὸν τὸ κρατίζει μὲ τὰ ἕτερα, ἥτι καὶ αἱ εἶναι ἀπ' ὅξω... καὶ τὸ ἐναπολειφθὲν τὸ κρατίζει ὁ παπᾶ Μιχαλὶς ἕως ἐφ' ὅρου ζωῆς αὐτοῦ καὶ ἐκδημοῦντος αὐτοῦ νὰ εἶναι καὶ αὐτὸ τῆς Ἀγγελροῦς». Αὐτόθι 44 (ἔτ. 1726) «... Κρατίζουν καὶ ὁ πεθερὸς καὶ ἡ πεθερὰ γεροντοτρόφια τὸ χωράφιν... τὰ ὁποῖα γεροντοτρόφια νὰ εἶναι εἰς τοὺς δύο γονεῖς, εἰς ὅλην τὴν ζωὴν, καὶ ἀποθανόντος τῶν δύο γονέων, νὰ τὰ μοιράζον ὅλα τὰ παιδιά πέντε μερίδια, νὰ ἀπηλογοῦνται εἰς καλὸν καὶ εἰς κακόν». Εἰς κακὸν σημαίνει εἰς τὰ χρέη. Παράρτημα 7 (ἔτ. 1607), 43 (ἔτ. 1726) κ. ἄ.

⁸ Γ. ΜΑΡΙΔΑΚΗ, ἐνθ' ἀν., 226 ἐπ. Γ. ΜΠΑΛΗ, Ἑγχειρίδιον Κληρονομικοῦ Δικαίου⁴ (Ἀθῆ-

καὶ δὲν ἀποτελοῦν αὐταὶ νεωτερισμὸν εἰς τὰ ὑπὸ ἐξέτασιν προικοσύμφωνα.

Εἰς τὰς περιπτώσεις κατὰ τὰς ὁποίας ὡς προῖξ δὲν ἐδίδετο ὁλόκληρον τὸ κληρονομικὸν μερίδιον τῆς προικιζομένης, οὔτε εἰς τὸ προικοσύμφωνον δι' εἰδικῆς κληρονομικῆς συμφωνίας καθορίζετο τὸ τί θὰ λάβῃ αὕτη ἐκ τῆς κληρονομίας τῶν προικοδοτῶν γονέων, ἢ προικιζομένη ἐκληρονόμει ἀπὸ τοὺς προικίσαντας γονεῖς τὸ ἐξ ἀδιαθέτου μερίδιόν της, ἐφ' ὅσον ὁμως συνεισέφερε προηγουμένως πᾶν ὅ,τι εἶχε λάβει αὕτη κατὰ τὸ προικοσύμφωνον¹ ὡς προῖκα καὶ προτιμήν².

Καὶ αὐταὶ μὲν εἶναι αἱ ὑποχρεώσεις τῶν γονέων πρὸς προίκισιν τῆς θυγατρὸς. Ὡς πρὸς τὴν ὑπαρξιν ὁμως, τὰς προϋποθέσεις καὶ τὴν φύσιν γενικῶς τῆς ὑποχρεώσεως τοῦ πάππου καὶ τῆς μάμμης πρὸς προίκισιν τῆς ἐγγόνης στερούμεθα ἐπαρκῶν πηγῶν πρὸς λύσιν τῶν ζητημάτων αὐτῶν. Ὑπάρχει ἓν μοναδικόν, τὸ ἐν Παραρτήματι 34 (ἔτους 1722) προικοσύμφωνον, ἐκ τοῦ ὁποίου προκύπτει ὅτι δὲν ἔζη κανεὶς ἀπὸ τοὺς γονεῖς τῆς μελλονύμφου, φέρονται δὲ δι' αὐτοῦ συνιστῶντες τὴν προῖκα οἱ πρὸς μητρὸς πάππος καὶ μάμμη ἀφ' ἑνός, καὶ οἱ πρὸς πατρὸς πάππος καὶ μάμμη ἀφ' ἑτέρου.

Καὶ οἱ μὲν πρὸς μητρὸς ἀνιόντες οὗτοι παρέχουν ὡς προῖκα ὅσα περιουσιακὰ στοιχεῖα περιελάμβανε τὸ προικοσύμφωνον τῆς θυγατρὸς των καὶ μητρὸς τῆς προικιζομένης. Πλὴν ὁμως αὐτῶν, φαίνεται ὅτι τὴν προίκισιν καὶ δι' ἰδίας αὐτῶν περιουσίας. «Τάτιουσιν δὲ καὶ παραδίδουν πρὸς αὐτὴν τὴν Καλὴν <τὴν ἐγγόνην των> κατὰ τὸ προικοσύμφωνον τῆς μητέρας της. Ἐν πρώτοις . . . προικίον καὶ πᾶν ἕτερον . . . Ταῦτα πάντα τῆς τὰ παραδίδουν τελείαν προῖκαν. Ἀκόμη τοῦ Ἀφροδισίου τὴν μισὴν σκάλαν μὲ τὴν συκιάν, πλησίον δὲ Κωστιαρῆς, καὶ εἰς τὰ Χειμωνικὰ ἢ κάτω σκάλα καὶ ἀπὸ πάνω ἢ μισὴ σκάλα νότιον μέρος μὲ δύο ἐλιές πλησίον τὰ κληρονομικὰ νὰ εἶναι καὶ αὐτὰ εἰς τὸ ζάπτιν της». Νομίζομεν ὅτι ἡ σκάλα τοῦ Ἀφροδισίου καὶ τὰ ἄλλα τὰ κείμενα πλησίον τῶν κληρονομικῶν (προφανῶς τῆς προικιζομένης) προέρχονται ἐκ τῆς ἰδίας περιουσίας τῶν προικοδοτῶν πάππου καὶ μάμμης ἐκ μητρὸς. Οἱ δὲ πάππος καὶ μάμμη ἐκ πατρὸς συνιστοῦν ὡς προῖκα τῆς μελλονύμφου ἐγγόνης τὸ μερίδιον τοῦ ἀποθανόντος πατρός της. «Ἀκόμη τῆς δίνει καὶ ὁ Κωνσταντῆς καὶ ἡ Κατερινὴ τῆς ἐγγόνης τῆς νύμφης τὸ μερίδιον τοῦ πατρὸς αὐτῆς, τὰ σπίτια... κλπ.», προσέτι δὲ συμφωνεῖται ρητῶς ὅτι «...νὰ μετέχῃ ἡ νύμφη εἰς τὰ γεροντοτρόφια <τῶν προικιζόντων ἀνιόντων τούτων> καὶ οὕλισες ὅπου τῶν εὗρε-

ναι, 1938), § 19. G. MICHAÉLIDÈS - NOUAROIS, Contribution à l'étude des pactes successoraux en droit byzantin (Paris, 1937), ἰδίᾳ § 79 ἐπ. Γ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ, ἐνθ' ἀν., 1201 ἐπ. Καὶ κατωτέρω.

¹ Ἔθιμα Χίου, «Ἑλληνικά», ἐνθ' ἀν., 302, MAURER. ἐνθ' ἀν., § 50.

² Παραρτήμα 20 (διανομὴ κληρονομίας ἔτους 1679).

θοῦν εἰς ἐκαλὸν καὶ εἰς ἐκακόν, καθὼς ἔστερξαν αὐτοὶ καὶ τὰ παιδιὰ των <οἱ θεῖοι τῆς μελλονύμφου> ».

Ὡς πρὸς τὰ προικιζόμενα ὑπὸ τῶν ἐκ πατρὸς πάππου καὶ μάμμης γεννᾶται ἀμφιβολία, τί ἐννοοῦν οὗτοι μὲ τὸ « μερίδιον τοῦ πατρὸς αὐτῆς ». Τὸ μερίδιον τῆς μελλονύμφου ἐπὶ τῆς κληρονομικῆς περιουσίας τοῦ πατρὸς αὐτῆς καὶ υἱοῦ τῶν προικιζόντων, ἢ τὸ μερίδιον τοῦ πατρὸς τῆς προικιζομένης ἐπὶ τῆς περιουσίας τῶν προικοδοτῶν γονέων του, εἰς τὸ ὁποῖον, κατόπιν τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς της, ὑπεισέρχεται ἡ μελλόνυμφος ἐγγόνη; Τὸ ζήτημα θὰ ἐλύετο μετὰ βεβαιότητος, ἐὰν εἶχομεν εἰς χεῖράς μας τὸ προικοσύμφωνον τοῦ πατρὸς της ἢ ἐγνωρίζομεν, ἐὰν εἶχε λάβει χώραν νέμησις¹ μεταξὺ τῶν γονέων τοῦ πατρὸς τῆς προικιζομένης καὶ τοῦ πατρὸς της καὶ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν του. Ἦδη, στηριζόμενοι εἰς μόνον τὸ περιεχόμενον τοῦ ἀσαφοῦς εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ προικοσυμφώνου τούτου, ἀποκλίνομεν εἰς τὴν γνώμην ὅτι ὁ ἀποθανὼν πατὴρ τῆς μελλονύμφου εἶχεν ἤδη λάβει ζῶν τὸ ἀνάλογον μερίδιόν του ἐκ τῆς περιουσίας τῶν γονέων του, καὶ ἡ προίκις τῆς νύμφης ἐγγόνης ὑπὸ τῶν ἐκ πατρὸς πάππου καὶ μάμμης της γίνεται ἀπ' εὐθείας ἐκ τῆς κληρονομικῆς περιουσίας τοῦ πατρὸς της. Εἰς τοῦτο καταλήγομεν, διότι ἐκ τοῦ προικοσυμφώνου ἐξάγεται ὅτι ὁ πάππος καὶ ἡ μάμη οὗτοι δὲν εἶχον μετὰ τὴν σύστασιν τῆς προίκος πρὸς τὴν ἐγγόνην ἄλλην περιουσίαν, ἀλλὰ μόνον τὰ γεροντοτρόφια καὶ οὐλίες, δηλαδὴ τὰ οἰκιακὰ ἐπιπλα καὶ σκεύη, ἐνῶ ἄλλως θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχον καὶ ἄλλην περιουσίαν, ἐφ' ὅσον κατὰ τὸ προικοσύμφωνον εἶχον καὶ ἄλλα τέκνα, πλὴν τοῦ πατρὸς τῆς προικιζομένης. Δὲν φαίνεται δὲ νὰ ἀπέμενεν εἰς αὐτοὺς ἄλλη περιουσία, πλὴν τῶν γεροντοτροφίων καὶ τῶν ἐπίπλων, διότι, ἐὰν ἀπέμενε, θὰ ἐδηλοῦτο εἰς τὸ προικοσύμφωνον ἐὰν ἡ προικιζομένη θὰ εἶχεν ἢ ὄχι μερίδιον καὶ ἐπὶ τῆς λοιπῆς ἀπομενούσης περιουσίας τῶν προικιζόντων καὶ ὄχι μόνον ἐπὶ τῶν γεροντοτροφίων. Τὸ νὰ ἀπομένουν λοιπὸν εἰς αὐτοὺς μόνον τὰ « γεροντοτρόφια καὶ οὐλίες », δεικνύει ὅτι τὴν λοιπὴν περιουσίαν των εἶχον παραχωρήσει εἰς τὰ τέκνα των προηγουμένως διὰ προικοσυμβολαίων ἢ νεμήσεως, καὶ ἦτο φυσικὸν καὶ ὁ πατὴρ τῆς μελλόνυμφου νὰ εἶχε λάβει κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τὸ μερίδιόν του.

Εἰς τὸ τέλος τοῦ προικοσυμφώνου γίνεται καὶ ἐξόφλησις ὑπὸ τῆς προικιζομένης χρέους τοῦ πατρὸς της πρὸς τὸν ἐκ πατρὸς πάππον της.

Κατὰ ταῦτα, ἐκ τοῦ προικοσυμφώνου ἀποδεικνύεται, ὅτι ἡ μελλόνυμφος ἐγγόνη εἶχεν ἰδίαν περιουσίαν ἐκ τῆς κληρονομίας τῶν γονέων της. Γεννᾶται λοιπὸν ἐξ αὐτοῦ ἡ ἀπορία, ἐὰν ἡ ἐμφάνισις εἰς τοῦτο ὡς προικοδοτῶν τῶν ἀνιόντων αὐτῶν

¹ Καὶ αὕτη συνηθίζετο εἰς τὴν Χίον, ὡς ἀποδεικνύουν τὰ σωζόμενα ἔγγραφα.

ἀμφοτέρων τῶν γραμμῶν ὀφείλεται μόνον εἰς λόγους εὐπρεπείας καὶ σεβασμοῦ ἢ καὶ εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς ἐκπροσωπήσεως τῆς μελλονύμφου, ἢ ὅποια ἦτο τυχὸν ἀνήλικος, ὅσα δὲ τὴν προικίζουσιν ἀποτελοῦν ἰδίαν αὐτῆς κληρονομικὴν περιουσίαν ἀπὸ τοὺς γονεῖς της, ἢ, ἐὰν προσέτι καὶ ἐξ ἰδίας αὐτῶν περιουσίας προσθέτουν εἰς τὴν προῖκα της, τὸ πράττουν ἐκ νομικῆς ὑποχρεώσεως πρὸς προίκισιν τῆς ὀρφανῆς ἐγγόνης των, καὶ ὅχι ἐκουσίως, ἐξ ἐλευθεριότητος; Ἐὰν δὲ ὑπῆρχε νομικὴ ὑποχρέωσις αὐτῶν πρὸς προίκισιν, μέχρι ποίου σημείου ἔφθανεν αὕτη;

Διὰ τὴν λύσιν πρέπει νὰ προστρέξωμεν εἰς μίαν διάταξιν τοῦ εἰς τὴν Χίον ἰσχύοντος κληρονομικοῦ δικαίου τῆς ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχῆς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Κατὰ τὰ ἔθιμα τῆς Χίου εἰς τὴν ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχὴν εἰς τὴν πρώτην τάξιν καλοῦνται, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ τέκνα, καὶ οἱ γονεῖς, ὅχι ὅμως καὶ οἱ ἀπώτεροι ἀνιόντες. Τοῦτο μᾶς πληροφορεῖ ἡ Ἐκθεσις τοῦ Γ. Καλογνώμου¹. Ὁ Δ. Γκίνης θεωρεῖ ἀσαφῆ ἐν τούτῳ τὴν διατύπωσιν τῆς Ἐκθέσεως καὶ νομίζει πιθανώτερον, ὅτι εἰς τὴν πρώτην τάξιν καλοῦνται μόνον οἱ κατιόντες². Ἐν τούτοις εἶναι ὀρθὸν τὸ ἐκτιθέμενον ὑπὸ τοῦ Καλογνώμου, ὅτι εἰς τὴν πρώτην τάξιν καλοῦνται τόσον τὰ τέκνα ὅσον καὶ οἱ γονεῖς τοῦ ἀποβιοῦντος ἀδιαθέτου, ἐπιβεβαιούμενον καὶ ὑπὸ σωζομένων ἐγγράφων, ἐκ τῶν ὁποίων ἐν τοῦ ἔτους 1681 εὑρηται δημοσιευμένον³. Ἀπὸ τοῦ ἐγγράφου αὐτοῦ ἐξάγεται σαφῶς ὅτι ὁ ἀποβιώσας ἀδιαθέτος κατέλιπε τρία τέκνα, σύζυγον καὶ μητέρα, ὡς κληρονόμος δὲ παρουσιάζεται καὶ ἡ τελευταία ὁμοῦ μὲ τὰ τέκνα καὶ τὴν σύζυγον.

Συμφώνως πρὸς τὴν διάταξιν αὕτην, οἱ προικίζοντες τὴν ἐγγόνην ἀνιόντες εἶχον συγκληρονομήσει ἕκαστον μέρος τὸ ἴδιον τέκνον, γονέα τῆς μελλονύμφου. Κατ' ἀκολουθίαν, οἱ ἐκ μητρὸς πάππος καὶ μάμη, ἐκτὸς τῶν ἐπιδοθέντων εἰς τὴν ἐγγόνην ἐξ ἐλευθεριότητος, ὡς ἐγένετο δεκτὸν ἀνωτέρω, ἰδίων κτημάτων, μὴ περιλαμβανομένων εἰς τὴν προῖκα τῆς μητρὸς της, εἶχον ἴδια κληρονομικὰ δικαιώματα ἐπὶ μέρους αὐτῆς τῆς προικὸς τῆς ἀποβιωσάσης θυγατρὸς των. Συνιστῶντες λοιπὸν οὗτοι ὡς προῖκα εἰς τὴν ἐγγόνην ὁλόκληρον τὴν κατὰ τὸ προικοσύμφωνον τῆς μητρὸς της τοιαύτην, ἐπροίκιζον καὶ τὸ ἴδιον αὐτῶν κληρονομικὸν μερίδιον ἐπ' αὐτῆς. Ἐπίσης καὶ οἱ πρὸς πατρός πάππος καὶ μάμη προικίζοντες τὸ μερίδιον τοῦ πατρὸς τῆς ἐγγόνης, τὸ ὅποιον, ὡς ἐδέχθημεν, ἦτο ἴδια αὐτοῦ περιουσία, συνιστοῦν ὡς προῖκα αὐτῆς καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ πατρικοῦ της μεριδίου κλη-

¹ «Ἑλληνικά», ἐνθ' ἀν., 301.

² Αὐτόθι, σημ. 1.

³ ΓΡ. ΦΩΤΕΙΝΟΥ, ἐνθ' ἀν., 248/50. Ἡ διάταξις αὕτη περὶ κληρονομικοῦ δικαιώματος καὶ τῶν γονέων εἶναι τοῦ ὀθωμανικοῦ δικαίου (J. D. LUCIANI, ἐνθ' ἀν., 227. Δ. Ν. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΥ, 30 καὶ 47) καὶ ἐφηρμόζετο σταθερῶς ὑπὸ τῶν Χίων.

ρονομικὸν ἐξ ἀδιαθέτου δικαίωμά των¹. Προφανῶς δὲ οἱ τελευταῖοι οὗτοι προικοδοτοῦν ὁλόκληρον τὸ μερίδιον τοῦ πατρός της, ἀφοῦ, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ γεροντοτροφία καὶ « τὶς οὕλισες », δὲν τοὺς ἀπέμενε ἄλλη περιουσία².

Ἦδη ὡς πρὸς τὸ ζήτημα, ἐὰν ἡ προικοδότησις τοῦ κληρονομικοῦ μεριδίου τῶν πάππου καὶ μάμμης ἐπὶ τῆς κληρονομίας τῶν γονέων τῆς μελλονύμφου ἀποτελῇ πρᾶξιν ἐλευθεριότητος ἀπλῶς ἢ ἐκπλήρως νομικῆς ὑποχρεώσεως ἐξ ἐθιμικοῦ κανόνος, θεωροῦμεν πιθανώτερον τὸ δεύτερον, ἀποβλέποντες εἰς τὴν σχέσιν τοῦ εἰς τὴν Χίον ἰσχύοντος προικῶν δικαίου πρὸς τὸ τῆς ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχῆς. Νομίζομεν δὲ ὅτι ἡ νομικὴ τῶν αὐτῆς ὑποχρεώσεις περιελάμβανε τὸ περιελθὼν εἰς αὐτοὺς ἐκ τῆς κληρονομίας τοῦ γονέως τῆς μελλονύμφου ἐγγόνης μερίδιον, δι' αὐτὸ δὲ ὁ ἐκ πατρός πάππος ζητεῖ καὶ λαμβάνει παρ' αὐτῆς τὸ πρὸς αὐτὸν χρέος τοῦ πατρός της. Πέραν τῶν σημείων αὐτῶν ἐν σχέσει πρὸς τὴν νομικὴν ὑποχρέωσιν τῶν πάππου καὶ μάμμης πρὸς σύστασιν προικὸς εἰς τὴν ἐγγόνην δὲν δυνάμεθα νὰ προχωρήσωμεν.

Ὡς πρὸς τὴν ὑποχρέωσιν τῶν ἀδελφῶν πρὸς προίκισιν τῆς ἀδελφῆς, δύο μόνον προικοσύμφωνα, τὰ ἐν Παραρτήματι 5 (ἔτ. 1607) καὶ 17 (ἔτ. 1628), γνωρίζομεν, εἰς τὰ ὁποῖα προικίζων εἶναι μόνον ὁ ἀδελφός, ἀποβιωσάντων τῶν γονέων. Ὅπως ἀναφέρεται εἰς τὸ πρῶτον ἐξ αὐτῶν, ἡ προίκισις ὁρισμένων ἀκινήτων γίνεται ἐκ τῆς περιουσίας τῆς προαποβιωσάσης μητρός. Ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὰ λοιπὰ προικιζόμενα, διαφαίνεται ὅτι καὶ αὐτὰ προέρχονται ἐκ τῆς πατρομητρικῆς ἀδιανεμήτου εἰσέτι κληρονομίας, ἐπὶ τῆς ὁποίας, καὶ μετὰ τὸ προικοσύμφωνον, διατηρεῖ ἡ προικιζομένη τὸ τυχὸν ὑπόλοιπον ἐκ τοῦ κληρονομικοῦ μεριδίου της³.

Ἀνάλογον εἶναι τὸ περιεχόμενον καὶ τοῦ δευτέρου προικοσυμφώνου, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ὁ προικίζων ἀδελφός ἀναφέρει ὅτι τὴν « σύζευξιν κάμνει μετὰ συμβουλῆς καὶ θελήσεως τῶν ἀδελφιῶν του » καὶ ἀπομένει ἐγγυητῆς ὅτι τὰ ἐν τῷ προι-

¹ Ἐὰν δεχθῇ τις τὴν ἐναντίαν ἐκδοχήν, ὅτι δηλαδή οἱ ἐκ πατρός ἀνιόντες προικίζον ἐνταῦθα τὸ ἐπὶ τῆς ἰδίας τῶν περιουσίας μερίδιον τοῦ πατρός τῆς προικιζομένης, τότε εἶναι ἀκόμη περισσότερον εὐλογον νὰ δεχθῇ τις ὅτι εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν εἶχον οὗτοι νομικὴν ὑποχρέωσιν πρὸς προίκισιν τῆς ἐγγόνης, δεδομένου ὅτι ὁ πατήρ της δὲν εἶχε λάβει ζῶν τὸ πατρομητρικὸν τοῦ μεριδίου, ἢ δὲ προῖξ εἰς τὴν Χίον ἀπετέλει κυρίως προκαταβολὴν τοῦ πατρικοῦ καὶ μητρικοῦ κλήρου.

² Ἀλλὰ καὶ ἡ φρασεολογία τοῦ προικοσυμφώνου εἶναι σαφής, διότι, ἐὰν ὡς προῖξ δὲν ἐδίδοτο ὁλόκληρον τὸ μερίδιον τοῦ πατρός της, ἀντὶ « μερίδιον » θ' ἀνεγράφετο εἰς αὐτὸ ἡ συνήθης τῶν ἐγγράφων φράσις « ὅ,τι τῆς ἤγγιζε ἀπὸ τοῦ μεριδίου τοῦ πατρός της ». Ἐπίσης τὸ αὐτὸ θ' ἀνεγράφετο καὶ διὰ τὴν προῖκα τῆς μητρός της.

³ « ... καὶ ἀπὸ τ' ἀπομείνοτά μου πράγματα, ἣν (ἂν) ἀπομείνου, νὰ παίρῃ ἢ δίδῃ ἐφάνη ἢ μερίδα », τοῦ ὁποίου πιθανῶς τὸ ὀρθὸν ἔχει « παίρῃ ἢ νὰ δίδῃ ἢ νύμφη ».

κοσυμφώνω συμφωνούμενα θὰ εἶναι ἔγκυρα πάντοτε, δηλαδή ἀναλαμβάνει οὗτος τὴν εὐθύνην διὰ τὸ ἀπρόσβλητον τῆς προικὸς ἐκ μέρους τῶν λοιπῶν μὴ συμπραττόντων ἀδελφῶν, προφανῶς διότι ἐξ ἀδιανεμήτου κληρονομικῆς πατρομητρικῆς περιουσίας ὅλων τῶν ἀδελφῶν γίνεται ἡ προίικις, καὶ ὄχι ἐξ ἀτομικῆς περιουσίας τοῦ ἐν τῷ προικοσυμφώνῳ παρισταμένου ἀδελφοῦ. Τὴν ἐρμηνείαν αὐτὴν ἐνισχύει καὶ τὸ ὅλον περιεχόμενον τοῦ ἐγγράφου.

Οὕτω, νομίζομεν ὅτι εἰς τὰ προικοσύμφωνα ταῦτα ἡ σύστασις τῆς προικὸς παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ γίνεται κατὰ τὴν συνήθειαν τοῦ τόπου ἀπλῶς καὶ μόνον ἐκ λόγων εὐπρεπείας, ἵνα μὴ παρουσιάζεται ἡ μελλόνυμφος ἐστερημένη οἰκογενειακῆς προστασίας, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ἐν ἐλλείψει ἀδελφοῦ θὰ ἐγίνετο ἡ συνομολόγησις τῆς προικὸς ὑπὸ τοῦ πλησιεστέρου συγγενοῦς, καὶ διότι ἐπὶ τῶν προικιζομένων εἶχε καὶ ὁ ἀδελφὸς μερίδιον, οὕτω δὲ ἡ προίικις ἐνεῖχεν ἐν ἑαυτῇ καὶ μερικὴν διανομήν. Κατὰ ταῦτα, ἐκ τῶν προικοσυμφώνων αὐτῶν δὲν δύναται νὰ ἐξαχθῇ νομικὴ ὑποχρέωσις τοῦ ἀδελφοῦ πρὸς προίικιν τῆς ἀδελφῆς ἐξ ἰδίας του περιουσίας.

Εἰς τὴν Ἐκθεσιν ὁμως τοῦ Καλογνώμονος περὶ τῶν Ἐθίμων τῆς Χίου¹ ἐπεξηγεῖται ὅτι οἱ ἀδελφοὶ εἶχον ὑποχρέωσιν πρὸς προίικιν τῆς ἀδελφῆς εἰς τὴν περίπτωσιν μόνον κατὰ τὴν ὁποίαν δὲν ὑπῆρχεν ἐπαρκὴς πατρομητρικὴ περιουσία. Πρὸς ἐπιβεβαίωσιν αὐτοῦ σιερουμεθα ἐγγράφων. Ὅπως δὲ καὶ εἰς τὴν Ἐκθεσιν συσχετίσις τῆς πρὸς προίικιν τῆς ἀδελφῆς ὑποχρεώσεως τοῦ ἀδελφοῦ μετὰ τῆς διαφορᾶς τοῦ κληρονομικοῦ μεριδίου μεταξὺ τῶν διαφόρου φύλου τέκνων, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, δὲν δικαιολογεῖται.

Εἰς ἑννέα ἐκ τῶν ἐν Παραρτήματι προικοσυμφώνων, ἦτοι τὰ 12 (ἔτ. 1608), 14 (ἔτ. 1612), 24 (ἔτ. 1690), 28 (ἔτ. 1691), 30 (ἔτ. 1692), 32 (ἔτ. 1705), 41 (ἔτ. 1725), 43 (ἔτ. 1726) καὶ 46 (ἔτ. 1735) ἐμφανίζονται, εἰς μὲν τὸ δεύτερον καὶ τὸ πέμπτον ὁ πατὴρ συναινοῦντος καὶ τοῦ υἱοῦ· εἰς τὸ πρῶτον, τρίτον, τέταρτον, ἕκτον, ἑβδομον καὶ ὄγδοον ἡ χήρα μήτηρ μετὰ τῶν υἱῶν· εἰς δὲ τὸ τελευταῖον ὁ πατὴρ καὶ ἡ κόρη του (ἀδελφὴ τῆς προικιζομένης) νὰ «προικοσυμφωνίζουν». Εἰς αὐτά, εἶναι προφανές, ἰδίᾳ ἐκ τοῦ περιεχομένου τῶν δευτέρου καὶ πέμπτου ἐκ τούτων, ὅτι ἡ συμμετοχὴ τοῦ ἀδελφοῦ ἢ τῆς ἀδελφῆς τῆς μελλονύμφου ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονός, ὅτι ἡ σύστασις τῆς προικὸς ἐγίνετο καὶ ἐκ περιουσιακῶν στοιχείων τῆς κληρονομίας τοῦ ἀποβιώσαντος πατρὸς ἢ μητρός, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἦτο συγκληρονόμος καὶ ὁ ἀδελφὸς ἢ ἡ ἀδελφή, διὰ τῆς συμπράξεως δὲ τῶν ἀδελφῶν, συγκληρονόμων τῆς προικιζομένης, καθίστατο ἔγκυρος καὶ ἀπρόσβλητος ἡ σύστασις τῆς προικὸς ἐπὶ τῶν ἐπικοίνων περιουσιακῶν αὐτῶν στοιχείων. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ δέ

¹ «Ἑλληνικά», ἐνθ' ἀν., 300, καὶ εἰς σημ. 1 τὸ διεξοδικώτερον γαλλικὸν κείμενον.

ὥς σημειωθῇ ὅτι αἱ ἀνωτέρω περιπτώσεις εἶναι ἐξαιρετικά, καὶ ὅτι εἰς οὐδὲν ἄλλο ἐκ τῶν γνωστῶν προικοσυμφώνων, καίτοι ὑπάρχουν ἀδελφοὶ τῆς προικιζομένης, ἐφ' ὅσον ζοῦν ἀμφοτέρω οἱ γονεῖς, ἐμφανίζονται οὗτοι συμπράττοντες ἢ καὶ ἀπλῶς παριστάμενοι κατὰ τὴν σύστασιν τῆς προικὸς ὑπὸ τῶν γονέων¹.

Εἰς μερικὰ ἐκ τῶν προικοσυμφώνων, ἐκτὸς τῶν γονέων, συνιστοῦν ὡς προῖκα ὠρισμένα ἀντικείμενα καὶ ἄλλα πρόσωπα, συνήθως συγγενεῖς π.χ. πάππος², μάμη³ θεῖος⁴. Ἡ ὑπὸ τῶν τελευταίων τούτων συνιστωμένη προῖξ ἔχει προφανῶς τὸν χαρακτήρα τῆς ἐκουσίας (*dos voluntaria*).

Γ. *Ἡ προῖξ συνεστιῶτος τοῦ γάμου.* — Διαρκοῦντος τοῦ γάμου κυρία τῆς προικὸς ἦτο ἡ σύζυγος, καὶ ὄχι ὁ ἀνὴρ. Μόνον οἱ καρποὶ καὶ ἡ χρῆσις τῶν προικῶν φαίνεται ὅτι ἦσαν κοινοὶ εἰς τοὺς συζύγους.

Εἰς τὰ ἔθιμα τῆς Χίου⁵ ἀναφέρεται, ὅτι ἡ προῖξ ἦτο κοινὴ εἰς τοὺς συζύγους καὶ τὰ ἐκ τοῦ γάμου γεννώμενα τέκνα. Ἐν τούτοις, κατὰ νομικὴν ἀκρίβειαν πρέπει νὰ γίνη δεκτὸν ὅτι κυρία τῆς προικὸς διαρκοῦντος τοῦ γάμου ἦτο μόνη ἡ

¹ Οὕτω δὲν ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὰ προικοσύμφωνα τῆς Χίου τὸ φαινόμενον τὸ ὁποῖον συναντῶμεν εἰς ἄλλης φύσεως ἑλληνικά δικαιοπρακτικά ἔγγραφα περὶ ἀκινήτων, περιέχοντα ἰδίαις πωλήσεσι, καὶ κατὰ τὸ ὅποιον εἰς τὰ ἔγγραφα ταῦτα παρίστανται πολλοὶ ἢ συναινούντες εἰς τὴν πώλησιν ὄχι μόνον ἀμφοτέρω οἱ σύζυγοι, ἀλλὰ καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν ἢ ἄλλοι συγγενεῖς, οἱ ὅποιοι βάσει τοῦ ἐπισήμου βυζαντινοῦ δικαίου δὲν φαίνονται ὡς συνδικαιοῦχοι (βλ. λ. χ. πωλήσεις τῶν ἐτῶν 1218 καὶ 1255 ἐκ Κάτω Ἰταλίας (εἰς I. MINERVINI, *In quatuor Graeca diplomata* (Neapoli, 1840), 5, 49), τοῦ ἔτ. 1234 ἐκ Σμύρνης (εἰς MIKLOSICH et MÜLLER, *Acta* IV, 32/3), τοῦ ἔτ. 1358 ἐκ Μακεδονίας (εἰς *Actes de l'Athos*, II *Actes du Pantocrator*, publiés par LOUIS PETIT, εἰς Παράρτημα I' τόμου Βυζαντινῶν Χρονικῶν Πετροπόλεως, 4/7), τοῦ ἔτ. 1646 ἐκ Χίου (εἰς ΓΡ. ΦΩΤΕΙΝΟΥ, ἐνθ' ἀν., 209) κλπ.). Κατ' ἀκολουθίαν δὲν παρίσταται ἀνάγκη ν' ἀσχοληθῶμεν καὶ μὲ τὴν ἐξήγησιν τῆς τοιαύτης συμπράξεως τῶν τέκνων ἢ ἄλλων συγγενῶν, περὶ τῆς ὁποίας ὑφίσταται ἀβεβαιότης καὶ διαφωνία. Διὰ τὸ ζήτημα αὐτὸ βλ. τὸν τελευταῖον ἐπιχειρήσαντα νὰ δώσῃ ἐρμηνείαν Α. ΧΡΙΣΤΟΦΙΛΟΠΟΥΛΟΝ εἰς τὸ ἔργον του *Σχέσεις γονέων καὶ τέκνων κατὰ τὸ βυζαντινὸν δίκαιον* (Ἀθῆναι, 1946), 64 ἐπ., ὡς καὶ τοὺς αὐτόθι ἀναφερομένους συγγραφεῖς, ἔτι δὲ G. FERRARI, *Ricerche sul diritto ereditario in Occidente nell'alto medio evo con speciale riguardo all'Italia* (Padova, 1914), 108, ὁ ὁποῖος διαπιστοῖ τὴν ὑπαρξιν τῆς ἰδίας συνηθείας καὶ εἰς τὰ ἔγγραφα ἀπαλλοτριώσεως τοῦ Λογγοβαρδικοῦ βασιλείου. Ἡ εἰς τὰ χιακὰ προικοσύμφωνα σύμπραξις ἀμφοτέρων τῶν γονέων διὰ τὴν σύστασιν τῆς προικὸς ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ προίκισις, ὡς ἐσημειώθη ἤδη, ἐγένετο ἐκ τῆς παρουσίας ἀμφοτέρων τῶν γονέων.

² Παράρτημα 42 (ἔτ. 1725).

³ Κ. ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ, ἐνθ' ἀν., 481.

⁴ Κ. ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ, ἐνθ' ἀν., 405.

⁵ «Ἑλληνικά», ἐνθ' ἀν., 302.

γυνή. Τοῦτο ἐξάγεται καὶ ἀπὸ ἐγγράφον πωλήσεως προικῶν ἀκινήτων, εἰς τὸ ὁποῖον παρουσιάζεται ὡς πωλήτρια ἡ σύζυγος, ὁ δὲ σύζυγος ἀπλῶς παρίσταται συναινῶν¹. Καὶ ἡ κυριότης τῆς γυναικὸς ἐπὶ τῆς προικὸς, συνεστῶτος τοῦ γάμου εἶναι ἀπόρροια ἀρχῆς τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ καὶ ἐλληνιστικοῦ δικαίου².

Ὡς πρὸς τὸ ἀπαλλοτριωτὸν ἢ μὴ τῶν προικῶν διαρκούντος τοῦ γάμου, ἡ Ἐκθεσις περὶ τῶν ἐθίμων τῆς Χίου ἀρκεῖται νὰ σημειώσῃ ὅτι « ἡ προῖξ τῆς γυναικὸς ἐθεωρεῖτο ὡς κτῆμα ἀνεκποίητον ». Τὸ ἀναπαλλοτριώτον ὅμως δὲν ἐπιβεβαιοῦται ἐκ τῶν ἐγγράφων, ἀλλ' ἀντιθέτως ἐκ τοῦ παρατεθέντος ἀνωτέρω³ τοιούτου ἐξάγεται τὸ ἀπαλλοτριωτὸν κατ' ἀρχὴν τῶν προικῶν ἀκινήτων.

Ἐὰν ἡ ἀπαλλοτριώσις αὐτῶν ἐπιτρέπετο ἄνευ περιορισμῶν ἢ μόνον ἐπὶ τῇ ὑπάρξει ὠρισμένων προϋποθέσεων (λ.χ. ἀφενκτος ἀνάγκη), δὲν ὑπάρχουν μαρτυρίαι, οὔτε ἐκ τοῦ ἀνωτέρω ἐγγράφου ἐξάγεται σχετικόν τι. Πάντως διὰ τὴν ἀπαλλοτριώσιν τῶν προικῶν ἀπητιῖτο ἡ συναίνεσις τοῦ συζύγου. Κατὰ τὰ προειρημένα, ἡ προῖξ ἐχρησιμοποιεῖτο ἀπεριορίστως πρὸς προίκαν τῶν τέκνων.

Δ. *Ἡ προῖξ μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου.* — Εἰς τὰ ὑπὸ ἐξέτασιν προικοσύμφωνα δὲν ἀπαντῶσι συμφωνίαι ἀφαιρῶσαι εἰς τὴν ἐπιστροφὴν τῆς προικὸς μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου. Φαίνεται ὅτι πάντοτε ἐφαρμόζετο ὁ νόμος τὰ ἐθίμα.

Ἡ Ἐκθεσις περὶ τῶν ἐθίμων τῆς Χίου παρέρχεται ἐν σιγῇ τὰ τῆς τύχης τῆς προικὸς μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου, καὶ μόνον μίᾳ διατάξει ἐπὶ τοῦ κληρονομικοῦ δικαίου σχετικῇ μὲ τὸ ζήτημα αὐτὸ ὑπάρχει, περὶ τῆς ὁποίας γίνεται λόγος κατωτέρω. Τοιουτοτρόπως, ἐκτὸς τῆς διατάξεως αὐτῆς, ὡς μόνη πηγὴ διὰ τὸ θέμα ἀπομένουν τὰ ὀλίγα γνωστὰ ἐγγραφα, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι ἐπαρκῆ νὰ μᾶς διαφωτίσουν εἰς ὅλα τὰ σημεῖα.

Ὡς συνέπεια τῆς ἀρχῆς ὅτι κυρία τῆς προικὸς συνεστῶτος τοῦ γάμου ἦτο ἡ γυνή, πρέπει νὰ γίνῃ δεκτὸν ὅτι λυομένου τοῦ γάμου θανάτῳ τοῦ ἀνδρὸς ἢ διαζυγίῳ, ἡ προῖξ ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένῃ εἰς τὴν γυναῖκα, καὶ δὴ ὡς ἰδιοκτησίᾳ της. Περὶ αὐτοῦ δὲν ὑπάρχουν ρηταὶ μαρτυρίαι⁴, ἀλλὰ μόνον τὸ ἀρνητικὸν γεγονὸς ὅτι τὰ ὀλίγα ἐγγραφα, τὰ ὁποῖα ἠδύναντο νὰ ὁμιλοῦν περὶ τῆς προικὸς, εἰς τὴν περί-

¹ ΓΡ. ΦΩΤΕΙΝΟΥ, ἐνθ' ἀν., 257.

² Κ. Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΥ. Αἱ μεταρρυθμίσεις τοῦ οἰκογενειακοῦ δικαίου κατὰ τὴν περίοδον 1910—1926, εἰς Ἑπετηρίδα Δικηγορικοῦ Συλλόγου Ἀθηνῶν, Α' (Ἀθῆναι, 1927), 215. Α. ΧΡΙΣΤΟΦΙΛΟΠΟΥΛΟΥ, Ἡ ἐκποίησις τῶν προικῶν ἀκινήτων κατὰ τὸ βυζαντινὸν δίκαιον, εἰς Ἀρχεῖον Ἰδιωτικοῦ Δικαίου, ΣΤ', 546 ἐπ. Γ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ, ἐνθ' ἀν., 12, 1086, 1089.

³ ΓΡ. ΦΩΤΕΙΝΟΥ, ἐνθ' ἀν. Περὶ τῆς ἐκποιήσεως τῶν προικῶν βλέπε τὴν ἄνω μελέτην τοῦ Ἀ. ΧΡΙΣΤΟΦΙΛΟΠΟΥΛΟΥ, ἔτι δὲ καὶ Γ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ, ἐνθ' ἀν., 1090/1 καὶ σημ. 70.

⁴ Ἐκτός, ἴσως, τοῦ κατωτέρω ἐν § 9 ἐρμηνευομένου προικοσυμφώνου.

πτωσιν αὐτήν, σιγοῦν, ἀφίνοντα τὴν ἐντύπωσιν ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ γεννηθῇ τοιοῦτο ζήτημα, ἐφ' ὅσον ἐπρόκειτο περὶ ἰδίας τῆς γυναικὸς περιουσίας. Τοῦτο δὲ πολὺ εὐλόγως, ἐὰν προστεθῇ καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ προῖξ δὲν ἀπετέλει μόνον μέρος τῆς περιουσίας τῆς γυναικὸς, ἀλλὰ κατὰ κανόνα καὶ τὸ σύνολον τοῦ κληρονομικοῦ μεριδίου τῆς ἐπὶ τῆς πατρικῆς καὶ μητρικῆς τῆς περιουσίας.

Σχετικῶς μὲ τὴν περίπτωσιν τῆς λύσεως τοῦ γάμου θανάτῳ τῆς γυναικὸς καὶ ἀνυπαρξίας τέκνων, εἰς τὴν Ἑκθεσιν περὶ τῶν ἐθίμων τῆς Χίου περιέχεται ἡ ἐξῆς ἀπάντησις: «ὅταν τὸ ἀνδρόγυνον ἦτο ἄτεκνον, καὶ ἤθελεν ἀποθάνῃ θάτερον αὐτῶν, ὁ ἐπιζῶν ἐκληρονομοῦσε τὸ ἥμισυ τῆς οὐσίας του, τὸ δὲ οἱ λοιποὶ κληρονόμοι καὶ τοῦτο ἐξ ἀδιαθέτου»¹. Συμφώνως μὲ αὐτήν τὸ ἥμισυ τῆς προικὸς ὡς καὶ τὸ ἥμισυ τῆς λοιπῆς ὑπαρχούσης τυχὸν ἐξωπροίκου περιουσίας τῆς γυναικὸς πρέπει νὰ περιήρχετο κληρονομικῶς δικαιώματι εἰς τὸν σύζυγον, τὸ δὲ ἄλλο ἥμισυ εἰς τοὺς ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμους τῆς. Ἐγγραφον ἐπιβεβαιοῦν τὴν τοιαύτην ἀπάντησιν ὡς πρὸς τὸ κληρονομικὸν μερίδιον τοῦ συζύγου ἐπὶ τῆς κληρονομίας τῆς ἄνευ τέκνων ἀποβιούσης συζύγου δὲν συνηντήσαμεν.

Ἀντιθέτως διὰ τὴν περίπτωσιν τῆς λύσεως τοῦ γάμου θανάτῳ τῆς γυναικὸς, ὑπαρχόντων δὲ τέκνων, ὑπάρχουν ἀρκετὰ ἔγγραφα. Ἐξ αὐτῶν σαφῶς προκύπτει ὅτι πρὸς τὸν ἐκ τῆς κληρονομίας τῆς περιήρχετο καὶ εἰς τὸν ἐπιβιούντα σύζυγον. Τοιοῦτοτρόπως, εἰς τὴν ἐν Παραρτήματι 48 (ἔτ. 1736) διανομὴν κληρονομίας φέρονται ὡς συγκληρονόμοι τῆς συζύγου ὁ σύζυγος καὶ τὰ τρία τέκνα των. Εἰς ἄλλην ἐν Παραρτήματι 63 (ἔτ. 1766) ὁμοίαν διανομὴν ἐμφανίζονται ὡς συγκληρονόμοι ἡ θυγάτηρ, ἡ μήτηρ, τρεῖς ἀδελφαί τῆς καὶ ὁ σύζυγος. Εἰς τὸ δεύτερον αὐτὸ ἔγγραφον γίνεται ρητὴ μνεῖα ὅτι «ἐμοίρασαν τὸ μερίδιο τῆς ἀπεθαμένης κατὰ τὸν φειτουφᾶν τοῦ ἀφέντη μουφτῆ», δηλαδή κατὰ τὸ ὀθωμανικὸν δίκαιον. Ἐπίσης εἰς τὴν ἐν Παραρτήματι 65 (ἔτ. 1774) διανομὴν κληρονομίας ἡ ἀποβιώσασα σύζυγος ἀφῆκε παιδίον, σύζυγον καὶ γονεῖς. Τὸ παιδίον ἀπέθανε μετέπειτα καὶ γίνεται ἡ διανομὴ τῆς κληρονομίας μεταξὺ τοῦ συζύγου καὶ τῶν γονέων². Εἰς ὅλα αὐτὰ τὰ ἔγγραφα ἐννοεῖται ὅτι πρόκειται περὶ κληρονομίας ἐξ ἀδιαθέτου, δὲν φαίνεται ὅμως ποῖον ἦτο τὸ μερίδιον τοῦ συζύγου.

Ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω ἔγγραφα, καθὼς καὶ ἀπὸ πολλὰ ἄλλα, ἐπίσης δὲ καὶ ἀπὸ τὴν Ἑκθεσιν περὶ τῶν ἐθίμων τῆς Χίου, ὡς ἐξετέθη ἤδη, ἐξάγεται ἀναμφισβητήτως

¹ «Ἑλληνικά», ἐνθ' ἄν., 302.

² Ὅσον ἀφορᾷ τὴν συμβιβαστικὴν διανομὴν περιουσίας ἀποβιώσασας συζύγου τοῦ ἔτους 1572, δημοσιευθείσης εἰς ΓΡ. ΦΩΤΕΙΝΟΥ, ἐνθ' ἄν., 189.193 καὶ ἀναδημοσιευθείσης ὑπὸ Γ. ΖΟΛΩΤΑ εἰς Δ. ΡΟΔΟΚΑΝΑΚΗ, Ἰουστινιάναι - Χίος (Σύρος, 1900), 555/6, φαίνεται ὅτι αὕτη ἐγένετο ἐν ὄψει τοῦ ἐπὶ γενοατοκρατίας ἰσχύοντος δικαίου.

ὅτι εἰς τὴν νῆσον¹ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς τουρκοκρατίας ὡς κληρονομικὸν δίκαιον ἐπὶ τῆς ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχῆς ἐφηρομόζετο γενικῶς τὸ ὀθωμανικόν², τὸ ὅποιον, καὶ ὅταν ὑπῆρχον τέκνα, ἀνεγνώριζεν εἰς τὸν σύζυγον κληρονομικὸν δικαίωμα ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων τῆς κληρονομίας τῆς συζύγου, ἀνερχόμενον ἐν συνδρομῇ τέκνων εἰς τὸ $\frac{1}{4}$, ἐν ἀνυπαρξίᾳ δὲ τοιούτων εἰς τὸ $\frac{1}{2}$ ³.

Ἐκ τῆς ὑπάρξεως ὅμως τοῦ ἀμέσως κατωτέρω ἐγγράφου φαίνεται ὅτι κατὰ τὴν προηγηθεῖσαν κατοχὴν τῆς νήσου ὑπὸ τῶν Γενοατῶν ὁ σύζυγος, λυομένου τοῦ γάμου θανάτῳ τῆς γυναικός, εἶχε κέρδος ἐπὶ τῆς προικός.

Κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν λοιπὸν διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ὀθωμανικοῦ δικαίου τῆς ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομικῆς διαδοχῆς εἰσῆχθη εἰς πᾶσαν περίπτωσιν κληρονομικὸν δικαίωμα τοῦ συζύγου ἐπὶ τῆς κληρονομίας τῆς γυναικός (ἢ ὅποια κατὰ κανόνα συνίστατο εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν προῖκα), ἴσως δὲ κατὰ ποσοστὸν ἀνώτερον τοῦ κατὰ τὴν γενοατοκρατίαν κέρδους ἐπὶ τῆς προικός. Τὸ κέρδος αὐτὸ τοῦ συζύγου ἐπὶ γενοατοκρατίας θ' ἀπερροφήθη καὶ θὰ συνεχωνεύθη εἰς τὸ ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομικὸν μερίδιον τοῦ συζύγου ἐπὶ τουρκοκρατίας. Ἐν τούτοις, ἡ ἔννοια τοῦ κέρδους τοῦ συζύγου ἐπὶ τῆς προικός φαίνεται ὅτι διετηρήθη ἐκ τῆς γενοατοκρατίας καὶ κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν. Τοῦτο καθιστᾷ, τουλάχιστον, πιθανὸν τὸ ἐν Παραρτήματι 47 (ἔτ. 1736) πωλητήριον, εἰς τὸ ὅποιον ἀναφέρεται ὅτι τὸ πωλούμενον ὑπὸ τοῦ πατρὸς εἰς τὰ τέκνα τοῦ ἀκίνητον περιῆλθεν εἰς αὐτὸν τίτλῳ ἀντι-

¹ Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν δι' ὁμοίων ἀχταρμένων εὐνοηθεῖσαν Νάξον.

² Τοῦτο δέχεται, ἀλλ' ἀνευ ἀποδείξεων, εἰς ἄρθρον του καὶ ὁ Γ. ΜΑΥΡΟΣ, Αἱ περὶ δικαίου ἀντιλήψεις τοῦ χιακοῦ λαοῦ, εἰς περιοδικὸν τοῦ ἐν Χίῳ Συλλόγου Ἀργέντη, Α' (Ἀθῆναι, 1938), 678, ὁ ὅποιος λέγει ὅτι «τὴν ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομικὴν διαδοχὴν ἐδίκαζον τὰ τουρκικὰ δικαστήρια βάσει τῶν τουρκικῶν νόμων. Διὰ δὲ τὴν διανομὴν οἱ κληρονόμοι κατέφευγον εἰς τὸν Μουφτήν, ὁ ὅποιος ἔκαμνε τὴν διανομὴν τῆς κληρονομικῆς περιουσίας βάσει τῶν τουρκικῶν νόμων, ἐκδίδων τὸν σχετικὸν «φειφᾶν». Τὸν φειφᾶν δὲ τοῦτον ἐλάμβανον ὑπ' ὄψει τὰ τουρκικὰ δικαστήρια, ὁσάκις ἡ διαφορὰ ἤγετο ἐνώπιόν των πρὸς λύσιν». — Οἱ Χῖοι ὅμως ἐφρόντιζον κατὰ κανόνα ν' ἀποφεύγουν τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ὀθωμανικοῦ νόμου, διότι διὰ πράξεων ἐν ζωῇ (συστάσεων προικός, νεμήσεων, εἰκονικῶν πωλήσεων, δωρεῶν, κληρονομικῶν συμβάσεων, αἱ ὅποιαι πράξεις ἐν ζωῇ ἦσαν ἰσχυραὶ κατὰ τὰ προνόμια) διέθετον ἐν μέρει ἢ καὶ ἐν ὅλῳ τὴν περιουσίαν των, οὕτως ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχῃ κατὰ τὸν θάνατόν των ἀξιόλογος κληρονομικὴ περιουσία. Ἡ σύνταξις διαθηκῶν ὑπὸ τῶν ἐγγάμων λαϊκῶν δὲν ἦτο συνήθης. Συνηθέστερον συνέτασσαν τοιαύτας οἱ μοναχοί. Μεταξὺ τῶν ἐν ζωῇ πράξεων διαθέσεως τῆς περιουσίας πρέπει νὰ σημειωθῇ καὶ τὸ ἐν Παραρτήματι 40 (ἔτ. 1725) ἐγγράφον, διὰ τοῦ ὁποίου μήτηρ καθορίζει τὴν ἐκ ρουχισμοῦ προῖκα τῆς θυγατρὸς τῆς, καὶ ὄχι διὰ προικοσυμφώνου. Ἐπίσης ἡ αὐτόθι 56 (ἔτ. 1737) πράξις, διὰ τῆς ὁποίας μήτηρ συνιστᾷ προτιμὴν εἰς θυγατέρα τῆς, καὶ ὄχι διὰ προικοσυμφώνου.

³ J. D. LUCIANI, ἐνθ' ἀν., 208, 211. M. CARAVOKYRO, Le droit successoral en Turquie (Constantinople, 1898), 25., A. N. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΥ, ἐνθ' ἀν., 33.

φάττου ἀπὸ τὴν σύζυγόν του καὶ μητέρα τῶν ἀγοραστῶν, « τὸ εἶχεν ἀντιφέτον (sic) ἀπὸ τὴν σύμβιον αὐτοῦ ».

Ὁ ὅρος ἀντιφάττο, περὶ τοῦ ὁποίου λεπτομερῶς διαλαμβάνομεν κατωτέρω εἰς τὴν § 7, εἰσαχθεὶς εἰς τὴν Χίον κατὰ τὴν γενοατοκρατίαν¹, ἐπεξετάθη εἰς τὴν νῆσον λίαν πιθανῶς πρὸς δήλωσιν καὶ τοῦ κέρδους τοῦ συζύγου ἐπὶ τῆς προικός. Τὴν ἀνάμνησιν δὲ αὐτοῦ τοῦ θεσμοῦ διασώζει ἡ κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν χρῆσις του πρὸς δήλωσιν τοῦ κληρονομικοῦ δικαιώματος τοῦ συζύγου ἐπὶ τῆς κληρονομίας τῆς γυναικός.

Προκειμένου περὶ τῶν μὴ ἀναλωτῶν ἀντικειμένων τῆς προικός, τὰ ὅποια ἀνεφέροντο εἰς τὰς προικολαβὰς, ὑπάρχει εἰς μερικὰς ἀπὸ αὐτὰς καὶ ἡ ἑξῆς ρήτρα: « ὁμολογεῖ ἡ νύφη καὶ ὁ γαμπρὸς πὼς ἔλαβαν ὅλην τὴν προῖκαν αὐτῶν ἀπὸ τοὺς δύο γονεῖς καὶ ἀπομένει ὁ γαμπρὸς ἐγγνητῆς καὶ προικανάδοχος εἰς αὐτὴν τὴν προῖκαν εἰς καιρὸν δεόμενον, ἐν καιρῷ ἐπιστροφῆς »². Ἐπίσης ὁ Ἄ. Πασπάτης³ καταχωρεῖ, προφανῶς ἐξ ἀποσπάσματος προικολαβῆς, τὴν ἀκόλουθον φράσιν: « καὶ ἀπομένει ὁ γαμπρὸς ἐγγινυς καὶ προικανάδοχος ἡ αὐτὴν τιν προικαν ἧς καιρον διορισμενον ἐν καιρῷ ἐπιστροφῆς ». Εἰς ἕτερον δὲ ἔγγραφον προικολαβῆς⁴ περιέχεται ἡ ρήτρα: « τασὶ ο ἀνωθεν γαβρὸς νὰ τὰ καμὴ καλά εἰς κερὸν δεομενον οπου ο Θεος νὰ μὴν το δόσι ».

Ὁ Πασπάτης⁵ ἐρμηνεύων τὴν λέξιν προικανάδοχος⁶ σημειοῖ ὅτι οὕτω καλεῖται ὁ ἀναδεχόμενος τὴν προῖκα πρὸ τοῦ γάμου, ἢ τὴν παραδῶσιν πρὸς τοὺς νυμφευθέντας ἢ καὶ πρὸς τοὺς γονεῖς, ἂν δὲν τελεσθῇ ὁ γάμος. Ἐπίσης δὲ οὕτω καλεῖται ὁ γαμβρὸς, ὁ καταθέτων χρήματα ἢ κτήματα πρὸς ἀπόδοσιν τῆς προικός. Καὶ προικανάδοχον μὲν ὑπὸ τὴν πρώτην σημασίαν, ἥτοι τρίτον πρόσωπον, ἡμεῖς τουλάχιστον, εἰς οὐδὲν ἔγγραφον συνηντήσαμεν. Ὡς προικανάδοχον δὲ τὸν γαμβρόν⁷ ἀπηντήσαμεν μόνον εἰς τὰς ἀνωτέρω ἀναφερομένας ὥς καὶ τὴν κατωτέρω ρήτρας, ἐκ τῶν ὁποίων ὁμως δὲν προκύπτει ὅτι ὁ γαμβρὸς εἶχε καταθέσει χρήματα ἢ κτήματα πρὸς ἀπόδοσιν τῆς προικός. Νομίζομεν ὅθεν ὅτι δὲν ἐπρόκειτο περὶ τριαύτης καταθέσεως χρημάτων ἢ παροχῆς ὑποθήκης ἐπὶ κτημάτων του, διότι, ἄλλως, θὰ ἐγίνετο εἰδικὸς λόγος εἰς τὰς προικολαβὰς αὐτὰς περὶ τούτου. Καὶ ἐὰν μὲν

¹ Βλέπε ἀναδημοσίευσιν ἐγγράφου τοῦ ἔτους 1572, περὶ ἧς ἀνωτέρω σελ. 35 σημ. 2.

² Παράρτημα 59 (προικολαβὴ τοῦ ἔτους 1746).

³ Ἐνθ' ἀν., 301, ὑπὸ τὴν λέξιν προικανάδοχος.

⁴ Κ. ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ, ἐνθ' ἀν., 395.

⁵ Ἐνθ' ἀν.

⁶ Ὁ ὅρος οὗτος ὑπὸ τὸν τύπον « προικανάδοχος » ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὸν Ἑρωτόκριτον (B. 625-6), ἀλλὰ μὲ τὴν σημασίαν τοῦ προικοδότου. Βλ. ΣΤ. ΞΑΝΘΟΥΔΙΔΟΥ, εἰς Λεξικογραφικὸν Ἀρχεῖον, Α', 172/3 (Παράρτημα « Ἀθηνᾶς », 25 (Ἀθῆναι, 1914).

ἀφεώρα χρηματικὴν ἐγγύησιν, ἦτο φυσικὸν νὰ ὠρίζετο τὸ ποσὸν ὡς καὶ τὸ πρόσωπον, εἰς τὸ ὁποῖον παρεδίδοντο τὰ χρήματα. Ἐὰν δὲ ἐπρόκειτο περὶ ὑποθήκης, θὰ ὑπῆρχεν ἡ φράσις « καὶ δουλώνει τὰ ἑαυτοῦ πάντα », ἡ ὁποία ἀπαντᾷ συνήθως εἰς ἔγγραφα πωλήσεως¹, ἢ ἄλλη ἀνάλογος.

Διὰ τῶν ὅρων ἐγγυητῆς καὶ προικανάδοχος οὐδὲν ἄλλο νομίζομεν ὅτι γίνεται εἰς τὰ ἔγγραφα τῆς παρούσης ἐποχῆς ἢ νὰ δηλοῦται κατὰ πλεονασμὸν ἢ σχέσις κατὰ νόμον τοῦ ἀνδρὸς πρὸς τὴν προῖκα, ὅτι δηλαδὴ ἀναδέχεται αὐτὴν ὡς προικολήπτῃς πρὸς χρήσιν καὶ κάρπωσιν, καθὼς καὶ ἡ νόμιμος ὑποχρέωσίς του, ὅπως ἐν περιπτώσει λύσεως τοῦ γάμου ἀποδώσῃ αὐτὴν ὡς τὴν παρέλαβεν, εὐθυνόμενος ἄλλως². Τὸ ὅτι δὲ πρόκειται περὶ πλεοναστικῆς ἐκφράσεως, ἐνισχύεται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι μόνον εἰς ὀλίγας προικολαβὰς ἀπαντᾷ ἡ ρήτρα αὕτη, προσέτι δὲ ἐκ τῆς διατυπώσεως καὶ ἄλλης ἀνεκδότου προικολαβῆς τοῦ ἔτους 1725, εἰς τὴν ὁποίαν ὁμολογοῦν ὅτι μένουν ἐγγυηταὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ἐπιστροφῆς τῆς προικὸς ἀμφότεροι οἱ σύζυγοι, ἐνῶ προφανῶς ἡ σύζυγος εἶναι αὕτη ἡ δικαιούχος³.

Ἴσως ἡ ρήτρα αὕτη περὶ προικανάδοχου νὰ εἶναι λείψανον τυπικῶν βυζαντινῶν προικοσυμβολαίων, εἰς τὰ ὁποία φαίνεται ὅτι συνηθίζετο ν' ἀναδέχεται πραγματι τρίτον πρόσωπον τὴν ἐγγύησιν περὶ τῆς συντηρήσεως καὶ ἐπιστροφῆς ἐν καιρῷ τῆς προικὸς, τὸ ὁποῖον ἐκαλεῖτο προικανάδοχος ἢ προικοανάδοχος⁴.

Ἐπίσης ὡς πρὸς τὸν ὅρον ἐγγυητῆς, παρίσταται πολὺ πιθανὸν ὅτι εἰς τὴν Χίον εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν ὁ γαμβρὸς παρεῖχεν ὑποθήκην ἐπὶ τῶν ἀκινήτων του πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς προικὸς, καὶ εἰς ταύτην ἀναφέρεται ἡ ρήτρα τοῦ ἐν Παραρτήματι 11 (ἔτ. 1608) προικοσυμφώνου « . . . καὶ περὶ τὰ πράγματα ὅπου ἔχει δο<υ>λωμένα, ὁπότε εὐλογήθηκε, δὲ τὰ <ἔ>χει ἀδο<ύ>λωτα, νὰ ἔχη νὰ παίρῃ μέσα εἰς {σ}τὰ γεροθρόφια ».

Καὶ ἐὰν ὅμως ὑπῆρχε παλαιότερον ἡ συνήθεια αὕτη, ἀπὸ τοῦ 17ου αἰῶνος καὶ ἐντεῦθεν πρέπει νὰ κατηργήθῃ, διότι εἰς οὐδὲν μεταγενέστερον ἔγγραφον

¹ ΓΡ. ΦΩΤΕΙΝΟΥ, ἐνθ' ἀν., 197, 200, 208, 211, 227 κ. ἄ.

² Μήπως ἡ ρήτρα αὕτη εἶναι λείψανον τῆς παλαιστάτης διακρίσεως μεταξὺ χρέους (debitum) καὶ δεσμοῦ (obligatio); Περὶ αὐτῆς βλ. Κ. Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΥ, ἐνθ' ἀν., 25 ἐπ. Γ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ ἐνθ' ἀν., 694 ἐπ.

³ Ἡ σχετικὴ ρήτρα τῆς προικολαβῆς αὐτῆς ἔχει οὕτω: « Τὴν σήμερον ὁμολογοῦν ἐδῶ παρόντες | ὁ γαμβρὸς καὶ ἡ νύμφη πῶς ἔλαβαν ὅλην | τὴν προῖκα αὐτῶν ἀπὸ τοὺς γονεῖς αὐτῶν καὶ δὲν ἔχουν νὰ τῶν γυρεύσουν πλε<ον> πολὺν ἢ ὀλίγον ἀπὸ τὴν ἄνωθεν προῖ<κα>ν καὶ ἀπομένουν ἐγγυητάδες » εἰς και<ρ>ὸν ἐπιστροφῆς, καθὼς ἔστρεξαν ».

⁴ Βλ. ΜΙΚΛΟΣΙΧ et MÜLLER, Acta et Diplomata, II, 374, 402. Ἐγγυητὴν διὰ τὴν προῖκα τὸν πατέρα τοῦ γαμβροῦ βλ. εἰς ἔγγραφον τοῦ ἔτους 1337 ἐκ Ρόδου δημοσιευόμενον ὑπὸ τοῦ Ι. ΣΑΚΕΛΛΙΩΝΟΣ, Πατμιακὴ Βιβλιοθήκη (Ἀθῆναι, 1890), 116.

ἀπαντᾷ ρήτρα παροχῆς ὑποθήκης, θὰ παρέμεινε δὲ κατὰ συμβολαιογραφικὴν παράδοσιν μόνη ἢ δήλωσις τῆς ἐγγυήσεως, καὶ αὕτη σπανίως ἀναφερομένη εἰς τὰς γνωστὰς προικολαβὰς.

Περὶ τοῦ ζητήματος ἂν ἡ γυνὴ εἶχε νόμιμον ὑποθήκην ἐπὶ τῆς περιουσίας τοῦ ἀνδρὸς διὰ τὴν προῖκα της, μία καὶ μόνη πληροφορία μᾶς παρέχεται ἀπὸ τὰ ἔθιμα τῆς Χίου, ὅτι « ἐὰν ὁ σύζυγος ἐμπόρευε, ἐὰν ἤθελε πτωχεύσῃ, ἡ προῖξ ἔχαιρε σιωπηρὰν νόμιμον ὑποθήκην ἐπὶ τῆς κινητῆς καὶ ἀκινήτου οὐσίας του ».

Ε. Δαπάναι. — Διὰ τὰς δαπάνας του ἐπὶ τῆς προικός, φαίνεται ὅτι ὁ σύζυγος εἶχε δικαίωμα ἀποζημιώσεως.

Εἰς τὸ ἀνωτέρω σημειωθὲν ἔγγραφον τοῦ ἔτους 1572¹ ὑπάρχει ὁ ἑξῆς ὅρος: « Ὁμοίως ἔλαβε (ὁ σύζυγος) καὶ ἕτερα δουκάτα Χίου κ' εἴκοσι διὰ τὸ Φάνζον τῶν ρούχων, ἅπερ ἔλαβε προῖκα δουκάτα Χίου σ' ». Ὑποθέτομεν ὅτι δι' αὐτοῦ ἐννοοῦν οἱ συμβαλλόμενοι, ὅτι ὁ σύζυγος διὰ τοῦ προικοσυμφώνου ἀντὶ ρούχων τῆς συζύγου εἰς εἶδος, εἶχε λάβει ὡς προῖκα μετρητὰ δουκάτα 100 διὰ νὰ κατασκευάσῃ αὐτὰ ὁ ἴδιος. Ὁ τοιοῦτος δὲ καθορισμὸς ὠρισμένων ἀντικειμένων τῆς προικός, ὡς εἶδομεν², δὲν ἦτο σπάνιος. Ὁ σύζυγος λοιπὸν εἶχε δαπανήσῃ ἐξ ἰδίων διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν ρούχων αὐτῶν δουκάτα 20, τὰ ὅποια κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῆς προικὸς κρατεῖ. Ἡ λέξις « φάνζον » νομίζομεν ὅτι δὲν εἶναι ἄλλη παρὰ ἡ γαλλικὴ λέξις façon.

§ 5. Ἐμπασίδιον³.

Ὁ ὅρος ἐμπασίδιον ἀπαντᾷ εἰς χιακὰ ἔγγραφα τόσον τοῦ 17ου ὅσον καὶ τοῦ

¹ ΓΡ. ΦΩΤΕΙΝΟΥ, ἔνθ' ἀν., 191.

² Ἀνωτέρω, σ. 17, καὶ Παράρτημα 12 (ἔτ. 1608).

³ Ὁ ὅρος οὗτος δὲν πρέπει νὰ συγχυσθῇ πρὸς τὸν ἐπίσης εἰς τὴν Χίον ἀπαντῶντα τοιοῦτον « ἐμβατίκιον », ὁ ὁποῖος ἀφορᾷ εἰς σχέσιν ἐμφυτευτικὴν, ἰδίᾳ ἐπὶ μοναστηριακῶν ἀκινήτων (ΓΡ. ΦΩΤΕΙΝΟΥ, ἔνθ' ἀν., 122, 125, 143, 144, 145, 162, 201, 268, Γ. ΖΟΛΩΤΑ, ἔνθ' ἀν., Γ' (μέρος β) 474, 476-7, 478). Κατὰ τὸν Α. ΚΟΡΑΗΝ ("Ἀτακτα, Δ' (μέρος α), 18) οὗτος εἶναι συνώνυμος πρὸς τὴν investitura, ὅρον, ὡς γνωστόν, φεουδαλικὸν σημαίνοντα τὴν περιβολήν, ἔνδυσιν τοῦ φεοῦδου. Τὸ ἐμβατίκιον μὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ τέλους διὰ τὴν εἰσδοχὴν εἰς ἐμφυτευτικὸν κτῆμα, ἢ καὶ αὐτῆς τῆς ἐμφυτεύσεως ἀπαντᾷ καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος, ὡς π.χ. εἰς Νάξον ("Ἐθιμα Νάξου τοῦ 1810, Κεφ. Η', εἰς Θέμιδα, Σγούτα, Ε', 155/6), εἰς Κέρκυραν ΦΡ. ΑΛΒΑΝΑ, Περὶ τῶν ἐν Κερκύρᾳ συναλλαγῶν γνωστῶν ὑπὸ τὰ ὀνόματα Συγκράταιαι, Σολιάτικα, Κανισκεύσεις καὶ Πάκτα, εἰς Περιοδικὸν Δικηγορικοῦ Συλλόγου Ἀθηνῶν, Β' 14/5, καὶ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ, Σχέδιον ἐπὶ τῆς Ἐπιμόρτου συναλλαγῆς (Ἐπιτροπεία πρὸς σύνταξιν Σχεδίου Ἀστικοῦ Κώδικος, Ἀθῆναι, 1900, 9), εἰς Κεφαλληνίαν.

Ἐπίσης πρέπει νὰ διακριθῇ ὁ ὅρος οὗτος ἀπὸ τὸν ὅρον « ἐμβατίκια » ἢ « ἐμβατοίκια » τῆς

18ου καὶ 19ου αἰῶνος¹. Ἐκτὸς τοῦ τύπου ἐμπασίδιον, καὶ εἰς πληθυντικὸν ἐμπασίδια², μὲ τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς σημασίαν χρησιμοποιοῦνται εἰς τὰ ὑπὸ ἐξέτασιν ἔγγραφα καὶ οἱ τύποι πασίδιον³, μπασίδια⁴, ἐμπατικιὸν⁵ καὶ ἐμπατίκια καὶ μπατίκια⁶, πατίκι⁷, ἐπατίκι⁸ καὶ ἐμπατίκι⁹. Προσέτι δὲ ἀντὶ τοῦ ὅρου αὐτοῦ χρησιμοποιεῖται καὶ ὁ ὅρος χάρισμα ἢ τέλειον χάρισμα¹⁰.

Διὰ τὴν παραγωγὴν τῆς λέξεως, ὁ Α. Πασπάτης¹¹ εἰκάζει ὅτι προῆλθεν ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν λέξιν ἔμβασις ἐκ τοῦ ρήματος ἐμβαίνω προφερομένου συνήθως ἐμπαίνω. Τὴν ἐξηγεῖ δὲ ὡς σημαίνουσιν τὰ προγαμιαῖα δῶρα ἢ τὰ προικῶα δῶρα Ὁ Κανελλάκης¹² τῆς ἀποδίδει τὴν ἔννοιαν τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς. Τέλος ὁ Ζολώτας εἰς μὲν τὸν τόμον Α' (μέρος β'), 232, ὑποσημείωσις, τῆς Ἱστορίας του κάτωθι ἀποσπασματικῶν περιλήψεων προικολαβῶν ἢ προικοσυμφώνων σημειοῖ ἐπὶ λέξει τὰ ἑξῆς: « Προγαμιά ἢ τέλειον χάρισμα λέγεται ἢ ἄλλως προγαμιαία δωρεά. Ὁ γαμβρὸς πρὸ παντὸς ἄλλου δώρου παρεῖχε τῇ νύμφῃ: τὰ μπασίδια, εἰς κτῆμα ἢ χορῆμα, ἢ δὲ νύμφῃ ἀνταπέδιδε τὸ δῶρον εἰς ροῦχα μπατίκια (τοῦ γαμβροῦ) »¹³, χωρὶς ὁμῶς νὰ παραπέμπῃ εἰς ἔγγραφα. Εἰς δὲ τὸν τόμον Γ' (μέρος β'), 678 σημ. 1, ἐκθέτει

ἐκκλησιαστικῆς πράξεως (Χ. ΜΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ, Τούρκικα ἔγγραφα ἀφορῶντα τὴν ἱστορίαν τῆς Χίου (Ἀθῆναι, 1920), 4, 40), τὰ ὁποῖα ἦσαν ἐπισκοπικὸν τέλος, χρηματικὸν ποσὸν πληρωνόμενον ὑπὸ τῶν ἱερέων διὰ τὴν παραχώρησιν ἐκκλησιαστικῆς ἢ ἐνορίας. Οὗτος ἦτο ἂν χρήσῃ εἰς ὅλας ἐν γένει τὰς ἑλληνικὰς χώρας (π.χ. Ἐγγραφοὶ τοῦ ἔτους 1727 εἰς ΜΙΚΛΟΣΙΧ et MÜLLER, Acta et Diplomata, VI (Vindobonae, 1887), 335. Ὁμοίον τοῦ ἔτους 1737, εἰς περιοδικὸν «Θρακικά», Η', 50, κλπ.

¹ Ἡ λέξις ἐμπασίδιον εὐρίσκεται εἰς Α. ΠΑΣΠΑΤΗ, ἔνθ' ἀν., 33/4, 148 (ἔτ. 1720, 1723, καὶ 1748), Γ. ΖΟΛΩΤΑ, ἔνθ' ἀν., Γ' (μέρος β'), 678, σημ. 1 (ἔτ. 1830), καὶ εἰς Παράρτημα 34 (ἔτ. 1722), 35, 38 (ἔτ. 1724), 39, 41, 42 (ἔτ. 1725), 43, 44 (ἔτ. 1726), 49 (ἔτ. 1736), 52, 53, 54, 55, 57 (ἔτ. 1737), 58 (ἔτ. 1746), 62 (ἔτ. 1760).

² Παράρτημα 18 (ἔτ. 1672), 37 (ἔτ. 1724), 53 (ἔτ. 1737), 61 (ἔτ. 1759), 62 (ἔτ. 1760).

³ Παράρτημα 66 (ἔτ. 1804).

⁴ Παράρτημα 37 (ἔτ. 1724).

⁵ Εἰς Κ. ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ, ἔνθ' ἀν., 414 (ἔτ. 1685), καὶ Παράρτημα 33 (ἔτ. 1714).

⁶ Παράρτημα 32 (ἔτ. 1705), 45 (ἔτ. 1734).

⁷ Παράρτημα 14 (ἔτ. 1612).

⁸ Παράρτημα 3, 4 (ἔτ. 1606), 6, 8 (ἔτ. 1607), 10, 13 (ἔτ. 1608), 15 (ἔτ. 1613), 16 (ἔτ. 1628).

⁹ Παράρτημα 61 (ἔτ. 1759).

¹⁰ Παράρτημα 1 (ἔτ. 1601), 7 (ἔτ. 1607), 22, 24 (ἔτ. 1690), 25, 26, 28, 29, (ἔτ. 1691).

¹¹ Ἐνθ' ἀν., 148.

¹² Ἐνθ' ἀν., 414.

¹³ «Ροῦχα μπατίκια» τοῦ γαμβροῦ δὲν συναντήσαμεν εἰς τὰ ἔγγραφα, τὰ ὁποῖα ἔχομεν ὑπ' ὄψει μας.

ὅτι ἐλαττοῦσιν οἱ γέροντες καὶ οἱ προεστοὶ διὰ τῆς καταχωριζομένης αὐτόθι ἀποφάσεώς των « τὸ ποσὸν ἔθιμον παλαιοῦ, τῆς προγαμιαίας τοῦτέστιν δωρεᾶς, ἣτις ἐκαλεῖτο ἀνέκαθεν ἐμπασίδι ἢ προτιμή. . . κλπ. ». Δηλαδή ἐνταῦθα θεωρεῖ τὸν ὅρον συνώνυμον πρὸς τὴν προτιμὴν καὶ ἀποδίδει καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἔννοιαν τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς, βεβαιοῖ δὲ προσέτι ὅτι τὸ ἐμπασίδιον ἀποτελεῖ θεσμόν ὀφειλόμενον εἰς ἔθιμον παλαιόν. Αὐταὶ εἶναι, καθ' ὅσον γνωρίζω, αἱ μέχρι σήμερον δοθεῖσαι ἑρμηνεῖαι εἰς τὸν ὅρον αὐτόν, ὅλαι δὲ προέρχονται ἀπὸ φιλολόγους¹ καὶ εἶναι προφανῶς ἀνεπαρκεῖς διὰ τὸν νομικόν.

Ἦδη προκειμένου νὰ ἐπιχειρηθῇ ὁ εἰδικώτερος καθορισμὸς τοῦ ὅρου ἀπὸ νομικῆς ἀπόψεως, εἶναι σκόπιμον νὰ προταχθοῦν γενικαί τινες παρατηρήσεις ἐξαγόμεναι ἐκ τοῦ περιεχομένου τῶν πηγῶν, τὰς ὁποίας ἔχομεν εἰς τὴν διάθεσίν μας.

Ὁ θεσμὸς τοῦ ἐμπασιδίου φαίνεται ὅτι πράγματι ὀφείλεται εἰς ἔθιμον πολὺ παλαιόν, διότι ὁ ὅρος οὗτος ἦτο ἤδη εἰς τὴν νῆσον κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ 17ου αἰῶνος πολὺ διαδεδομένος. Ἀπὸ τὰ ὑπὸ ἐξέτασιν προικοσύμφωνα καὶ ἄλλα ἔγγραφα ἐξάγεται σαφῶς, ὅτι ὁ ὅρος ἐμπασίδιον εἰς ὅλα τὰ ἔγγραφα τοῦ 17ου καὶ 18ου αἰῶνος παρουσιάζεται σαφῶς διακεκριμένος καὶ διάφορος ἐνὸς ἄλλου ὅρου, τῆς προτιμῆς ἢ προτιμήσεως, περὶ τοῦ ὁποίου θὰ γίνῃ εἰδικὸς λόγος εἰς τὴν ἐπόμενην παράγραφον. Ἀντιθέτως, εἰς τὰ ἔγγραφα τοῦ 19ου αἰῶνος ὁ ὅρος προτιμή φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως ταυτόσημος πρὸς τὸν ὅρον ἐμπασίδιον².

Ἀντικείμενον τοῦ ἐμπασιδίου εἶναι ἀκίνητα ἢ καὶ κινητά, ἀδιαφόρως. Τῆς προτιμῆς τὸ ἀντικείμενον οὐδέποτε συνίστατο ἐκ κινητῶν. Πλὴν τούτου, δὲν ἦτο ἀπαραίτητον διὰ τὴν σύστασιν τοῦ ἐμπασιδίου ἡ ὑπαρξὶς προτιμῆς, ὅπως καὶ τὸ ἀντίθετον. Ἐχομεν προικοσύμφωνα εἰς τὰ ὁποῖα ὑπάρχει προτιμή χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ ἐμπασίδιον³, ἢ ἐμπασίδιον χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ προτιμή⁴, ἢ συνυπάρχουν ἀμφοτέρω⁵. Τὸ ἐμπασίδιον συνεφωνεῖτο συνήθως διὰ τοῦ προικοσυμφώνου. Σπανίως ὁμως καὶ εἰς ὠρισμένας περιφερείας (εἰδικῶς, καθόσον γνωρίζομεν, τὴν Καλαμω-

¹ Ὁ Κ. ΚΑΝΕΛΛΑΚΗΣ, τοῦ ὁποίου ἡ συμβολὴ εἰς τὴν λαογραφίαν τῆς Χίου εἶναι πολλῆς ἀξίας, σημειωτέον ὅτι δὲν ἦτο φιλόλογος κατ' ἐπάγγελμα, ἀλλ' ἐμπορευόμενος, Α. ΠΑΣΠΑΤΗ, ἔνθ' ἀν., 25.

² Παράρτημα 66 (ἔτ. 1804), Γ. ΖΟΛΩΤΑ, ἔνθ' ἀν., Γ' (μέρος β), 678 ὑπόσημ.

³ Π. χ. Κ. ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ, ἔνθ' ἀν., 396, 451, καὶ προικοσύμφωνον τοῦ ἔτους 1752, εἰς Ἑφημερίδα «Παγχιακή», ἀριθ. φύλλ. 257 τῆς 20 Ἀπριλίου 1911.

⁴ Π. χ. Παράρτημα 18 (ἔτ. 1672).

⁵ Α. ΠΑΣΠΑΤΗ, ἔνθ' ἀν., 33, Κ. Κανελλάκη, ἔνθ' ἀν., 414 καὶ Παράρτημα 16 (ἔτ. 1628), 44 (ἔτ. 1726), 58 (ἔτ. 1746) κ. ἄ.

τήν), ἡ σύστασις τοῦ ἐμπασιδίου ἐγίνετο καὶ δι' ἰδιαιτέρου ἐγγράφου μετὰ τὴν κατάρτισιν τοῦ προικοσυμφώνου, συνεστῶτος δὲ τοῦ γάμου¹.

Εἰδικώτερον ὡς πρὸς τὸ ἐμπασίδιον κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν, πρέπει νὰ διακριθοῦν δύο περίοδοι: Ἡ μέχρι τοῦ δευτέρου τετάρτου τοῦ 17ου αἰῶνος καὶ ἡ μετ' αὐτό.

Κατὰ τὴν πρώτην περίοδον, καὶ συγκεκριμένως εἰς τὰ ἀρχαιότερα εἰς ἡμᾶς γνωστὰ προικοσύμφωνα τῶν ἐτῶν 1601 - 1608, τοῦτο συναντιᾶται συνιστώμενον τόσον ἐκ μέρους τῆς νύμφης πρὸς τὸν γαμβρὸν, ὅσον καὶ ἐκ μέρους τοῦ γαμβροῦ πρὸς τὴν νύμφην. Ὑπάρχει εἰς αὐτὰ σύστασις ἐμπασιδίου ἢ ἐκατέρωθεν² ἢ πρὸς μόνον τὸν γαμβρὸν³ ἢ μόνην τὴν νύμφην⁴. Ἀπὸ τοῦ ἔτους ὅμως 1612 οὐδεμίαν σύστασιν ἐμπασιδίου ἐκ μέρους τῆς νύμφης πρὸς τὸν γαμβρὸν συνηντήσαμεν⁵, ἐκ τούτου δὲ πρέπει νὰ συναχθῇ ὅτι ἡ πρὸς τὸν γαμβρὸν σύστασις ἐμπασιδίου ἔκτοτε ἢ μετὰ τινὰ ἔτη ἔπαυσεν ὁριστικῶς νὰ ἐφαρμόζεται, καταργηθεῖσα οὕτω.

Κατὰ τὴν δευτέραν περίοδον ἀπαντᾷ ἡ σύστασις ἐμπασιδίου εἰς ὅλα κατὰ κανόνα τὰ προικοσύμφωνα, πλην ὀλίγων ἐξαιρέσεων, ἀλλὰ μόνον ἐκ μέρους τοῦ γαμβροῦ πρὸς τὴν νύμφην, οὐχὶ καὶ ἀντιθέτως. Ἐπίσης δὲ κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον συναντῶμεν καὶ τὸν ὅρον προγαμιαία δωρεά. Ὅσῳκις ὅμως εἰς τὰ προικοσύμφωνα ἀναφέρεται ὁ ὅρος προγαμιαία δωρεά, οὗτος συνάπτεται πάντοτε μετὰ τοῦ ὅρου ἐμπασιδίου.

Καὶ εἰδικῶς, τὸν ὅρον προγαμιαία δωρεά εὑρομεν εἰς δύο μόνον προικοσύμφωνα. Εἰς ἓν τοῦ 18ου καὶ εἰς ἄλλα τοῦ 19ου αἰῶνος, εἰς ἀμφοτέρωτα δὲ συνημμένως μετὰ τοῦ ὅρου ἐμπασιδίου, μετὰ τὰς ἀκολουθοῦσας διατυπώσεις:

¹ Παράρτημα 21 (ἔτ. 1689), 23 (ἔτ. 1690), 25 (ἔτ. 1691).

² Παράρτημα 4 (ἔτ. 1606), 6, 8 (ἔτ. 1607) 13 (ἔτ. 1608).

³ Παράρτημα 7 (ἔτ. 1607), 9, 10 (ἔτ. 1608).

⁴ Παράρτημα 3 (ἔτ. 1606), 6 (ἔτ. 1607), 14 (ἔτ. 1612), 15 (ἔτ. 1613).

⁵ Εἰς τὸ ἐν Παραρτήματι 39 (ἔτ. 1725) προικοσύμφωνον ἡ ἔννοια τῆς φράσεως «δίνουν καὶ οἱ γονεῖς τῆς νύμφης ἐμπασίδιον καὶ τέλειον χάρισμα τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς νύμφης...» εἶναι ὅτι «Δίνουν καὶ οἱ γονεῖς (τοῦ γαμβροῦ) τῆς νύμφης ἐμπασίδιον... κλπ.», αἱ δὲ λέξεις «τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς νύμφης» ἀποτελοῦν πλεονασμὸν ἀπαντῶντα καὶ εἰς ἄλλα προικοσύμφωνα (βλέπε κατωτέρω σελ. 57 σημ. 1). Διότι ἐκ τοῦ περιεχομένου τοῦ προικοσυμφώνου αὐτοῦ προκύπτει σαφῶς ὅτι κατὰ τὸν χρόνον τῆς συντάξεώς του δὲν ἔζη ἡ μήτηρ τῆς νύμφης, ὅλας δὲ τὰς ἐκ μέρους τῆς ἐπιδόσεις συνομολογεῖ μόνος ὁ πατήρ της (ὁ «παπᾶς της»). Ἐπομένως καὶ τὸ ἐμπασίδιον ἐὰν ἐδίδετο ἐκ μέρους τῆς νύμφης πρὸς τὸν γαμβρὸν, θὰ τὸ συνίστα ὁ πατήρ της μόνος, καὶ ὅχι οἱ γονεῖς της, προσέτι δὲ διὰ τοῦ μετὰ τὸ ρῆμα «δίνουν» ὑπάρχοντος «καὶ» ἀντιδιαστέλλονται ἡ παροχὴ αὕτη, ὡς καὶ αἱ ἐπόμεναι, ὡς γενόμεναι ἐκ μέρους τῶν γονέων τοῦ γαμβροῦ, πρὸς τὰς προηγουμένας, αἱ ὁποῖαι γίνονται ἐκ μέρους τοῦ πατρὸς τῆς νύμφης.

Εἰς τὸ ἐν Παραρτήματι 18 (ἔτ. 1672) προικοσύμφωνον: «Ἐτι δίδουν καὶ τῆς νύμφης διὰ ἐμπασίδια τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς ἓνα. . . κλπ. »

Εἰς τὸ ἐν Παραρτήματι 66 (ἔτ. 1804): «Ἐτι τῆς δίνει διὰ προγαμιὰν δωρεὰν προτιμὴν ὁ Σταμάτης ὁ ἀνὴρ αὐτῆς καὶ ἡ πεθεργιά τῆς Μαρούκας πασίδιον χωράφιον. . . ». Ἐξ ἄλλου εἰς τὰ περισσότερα προικοσύμφωνα τοῦ 18ου αἰῶνος τὸ ἐμπασίδιον χαρακτηρίζεται ὡς ἑξῆς: «ἐμπασίδιον καὶ τέλειον χάριστῆρι» (Παράρτημα 34 (ἔτ. 1722), «ἐμπασίδιον καὶ τέλειον χάρισμαν» (Παράρτημα 35 (ἔτ. 1724), 39, 42 (ἔτ. 1725), 58 (ἔτ. 1746) κ. ἄ., «ἐμπασίδια. . . καὶ τέλειον χάρισμα» (Παράρτημα 62 (ἔτ. 1760).

Εἰς τὰ ἔγγραφα αὐτά, τὰ περιέχοντα τὴν ἔκφρασιν «ἐμπασίδιον καὶ τέλειον χάρισμαν» κλπ., προφανῶς αἱ λέξεις ἐμπασίδιον καὶ τέλειον χάρισμα δὲν ἀποτελοῦν δύο χωριστὰς ἐννοίας, ἀλλ' ἡ διὰ τοῦ καὶ προστιθεμένη ἔκφρασις «τέλειον χάρισμα» χρησιμεύει πρὸς ὁρισμὸν τῆς συναπτομένης λέξεως «ἐμπασίδιον», ἥτοι τὸ ἐμπασίδιον εἶναι τέλειον χάρισμα. Οὕτω μᾶς ἐρμηνεύουν τὰ ἔγγραφα αὐτὰ τὸ ἐμπασίδιον.

Καὶ ἡ μὲν λέξις χάρισμα, ὡς γνωστόν, εἶναι τὸ δῶρον, ἡ δὲ τέλειον ἐνταῦθα σημαίνει ἐντελής, πλήρης ἀπὸ νομικῆς ἀτόψεως. Σημειωτέον ὅτι τὴν λέξιν τέλειον μὲ τὴν σημασίαν αὐτὴν χρησιμοποιοῦν καὶ εἰς διάφορα ἄλλα συναλλάγματα. Λ. χ. «τελείαν προῖκαν¹, τελεία πώλησις»², κλπ. Προφανῶς ἡ λέξις τέλειον δὲν ἀποτελεῖ εἰς τὰς ἐκφράσεις αὐτὰς ἢ πλεονασμόν, διότι καὶ μόνοι οἱ ὅροι χάρισμα, προῖξ, πώλησις ἦσαν νομικῶς ἀρκετοὶ πρὸς δήλωσιν τῆς βουλήσεως τῶν συμβαλλομένων.

Κατὰ ταῦτα, τὸ ἐμπασίδιον καθορίζεται ὡς τέλειον δῶρον. Ἐρμηνεύοντες λοιπόν, συμφώνως πρὸς τὰ ἀνωτέρω, τὰς παρατεθείσας ἐκφράσεις τῶν προικοσυμφώνων 18 (ἔτ. 1672) καὶ 66 (ἔτ. 1804) «δίδουν τῆς νύμφης διὰ ἐμπασίδια τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς», καὶ «ἔτι τῆς δίνει διὰ προγαμιὰν δωρεὰν προτιμὴν ὁ Σταμάτης. . . πασίδιον χωράφιον», πρέπει ν' ἀποδώσωμεν, τὴν μὲν πρώτην διὰ τοῦ «δίδουν τῆς νύμφης διὰ τέλεια δῶρα τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς», τὴν δὲ δευτέραν διὰ τοῦ «τῆς δίνει διὰ προγαμιαίαν δωρεὰν προτιμὴν. . . τέλειον δῶρον χωράφιον. . . κλπ. » Ἐν συνδυασμῷ πρὸς ταῦτα πρέπει νὰ παρατηρηθῇ ἀκόμη ὅτι εἰς ὅσα προικοσύμφωνα χρησιμοποιεῖται μαζὶ μὲ τὸν ὅρον ἐμπασίδιον ὁ ὅρος προγαμιαία δωρεά, ποτὲ δὲν ἀπαντᾷ καὶ ὁ ὅρος χάρισμα, ἀλλὰ ὅπου ὑπάρχει ὁ δεύτερος, ἐλλεῖπει ὁ ὅρος προγαμιαία δωρεά. Ἄλλ' ὅμως, τόσον εἰς τὴν μίαν περίπτωσιν, δηλαδή τῆς χρησιμοποίησεως μαζὶ μὲ τὸν ὅρον ἐμπασίδιον τοῦ ὅρου προγαμιαία δωρεά, ὅσον καὶ εἰς τὴν ἄλλην, τοῦ τελείου χαρίσματος, πρόκειται περὶ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς παροχῆς.

¹ Παράρτημα 34 (ἔτ. 1722) καὶ 62 (ἔτ. 1760).

² Γρ. ΦΩΤΕΙΝΟΥ, ἐνθ' ἀν., 252, 258 κ. ἄ.

Καθίσταται τοιουτοτρόπως αναμφισβήτητον ὅτι ὁ θεσμός τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς ἦτο καὶ εἰς τὴν Χίον, ὅπως καὶ εἰς τὰ ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος, γνωστός, ὁ ὅρος δὲ ἐμπασιδίου οὐδὲν ἄλλο ἦτο κατὰ τὴν δευτέραν περίοδον, εἰμὴ γαμικὴ παροχή, εἶδος προγαμιαίας δωρεᾶς, διακρινόμενον ὁμως ταύτης. Ἦσαν δηλαδὴ γνωστὰ δύο εἶδη γαμικῶν παροχῶν πρὸς τὴν γυναῖκα ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ γαμβροῦ.

Τὸ ἐμπασιδίον συνιστάτο πρὸς τὴν μελλόνυμφον ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ ἢ τρίτων συγγενῶν του. Καὶ συγκεκριμένως, εὐρίσκομεν τὴν σύστασιν ἐμπασιδίου εἴτε ὑπὸ τῶν γονέων τοῦ γαμβροῦ μόνων¹, εἴτε ὑπ' αὐτῶν καὶ τοῦ γαμβροῦ², εἴτε ὑπὸ μόνου τοῦ γαμβροῦ³, εἴτε ὑπὸ ἀδελφοῦ τοῦ γαμβροῦ⁴, εἴτε καὶ ὑπὸ θείου τοῦ γαμβροῦ⁵. Ἐπίσης καὶ θετοὶ γονεῖς τοῦ γαμβροῦ συνιστοῦν ἐμπασιδίον ὑπὲρ τῆς νύμφης⁶. Ἀκόμη ἀπαντῶμεν καὶ τὴν συνομολόγησιν δύο ἐμπασιδίων, ἑνὸς ὑπὸ τῶν γονέων τοῦ γαμβροῦ καὶ ἑτέρου ὑπ' αὐτοῦ τοῦ γαμβροῦ⁷.

Καὶ ναὶ μὲν ἡ σύστασις τοῦ ἐμπασιδίου δὲν ἦτο ὑποχρεωτική, τὸ γεγονὸς ὁμως ὅτι εἰς ὀλίγα προικοσύμφωνα ἐλλείπει τοῦτο, ἀποδεικνύει ὅτι ὑπῆρχε λίαν διαδεδομένη ἡ συνήθεια τῆς συστάσεώς του. Πολλάκις συνιστάται ἐμπασιδίον χωρὶς ὁμως καὶ νὰ κατονομάζηται, σαφῶς ὁμως διακρίνεται ἡ παροχὴ αὕτη τῶν λοιπῶν εἰς τὸ προικοσύμφωνον παροχῶν.

Ἀντικείμενον τοῦ ἐμπασιδίου εἶναι κατὰ κανόνα ἀκίνητα⁸. Σπανιώτερον ὅμως καὶ κίνητα, εἴτε εἶδη ἐνδυμασίας καὶ στολισμοῦ, ἐπιπλα ἢ σκεύη οἰκιακά⁹, εἴτε χρηματικὸν ποσόν¹¹. Ἐνίοτε ἀντικείμενον αὐτοῦ εἶναι ἀκίνητα ὁμοῦ καὶ χρηματικὸν ποσόν¹².

Τὸ ἐμπασιδίον, ὡς ἐσημειώθη, συνιστάτο συνήθως διὰ τοῦ προικοσυμφώνου.

¹ Π. χ. Α. ΠΑΣΠΑΤΗ, ἐνθ' ἀν., 34, Παράρτημα 16 (ἔτ. 1628), 33 (ἔτ. 1714), 42 (ἔτ. 1725), 45 (ἔτ. 1734), 53, 54 (ἔτ. 1737).

² Π. χ. Παράρτημα 41 (ἔτ. 1725), 44 (ἔτ. 1726), 53, 55 (ἔτ. 1737), 62 (ἔτ. 1760), 66 (ἔτ. 1804).

³ Π. χ. Παράρτημα 34 (ἔτ. 1722), 35 (ἔτ. 1724), 43 (ἔτ. 1726), 58 (ἔτ. 1746).

⁴ Κ. ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ, ἐνθ' ἀν., 414, Παράρτημα 49 (ἔτ. 1736).

⁵ Παράρτημα 6 (ἔτ. 1607).

⁶ Παράρτημα 18 (ἔτ. 1672).

⁷ Π. χ. Παράρτημα 28 (ἔτ. 1691) καὶ τὸ ἀμέσως ἀνωτέρω σημειούμενον προικοσύμφωνον.

⁸ Οὕτως εἰς Κ. ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ, ἐνθ' ἀν., 457 καὶ εἰς Παράρτημα 22 (ἔτ. 1690), «ἀκόμη τάττει καὶ φιλοδωρεῖ ὁ γαμβρὸς πρὸς τὴν συμβίαν αὐτοῦ τὴν Μαροῦν τὸ ὑπόστατικόν...».

⁹ Π. χ. Κ. ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ, ἐνθ' ἀν., 414, 457, Α. ΠΑΣΠΑΤΗ, ἐνθ' ἀν., 34, Παράρτημα 3, 4 (ἔτ. 1606), 10 (ἔτ. 1608) κ. ἄ.

¹⁰ Παράρτημα 18 (ἔτ. 1672).

¹¹ Π. χ. Παράρτημα 34 (ἔτ. 1722) «ἀσιλάνια 200».

¹² Παράρτημα 53, 55 (ἔτ. 1737), 62 (ἔτ. 1760).

Ἐφ' ὅσον δὲ ἐπρόκειτο περὶ κινητῶν (π.χ. ἐνδυμάτων, χρημάτων), πολλάκις εἰς τὰ προικοσύμφωνα ἐγένετο ρητὴ μνεΐα, ὅτι ταῦτα καὶ παρεδόθησαν εἰς χεῖρας τῆς νύμφης¹. Ἡ τοιαύτη παράδοσις ἔχουσα προφανῶς καὶ ἐνταῦθα τὴν ἐννοιαν τῆς ἐκτελέσεως τῆς συμβάσεως καὶ ὄχι πράξεως μεταβιβαστικῆς κυριότητος, διότι αὕτη ἐπλήρχετο, ὡς ἐξετέθη ἄνωτέρω, διὰ μόνης τῆς συντάξεως τοῦ προικοσυμφώνου, εἶναι ἀποτέλεσμα τοῦ γεγονότος ὅτι τὸ ἐμπασιδίον, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν προγαμιαίαν δωρεάν τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου, ἀνήκει κατὰ νομὴν καὶ κυριότητα εἰς τὴν σύζυγον διαρκούντος τοῦ γάμου, καθὼς καὶ μετὰ τὴν λύσιν αὐτοῦ. Διὰ τῆς συστάσεως τοῦ ἐμπασιδίου ὁ συνιστῶν ἀπεξενούτο τῆς κυριότητος αὐτοῦ (ἐφ' ὅσον, ἐννοεῖται, εἶχε τοιαύτην) καὶ μετεβίβαζεν αὐτὴν εἰς τὴν γυναῖκα, ἡ ὁποία ἀμετακλήτως καθίστατο κυρία καὶ νομεὺς αὐτοῦ, ὄχι δὲ ὁ σύζυγος, ὁ ὁποῖος δὲν εἶχεν ἐπ' αὐτοῦ πλέον δικαίωμα.

Ἐφ' ὅσον τὸ ἐμπασιδίον συνιστᾶτο διὰ τοῦ προικοσυμφώνου, τὸ ὁποῖον κατὰ κανόνα συνετάσσετο πρὸ τοῦ γάμου, ἡ σύστασις αὐτοῦ, ὡς καὶ ἡ τῆς προικός, εἶχεν ὡς προϋπόθεσιν τὴν τέλεσιν τοῦ γάμου². Τοῦτο προκύπτει καὶ ἀπὸ τὸ ἐν Παραρτήματι 37 (ἔτ. 1724) ἔγγραφον, διὰ τοῦ ὁποῖου ἀκυροῦται τὸ προικοσύμφωνον, ματαιωθέντος τοῦ γάμου, καὶ παραιτεῖται ἡ μελλόνυμφος τῶν ἐμπασιδίων, ὡς καὶ ὁ γαμβρὸς τῆς προικός. Ἡ προϋπόθεσις αὕτη, ὅπως καὶ ἐπὶ προικός, ἡδύνατο νὰ τεθῇ εἴτε ὡς αἵρεσις, ρητὴ ἢ σιωπηρά, εἴτε ὡς μέλλουσα αἰτία³.

Δεδομένου ὅτι κυρία ἀμετάκλητος τοῦ ἐμπασιδίου ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτοῦ καὶ τῆς τελέσεως τοῦ γάμου καθίστατο ἡ γυνή, δὲν γεννῶνται καὶ ζητήματα σχετικὰ μὲ τὴν τύχην του λυομένου τοῦ γάμου, διότι τοῦτο ἀκολουθεῖ τὴν τύχην τῆς ἐξωπροΐου περιουσίας τῆς γυναικός.

Περὶ τῆς τοιαύτης κυριότητος τῆς γυναικός ἐπὶ τοῦ ἐμπασιδίου ἔχομεν ἀρκούντως σαφεῖς μαρτυρίας, φαίνεται δὲ ὅτι τοῦτο συνηθίζετο εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς νήσου.

Καὶ πρῶτον εἰς τὰ ἐν Παραρτήματι 21 (ἔτ. 1689) καὶ 30 (ἔτ. 1692) ἔγγραφα, κατὰ τὴν σύστασιν τοῦ ἐμπασιδίου τίθενται ἐν τῷ ἐγγράφῳ αἱ συνήθεις εἰς τὰς πωλήσεις ρῆτραι, αἱ ἐνδεικτικαὶ τῆς μεταβιβάσεως τῶν ἐξουσιῶν τοῦ κυρίου εἰς τὸν

¹ Οὕτως εἰς τὸ ἐν Παραρτήματι 18 (ἔτ. 1672) προικοσύμφωνον γίνεται μνεΐα εἰς παρὰ πόδας μεταγενεστέραν πρᾶξιν «ἔδωσεν ἡ Ἀγγελῶ καὶ ὁ Μιχάλης <θετοὶ γονεῖς τοῦ γαμβροῦ> ὁ γαμβρὸς τὰ χαρίσματα τῆς νύμφης». Ἄλλοτερον ὅμοιον Παράρτημα 34 (ἔτ. 1722), «... ἐμπασιδίον καὶ τέλειον χαριστήρι ἀσλάνια 200, ἡγουν 200, καὶ ὁμολογοῦν ἡ νύμφη καὶ τὰ πεθερικά πῶς τὰ ἔλαβαν εἰς χεῖρας τῆς νύμφης νὰ τὰ κάμῃ ὡς θέλει καὶ βούλεται».

² Τὸ αὐτὸ φαίνεται ὅτι ἐκράτει καὶ κατὰ τὴν πρώτην περίοδον.

³ Παράρτημα 29 (ἔτ. 1724).

ἀγοραστήν « νὰ ποιῇ. . . < ἡ νύμφη > ὡς θέλει καὶ βούλεται παντελεύθερον, πουλεῖν, χαρίζειν, προικοδοτεῖν, ἀνταλλάττεται καὶ τὰ ἄλλα ὅμοια ¹ ».

Εἰς τὸ ἐν Παραρτήματι 38 (ἔτ. 1724) ἔγγραφον γίνεται ἐναλλαγὴ τῶν ἀκινήτων, τὰ ὅποια ἀπετέλουν τὸ ἐμπασιδίον, μὲ ἄλλο ἀκίνητον τοῦ συζύγου. Καὶ εἰς αὐτὸ ἐμφανίζεται ἡ σύζυγος ὡς κυρία αὐτοῦ, διότι γίνονται ἐκ μέρους τῆς διὰ τὸ ἐμπασιδίον αἱ συνήθεις εἰς τὰς πωλήσεις ρῆτραι, αἱ γενόμεναι ἐκ μέρους τοῦ πωλητοῦ πρὸς τὸν ἀγοραστήν πρὸς δήλωσιν τῆς μεταβιβάσεως εἰς αὐτὸν τῶν ἐξουσιῶν τοῦ κυρίου, « παρατίθει τὸ ἐμπασιδίον τῆς < ἡ σύζυγος > . . . πρὸς τὸν ἀνὴρ αὐτῆς νὰ τὸ ποιῇ αὐτὸ ὡς θέλει καὶ βούλεται, πωλεῖν, χαρίζειν καὶ ἕτερα, ὑποσχόμενοι ποιήσου χουζέτιον ».

Εἰς τὸ ἐν Παραρτήματι 60 (ἔτ. 1746) διανεμητήριον κληρονομικῆς περιουσίας, ἐκ Νενήτων, ἀτέκνου ἀποθανόντος συζύγου, μεταξὺ τῆς ἐπιβιωσάσης συζύγου του καὶ τῶν λοιπῶν ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμων του ρητῶς διαστέλλεται εἰς τὰ ὑπὸ τῆς χήρας λαμβανόμενα « τὰ ὅσα τῆς εἶχεν χαρισμένα < ὁ ἀποβιώσας σύζυγος > ». Δηλαδή ταῦτα δὲν περιλαμβάνοντο εἰς τὴν κληρονομικὴν περιουσίαν τοῦ συζύγου, ἀλλ' ἀπετέλουν περιουσίαν τῆς συζύγου. Καρίσασα δὲ προφανῶς ἐννοεῖ τὰ ἀντικείμενα τοῦ ἐμπασιδίου.

Εἰς ἄλλο, τὸ ἐν Παραρτήματι 61 (ἔτ. 1759) ἔγγραφον, προσερχόμενον καὶ αὐτὸ ἐκ κώδικος τοῦ χωρίου Νενήτων, κανονίζονται αἱ περιουσιακαὶ διαφοραὶ διαζευχθέντος ἀνδρογύνου. Τοῦ ἐγγράφου αὐτοῦ εἶχον προηγηθῇ ἄλλα τοιαῦτα. Μεταξὺ τῶν ἄλλων διαφορῶν τῶν διαζευχθέντων ἦτο καὶ ἡ διὰ τὰ ἐμπασιδία. Ὁ σύζυγος εἶχε συστήσει ἐμπασιδία, τὰ ὅποια ἡ ὑπὲρ ἧς ἡ σύστασις σύζυγος διὰ προηγουμένου ἐγγράφου εἶχε πωλήσει πρὸς τὸν σύζυγόν τῆς. Ἦδη, διὰ τοῦ τελευταίου τούτου συμβιβαστικοῦ ἐγγράφου ἀναγνωρίζεται ὡς καλῶς γενομένη ἡ πώλησις τῶν ἐμπασιδίων ὑπὸ τῆς συζύγου πρὸς τὸν σύζυγον, καὶ συνεπῶς ὁ τελευταῖος εἶναι κύριος αὐτῶν δυνάμει τῆς πωλήσεως. Ἐὰν ἡ σύζυγος δὲν ἦτο κατὰ νόμον κυρία ἀμετάκλητος τοῦ ἐμπασιδίου, δὲν θὰ ὑπῆρχεν ἀνάγκη πωλήσεως πρὸς τὸν σύζυγον, ἵνα γίνῃ οὗτος κύριος αὐτῶν, οὔτε καὶ εἰδικὴ ἀναγνώρισις τῆς πωλήσεως καὶ τῆς συνεπείᾳ αὐτῆς κυριότητος τοῦ ἀνδρός. Οὕτως, ἐκ τοῦ ἐγγράφου αὐτοῦ βεβαιοῦται ὅτι καὶ ἐν περιπτώσει διαζυγίου ἡ κυριότης τοῦ ἐμπασιδίου παρέμενεν εἰς τὴν γυναῖκα.

Πλὴν τῶν ἐγγράφων αὐτῶν, ἔχομεν καὶ ἄλλην μαρτυρίαν ἐκ δικαστικῆς ἀποφάσεως διὰ τὸ χωρίον Καλαμωτή, ἀναγομένην ὅμως εἰς χρόνους μεταγενεστέρους.

¹ Εἰς τὸ ἔγγραφον τοῦτο, ὡς καὶ εἰς τὰ ἐν Παραρτήματι 23 (ἔτ. 1690) καὶ 30 (ἔτ. 1692) χαρακτηριστικῶς τὸ ἐμπασιδίον καλεῖται « καθολικὸν ἐμπασιδίον ». ΔΗΜΙΑ ΔΟΗΝΩΝ

Ἡ ὑπ' ἀριθ. 160 τοῦ 1890 ἀπόφασις τοῦ Διαρκοῦς Ἐθνικοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου¹ ἀποφαίνεται ὅτι τὸ ἐμβασίδιον οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ προγαμιαία δωρεὰ καὶ ὅτι εἶχε προταθῇ ἐνώπιον αὐτοῦ ἔθιμον, κατὰ τὸ ὁποῖον « τὸ ἐμβασίδιον ἐν Καλαμωτῇ τῆς Χίου εἶναι ἀποκλειστικὴ ἰδιοκτησία τῆς γυναικός, εἰς τὴν ὁποίαν χορηγεῖται κατὰ τὴν σύστασιν τοῦ γάμου ». Καὶ ναὶ μὲν ἡ ἀπόφασις αὕτη δὲν ἡσχολήθη μὲ τὴν ἀπόδειξιν τοῦ προταθέντος ἔθιμου τούτου, διότι, καὶ ἐὰν ἤθελεν ἀποδειχθῇ ἡ ὑπαρξίς αὐτοῦ, τὸ ἐθεώρει αὕτη ὡς ἀντικείμενον εἰς τὸν νόμον καὶ μὴ δυνάμενον νὰ κατισχύσῃ αὐτοῦ (!). Ἀνεξαρτήτως ὁμως τῆς ἀποδείξεως τοῦ ἔθιμου τούτου κατὰ τὴν δίκην, αἱ ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐγγράφων βεβαιώσεις θὰ ἐκρίνοντο ἀρκοῦσαι πρὸς ἐπιβεβαίωσίν του.

Αὐταὶ εἶναι αἱ πληροφορίες, αἱ ὁποῖαι μᾶς παρέχονται ἀπὸ τὰ εἰς τὴν διάθεσίν μας ἔγγραφα σχετικῶς πρὸς τὸ ἐμβασίδιον κατὰ τὴν δευτέραν περίοδον. Νομίζομεν δὲ ὅτι εἶναι ἀρκεταί, διὰ νὰ μᾶς ἀποκαλύψουν κατ' αὐτὴν μετὰ πολλῆς πιθανότητος τὴν φύσιν καὶ τὸν σκοπὸν τῆς γαμικῆς αὐτῆς παροχῆς.

Πρὶν ἢ ὁμως προβῶμεν εἰς τὴν ἐκθεσὶν τῆς περὶ αὐτῶν γνώμης μας, πρέπει νὰ σημειωθοῦν καὶ τὰ ἑξῆς: Εἰς τὰ προικοσύμφωνα τῆς Χίου, ἐκτὸς τῶν μεταξὺ τῶν μελλονύμφων γαμικῶν παροχῶν, ὑπάρχει σαφῶς διακεκριμένη ἀπ' αὐτῶν ἡ σύστασις πρὸς τὸν γαμβρὸν ἐκ μέρους τῶν γονέων τῶν ἢ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ παροχῆς καλουμένης καὶ αὐτῆς εἰς τὰ ἔγγραφα αὐτὰ προικός ἢ προικίου², προσέτι δὲ καὶ βλησίδιν³. Ὁ ὅρος βλησίδιν ἀπαντᾷ μὲ τὴν ἐννοίαν αὐτὴν εἰς τὸ ἐν Παραρτήματι 45 (ἔτ. 1734) προικοσύμφωνον. Ἐπίσης ἀναφέρεται καὶ εἰς τὸ αὐτόθι 13 (ἔτ. 1608), προικοσύμφωνον.

Γενικῶς ὡς πρὸς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ὅρου αὐτοῦ, ὁ μὲν Du Cange δὲν προσθέτει νέον τι εἰς τὴν ὑπ' ὄψει περίπτωσιν. Ὁ G. Ferrari θεωρεῖ τὸ βλησίδιον ὡς σημαῖνον γαμικὸν κέρδος. Ὁ B. Φάβης δίδει τὴν πληροφορίαν ὅτι εἰς τὴν Μακεδονίαν (Καταφύγι) ἐκαλοῦντο « τὰ εἰς τὴν νύμφην κατὰ τὸν γάμον διδόμενα

¹ Βλέπε αὐτὴν εἰς Μ. ΘΕΟΤΟΚΑ, Νομολογία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου (Κωνσταντινούπολις, 1897), 337.

² Π. Χ. Α. ΠΑΣΠΑΤΗ, ἐνθ' ἀν., 34. Κ. ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ, ἐνθ' ἀν., 414. Παραρτήμα 18 (ἔτ. 1672), 62 (ἔτ. 1760) κ. ἄ.

³ Περὶ τοῦ βλησιδίου βλ. DU CANGE, Glossarium ad scriptores mediae et infimae graecitatis (Lugduni, 1688), εἰς λέξιν. Κ. ΣΑΘΑ, Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη, ΣΤ' (Παρίσιον, 1877), 608 σημ. 2. G. FERRARI, Formularii notarili inediti dell'età bizantina, ἐνθ' ἀν., 45 καὶ 79 σημ. 4. Β. ΦΑΒΗ, Ἀνάλεκτα Φιλολογικά, εἰς Λεξικογραφικὸν Ἀρχεῖον τῆς Μέσης καὶ Νέας Ἑλληνικῆς, Ε' (Ἀθῆναι, 1920), 179 ἐπ. Γ. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙ, Μεθοδολογικά καὶ ἐτυμολογικά, εἰς περιοδικὸν « Ἀθηνᾶ », ΔΗ' (Ἀθῆναι, 1926), 6 σημ. 2. G. MICHAÉLIDÈS—ΝΟΥΑΡΟΣ, ἐνθ' ἀν., 180 σημ. 2.

κοσμήματα, χρυσᾶ νομίσματα κλπ. ὡς δῶρον». Τέλος δὲ ὁ Γ. Μιχαηλίδης - Νουάρος ἀποκρούει, ὀρθῶς, τὴν ἐξήγησιν τοῦ Ferrarī, ἀποδεχόμενος δὲ καὶ στηριζόμενος εἰς τὴν πληροφορίαν τοῦ Φάβη τὴν γενικεύει πρὸς ἐρμηνείαν τοῦ εἰς Κ. Σάθα τυπικοῦ, καὶ θεωρεῖ ὅτι βλησίδιον ἐκαλεῖτο δῶρον, διάφορον τῆς προικός, διδόμενον εἰς τὴν σύζυγον ἢ τὸν σύζυγον ἐπ' εὐκαιρία τοῦ γάμου καὶ διεπόμενον ὑπὸ εἰδικῶν κανόνων, καὶ ὅτι παρόμοιον δῶρον εἰς ἄλλους τόπους καλεῖται σήμερον *γαμβρίκιον*. Ἡ πληροφορία τοῦ Β. Φάβη προφανῶς ἀφορᾷ τοπικὴν εἰς Καΐα φύγι σημασίαν τοῦ βλησιδίου, ἡ ὁποία νομίζομεν ὅτι ἀποτελεῖ μεταγενεστέραν εἰδίκευσιν τῆς ἀρχικῆς πλατυτέρας σημασίας τοῦ ὅρου.

Καθ' ἡμᾶς, ὅχι μόνον εἰς τὸ ἀνωτέρω χιακὸν ἔγγραφον *βλησίδιον* ἀποκαλεῖται ἡ προῖξ τοῦ ἀνδρός, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ δύο τυπικὰ τὰ δημοσιευόμενα ὑπὸ τῶν Κ. Σάθα καὶ G. Ferrarī διὰ τοῦ βλησιδίου σημαίνονται περιληπτικῶς αἱ ἐκ μέρους τῆς γυναικὸς πρὸς τὸν ἄνδρα γαμικαὶ παροχαί, δηλαδή ἡ προῖξ¹ ἢ τὸ γαμβρίκιον τῶν τυπικῶν τοῦ Ferrarī ἢ ἀμφότεραι. Δὲν ἀπετέλει δὲ τὸ βλησίδιον ἰδίαν γαμικὴν παροχήν. Αὕτῃ ἦτο ἴσως καὶ ἡ ἀρχικὴ σημασία τοῦ ὅρου, προελθοῦσα ἐκ τῆς ἰδέας ὅτι αἱ γαμικαὶ αὗται παροχαὶ ἀπετέλουν συμβολὴν εἰς τὴν οἰκονομικὴν θεμελίωσιν τοῦ οἴκου. Ἡ ἐρμηνεία τοῦ βλησιδίου τῶν βυζαντινῶν τυπικῶν ἡ διδομένη ὑπὸ τοῦ Μ. Μιχαηλίδου - Νουάρου ὡς ἰδιαίτερον γαμικοῦ δώρου, διεπόμενου ὑπὸ εἰδικῶν κανόνων καὶ διαφοροῦ τῆς προικός, δὲν νομίζομεν ὅτι δύναται νὰ στηριχθῇ, ἐκτὸς ἐὰν τὸ βλησίδιον θεωρηθῇ ὡς συνώνυμον τοῦ γαμβρικίου τῶν βυζαντινῶν τυπικῶν τοῦ Ferrarī, πράγμα, καθ' ἡμᾶς, πολὺ ἀπίθανον.

Ὡς πρὸς τὸ *γαμβρίκιον*, φαίνεται ὅτι τοῦτο κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν βυζαντινῶν τυπικῶν (12ος καὶ 13ος αἰῶν) ἦτο γαμικὸν δῶρον πρὸς τὸν μελλόγαμβρον ὑπαγόμενον εἰς εἰδικοὺς κανόνας καὶ διαστελλόμενον σαφῶς ἀπὸ τῆς προικός². Εἰδικῶς εἰς τὸ ἐν G. Ferrarī (σ. 44/5) τυπικόν, ὁ ὅρος *βλησίδεια* ἐτέθη εἰς πληθυντικόν, διότι δι' αὐτοῦ ὀνομάζουν τὰ ἀντικείμενα τῆς συνιστωμένης γαμικῆς παροχῆς ἀντὶ τῆς παροχῆς.

Διὰ τῆς ἐρμηνείας τοῦ ὅρου τὴν ὁποίαν παραδεχόμεθα, ἐξηγεῖται ἀπροσκόπτως τὸ εἰς Σάθα τυπικόν, διὰ τοῦ ὁποίου παρέχονται ἐν περιπτώσει λύσεως τοῦ γάμου θανάτῳ ἄνευ τέκνων ἴσα γαμικὰ κέρδη ἐπὶ τῶν παροχῶν τῶν συζύγων

¹ Τὸ βλησίδιον μὲ τὴν σημασίαν τοῦ βαλλομένου τῇ νύμφῃ δώρου ἢ τῆς προικός τὸ ἀναφέρει ὁ Π. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ (Αἱ Σέρραι καὶ τὰ προάστεια τὰ περὶ τὰς Σέρρας καὶ ἡ Μονὴ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, εἰς *Byzantinische Zeitschrift*, III (Leipzig, 1894), 284) ὡς ἀπαντῶν εἰς κώδικα τῆς Μονῆς αὐτῆς τοῦ ἔτους 1603.

² G. FERRARI, ἐνθ' ἄν., 46. Βλ. καὶ ἀπόφασιν Χωματιανοῦ, εἰς I. καὶ Π. ΖΕΠΩΝ, *Jus Graecoromanum*, VII (Ἀθῆναι, 1931), 523.

ισχύτως τῆς ἰσότητος αὐτῶν τῶν παροχῶν). Προσέτι ἡ ἐρμηνεία αὕτη ἀρμόζει καὶ εἰς τὸ ἐν G. Ferrarī τυπικὸν καὶ ἐνισχύεται καὶ ὑπὸ τοῦ λοιποῦ περιεχομένου αὐτοῦ. Δι' αὐτοῦ παρέχεται ὑπὸ τῶν γονέων τῆς μελλονύμφου γαμβρίκιον (προῖξ κατ' οὐσίαν), ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι ὁ μελλόγαμβρος θὰ ὑπηρετήσῃ αὐτοὺς ὡς ἐσώγαμβρος ἐπὶ ὠρισμένον χρονικὸν διάστημα. Ἐὰν ὅμως δὲν τὸ πράξῃ καὶ παραβῇ πατιῶς τὴν ὑπόσχεσιν του ταύτην, θὰ ἐκπίπτῃ τῶν συσταθέντων ἀντικειμένων τοῦ γαμβρικοῦ (βλησιδείων), θὰ παραλαμβάνῃ τὴν γυναῖκα του, καὶ μόνον ἀδελφικὴν τῆς γυναικὸς τοῦ μερίδα θὰ λαμβάνῃ κατὰ τὸν προσήκοντα χρόνον (θάνατον τῶν γονέων), καθὼς ὁ νόμος ὁρίζει, καὶ ἡ ὁποία μερὶς προδήλως ἦτο μικροτέρα τοῦ διὰ τοῦ προικοσυμφώνου συσταθέντος γαμβρικοῦ, ἢ μᾶλλον αὐτοῦ σὺν τῇ ἀδελφικῇ μερίδι τῆς γυναικὸς. Ἡ ἰδία ἐρμηνεία μᾶς ὑποχρεοῖ νὰ προτιμῶμεν τὴν γραφὴν βλησίδι, ἀπὸ τῆς γραφῆς βλυσίδι.

Μετὰ τὴν παρέκβασιν αὐτὴν ἐπανερχόμεθα εἰς τὸν θεσμόν τῆς προικὸς τοῦ ἀνδρός. Οὗτος εἶναι γνωστός, διότι συνηθίζετο καθ' ὅλην τὴν τουρκοκρατίαν καὶ εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος, ἰδίᾳ δὲ εἰς τὰς Κυκλάδας, ἀποτελεῖ δὲ κατ' οὐσίαν προκαταβολικὴν παραχώρησιν μὲ ἄμεσον μεταβίβασιν τῆς κυριότητος μέρους ἢ τοῦ ὅλου τῆς κληρονομικῆς μερίδος τοῦ γαμβροῦ ἐπὶ τῆς περιουσίας τῶν παραχωρούντων¹. Εἰς τὰ ὑπ' ὅψει μας ἔγγραφα τῆς Χίου ἡ σύστασις προικὸς τοῦ γαμβροῦ δὲν ἀποτελεῖ τὸν κανόνα. Συνήθως μόνον μικρὸν μέρος ἐκ τῆς πατρικῆς ἢ καὶ τῆς μητρικῆς² περιουσίας συνιστᾶτο εἰς αὐτὸν ὡς προῖξ. Προσέτι ἀπαντὰ σύστασις τοιαύτης ὑπὸ ἀδελφοῦ του³.

Ἡ τοιούτου εἴδους σύμβασις εἰς τὰ ὑπὸ ἐξέτασιν ἔγγραφα ἔχει τὴν νομικὴν μορφήν τῆς ἀμετακλήτου αἰτίας θανάτου δωρεᾶς, δὲν εἶναι δὲ δύσκολον νὰ διαγνωσθῇ, ὅτι κύριος σκοπὸς αὐτῆς εἶναι ἡ οἰκονομικὴ ἐνίσχυσις διὰ τὰ βάρη τοῦ γάμου, καὶ ἐν τούτῳ συμπίπτει πρὸς τὸν ἕνα τῶν σκοπῶν τῆς προικὸς τῆς γυναικὸς. Δὲν πρέπει νὰ λησμονηθῇ, ὅτι πρόκειται περὶ προικοσυμφώνων γεωργικῶν πληθυσμῶν, οἱ ὅποιοι προκειμένου νὰ συμπήξουν ἰδίαν ἀνεξάρτητον οἰκογένειαν εἶχον ἀνάγκην κτηματικῆς περιουσίας διὰ ν' ἀντλήσουν πόρον ζωῆς, ἀλλὰ καὶ κινητῶν (ἐπίπλων, σκευῶν, γεωργικῶν ἐργαλείων κλπ.) ἐκ τῆς περιουσίας τῶν γονέων

¹ Ὁ θεσμὸς οὗτος εἰς τινὰ μέρη ἐκαλεῖτο «ξέκομμα». Περὶ αὐτοῦ γενικῶς καὶ τῆς ἐξελίξεώς του βλέπε Κ. Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΥ, Ὁ Φαλκίδιος νόμος ἐν τῷ βυζαντινῷ δικαίῳ (Ἀθῆναι, 1912), 73 σημ. 5. ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ, εἰς περιοδικὸν «Δικαιοσύνη», Η', 123. Γ. ΜΑΡΙΔΑΚΗ, ἐνθ' ἀν., 43, ἰδίᾳ σ. 244. Μ. ΜΙΧΑΕΛΙΔΗΣ-ΝΟΥΑΡΟΣ, ἐνθ' ἀν., § 86. Σχετικὰ ἔθιμα εἰς Ι. καὶ Π. ΖΕΠΩΝ, Jus Graecoromanum, Η' (Ἀθῆναι, 1931), 466.

² Παράρτημα 36 (ἔτ. 1724).

³ Κ. ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ, ἐνθ' ἀν., 414.

των προσερχομένων κατὰ τὸ πλεῖστον, διότι ἐσπάνιζον τὰ χρηματικὰ κεφάλαια πρὸς προμήθειαν αὐτῶν ἄλλοθεν, καὶ ἐὰν ἦτο τοῦτο δυνατόν, ἰδίᾳ ὡς πρὸς τὰ ἀκίνητα¹. Οὕτω λοιπόν, κυρία οἰκονομικὴ βάσις τοῦ γάμου ἦτο ἡ προῖξ τῆς γυναικός, εἰς τὴν ὁποίαν προσετίθετο καὶ ἡ προῖξ τοῦ ἀνδρός.

Ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς προικὸς αὐτῆς τοῦ ἀνδρός εἰς τὰ προικοσύμφωνα διακρίνεται σαφῶς τὸ ὑπὸ τοῦ ἀνδρός ἢ τῶν συγγενῶν του συνιστώμενον πρὸς τὴν γυναῖκα ἐμπασιδίον. Ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ ἐμπασιδίου εἰς τὰς πηγὰς ὡς χαρίσματος, δώρου, διακρινομένου τῆς κυρίως προγαμιαίας δωρεᾶς, ἀποδεικνύει καὶ οὗτος ὅτι ἀρχικῶς εἶχεν εἰσαχθῆ ὡς μία sponsalitia largitas, ἡ ὁποία σὺν τῷ χρόνῳ, κατὰ τὴν δευτέραν περίοδον, ἐξειλίχθη εἰς γαμικὴν παροχὴν μὲ κύριον χαρακτῆρα μιᾶς προκαταβολικῆς παροχῆς πρὸς τὴν μελλόνυμφον κέρδους ἐπὶ τῆς περιουσίας τοῦ ἀνδρός ἐν περιπτώσει λύσεως τοῦ γάμου, καὶ αὐτὸ ἦτο τὸ θεμελιώδες χαρακτηριστικὸν τοῦ ἐμπασιδίου, τουλάχιστον ἀπὸ τοῦ 18ου αἰῶνος.

Εἶναι ἀληθές ὅτι, πλὴν τῆς παροχῆς αὐτῆς πρὸς τὴν γυναῖκα, καὶ ὁ θεσμὸς τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς, δὲν ἦτο ἄγνωστος εἰς τὴν Χίον κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν, ὅπως καὶ ἐπὶ γενοατοκρατίας. Ὡς δὲ θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, ὁ θεσμὸς τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν δὲν ἀποτελεῖ συμβατικὴν παροχὴν, ἀλλὰ κέρδος ἐκ τοῦ νόμου ἀνήκον εἰς τὴν γυναῖκα ἐν περιπτώσει λύσεως τοῦ γάμου θανάτῳ τοῦ ἀνδρός, ταυτιζόμενον πρὸς τὸ ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομικὸν δικαίωμα τῆς συζύγου ἐπὶ τῆς κληρονομίας τοῦ ἀνδρός.

Τὸ γεγονὸς ὅμως τῆς ὑπάρξεως τοῦ θεσμοῦ τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τύπον, ἀφ' ἑνὸς μὲν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ δὲν εἶναι λόγος ἐμποδίζων τὴν ὑπαρξιν παραλλήλως καὶ ἄλλης συμβατικῆς γαμικῆς παροχῆς πρὸς τὴν γυναῖκα ὅπως εἶχεν ἀποβῆ τὸ ἐμπασιδίον κατὰ τὴν δευτέραν περίοδον, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἴσως ἡ προγαμιαία δωρεὰ ἢ νὰ μὴ ἦτο ἐπαρκὴς πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς γυναικός, ἐν περιπτώσει λύσεως τοῦ γάμου, ἢ ἀκόμη νὰ ἦτο ἀποτέλεσμα εὐνοίας πρὸς τὰς γυναῖκας ἢ συνύπαρξις καὶ ἄλλης πρὸς αὐτὴν γαμικῆς παροχῆς, δηλαδὴ τοῦ ἐμπασιδίου. Θεωροῦμεν δὲ πιθανώτερον τὸ πρῶτον, ἥτοι ὅτι ἡ μορφή τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς,

¹ Τοῦτο φαίνεται εὐκρινῶς εἰς τὴν σύστασιν τῆς προικὸς τῆς γυναικός, ἀντικείμενον τῆς ὁποίας ἀπετέλουν ὅλα τὰ εἶδη περιουσίας, λ. χ. ἀγροί, ἄμπελοι, δένδρα ὁπωροφόρα, ζῶα, οἰκία, εἶδη ρουχισμοῦ κλπ., ἐνίοτε ρητῶς δηλουμένου εἰς τὰ προικοσύμφωνα, ὅτι τοῦτο γίνεται «κατὰ τὴν τάξιν τοῦ χωρίου», δηλαδὴ τὸ ἐπιτόπιον ἔθιμον. Οὕτω λ. χ. Κ. ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ ἐνθ' ἀν., 452 διὰ τὴν οἰκίαν. Παράρτημα 5 (ἔτ. 1607) καὶ 13 (ἔτ. 1608) διὰ τὰ δένδρα. Ἐφ' ὅσον δὲ ἐστερεῖτο ὁ προικοδότης ὠρισμένων περιουσιακῶν στοιχείων, ἀντ' αὐτῶν ἔδιδε τὴν ἀξίαν των εἰς μετρητά, Κ. ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ, ἐνθ' ἀν., 397, Παράρτημα 44 (ἔτ. 1726), ἢ ἄλλο ἀντικείμενον Κ. ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ, αὐτόθι, 452.

τούτέστι τὸ δικαίωμα πιστώσεως τῆς συζύγου ἐπὶ τῆς περιουσίας τοῦ ἀνδρὸς τῆς κληρονομησόμενης κατὰ τὸν θάνατόν του, ἦτο λίαν ἀβεβαία ἐξασφάλις τῆς γυναικὸς εἰς τὴν Χίον κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν. Διότι κατὰ τὴν τέλεσιν τοῦ γάμου ἦτο συνήθως μετριάς ἢ καὶ μετριωτάτης ἀξίας ἡ περιουσία τοῦ ἀνδρός, ἐφ' ὅσον ἔζων οἱ γονεῖς αὐτοῦ καὶ διετήρουν εἰς χεῖρας τὴν περιουσίαν των, καὶ ἀόριστον τὸ καταληφθὲν ὄντως ὑπὸ τούτων εἰς τὸν σύζυγον μερίδιον ἐξ αὐτῆς, κατ' ἀκολουθίαν δὲ καὶ ἀβεβαία ἡ δυνατότης ἱκανοποιήσεως τῆς γυναικὸς, ὅταν λ.χ. ὁ γάμος ἐλύετο διὰ προαποφασιστοῦ θανάτου τοῦ ἀνδρός της, ἦτοι πρὸ τῆς περιελεύσεως εἰς αὐτὸν διὰ πράξεως ἐν ζωῇ ἢ διὰ κληρονομίας τοῦ μεριδίου του ἐπὶ τῆς περιουσίας τῶν γονέων του. Ἐνῶ ἐξ ἄλλου, ἡ σύζυγος ἅμα τῷ γάμῳ της εἰσέφερεν ὑπὸ τὴν μορφήν τῆς προικὸς ὅχι μόνον ποσοστὸν τι μικρὸν ἢ μέγα περιουσίας, ἀλλὰ κατὰ κανόνα ὁλόκληρον σχεδὸν τὸ μερίδιόν της ἐπὶ τῆς πατρικῆς καὶ τῆς μητρικῆς της περιουσίας, ἐπὶ τῆς ὁποίας, λυομένου τοῦ γάμου θανάτῳ αὐτῆς, εἴτε ὑπῆρχον εἴτε δὲν ὑπῆρχον τέκνα ἐκ τοῦ γάμου, ὁ σύζυγος ἐκέκτητο κατὰ τὸν κρατοῦντα τότε νόμον κληρονομικὸν μερίδιον.

Ἄλλ' ἐπὶ πλέον, κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν, καὶ ὑποτιθεμένης ἀναλογίας τῶν περιουσιῶν τῶν δύο συζύγων, καὶ μόνῃ ἢ κατὰ τὸ ἐφαρμοζόμενον εἰς τὴν νῆσον ὀθωμανικὸν δίκαιον τῆς ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχῆς ὑπάρχουσα μεγάλη ἀνισότης τῶν κληρονομικῶν μεριδίων τῶν συζύγων μεταξύ των ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ ἀνδρός¹, εἶναι ἀρκετὴ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν διατήρησιν καὶ ἐξέλιξιν εἰς ἀληθῆ γαμικὴν παροχὴν τοῦ πρὸς τὴν γυναῖκα ἐμπασιδίου. Διότι ναὶ μὲν ἡ ἰσότης τῶν γαμικῶν κερδῶν τῶν συζύγων δὲν φαίνεται ἐπιζητουμένη τότε εἰς τὴν Χίον, ἀλλ' ὅμως διαφαίνεται ὅτι ἦτο, καὶ μάλιστα κατὰ παράδοσιν, ἐπιθυμητὴ μία ἀναλογία τουλάχιστον μεταξύ των². Ὁ τελευταῖος οὗτος λόγος ὑποθέτομεν ὅτι ἀποτελεῖ συγχρόνως καὶ τὴν αἰτίαν τῆς καταργήσεως τοῦ ἀπὸ τῆς γενοατοκρατίας κρατοῦντος ἐθίμου τῆς συστάσεως ἐμπασιδίου καὶ πρὸς τὸν ἄνδρα, καὶ ὅτι ἡ ἀντίθεσις αὕτη ὡς πρὸς τὴν τύχην τοῦ πρὸς τὴν γυναῖκα ἐμπασιδίου ἐπιβεβαιοῖ τὰ ἀνωτέρω.

Ὅπως καὶ ἐὰν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, εἶναι βέβαιον ὅτι τοιαύτη παρουσιάζεται ἐκ τῶν ἐγγράφων ἡ φύσις καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ ἐμπασιδίου κατὰ τὴν δευτέραν περίοδον αὐτοῦ. Ὅτι δὲ προέχων σκοπὸς του ἦτο ἡ προκαταβολικὴ παροχὴ κέρδους πρὸς τὴν γυναῖκα ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ ἀνδρός ἐν περιπτώσει λύσεως τοῦ γάμου, νομίζομεν ὅτι ἐξάγεται ἀρκετὰ σαφῶς καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἡ ἀνακούφισις τῶν

¹ Ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, ὁ κλῆρος τοῦ συζύγου ἦτο διπλάσιος τοῦ τῆς συζύγου.

² Νομίζομεν ὅτι ἐνδεικτικὸν τῆς τοιαύτης ἀντιλήψεως ἀποτελεῖ τὸ ἐν Παραρτήματι 23 ἔτ. 1690) ἔγγραφον.

βαρῶν τοῦ γάμου ἡδύνατο νὰ γίνη ἐπαρκῶς καὶ διὰ τῆς προικὸς τοῦ ἀνδρός, ἡ ὁποία συνιστᾶτο πολλάκις παραλλήλως πρὸς τὸ ἐμπασιδίον εἰς τὸ αὐτὸ προικοσύμφωνον.

Οὕτως, ὁ κατὰ τὴν τελικὴν ἐξέλιξιν καὶ μορφήν τοῦ ἐμπασιδίου κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν σκοπὸς αὐτοῦ ταυτίζεται μὲ τὸν τοῦ θεωρήτρου. Δὲν νομίζομεν ὅμως ὅτι ἐκεῖνο προῆλθεν ἐκ τούτου. Στηριζόμενοι εἰς τὴν ὀνομασίαν τοῦ ἐμπασιδίου, εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι κατὰ τὴν εἰς τὴν Χίον ἀπαντῶσαν κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν παλαιότεραν μορφήν του ὡς δώρου συνιστωμένου ὄχι μόνον πρὸς τὴν νύμφην, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν γαμβρὸν (χωρὶς νὰ πρόκειται περὶ δευτέρου γάμου τῆς νύμφης), ὡς ἐπίσης παραβάλλοντες τοῦτο πρὸς τὸ ἐν Καρπάθῳ «μπατίκι» καὶ τὰ «μπατίκια» τῆς Ἀνατολικῆς Κρήτης ἀπαντῶντα δῶρα, περὶ τῶν ὁποίων κατωτέρω, θεωροῦμεν πιθανώτερον ὅτι ἡ ἀρχὴ τοῦ ἐμπασιδίου ἀνάγεται εἰς τὴν συνήθειαν τοῦ νὰ δίδονται μικρὰ δῶρα ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ εὐτυχοῦς οἰκογενειακοῦ γεγονότος τοῦ γάμου, τὰ ὅποια σὺν τῷ χρόνῳ αὐξηθέντα κατ' ἀξίαν ἔλαβον τὸν τύπον τῶν δωρεῶν μνηστείας, μὲ τελικὴν κατάληξιν τὸν περιορισμὸν τῆς συστάσεως αὐτοῦ πρὸς μόνην τὴν νύμφην, καὶ μὲ σκοπὸν τὴν προστασίαν τῆς ὡς χήρας.

Καὶ ἤδη περὶ τῆς προελεύσεως τοῦ ὅρου ἐμπασιδίον. Γενικῶς πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι ὁ τύπος ἐμπασιδίον καὶ πασιδίον δὲν ἀπαντᾷ, καθ' ὅσον γνωρίζομεν, εἰς ἄλλο μέρος τῆς Ἑλλάδος.

Ὡς πρὸς τὴν παραγωγὴν του, ἀποδεχόμεθα τὴν γνώμην τοῦ Πασπάτη¹ ὅτι προέρχεται ἀπὸ τὴν λέξιν ἐμβασις, ἐμπασις, κατὰ τὸ στασιδίον (στάσις) βρεσιδίον (εὐρεσις), κτησιδίον (κτησις) κλπ. Ὡς γνωστὸν, εἰς διάφορα μέρη καὶ ξένα καὶ ἑλληνικὰ ἀρκετὰ γαμικὰ δῶρα ἔλαβον τὴν ὀνομασίαν των ἐκ τῆς πράξεως ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ὁποίας ἐδίδοντο. Οὕτω λ.χ. ὠνομάσθη τὸ συζυγικὸν δῶρον εἰς τὴν Ἰταλίαν, τὸ δηλούμενον διὰ τοῦ ὅρου *dismontaduræ* ἢ *descensuræ*, τὸ ὁποῖον ἐδίδετο εἰς τὴν μελλόννυμφον ὅταν αὕτη εἰσῆρχετο τὸ πρῶτον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ μαζὶ μὲ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ γάμου καὶ κατήρχετο ἀπὸ τὸ ἄλογον, διὰ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν νέαν κατοικίαν². Εἰς τὴν Κάρπαθον τὰ λεγόμενα στεφανιάτικα, δῶρα διδόμενα κατὰ τὴν στέψιν³.

¹ Ἐνθ' ἀν., 148.

² FR. BRANDILEONE, Studi preliminari sullo svolgimento storico dei rapporti patrimoniali fra coniugi in Italia, εἰς τὸ Archivio Guiridico «Filippo Serafini», vol. VIII, fasc. II (1901), καὶ εἰς Scritti di Storia del diritto privato Italiano, I (Bologna, 1931), 313.

³ EMM. ΜΑΝΩΛΑΚΑΚΗ, Δωρικὸν Ψήφισμα Καρπάθου (Ἀθῆναι, 1878), 58. ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ, Καρπαθιακά (Ἀθῆναι, 1896), 190. Μ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ—ΝΟΥΑΡΟΥ, Νομικὰ Ἔθιμα τῆς νήσου Καρπάθου (Ἀθῆναι, 1926), 12 καὶ 32.

Φαίνεται λοιπόν, ὅτι ἀρχικῶς εἰς τὴν Χίον ἴσως κατὰ τὴν εἴσοδον τῶν μελ-
λονύμφων διὰ τὴν στέψιν ἢ κατὰ τὴν πρώτην ἐπίσημον ἐπίσκεψιν των εἰς τὴν
οἰκίαν τῶν πενθερῶν ἐδίδετο εἰς αὐτοὺς δῶρον, τὸ ὁποῖον ὠνομάσθη ἐμπασίδιον,
ὅτι ἀκριβῶς ἐδίδετο κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς εἰσόδου. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι
τοιοῦτο ἔθιμον δὲν μᾶς παρεδόθη περί τῆς Χίου. Τουλάχιστον ὁ Κανελλάκης¹, ὁ
ὁποῖος περιγράφει τὰ ἔθιμα τοῦ γάμου τοῦ χωρίου Πυργί, δὲν ἀναφέρει τοιαύτην
ἐνημέθειαν. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἔχει σημασίαν, διότι εἶναι δυνατόν τὸ μὲν ἔθιμον, τὸ
ὁποῖον ἦτο ἄλλως τε παλαιότατον, νὰ ἐλησμονήθῃ εἰς τὴν Χίον, νὰ παρέμεινε
ὅμως ἐξ αὐτοῦ ἡ ὀνομασία τῆς παροχῆς.

Τοιοῦτο ἔθιμον καὶ ὀνομασίαν εὐρίσκομεν εἰς τὴν Κάρπαθον, ὅπου ὑπὸ τῆς
πενθερᾶς προσφέρονται δῶρα εἰς τὸν γαμβρὸν τὴν στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποίαν συνο-
δεύόμενος οὗτος ὑπὸ τῆς γαμηλίου πομπῆς ἔχει φθάσει εἰς τὸ κατώφλιον τῆς νυμ-
φικῆς οἰκίας καὶ πρόκειται νὰ «ἔμβῃ» εἰς αὐτὴν διὰ νὰ γίνῃ ἡ στέψις. Τὰ δῶρα ὅμως
αὐτὰ ἀποτελοῦν ἐκεῖ συμβολικὴν δωρεάν, καὶ οὐχὶ ἀληθῆ γαμικὴν παροχήν, καὶ ὀνο-
μάζονται ἐμβατικά². Ἐκ τούτου προκύπτει ὅτι ὡς πρὸς τὸν λόγιον τύπον τοῦ ὅρου
εὐρισκόμεθα πρὸ μιᾶς πολυτυπίας, ἀφοῦ ἐκ τῆς ἰδίας λέξεως ἔμβασις, εἴσοδος, ἔχο-
μεν τὴν παραγωγὴν δύο διαφορετικῶν τύπων, ἢτοι τοῦ ἐμβατικού καὶ τοῦ ἐμπασίδιον.
Ὡς πρὸς τοὺς δημῶδεις ὅμως τύπους τοῦ ὅρου ἐμπασίδιον, ἐμπατίκι, ἐμπατι-
κίον, μπατίκια, οὗτοι εἶναι ὅμοιοι πρὸς τοὺς δημῶδεις τύπους τοῦ ἐμβατικού.
Οὕτως εἰς τὴν Κάρπαθον ὁ δημῶδης τύπος τοῦ ἐμβατικού εἶναι ἐμπατίκι³. Ὡς
σημειωθῇ ὅτι καὶ εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Κρήτην, ἴσως καὶ ἄλλαχοῦ, ἀπαντᾷ ὁ ὅρος
μπατίκια πρὸς δήλωσιν γαμικῶν δώρων διδομένων εἰς ἀμφοτέρους τοὺς νεονύμ-
φους παρὰ τῶν γονέων ἑνὸς ἐκάστου αὐτῶν, ἀλλὰ πάντοτε πρὸς τὸ ἴδιον αὐτῶν
τέκνον⁴. Εἰς τὴν Ἀνατ. Κρήτην μπατίκια ἔδιδαν καὶ εἰς τὸ νεοφώτιστον παιδίον
καὶ εἰς τοὺς χειροτονουμένους ἱερωμένους⁵.

¹ Ἐνθ' ἄν., 140.

² ΕΜΜ. ΜΑΝΩΛΑΚΑΚΗ, Δωρικὸν Ψήφισμα, ἔνθ' ἄν., 58. ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ, Καρπαθιακά, ἔνθ' ἄν., 190. Μ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ—ΝΟΥΑΡΟΥ ἔνθ' ἄν. Ὡς ἀληθὴς γαμικὴ παροχή (ἄνευ ὅμως τῆς ὀνο-
μασίας) ἀπαντᾷ αὕτη εἰς τὰ χωρία τῆς περιφερείας Μονεμβασίας, ὅπου μετὰ τὴν στέψιν
προκειμένου νὰ εἰσέλθῃ τὸ πρῶτον ἡ νύμφη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ, πρὶν αὕτη κατέβῃ
τοῦ ἵππου (διότι μετέβαινεν ἐφιππος) ὁ πατὴρ τοῦ γαμβροῦ τῆς συνίστα παροχὴν ἀποτελουμέ-
νην ἐκ ζώων ἢ δένδρων, καὶ τότε μόνον ἀφίππευεν αὕτη καὶ εἰσήρχετο εἰς τὸν οἶκον. (Ἐπι-
θεώρησις «Ἡὼς» Περιοδ. Β'. Ἔτος Γ', Ἀριθ. 5 (Δεκέμβριος, 1947), 12.

³ Ζωγράφειος Ἀγών (Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος Κωνσταντινουπόλεως), Α' (Κων-
σταντινούπολις, 1891), 322.

⁴ Βλέπε ὅμως καὶ Ν. ΠΟΛΙΤΟΥ, Λαογραφικὰ Σύμμικτα, Γ' (Ἀθῆναι, 1931), 240, σημ. 4.

⁵ Αἱ πληροφορίες περὶ τοῦ ἐθίμου αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Κρήτην προέρχονται ἐκ τοῦ
Λαογραφικοῦ Ἀρχείου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

Ἐξ ἄλλου, καὶ τοῦ ὅρου ἐμβατίκιον, δηλαδή τοῦ ἐμφυτευτικοῦ τελέσματος καὶ τοῦ ἐπισκοπικοῦ τέλους, οἱ δημώδεις τύποι εἶναι ἐμπατίκια, μπατίκι. Οὕτως εἰς τὴν Χίον¹, Κέρκυραν², Νάξον³, Κορώνην (Πυλίας)⁴, Ἄνδρον⁵ καὶ ἄλλαχοῦ.

Ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἐμπασίδιον ἔχομεν καὶ ἀπόφασιν τῆς 11 Φεβρουαρίου 1830 τῶν γερόντων καὶ προεστῶν τῆς Κοινότητος τοῦ χωρίου Καταρράκτης⁶. Φαίνεται ὅτι κατὰ τοὺς γάμους τῆς ἐποχῆς αὐτῆς ἐζητοῦντο ὑπερβολικὰ ἐμπασίδια ἐκ μέρους τῆς νύμφης, καὶ ἠναγκάσθη ἡ κοινότης αὕτη νὰ προβῇ εἰς τὸν καθορισμὸν ἑνὸς maximum τοῦ ἐμπασιδίου, τὸ ὅποιον δὲν ἠδύνατο, κατὰ τὴν ἀπόφασιν, νὰ ὑπερβαίνη τὰ 200 γρόσια, ἐπὶ ἀπειλῇ κατὰ τῶν ζητούντων ἀνωτέρας ἀξίας τῶν 200 γροσίων τῆς πληρωμῆς προστίμου εἰς μὲν τὸν Ζαμπίτην 1500 γροσίων, εἰς δὲ τὴν χωριοεκκλησίαν 1000 γροσίων. Ἀκυρότης ὅμως τῆς ἀντιθέτου τυχὸν πρὸς τὴν ἀπόφασιν αὐτὴν συμφωνίας δὲν ἀπαγγέλλεται.

Εἰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἀξία μνείας εἶναι προσέτι ἡ φράσις « νὰ δίνουν καὶ διὰ ἐμπασίδιον, ἤγουν διὰ προτιμὴν γρ. 200 ». Δηλαδή τὸ ἔγγραφον ἐξομοιοῖ κατ' οὐσίαν τὸ ἐμπασίδιον πρὸς τὴν προτιμήν. Ὁ Ζολώτας⁷ σχολιάζων τὸ ἔγγραφον αὐτὸ γράφει ὅτι πρόκειται περὶ προγαμιαίας δωρεᾶς, ἡ ὁποία ἐκαλεῖτο ἀνέκαθεν ἐμπασίδι ἢ προτιμή, τοῦτέστι, κατ' αὐτόν, πρόκειται περὶ ταυτοσήμων ὄρων, διὰ τῶν ὁποίων δηλοῦται ἡ προγαμιαία δωρεά.

Καίτοι ἡ γνώμη αὕτη τοῦ Ζολώτα ἔχει ὑπὲρ αὐτῆς καὶ τὴν διατύπωσιν τοῦ ἀναφερομένου ἀνωτέρω ἐν σελ. 43 καὶ ἐν τῷ Παραρτήματι 66 (ἔτ. 1804) δημοσιευομένου προικοσυμφώνου, ἐν τούτοις νομίζομεν ὅτι ἐκ τοῦ ἔγγραφου τοῦ 1830 δὲν προκύπτει, ὡς φρονεῖ οὕτως, ὅτι τὸ ἐμπασίδιον καὶ ἡ προτιμή ἦτο εἷς καὶ ὁ αὐτὸς θεσμός, ἀλλ' ὅτι πρόκειται μᾶλλον περὶ δύο θεσμῶν, ἀναλόγων ὅμως κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἐν σχέσει πρὸς τὴν πρᾶξιν καὶ τὸ πρόσωπον πρὸς τὸ ὅποιον ἐπεδίδοντο. Ἡ ἀκρίβεια αὐτοῦ ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἐννοίας τοῦ ὅρου προτιμή, περὶ τῆς ὁποίας εὐθὺς ἀμέσως.

¹ «Ἐμπατήκια» εἰς ἔγγραφον τοῦ ἔτους 1743, εἰς Κ. ΑΜΑΝΤΟΥ, Χιακὰ Χρονικά, Α', 130

² ΦΡ. ΑΛΒΑΝΑ, ἐνθ' ἀν.

³ Π. ΖΕΡΑΕΝΤΗ, Φεουδαλικὴ Πολιτεία ἐν τῇ νήσῳ Νάξῳ (Ἐρμούπολις, 1925), 18.

⁴ «Μπατίκι».

⁵ Α. ΠΑΣΧΑΛΗ, Ἀνδριακὸν Γλωσσάριον (Ἀθῆναι, 1933) εἰς λ. μπατίκι.

⁶ Γ. ΖΟΛΩΤΑ, ἐνθ' ἀν., Γ' (μέρος β), 678 ὑποσ.

⁷ Αὐτόθι.

§ 6. Προτιμή.

Καὶ τὸν ὅρον *προτιμή* ἀνευρίσκομεν πολὺ διαδεδομένον εἰς τὰ χιακὰ ἔγγραφα τοῦ 17ου, 18ου ὥς καὶ τοῦ 19ου αἰῶνος, τόσον εἰς ἐνικὸν ὅσον καὶ εἰς πληθυντικὸν ἀριθμὸν (*προτιμές*)¹.

Ὁ Πασπάτης² τὸν θεωρεῖ ὡς προερχόμενον ἐκ τῆς ἐλληνικῆς λέξεως *προτιμία* σημαίνουσης τὴν προτίμησιν, καὶ τοῦ *προτιμίου*, ἀρραβῶνος. Πράγματι δὲ εἰς ἐκδεδομένον ὑπὸ τοῦ Κανελλάκη προικοσύμφωνον τοῦ ἔτους 1685³, ὡς καὶ εἰς τὸ ἐν Παραρτήματι 58 (ἔτ. 1746) γίνεται χρῆσις καὶ τοῦ ὅρου *προτίμησις* πρὸς δήλωσιν τῆς προτιμῆς. Κάτωθι δὲ τοῦ τελευταίου αὐτοῦ προικοσυμφώνου ὁ Κανελλάκης ἀναγράφει εἰς σχόλιον, ὅτι ἐπειδὴ «ἐπροτίμησε τὴν κόρην μεθ' ἧς συναλάττεται, διὰ ταῦτα καὶ οἱ γονεῖς αὐτῆς τῆς προικίζουσιν τὸ χωράφι τοῦ Κάμπου, τὸ ὁποῖον εἶναι πλέον ἀπὸ ἐκεῖνα ὅπου ἐπρόκειτο νὰ τὴν προικίσουν». Εἰς ἄλλο δὲ μέρος ὁ ἴδιος χαρακτηρίζει τὴν προτιμὴν ὡς δῶρον προγαμιαῖον. Τέλος ὁ Ζολώτας, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω⁴, θεωρεῖ τὴν προτιμὴν ὡς προγαμιαίαν δωρεὰν καὶ τὴν ταυτίζει πρὸς τὸ ἐμπασίδιον. Εἶναι φανερόν ὅτι ἡ μὲν ἐξήγησις τοῦ Πασπάτη εἶναι πολὺ ἀόριστος, αἱ δὲ δύο ἄλλαι ἐρμηνεῖαι τοῦ Κανελλάκη ἀσυμβίβαστοι μεταξὺ των.

Προκειμένου ἤδη νὰ προβῶμεν εἰς τὸν καθορισμὸν τῆς σημασίας τοῦ ὅρου εἰς τὴν Χίον ἀπὸ νομικῆς ἀπόψεως, ἃς σημειωθῇ εὐθὺς ἐν ἀρχῇ ὅτι εἰς ὀλίγα μόνον ἀπὸ τὰ ἔγγραφα, τὰ ὁποῖα τὸν χρησιμοποιοῦν, καὶ ἐξ ὠρισμένης περιφερείας προερχόμενα, δίδεται ἐξήγησις τις αὐτοῦ, ἀλλὰ ὅπως ἀνεπαρκῆς, καὶ ἐπομένως ἐξ ἄλλων κυρίως στοιχείων, ἐμμέσως, θὰ ἐπιχειρηθῇ ὁ προσδιορισμὸς του. Καὶ εἰδικώτερον, πρέπει νὰ βασισθῶμεν εἰς τὸ ὅλον περιεχόμενον τῶν ὑπὸ ἐξέτασιν ἔγγράφων, βοηθούμενοι ὅμως καὶ ἀπὸ τὴν σημασίαν ἣν εἶχεν ὁ ὅρος εἰς ἄλλας νήσους, εἰς τὰς ὁποίας συναντᾶται.

Ἄς ἴδωμεν πρῶτον τὸ περιεχόμενον τῶν ἔγγράφων. Εἰς ὅλα τὰ ἔγγραφα τοῦ 17ου καὶ 18ου αἰῶνος, εἰς τὰ ὁποῖα χρησιμοποιεῖται ὁ ὅρος, ἡ προτιμή ἀποτελεῖ

¹ Εἰς ἐνικὸν «*προτιμή*» βλ. εἰς Κ. ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ, ἐνθ' ἄν., 405, Α. ΠΑΣΠΑΤΗ, ἐνθ' ἄν., 34. Γ. ΖΟΛΩΤΑ, ἐνθ' ἄν., καὶ εἰς τὰ ἐν Παραρτήματι 35 (ἔτ. 1724), 42 (ἔτ. 1725), 43, 44 (ἔτ. 1726), 53 (ἔτ. 1737), 58 (ἔτ. 1746), 66 (ἔτ. 1804) κ. ἄ. Εἰς πληθυντικὸν «*προτιμές*» Κ. ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ, ἐνθ' ἄν., 397, 451, 456, εἰς τὸ ἐκδοθὲν ὑπ' αὐτοῦ προικοσύμφωνον εἰς Ἑφημερίδα «*Παγχιακή*», ἀριθ. φύλλ. 257 τῆς 27 Ἀπριλίου 1911 καὶ εἰς τὰ ἐν Παραρτήματι 1 (ἔτ. 1601), 3, 4 (ἔτ. 1606), 5, 8 (ἔτ. 1607), 9, 13 (ἔτ. 1608), 14 (ἔτ. 1612), 20 (ἔτ. 1679), 45 (ἔτ. 1734), 49 (ἔτ. 1736), 54 (ἔτ. 1737) κ. ἄ.

² Ἐνθ' ἄν., εἰς λέξιν *προτιμή*.

³ Ἐνθ' ἄν., 414.

⁴ Σελ. 41.

παροχήν, ἡ ὁποία συνιστᾶται κατὰ κανόνα διὰ τοῦ προικοσυμφώνου ὑπὸ τῶν προικοδοτῶν γονέων τῆς νύμφης, οὐδέποτε δὲ ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ ἢ τῶν συγγενῶν του πρὸς αὐτήν, πάντοτε δὲ ἡ σύστασις τῆς ἀπευθύνεται πρὸς αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ πρόσωπον, πρὸς τὸ ὁποῖον συνιστᾶται καὶ ἡ προῖξ τῆς γυναικός. Πρὸς διασάφησιν τοῦ τελευταίου αὐτοῦ προσθέτομεν ὅτι ἡ προῖξ εἰς τὰ προικοσύμφωνα τῆς Χίου συνιστᾶτο ὑπὸ τοῦ προικοδότου—κατὰ τὰς ἐκφράσεις τῶν ἐγγράφων—εἴτε πρὸς «τὴν νύμφην καὶ τὸν γαμβρόν», εἴτε πρὸς «τὴν νύμφην καὶ δι' αὐτῆς εἰς τὸν γαμβρόν», εἴτε πρὸς «τὸν γαμβρόν διὰ πρόσωπον (λογαριασμόν) τῆς νύμφης», εἰς ἄλλα δὲ προικοσύμφωνα πρὸς μόνην τὴν νύμφην, χωρὶς ὅμως ἡ διαφορὰ τῶν χρησιμοποιουμένων ἐκφράσεων τούτων νὰ ἔχῃ καὶ οὐσιαστικὴν σημασίαν.

Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ διὰ τὴν προτιμήν. Εἰς ἕκαστον προικοσύμφωνον εἰς τὸ ὁποῖον ὑπάρχει σύστασις καὶ προτιμῆς, γίνεται αὕτη πρὸς ἐκεῖνα ἀκριβῶς τὰ πρόσωπα ἢ τὸ πρόσωπον, πρὸς τὸ ὁποῖον συνιστᾶται καὶ ἡ προῖξ. Οὕτως, ἐὰν ἡ σύστασις τῆς προικὸς ἐγίνετο πρὸς ἀμφοτέρους τοὺς συζύγους, ἀμέσως ἢ ἐμμέσως, καὶ ἡ προτιμὴ συνιστᾶτο ὁμοίως πρὸς τοὺς ἰδίους¹. Ἐὰν ἡ σύστασις τῆς προικὸς ἀπευθύνετο πρὸς μόνην τὴν νύμφην, πρὸς μόνην αὐτὴν ἐγίνετο καὶ ἡ σύστασις τῆς προτιμῆς².

Ἐχομεν ὅμως καὶ τὴν σύστασιν προτιμῆς ὑπὸ μητρὸς πρὸς θυγατέρα οὐχὶ διὰ προικοσυμφώνου, ἀλλὰ δι' ἄλλον ἐγγράφον³, διὰ τοῦ ὁποίου γίνεται συγχρόνως δωρεὰ τῆς μητρὸς καὶ πρὸς υἱόν τῆς ἀκινήτου ἐκ τῆς ἐπικτήτου αὐτῆς περιουσίας. Εἰς αὐτὸ δὲν παρίσταται σύζυγος τῆς θυγατρὸς, πρὸς τὴν ὁποίαν παρέχεται ἡ προτιμή, ἀλλ' οὔτε ἀκόμη προκύπτει ἐκ τοῦ ἐγγράφου, ἐὰν ἡ θυγάτηρ αὕτη ἦτο ἔγγαμος ἢ ὄχι.

Ἀντιθέτως, ἡ πρὸς τὸν γαμβρόν διδομένη προῖξ ἐκ μέρους τῶν γονέων του ἢ τοῦ ἀδελφοῦ συνιστᾶτο πάντοτε πρὸς αὐτὸν τοῦτον τὸν γαμβρόν, οὐχὶ δὲ καὶ πρὸς τὴν νύμφην⁴. Τὸ δὲ ἐμπασίδιον, καὶ ὅταν συνωμολογεῖτο παρὰ τῶν γονέων τοῦ γαμβροῦ, συνιστᾶτο πρὸς μόνην τὴν νύμφην, καὶ ὄχι καὶ πρὸς τὸν γαμβρόν⁵ ἐξαιρέσει τριῶν προικοσυμφώνων, εἰς τὰ ὁποῖα φέρεται ὅτι ἡ σύστασις τοῦ ἐμπα-

¹ Κ. ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ, ἐνθ' ἀν., 396/7, 404/5, 413/4, 451, 456.

² Α. ΠΑΣΠΑΤΗ, ἐνθ' ἀν., 33/4, Ἑφημερὶς «Παγκιακή», ἀρ. φύλλ. 257 τῆς 20 Ἀπριλίου 1911 Παράρτημα 35 (ἔτ. 1724), 42 (ἔτ. 1725), 43, 44 (ἔτ. 1726), 45 (ἔτ. 1734), 49 (ἔτ. 1736), 53, 54, 55 (ἔτ. 1737), 58 (ἔτ. 1746).

³ Παράρτημα 56 (ἔτ. 1737).

⁴ Κ. ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ, ἐνθ' ἀν., 414, Παράρτημα 42 (ἔτ. 1725), 45 (ἔτ. 1734), 62 (ἔτ. 1760), Α. ΠΑΣΠΑΤΗ, ἐνθ' ἀν., 34.

⁵ Παράρτημα 16 (ἔτ. 1628), 18 (ἔτ. 1672), 21 (ἔτ. 1689), 24 (ἔτ. 1690), 33 (ἔτ. 1714), 44 (ἔτ. 1726), 45 (ἔτ. 1734) καὶ ἰδίᾳ 62 (ἔτ. 1760) κ. ἄ.

σιδίου γίνεται πρὸς τὴν νύμφην καὶ τὸν γαμβρόν¹. Προφανῶς εἰς τὰ τελευταῖα αὐτὰ πρόκειται περὶ νομικῆς ἀκυρολογίας, — καὶ αἱ ἀκυρολογίαι δὲν ἦσαν σπάνιαι εἰς τὰ ἔγγραφα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης — καθ' ὅσον, ὡς εἶδομεν, τὸ ἐμπασίδιον ἀπετέλει περιούσιαν μόνης τῆς γυναικός.

Ἐξ ἄλλου, ἀντικείμενον τῆς προτιμῆς οὐδέποτε εἶναι κινητά, ἀλλὰ μόνον ἀκίνητα ἢ δένδρα². Καὶ εἰς ἄλλα μὲν προικοσύμφωνα ἀντικείμενον τῆς προτιμῆς εἶναι μόνον δένδρα³ ἢ ὠρισμένα, ἓνα ἢ δύο, ἀκίνητα⁴, εἰς ἄλλα ὅμως ὡς προτιμῆς συνιστῶνται συνήθως ὅλα σχεδὸν ἢ ὅλα ἐν γένει τὰ ἀκίνητα, ὅσα διὰ τοῦ προικοσυμφώνου δίδονται εἰς τὴν προικιζομένην⁵.

Εἰδικώτερον, εἰς τ' ἀρχαιότερα γνωστὰ εἰς ἡμᾶς προικοσύμφωνα, τὰ ἀναγόμενα εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 17ου αἰῶνος, γίνεται σαφὴς διαστολὴ τῶν ἀκινήτων καὶ

¹ Κ. ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ, ἐνθ' ἀν., 414, Α. ΠΑΣΠΑΤΗ, ἐνθ' ἀν., 34, καὶ Παράρτημα 39 (ἔτ. 1725). Περὶ τοῦ τελευταίου αὐτοῦ βλέπε ἀνωτέρω σελ. 42 σημ. 5.

² Γίνεται διάκρισις εἰς τὸ κείμενον μεταξὺ ἀκινήτων καὶ δένδρων, διότι εὐρισκόμεθα εἰς τοὺς χρόνους τῆς τουρκοκρατίας καὶ δὲν πρέπει νὰ λησμονηθῇ ὅτι κατὰ τὸ ὀθωμανικὸν δίκαιον, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ρωμαϊκόν, εἰς ὠρισμένας περιπτώσεις τὰ δένδρα ἀποτελοῦν ιδιοκτησίαν διακρινομένην τῆς τοῦ ἐδάφους, ἐπὶ τοῦ ὁποῦ εἶχον φυτευθῇ καὶ ριζοβολήσῃ. Ἐφαρμόζοντο ἐπ' αὐτῶν διαφορετικοὶ νομικοὶ κανόνες, καὶ δὲν ἴσχυε πάντοτε ὁ κανὼν τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου «τὰ ἐπικείμενα εἶκει τοῖς ὑποκειμένοις» (B. 50.1.6 § 12 «τὸ δένδρον τῇ γῇ συννπάγεται»), ἀλλὰ τὰ δένδρα ἐθεωροῦντο κατὰ τὰς περιπτώσεις αὐτὰς ὡς κινητὰ καὶ δυνάμενα ν' ἀποτελέσουν ἀντικείμενον ἰδίας ιδιοκτησίας, ἵσχυον δ' ἐπ' αὐτῶν καὶ ἰδιαίτεροι κανόνες κληρονομικῆς διαδοχῆς. (Βλ. ἀρθρ. 1019, 1020 Ἀστικοῦ Ὀθωμ. Κώδ., ἀρθρ. 25 τοῦ περὶ Γαιῶν νόμου τῆς 7 Ραμαζάν 1274 (1856), εἰς Μ. ΚΑΡΑΤΖΙΔΟΥ, Ἑρμηνεία τοῦ περὶ Γαιῶν νόμου ἐν Τουρκίᾳ (Ἀθῆναι, 1913), 28 καὶ 15, σημ. 1. Ν. ΕΛΕΥΘΕΡΙΔΟΥ, Ἡ ἀκίνητος ιδιοκτησία ἐν Τουρκίᾳ (Ἀθῆναι, 1903, 102 ἐπ.). — Καὶ ταῦτα ἀσχέτως πρὸς τὸ μὴ ἐρευνηθὲν ἀκόμη ἐπαρκῶς ζήτημα τῆς κυριότητος τῶν δένδρων κατὰ τὸ βυζαντινὸν δημῶδες δίκαιον. Ἐπὶ τοῦ τελευταίου αὐτοῦ βλέπε F. MAROI, Tracce di diritto bizantino nelle consuetudini del Dodecaneso, εἰς Atti del V Congresso Internazionale, εἰς Studi Bizantini, V, I (Roma, 1939), 676/7. — Περὶ τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου βλ. Β. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ, Ἐμπράγματον δίκαιον, § 154 σημ. 2. Τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἀναφερόμενα παραδείγματα χωριστοῦ δικαιώματος ἐπὶ τῶν δένδρων ἀπαντῶντος εἰς διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος, ὡς καὶ εἰς τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα Βυτίαν, τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζει ὡς δικαίωμα ἐπιφανείας, δὲν νομίζομεν ὅτι ἀπετέλει τοιοῦτο καὶ ἡδύνατο νὰ σχετίζεται μὲ τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον, ἀλλὰ κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἦτο ἀρχικῶς δικαίωμα κυριότητος ἐπ' αὐτῶν.

³ Κ. ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ, ἐνθ' ἀν., 397, 405, 414.

⁴ Π. Χ. Α. ΠΑΣΠΑΤΗ, ἐνθ' ἀν., 34, Παράρτημα 35 (ἔτ. 1724), 42 (ἔτ. 1725), 49 (ἔτ. 1736), 53, 54, 55 (ἔτ. 1737).

⁵ Κ. ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ, ἐνθ' ἀν., 451, 456, Ἑφημερὶς «Παγχιακή», ἀριθ. φύλλ. 257, τῆς 20 Ἀπριλίου 1911, Παράρτημα 14 (ἔτ. 1612), 19 (ἔτ. 1677), 45 (ἔτ. 1734).

δένδρων τῶν διδομένων ὡς προτιμῆς ἀπὸ τῶν παρεχομένων ὡς μερίδιον ἢ ἀδελφομοίριον¹. Συνήθως τὰ δεύτερα² δὲν εἰδικεύονται³, ἀλλ' ἀναφέρονται περιληπτικῶς κατὰ γένος⁴ διὰ τῆς φράσεως « ἀπὸ τ' ἀπομείνοτά μου πράγματα ἡμερα καὶ ἄγρια δέντρα (ἢ καὶ πᾶν ἕτερον, δωρεές, χαρίσματα) νὰ παίρῃ ἀδελφικὴν μερίδα »⁵. Προκειμένου δὲ περὶ τῶν διδομένων ὡς προτιμῆς, καὶ ὅταν περιγράφονται ἀτομικῶς, οὐδέποτε δηλοῦται ὁ τίτλος κτήσεως τῶν προικιζόντων γονέων. Διὰ τὰ διδόμενα ὅμως ὡς μερίδιον καὶ περιγραφόμενα ἀτομικῶς, συνήθως καθορίζεται οὗτος, ποτὲ δὲ δὲν ἀπαντᾷ ὡς τίτλος κτήσεώς των ἢ γονικὴ κληρονομία, ἀλλὰ μόνον πράξεις ἐν ζωῇ ἢ κληρονομία παρ' ἄλλων προσώπων, πλὴν ἀνιόντων τῶν προικιζόντων γονέων⁶.

Ἐκτὸς αὐτῶν, εἰς οὐδὲν ἀπὸ τὰ γνωστὰ εἰς ἡμᾶς προικοσύμφωνα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα φαίνεται ὅτι μόνον τέκνον τῶν προικιζόντων γονέων ἦτο ἡ προικιζομένη ὑπάρχει ἢ σύστασις προτιμῆς⁷.

Ἐξ ἄλλου δὲ εἰς ἓν τῶν ἀρχαιοτέρων προικοσυμφώνων, τὸ ἐν Παραρτήματι 14 (ἔτ. 1612), καίτοι ὑπάρχει, πλὴν τῆς προικιζομένης ὀρφανῆς μητρὸς θυγατρὸς, καὶ υἱός, ἐν τούτοις ἐπιδίδονται ὑπὸ τοῦ προικιστοῦ πατρὸς ὡς « προτιμῆς καὶ προικί », ἄνευ ἰδιαίτερας περιγραφῆς αὐτῶν καὶ εἶδος, « ὅ,τι ἐπῆρεν ἀπὸ τῆς γυναίκας του ». Δηλαδή συνιστῶνται ὡς προτιμῆς ὅλα τὰ ἀκίνητα καὶ δένδρα ὅσα εἶχε λάβει ὁ προικοδότης πατήρ ὡς προῖκα κατὰ τὸν γάμον τοῦ μετὰ τῆς μητρὸς τῆς προικιζομένης, ἐξαιρέσει μιᾶς οἰκίας, καὶ τοῦτο διότι ὁ γαμβρὸς δὲν τὴν ἤθελεν. Ἄντ' αὐτῆς ὅμως ὁ πενθερὸς δίδει ἄλλο ἰδικόν τοῦ ἀκίνητον. Ἐπίσης συνιστᾷ οὗτος ὡς προῖκα καὶ τὸ προικί τῆς μητρὸς τῆς, ἥτοι τὴν ἐκ κινητῶν προῖκα τῆς. Τελευταῖον δέ, διὰ τοῦ προικοσυμφώνου αὐτοῦ τῆς συνιστᾷ ὡς προῖκα ἐκ τῆς

¹ Π. χ. *Παράρτημα* 1 (ἔτ. 1601), 3, 4, 6 (ἔτ. 1606) κ. ἄ.

² Ἀλλὰ καὶ αἱ προτιμαί, λ. χ. *Παράρτημα* 8 (ἔτ. 1607), 12 (ἔτ. 1608), 14 (ἔτ. 1612).

³ Οὐχ' ἦττον ὅμως ἐνίοτε καὶ αὐτὰ περιγράφονται ἀτομικῶς, ὡς π. χ. εἰς τὰ ἐν *Παραρτήματι* 1 (ἔτ. 1601) καὶ 3 (ἔτ. 1606) προικοσύμφωνα. Μάλιστα εἰς τὸ πρῶτον τὸ ἴδιον ἀκίνητον ἐν μέρει μὲν (ὀργυιές-γ-) δίδεται ὡς προτιμή, κατὰ δὲ τὸ ὑπόλοιπον ὡς μερίδιον.

⁴ Ἡ λέξις « πράγματα » εἰς τὰ χιακὰ προικοσύμφωνα σημαίνει ἀκίνητα.

⁵ Π. χ. *Παράρτημα* 6, 7, 8, 10, 12 (ἔτ. 1607), 35 (ἔτ. 1724) κ. ἄ.

⁶ Κ. ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ, ἐνθ' ἄν., 404, ἡ κληρονομία τοῦ συζύγου, *Παράρτημα* 1 (ἔτ. 1601), 4 (ἔτ. 1606), ἀγορά, 9 (ἔτ. 1608) ἀνταλλαγή.

⁷ Κ. ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ, ἐνθ' ἄν., 480/1, *Παράρτημα* 15 (ἔτ. 1613), 16 (ἔτ. 1628), 18 (ἔτ. 1672), 27 (ἔτ. 1691), 33 (ἔτ. 1714), 39 (ἔτ. 1725). Ἀλλὰ καὶ ὅταν ὑπάρχουν περισσότερα τέκνα, ἄλλοτε μὲν συνιστῶνται προτιμῆς εἰς τὴν προικιζομένην (λ. χ. *Παράρτημα* 49 (ἔτ. 1736), 54, 55, 56 (ἔτ. 1737), ἄλλοτε δὲ ὄχι (π. χ. *Παράρτημα* 20 (ἔτ. 1679), 22 ἔτ. 1690), 46 (ἔτ. 1735), 66 (ἔτ. 1804).

ιδικῆς του ἐπικτήτου περιουσίας ἐλάχιστόν τι, « ἓνα ζωνάρι, τὸ ἔκαμεν ὁ ἀπὸς πεθερός ».

Προσέτι εἰς τὰ ἐν Παραρτήματι 3 (ἔτ. 1606) καὶ 6 (ἔτ. 1607), ἀντὶ τῶν κτημάτων εἰς τὸ πρῶτον, καὶ τοῦ προικίου εἰς τὸ δεύτερον τῆς ἀποβιωσάσης μητρὸς τῆς προικιζομένης καὶ συζύγου τοῦ προικοδότου, τὰ ὅποια εἶχεν ἀπαλλοτριώσει οὗτος, συνιστῶνται ὑπὸ τοῦ πατρὸς ὡς προῖξ ἄλλα ἰδικά του ἀκίνητα.

Σημειωτέον ἐπίσης ὅτι εἰς τὸ ἐν Παραρτήματι 41 (ἔτους 1725) προικοσύμφωνον, ὅπου προικίζει ἡ χήρα μήτηρ, προκειμένου περὶ τῶν ἀκινήτων δὲν ἀναφέρεται μὲν ὁ ὅρος « προτιμές », ἀντ' αὐτοῦ ὅμως ὑπάρχει ἡ ἔκφρασις « . . . παραδίδουσιν πρὸς αὐτὴν τὴν Κυριακοῦν διὰ προῖκα καὶ μερίδιον ἀπὸ τῆς μητέρας της κατὰ τὴν τάξιν τοῦ χωρίου . . . ».

Τέλος εἰς προικοσύμφωνα, ἀλλὰ μόνον ἐκ τοῦ χωρίου Καλαμωτῆς¹, ὑπάρχει ἐν τῷ τμήματι τῷ ἀφορῶντι τὴν σύστασιν τῆς προικὸς τῆς νύμφης πανομοιότυπος ἡ φράσις « καὶ διὰ χάριν προτιμές ».

Αὐτὰς τὰς εἰδήσεις παρέχουν τὰ ὑπὸ ἐξέτασιν ἔγγραφα σχετικῶς πρὸς τὸ περιεχόμενον τῆς προτιμῆς.

Ἀναφορικῶς ἤδη πρὸς τὴν χρῆσιν τῆς λέξεως προτιμή, πλὴν τῆς Χίου, ἐχρησιμοποιεῖτο καὶ εἰς τὴν Σύμην² καὶ εἰς τὴν Κάρπαθον, ὅπου ἀπαντᾷ καὶ εἰς πληθυντικὸν ἀριθμὸν « προτιμές »³, ἴσως δὲ καὶ εἰς ἄλλας τῶν Δωδεκανήσων. Ὡς ἐσημειώθη ἀνωτέρω, ἐκτὸς τῆς λέξεως προτιμή, γίνεται χρῆσις εἰς τὴν Χίον μὲ τὴν ἰδίαν σημασίαν καὶ τῆς λέξεως « προτίμησις », ἡ ὅποια συναντᾶται καὶ εἰς τὴν Λέρον⁴.

Τὸν ὅρον ὅμως προτιμή ἀνευρίσκομεν ἅπαξ καὶ εἰς ἑλληνικὸν προικοσύμφωνον τοῦ 12ου αἰῶνος, κατὰ σύμπτωσιν, τῆς Μεσημβρινῆς Ἰταλίας⁵. Τὸ προικοσυμβόλαιον αὐτὸ τοῦ ἔτους 1166, συντεταγμένον κατὰ τὸν τύπον τῶν προικοσυμβολαίων τῆς Μεσημβρινῆς Ἰταλίας⁶, εἰς τὸ δεύτερον μέρος περιέχει τὴν σύστασιν τῆς προικὸς, τὴν ὁποίαν παρέχει ὁ πατὴρ τῆς νύμφης, καὶ ἡ ὅποια ἔκαλεῖτο τότε ἐκεῖ ἀντιπροίκιον. Ὁ προικοδότης πατὴρ ἀφοῦ δίδει εἰς τὸν γαμβρὸν ὠρισμένα εἶδη ἐνδυμασίας, ἔπειτα παρέχει καὶ εἰς τὴν θυγατέρα του διάφορα εἶδη ρουχισμοῦ ὡς καὶ

¹ Παράρτημα 24 (ἔτ. 1690), 26, 28, 29 (ἔτ. 1691).

² Βλ. Δ. ΧΑΒΙΑΡΑ, Ἡ ὀρθόδοξος Κοινότης τῆς νήσου Σύμης, εἰς περιοδικὸν ὃ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος, ΚΕ' (Κωνσταντινούπολις, 1895), 159.

³ Ζωγράφειος Ἀγών, ἐνθ' ἀν., Α' 325, Ε. ΜΑΝΩΛΑΚΑΚΗ, Καρπαθιακά, ἐνθ' ἀν., 123, 211.

⁴ Ὡς ἀναφέρει ὁ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ - ΝΟΥΛΟΣ, ἐνθ' ἀν., 67.

⁵ TR. TRINCHERA, Syllabus graecarum membranarum (Neapoli, 1865) 224.

⁶ Περὶ τοῦ τυπικοῦ αὐτῶν βλ. G. FERRARI, I documenti greci medioevali di diritto privato dell'Italia meridionale (Leipzig, 1910), 63 ἐπ.

ἀκίνητα, εἰς τὸ τέλος δὲ τῆς περιγραφῆς τῶν ἀκινήτων προσθέτει «καὶ ἔχη αὐτα προτιμή»¹. Ἀλλὰ καὶ τὸ μοναδικὸν αὐτὸ ἔγγραφον τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δὲν προσθέτει νέον τι, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ὁ ὅρος προτιμή εἶναι λέξις καθαρῶς ἐλληνικὴ καὶ ὅτι οὗτος ἀνάγεται εἰς πολὺ παλαιότεραν ἐποχὴν ἀπὸ τοὺς χρόνους μὲ τοὺς ὁποίους ἀσχολούμεθα ἤδη.

Ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν ἀνωτέρω, νομίζομεν ὅτι δὲν δύνανται ν' ἀντιταχθῶν σοβαρὰ ἀντιρρήσεις, ὅτι εἰς τὰ χιακὰ αὐτὰ προικοσύμφωνα ὑπάρχουν ἴχνη καὶ λείψανα τοῦ ἐθίμου τῆς πρωτοκόρης ἢ κανακαρᾶς, ἐπὶ τοῦ ὁποίου χρησιμοποιοῦνται οἱ ὅροι *προτιμή* ἢ *προτιμές* καὶ *προτίμησις*. Τὸ ἐθιμον αὐτὸ ἴσχυεν εἰς διαφόρους νήσους τῶν Δωδεκανήσων, μετὰ τῶν ὁποίων τὰ κληρονομικὰ καὶ οἰκογενειακὰ ἔθιμα τῆς Χίου φαίνεται ὅτι εἶχον ἄλλοτε πολλὴν ὁμοιότητα.

Εἰς τὰς νήσους αὐτάς, ὅπως καὶ εἰς ἄλλας τοῦ Αἰγαίου, ἐγένετο διάκρισις μεταξὺ τῆς γονικῆς περιουσίας, ἥτοι τῆς προερχομένης ἐκ τῶν ἀνιόντων τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρός, ἀπὸ τῆς ἐπικτήτου, τῆς κτηθείσης ὑπ' αὐτῶν τούτων τῶν γονέων, λ.χ. ἐξ ἀγορῶν, δωρεῶν κλπ. Καὶ εἰς μὲν τὴν Κάρπαθον, κατὰ τὸ ἐθιμον αὐτό, ὁ πρῶτος υἱός, *κανακάρης*, ἐφ' ὅσον ἔφερε τὸ ὄνομα τοῦ πρὸς πατρὸς πάππου του, τὸ ὁποῖον ἀπετέλει τὸν κανόνα, ἐκληρονομίει ὁλόκληρον τὴν προγονικὴν ἐκ πατρὸς προερχομένην ἀκίνητον περιουσίαν². Ἐπίσης καὶ ἡ πρώτη κόρη, *κανακαρὰ* ὀνομαζομένη, ἡ ὁποία ἔπρεπε νὰ φέρῃ τὸ ὄνομα τῆς ἐκ μητρός μάμμης, ἐλάμβανεν ὡς προῖκα ἢ κληρονομίαν ὁλόκληρον τὴν ἐκ μητρός προερχομένην γονικὴν ἀκίνητον περιουσίαν³. Τὰ πρωτότοκα αὐτὰ τέκνα, ἐὰν ἠθέλον νὰ συντρέξουν εἰς τὴν ἐπίκτητον κληρονομικὴν περιουσίαν τοῦ γονέως των, συνεισέφερον εἰς τὴν κληρονομίαν τούτου τὴν ληφθεῖσαν παρ' αὐτοῦ γονικὴν περιουσίαν, καὶ ἐλάμβανον τότε ἐκ τῆς ὅλης κληρονομίας τοῦ γονέως, γονικῆς καὶ ἐπικτήτου, ἐκτὸς τοῦ μεριδίου τέκνου, ἐπὶ πλέον ἓν ἢ δύο κτήματα, ἰσοδυναμοῦντα μὲ ἓν ἀκόμη μερίδιον καλούμενον

¹ Ὁ ἐκδότης τοῦ ἐγγράφου εἰς τὴν παρατιθιμένην λατινικὴν μετάφρασιν αὐτοῦ ἀποδίδει τὴν φράσιν κατὰ προφανῆ παρανόησιν τοῦ ἐλληνικοῦ κειμένου διὰ τῶν «et ipsum retinet pro pecunia soluta», ἐνῶ ἡ ἐλευθέρωσις ἐκ τοῦ ἐνεχύρου τῶν ἡμεροδενδρίων εἶχε γίνεи προδήλως παρὰ τοῦ πενθεροῦ καὶ διὰ χρημάτων του, ὅπωςδῆποτε δὲ ἡ προτιμή δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχη τὴν σημασίαν τοῦ *pro pecunia soluta*, διότι τότε τὸ ἐλληνικὸν κείμενον θὰ ἔπρεπε νὰ λέγῃ «ἀντὶ τιμῆς», ποτὲ δὲ «προτιμῆς».

² Διὰ τὴν Χίον ἴχνη θεσμοῦ τοῦ πρωτοτόκου υἱοῦ, *κανακάρης*, ἴσως νὰ διασώξῃ τὸ ἐν Παραρτήματι 13 (ἔτ. 1608) προικοσύμφωνον.

³ Περὶ τοῦ ἐθίμου αὐτοῦ βλέπε ἐκτενῶς Μ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ — ΝΟΥΛΡΟΥ, ἐνθ' ἀν., 8, 19, 33 ἐπ., 101 ἐπ., ἔτι δὲ καὶ Ι. ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ, Νομικὰ Ἐθιμα, εἰς Ἑφημερίδα «Πρωτὰ» (Ἀθηνῶν) φύλλ. τῆς 2 Ὀκτωβρίου 1932.

προτιμή ἢ προτιμές, ἤτοι ἐλάμβανον ἔναντι τῶν λοιπῶν τέκνων δύο μερίδας¹. Εἰς δὲ τὴν Νίσυρον καὶ τὴν Κῶ ἡ πρωτότοκος θυγάτηρ ἐδικαιοῦτο νὰ λάβῃ ὅλην σχεδὸν τὴν κτηματικὴν μητρικὴν περιουσίαν². Τὸ αὐτὸ συνέβαινε καὶ εἰς τὴν Τήλον καὶ Κάσον³. Εἰς τὴν Λέρον ἡ πρωτοκόρη ἐλάμβανε συνήθως ὡς προῖκα ἢ κληρονομίαν κατὰ τι περισσότερα κτήματα ἀπὸ τὰ ἄλλα τέκνα, τὰ ὅποια ἐκαλοῦντο *προτίμησις*⁴.

Ὡς εἶδομεν, ὁ Κανελλάκης ἐπεξηγῶν τὴν προτιμὴν λέγει ὅτι τὸ ἐπὶ πλεόν προικιζόμενον δίδεται ὑπὸ τῶν γονέων τῆς νύμφης, διότι ὁ γαμβρὸς ἐπροτίμησε τὴν κόρην των.

Ἡμεῖς στηριζόμενοι εἰς τὰ ἐκτεθέντα νομίζομεν ὅτι καὶ εἰς τὴν Χίον εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν ἴσχυεν ἔθιμον, κατὰ τὸ ὅποιον ἡ πρωτότοκος θυγάτηρ ἐλάμβανεν ὡς προῖκα ἢ κληρονομίαν εἴτε ὁλόκληρον εἴτε μέγα μέρος ἐκ τῆς μητρικῆς ἀκινήτου περιουσίας, τὸ ὅποιον ἐκαλεῖτο *προτιμή* ἢ *προτιμές*. Ἐὰν ἐπρόκειτο, κατὰ τὴν ἐξήγησιν τοῦ Κανελλάκη, ν' ἀνταποδοθῇ ἡ τιμὴ εἰς τὸν γαμβρόν, θὰ ἦτο φυσικὸν ἢ προτιμή νὰ μὴ συνιστᾶτο ὡς προῖξ, ἀλλ' ὡς δωρεὰ μνηστείας πρὸς αὐτόν.

Ἡ διάσωσις κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 17ου αἰῶνος μόνον ἰχνῶν τοῦ θεσμοῦ αὐτοῦ εἰς τὰ χιακὰ ἔγγραφα, ὡς καὶ τοῦ ὀνόματος, δεικνύει ὅτι οὗτος ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τουλάχιστον τῆς τουρκικῆς κατακτήσεως εἶχεν ἐκλείψει ἐκεῖ, ἐὰν μὴ καὶ πρότερον εἶχε μεταβληθῇ καὶ ἀλλοιωθῇ, τὸ ὅποιον θεωροῦμεν πιθανώτερον. Πάντως μετὰ τὴν τουρκικὴν κατάκτησιν καὶ τὴν εἰσαγωγὴν, ὡς εἶδομεν, εἰς τὴν νήσον ὡς κληρονομικοῦ δικαίου τῆς ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχῆς τοῦ ὀθωμανικοῦ, ἡ διατήρησις τοῦ θεσμοῦ αὐτοῦ φαίνεται δύσκολος, διότι μετὰ τοῦ δικαίου αὐτοῦ τὸ ἔθιμον τῶν πρωτοτοκίων εὗρίσκετο εἰς ἀντίθεσιν. Τὸ ὀθωμανικὸν κληρονομικὸν δίκαιον τῆς ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχῆς ἀπένεμε κληρονομικὰ δικαιώματα ἐπὶ τῆς κληρονομίας ἀμφοτέρων τῶν γονέων εἰς ὅλα ἀνεξαιρέτως τὰ τέκνα, ἴσα δὲ μερίδια εἰς ὅλα τὰ τέκνα τοῦ αὐτοῦ φύλου⁵.

¹ Ε.Μ. ΜΑΝΩΛΑΚΑΚΗ, ἐνθ' ἀν., 123, 211.

² Μ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ-ΝΟΥΑΡΟΥ, ἐνθ' ἀν., 49, 53.

³ Αὐτόθι, 67/8, Δ. ΧΑΒΙΑΡΑ, ἐνθ' ἀν., 160/1.

⁴ Μ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ-ΝΟΥΑΡΟΥ, ἐνθ' ἀν., 50. Ἄλλ' αἱ πληροφορίαι περὶ τῆς Λέρου ἀφορῶν μεταγενεστέραν ἐποχὴν, πιθανὸν δὲ εἰς ἀρχαιοτέραν τὸ ἔθιμον νὰ ἦτο ὅμοιον πρὸς τὸ τῶν ἄλλων ἀνωτέρω νήσων.

⁵ Δηλαδή ἐκληρονόμουν ἀμφοτέρους τοὺς γονεῖς τόσον τὰ ἄρρενα ὅσον καὶ τὰ θήλεα τέκνα. Ἄλλ' αἱ θυγατέρες ἐλάμβανον τὸ ἡμισυ τοῦ μεριδίου ἐκείνου τὸ ὅποιον ἐλάμβανον οἱ υἱοί. Βλέπε J. D. LUCIANI, ἐνθ' ἀν., 178/9, 193/4, 213/4, Ν. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΥ, ἐνθ' ἀν., 34. Ἡ σχετικὴ ἀπάντησις τῆς Ἐκθέσεως τῶν ἐθίμων τῆς Χίου («Ἑλληνικά», ἐνθ' ἀν., 300) δὲν ἀποτελεῖ ἢ τὸν ὅρισμόν τοῦ ὀθωμανικοῦ δικαίου. Βλ. καὶ Παράρτημα 63 (ἔτ. 1766).

Ἄς ὑπομνησθῇ, ὅτι ἐκ τῆς τοιαύτης καταργήσεως τοῦ θεσμοῦ αὐτοῦ, πρέπει νὰ ἐξηγηθῇ καὶ τὸ γεγονός, ὅτι εἰς τὸ ἐν Παραρτήματι 14 (ἔτ. 1612) προικοσύμφωνον συμπράττει καὶ ὁ υἱὸς τοῦ προικοδότη καὶ ἀδελφὸς τῆς προικιζομένης. Προφανῶς εἶχεν οὗτος κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἐκ τοῦ νόμου κληρονομικὸν μερίδιον ἐπὶ τῶν προικιζομένων πραγμάτων τῆς ἀποθανούσης μητρός, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἦτο ἀπαραίτητος ἡ συναίνεσις του διὰ τὸ ἔγκυρον τῆς συστάσεως ὡς προικὸς τῆς ἀδελφῆς του καὶ τοῦ ἐπ' αὐτῶν μεριδίου του.

Πρὸς τούτοις, σὺν τῷ χρόνῳ, πλὴν τῆς καταργήσεως τοῦ δικαιώματος τῆς πρωτοκόρης, ἀπὸ ἄλλης πλευρᾶς οἱ Χῖοι, ὡς ἐσημειώθη¹, ἀπέφευγον νὰ παρέχουν ἔδαφος ἐφαρμογῆς εἰς τὸ ὀθωμανικὸν δίκαιον τῆς ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχῆς, τὸ ὁποῖον καθώριζεν ἄνισα κληρονομικὰ μερίδια μεταξὺ ἀρρένων καὶ θηλέων τέκνων, καὶ ἔδιδεν ἀφορμὴν εἰς παρέμβασιν τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν, τοῦ *μουφτι*, ἐπὶ τῶν κληρονομιῶν ἐξ ἀδιαθέτου. Πρὸς τοῦτο συνήθως ἀμφοτέρω οἱ γονεῖς διὰ πράξεων ἐν ζωῇ ἐκανόνιζον οἱ ἴδιοι κατὰ βούλησιν τὸ μερίδιον ἐκάστου τέκνου ἐπὶ τῆς περιουσίας των, ἐντός, ἐννοεῖται, ὠρισμένων νομίμων ὁρίων ἀναλογίας ἐθιμικῶς δημιουργηθέντων². Διὰ τὰς θυγατέρας, μία τῶν κυριωτέρων πράξεων κανονισμοῦ τοῦ μεριδίου αὐτοῦ ἦτο καὶ ἡ προίκις, καὶ διὰ τοῦ προικοσυμφώνου ἀπενέμετο ἑφ' ἑξῆς τὸ ὅλον ἢ μέρος τοῦ κληρονομικοῦ τῶν μεριδίου, ἐνίοτε καὶ τῶν υἱῶν, ἐπὶ τῆς περιουσίας των.

¹ Ἀνωτέρω σ. 36, σημ. 2

² Διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ εἰς τὴν πράξιν τὸ κληρονομικὸν μερίδιον τῶν τέκνων δὲν ἐκανονίζετο συνήθως συμφώνως πρὸς τὸ ὀθωμανικὸν δίκαιον τῆς ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχῆς, δηλ. κατὰ ἀνίσους μερίδας μεταξὺ ἀρρένων καὶ θηλέων, τῶν πρώτων λαμβανόντων διπλασίαν μερίδα τῆς τῶν δευτέρων, ἀλλ' ἴσον κατ' ἀρχὴν δι' ἀμφοτέρω τὰ γένη, ἐνίοτε δὲ καὶ μεγαλύτερον διὰ τὰς θυγατέρας. Τοῦτο σαφῶς ἐξάγεται ἀπὸ πλεῖστα προικοσύμφωνα, εἰς τὰ ὁποῖα, ἐκτὸς τῶν συνιστωμένων προτιμῶν καὶ προικίου, διὰ τὰ ὑπόλοιπα περιουσιακὰ στοιχεῖα, συνήθως δὲ καὶ δι' αὐτὰ τὰ γεροντοτρόφια, παρέχεται διὰ τοῦ προικοσυμφώνου (ὑπὸ τὴν νομικὴν μορφήν κληρονομικῆς συμβάσεως) ἴση μὲ τὰ ἄλλα τέκνα, ἄρρενα ἢ θήλεα, μερὶς (ἀδελφομοῖρι) εἰς τὴν προικιζομένην, διὰ τὴν ὁποῖαν, πρὸς ἄρσιν πάσης ἀμφιβολίας ὡς πρὸς τὸ μέγεθός της, τὴν θεωροῦν καὶ αὐτὴν χαρακτηριστικῶς ὡς «ἀγόριν» (βλ. τὸ ἐν Παραρτήματι 55 (ἔτ. 1737) προικοσύμφωνον. Τὴν αὐτὴν ἰσότητά τοῦ ἀδελφομοιρίου καθιεροῦν καὶ τὰ ἐν Παραρτήματι 1 (ἔτ. 1601) (διὰ τὰ γεροντοτρόφια) 7 (ἔτ. 1607), 35 (ἔτ. 1724), 41 (ἔτ. 1725), 43 καὶ 44 (ἔτ. 1726). Ἡ τυχὸν δὲ περιορισμένη διαφορὰ τῶν διδομένων διὰ πράξεων ἐν ζωῇ κληρονομικῶν μεριδίων μεταξὺ τῶν τέκνων ἐβασίζετο εἰς τὸ ἐθιμικὸν δίκαιον διατηρούμενον, ἀλλὰ καὶ ἐξελισσόμενον οὕτως ἐμμέσως, ἢ ὠφείλετο εἰς προσωπικοὺς λόγους τῶν γονέων πρὸς ὠρισμένα τέκνα ἀσχέτους πρὸς τὸ φύλον των (βλ. τὰ ἀνωτέρω σημειούμενα προικοσύμφωνα καὶ τὰ ἐν Παραρτήματι 49 (ἔτ. 1736) καὶ 54 (ἔτ. 1737).

Ὅπως καὶ ἐὰν ἔχη ἡ ἀρχικὴ αἰτία τῆς προτιμῆς καὶ ἡ μορφή τοῦ περὶ αὐτῆς ἐθίμου εἰς τὴν Χίον, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης τουλάχιστον, τὰ ὑπὸ ἐξέτασιν ἔγγραφα παρουσιάζουν ὅτι εἶχεν ἀλλοιωθῇ ὁ θεσμός αὐτῆς, ἡ δὲ προτιμὴ μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου ἤρχισε ν' ἀποτελῇ ἀπλοῦν δῶρον ἢ *συμβολικὴν* μᾶλλον παροχὴν καταλήξασα νὰ εἶναι ταυτόσημος πρὸς τὴν προῖκα. Διότι αὕτη συνιστᾶτο, ὅχι μόνον εἰς τὴν πρωτοκόρην, ἀλλὰ πολλάκις εἰς ὅλα τὰ τέκνα, ἀδιακρίτως καὶ φύλου ἀκόμη¹, ἀπετέλει δὲ μέρος τοῦ πατρικοῦ² ἢ, συνηθέστερον, τοῦ μητρικοῦ κλήρου, προήρχετο ὅμως πάντοτε ἐκ τῆς ἀκινήτου γονικῆς περιουσίας τῶν γονέων, καὶ οὐχὶ τῆς ἐπικτήτου.

Τὸν χαρακτῆρα δὲ τοῦτον τῆς προτιμῆς ὡς δώρου πρὸς τὴν νύμφην ἐκ μέρους τῶν ἰδίων τῆς γονέων δηλοῖ ἀκριβῶς ἡ εἰς τὰ ἀνωτέρω μνημονευθέντα προικοσύμφωνα τῆς Καλαμωτῆς³ ὑπάρχουσα φράσις « *διὰ χάριν προτιμές* ». Ἐπίσης τὸν συμβολικὸν πλέον χαρακτῆρα αὐτὸν τῆς προτιμῆς ἐνδεικνύει καὶ τὸ ἐν Παραρτήματι 20 (ἔτ. 1679) διανεμητήριον, διὰ τοῦ ὁποίου διανέμεται ἡ πατρικὴ κληρονομία, εἰς τὴν ὁποίαν μετέχουν καὶ δύο ἔγγαμοι θυγατέρες, ἐπίπροικοι ἤδη. Ἀπὸ αὐτὸ προκύπτει ὅτι ἡ μία τῶν θυγατέρων εἶχε λάβει προτιμές. Κατὰ τὴν κατάρτισιν δὲ τῶν μεριδίων αὐτῶν λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν καὶ αἱ συσταθεῖσαι ὑπὲρ τῆς μίας ἐξ αὐτῶν ἐξ ἀκινήτων προτιμές, δηλαδὴ γίνεται συνεισφορά αὐτῶν, χωρὶς νὰ ἐξάγεται ὅτι λαμβάνει ἡ ἔχουσα τὰς προτιμὰς μεγαλυτέραν μερίδα, ἀλλ' ἀντιθέτως ὑπολογίζεται ἡ προτιμὴ πρὸς ἐξίσωσιν τῆς μερίδος τῆς ἄλλης θυγατρὸς, τῆς μὴ λαβούσης τοιαύτας.

Ἄς σημειωθῇ ἀκόμη ὅτι οὐδὲν ἔγγραφον συναντᾶται, ἀπὸ τὸ ὁποῖον νὰ φαίνεται ποῖα ἦτο ἡ τύχη τῆς προτιμῆς λυομένου τοῦ γάμου. Ἐξ ὅλων ὅθεν τῶν ἀνωτέρω γίνεται φανερόν ὅτι ἡ προτιμὴ ἠκολούθει κατὰ πάντα τὴν τύχην τῆς προίκος, τόσον κατὰ τὴν διάρκειαν ὅσον καὶ κατὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου, καὶ ἀπὸ τῆς ὁποίας δὲν διέφερε κατ' οὐσίαν, ἀλλὰ μόνον κατ' ὄνομα.

Ἐπανερχόμενοι ἐνταῦθα εἰς τὰ εἰς τὸ τέλος τῆς προηγουμένης παραγράφου ἀναφερόμενα σχετικῶς μὲ τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ ἐμπασιδίου ὡς προτιμῆς, ἐξακολουθοῦμεν νὰ νομίζωμεν ὅτι εἶναι ἀπίθανος ἡ ἐκδοχὴ ὅτι τὸ ἐμπασίδιον ἔφερε καὶ τὸ ὄνομα προτιμῆ. Τοῦτο ἀποκρούεται ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα προικοσύμφωνα τοῦ

¹ Βλ. π. χ. τὰ ἐν Παραρτήματι 49 (ἔτ. 1736), 54 καὶ 55 (ἔτ. 1737) προικοσύμφωνα καὶ ἀπόσπασμα συμβολαίου τοῦ ἔτους 1772, εἰς Α. ΠΑΣΠΑΤΗ, ἐνθ' ἀν., εἰς λέξ. προτιμή.

² Οὕτως εἰς τὸ εἰς Κ. ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ, ἐνθ' ἀν., 414, προικοσύμφωνον, τὴν προτίμησιν (προτιμὴν) συνιστᾷ μόνον ὁ πατήρ καὶ ἐκ τῆς ἰδίας του περιουσίας. Βλ. καὶ τὸ ἐν Παραρτήματι 1 (ἔτ. 1601) προικοσύμφωνον.

³ Ἀνωτέρω σ. 59 σημ. 1.

17ου και 18ου αιώνας, εις τα όποια συνιστώνται και αι δύο παροχαί, και εις ουδέν εκ των όποιων γίνεται έναλλαγή των όρων αυτών μεταξύ των δύο τούτων παροχών. Άλλως τε ούτε εις τὸ ἐν Παραρτήματι 66 (ἔτ. 1804) προικοσύμφωνον γίνεται αντικατάστασις τοῦ όρου ἐμπασίδιον διὰ τοῦ τῆς προτιμῆς, ἀλλὰ ἐπεξηγεῖται διὰ τοῦ όρου προτιμή ὁ όρος προγαμιαία δωρεά, ἴσως ἐξ ἀμαθείας τοῦ γραφέως τοῦ ἐγγράφου.

Θεωροῦμεν δὲ ὡς πιθανώτερον ὅτι και εις τὸ ἐγγραφον τῆς Κοινότητος Καταρράκτου τοῦ ἔτους 1830 ἐξ ἀγνοίας τῆς ἀρχικῆς φύσεως των δύο θεσμών, οἱ όποιοι ἀπὸ μακροῦ χρόνου εἶχον ἀλλοιωθῇ, γίνεται ἀπλῶς ἐπεξήγησις τοῦ όρου ἐμπασίδιον διὰ τῆς προτιμῆς, θεωρουμένης και αὐτῆς ὡς παροχῆς χαριστικῆς, ἡ ὁποία ἐδίδετο διὰ τὸν γάμον και ἀνῆκεν, ὅπως και τὸ ἐμπασίδιον, εις τὴν γυναῖκα. Άλλὰ και ἐὰν πράγματι ὁ όρος προτιμή ἐχρησιμοποιήθη εις τὴν Χίον πρὸς δήλωσιν και τοῦ ἐμπασιδίου, τοῦτο θὰ ἐγένετο εις ὑστέραν ἐποχὴν και τοπικῶς, εις ὠρισμένα μόνον χωρία τῆς νήσου. Σημειωτέον ὅτι τόσον ὁ Καταρράκτης, ὅσον και ἡ Καλαμωτή, ἀπὸ τὴν ὁποίαν προέρχεται τὸ προικοσύμφωνον τοῦ 1804, εἶναι ἀμφότερα χωρία τῆς νοτίου Χίου.

§ 7. Ἀντιφάττο.

Ὁ όρος αὐτός δὲν παρουσιάζεται εις ουδέν ἀπὸ τὰ χινακά προικοσύμφωνα τὰ όποια ἔχομεν ὑπ' ὄψει μας, ἀλλὰ μόνον εις ἄλλου εἶδους νομικά ἐγγραφα τῆς ἐποχῆς τῆς τουρκοκρατίας. Καὶ πρῶτον ἀναφέρεται εις ἀπόσπασμα ἐγγράφου καταχωριζόμενον ὑπὸ τοῦ Α. Πασπάτη¹. Οὗτος ἐπιχειρεῖ νὰ ἐρμηνεύσῃ τὸν όρον, ἀλλ' οὔτε τὴν προέλευσίν του ἐγνώριζεν, οὔτε τὴν εις τὸ παρ' αὐτοῦ παρατιθέμενον ἀπόσπασμα ἔννοιάν του ἠννόησεν.

Ὁ όρος ἀντιφάττο δὲν ἀποτελεῖ ἢ πλήρη μεταγραμματισμὸν τῆς ἰταλικῆς λέξεως antifatto, λατινιστὶ δὲ antifactum ἢ antefactum². Ὡς πρὸς τὴν καταγωγὴν και τὴν εις τὴν Ἰταλίαν γενικῶς ἐξέλιξιν τοῦ θεσμοῦ τοῦ antifatto³ ἀρκούμεθα νὰ σημειώσωμεν ὅτι οὗτος ἐθεωρεῖτο και ἠννοεῖτο ὡς προγαμιαία δωρεά, donatio propter nuptias, τῆς ὁποίας εις πολλὰ μέρη ἔλαβε και τὸ ὄνομα. Ὁ θεσμός ὅμως οὗτος μᾶς ἐνδιαφέρει εἰδικῶς εις τὴν Γενούην, διότι προφανῶς ὁ όρος ἀντιφάττο εις τὴν Χίον εἶναι λείψανον τῆς γενοατοκρατίας. Εἰς τὴν Γενούην τὸ antifatto ὡς θεσμός ἐθιμικὸς ὑπῆρχεν ἤδη ἐν χρήσει κατὰ τὸν 12ον αἰῶνα, ἥτοι πρὸ τῆς καταλήψεως τῆς Χίου ὑπὸ των Γενοατῶν, και ἀπετέλει κέρδος τῆς ἀνευ

¹ Ἐνθ' ἀν. εις λέξ. ἀντίφατον.

² FR. BRANDILEONE, ἔνθ' ἀν., 275, σημ. 1, 295 σημ. 2.

³ Βλέπε περὶ αὐτῶν, αὐτόθι, 269 ἐπ.

τέκνων γυναικὸς ἐπὶ τῆς περιουσίας τοῦ ἀνδρὸς διὰ τὴν περίπτωσιν τῆς λύσεως τοῦ γάμου θανάτῳ αὐτοῦ, ὡς ἀντιστοίχως ὑπῆρχε τὸ κέρδος τοῦ ἄνευ τέκνων ἀνδρὸς ἐπὶ τῆς προικὸς λυομένου τοῦ γάμου θανάτῳ τῆς γυναικός.

Τὸ antifatto εἰς τὴν Γενούην ἦτο ἀρχικῶς συμβατικόν, τὸ δὲ ποσὸν αὐτοῦ, κατὰ μὲν τὸ Ὑπατικὸν Ψήφισμα τοῦ ἔτους 1143 δὲν ἠδύνατο νὰ συμφωνηθῇ ἀνώτερον τῶν 100 λιβρῶν, εἰς τὰ νεώτερα δὲ τοῦ 1143 Στατοῦτα τῆς Γενούης φαίνεται ὅτι ἀφίετο ἄνευ περιορισμοῦ τὸ ποσὸν τοῦ εἰς τὴν διάθεσιν τῶν συμβαλλομένων, ἀλλὰ κατ' ἔθιμον δὲν συνεφωνεῖτο μεγαλύτερον τῆς προικός, ἀλλ' ἴσον ἢ κατώτερον αὐτῆς.

Μεταγενεστέρως τοῦ 1143, παρὰ τὸ συμβατικὸν antifatto εἰσήχθη τὸ νόμιμον antifatto ὀφειλόμενον εἰς τὴν γυναῖκα πάντοτε ὅταν ἔλειπον εἰδικαὶ συμφωνίαι. Τοῦτο ἦτο ἴσον μὲ τὸ ἥμισυ τῆς προικός, ὡς αὕτη δὲν ὑπερέβαινε τὰς 200 λίβρας, οὐχὶ δὲ ἀνώτερον τῶν 100 λιβρῶν, ὡς αὕτη ἢ προῖξ ἦτο ἀνωτέρα τῶν 200 λιβρῶν, διατηρηθέντος μόνον ἐπὶ τοῦ νομίμου antifatto τοῦ ὁρίου τοῦ καθορισθέντος ὑπὸ τοῦ Ὑπατικοῦ Ψηφίσματος τοῦ 1143¹. Φαίνεται δὲ ὅτι τὸ μέτρον αὐτὸ ἐνὸς maximum 100 λιβρῶν τοῦ νομίμου antifatto ἴσχυεν εἰς Γενούην καὶ κατὰ τοὺς χρόνους ἀκόμη τῆς κυριαρχίας τῶν Γενοατῶν ἐπὶ τῆς Χίου, ὡς τοῦτο ἐξάγεται ἀπὸ ἔγγραφον ἐκ Γενούης τοῦ ἔτους 1453 τοῦ Δουκὸς αὐτῆς πρὸς τὸν Προδυστᾶτον τῆς Χίου Γ. Ἰουστινιανόν². Καὶ κατ' ἀκολουθίαν, πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἀπαραλλάκτως ἴσχυεν ὁ θεσμὸς τοῦ antifatto καὶ ἐπὶ τῶν ζώντων εἰς τὴν Χίον κατὰ τὸ γενοατικὸν δίκαιον, δηλαδὴ κατὰ τὰ ἔθιμα καὶ τὰ Στατοῦτα τῆς Γενούης.

Εἶναι φυσικὸν νὰ εἰσήχθη εἰς τὴν Χίον κατὰ τὴν γενοατοκρατίαν ὅχι μόνον τὸ ὄνομα τοῦ θεσμοῦ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ θεσμός, τόσον εἰς τοὺς μεταξὺ τῶν Ἰταλῶν, ὅσον καὶ εἰς τοὺς μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ Ἰταλῶν μικτοὺς γάμους. Δὲν γνωρίζομεν χιακὰ ἔγγραφα τῶν χρόνων τῆς γενοατοκρατίας, ὥστε νὰ πληροφορηθῶμεν πότε ἀκριβῶς εἰσήχθη εἰς τὴν νῆσον ὁ θεσμὸς αὐτὸς καὶ μεταξὺ τῶν ἐντοπίων. Πάντως δὲν θὰ ἐβράδυνεν ἐπὶ πολὺ, θὰ ἔλαβε δὲ ἀρκετὴν διάδοσιν διὰ νὰ διατηρῇται τὸ ὄνομά του δύο αἰῶνας περίπου μετὰ τὴν λῆξιν τῆς κυριαρχίας τῆς Γενούης ἐπὶ τῆς νήσου. Τὰ μόνα ἔγγραφα τὰ ὁποῖα ὑπάρχουν γνωστὰ καὶ ἀναφέρουν τὸ ὄνομα τοῦ θεσμοῦ αὐτοῦ ἀνάγονται εἰς τὸν 16ον, 17ον καὶ 18ον αἰῶνα.

Καὶ συγκεκριμένως, τὸ ἀντιφάττο ἀπηντήσαμεν εἰς τὰ ἀκόλουθα ἔγγραφα. Πρῶτον, εἰς ἔγγραφον τοῦ ἔτους 1572, κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Γ. Ζολώτα γενομένην

¹ Αὐτόθι, 273/4.

² Τοῦτο παρατίθεται εἰς μετάφρασιν εἰς τὴν ἐλληνικὴν ὑπὸ τοῦ Γ. ΖΟΛΩΤΑ, ἐνθ' ἀν. Β', 669/670. Κατ' αὐτὸ ἐπὶ προικὸς συμποσομένης εἰς 5250 λίβρας, τὸ antifatto ἀνῆρχετο εἰς 100 λίβρας.

ἀναδημοσίευσίν του¹. Εἰς τοῦτο φαίνεται ὅτι πρόκειται μᾶλλον περὶ συμβατικοῦ ἀντιφάττου, ἐὰν κρίνωμεν ἀπὸ τὸ ποσὸν αὐτοῦ. Προσέτι δὲ ἐκ τῆς χρονολογίας τοῦ ἐγγράφου τούτου, συνταχθέντος ἕξ μόλις ἔτη μετὰ τὴν τουρκικὴν κατάκτησιν τῆς νήσου, παρίσταται σχεδὸν βέβαιον ὅτι ὁ γάμος, διὰ τὸν ὁποῖον εἶχε συστηθῇ ἢ διὰ τοῦ ἐγγράφου τούτου διανεμομένη προίξ, εἶχε τελεσθῇ ἐπὶ γενοατοκρατίας.

Δεύτερον, εἰς ἀνέκδοτον κατάλογον ἀφιερώσεων τῆς 9 Ἀπριλίου τοῦ ἔτους 1622 περιλαμβανόμενον εἰς κώδικα τῆς Μονῆς Μουνδῶν κειμένης πλησίον τοῦ χωρίου Διευχὰ τῆς βορείου Χίου, ἀντιγραφέντα ὑπὸ τοῦ Κ. Κανελλάκη. Τὸ σχετικὸν μέρος ἔχει ὡς ἑξῆς: + Ἀκόμη ἀφιερώνει ἡ Καρβουνίχη συμβία τοῦ παπᾶ Νιαμονίτη τοῦ Νικήτα, ἡ κόρη τοῦ Θεοδώρου Θεριοῦ, εἰς τὸ μοναστήρι τὸ χωράφι ὁποῦ ἐπῆρεν ἀντιφάττο ἀπὸ τοῦ ἀνδρός της ἐν τῇ θέσει στὰ Πυριὰ στὴ Βουκολιά πλησίον οἱ Χαρτουλάρου καὶ ἡ ἀγ. Κυριακὴ καὶ Λέων Ἀρνέλης καὶ τὸ Λαγκάδι καὶ νὰ μνημονεύονται Νιαμονίτου καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ Ἰωάννου, Ξένου, Ἡλίας Καλῆς καὶ Καρβουνίχης μάρτυρες. . . . ».

Τρίτον, εἰς ἀπόσπασμα ἐγγράφου τῆς 15 Νοεμβρίου τοῦ ἔτους 1699 ἐκ κώδικος τοῦ χωρίου Νενήτων τῆς νοτίου Χίου, παρατιθέμενον ὑπὸ τοῦ Πασπάτη², καὶ ἔχον ὡς ἀκολούθως: « καὶ πρῶτον μὲν εἰλαβέν . . . τὸ ἡττὴ τῆς ιγγηζεν ἀπο τοῦ ἀνὴρ αὐτῆς νικολάου δια ἀντήφατον τὸ ὠκταριν τὸ σπητη τοῦ γύρου ».

Τέταρτον, εἰς τὸ ἀνωτέρω μνημονευθὲν καὶ ἐν τῷ Παραρτήματι 47 (ἔτ. 1736) δημοσιευόμενον πωλητήριο, ἐκ Νενήτων ἐπίσης³, διὰ τοῦ ὁποίου πατὴρ πωλεῖ κτῆμα πρὸς τὰ τέκνα τοῦ περιελθὸν εἰς αὐτὸν τίτλῳ ἀντιφάττου ἐκ τῆς συζύγου του καὶ μητρὸς τῶν ἀγοραστῶν.

Καὶ πέμπτον, εἰς τὸ ἐν Παραρτήματι 64 (ἔτ. 1766) ἐγγραφον διανομῆς κληρονομίας, διὰ τοῦ ὁποίου ἡ σύζυγος τοῦ πάππου καὶ μάμμη ἐκ πατρὸς τῶν ἀνηλίκων παραιτεῖται καὶ δέχεται « νὰ μὴν ἔχη νὰ πάρῃ ἢ ὀκτώρι ἢ ἀντιφάττον ἢ γάλα » ἐκ τῶν κληρονομιῶν τοῦ συζύγου της καὶ πάππου τῶν ἀνηλίκων ὡς καὶ τοῦ υἱοῦ της καὶ πατρὸς αὐτῶν.

Ἐξ αὐτῶν καταφαίνεται ὅτι ὁ ὅρος ἀντιφάττο ἦτο ἐν χρήσει τόσον εἰς τὰ χωρία τῆς βορείου, ὅσον καὶ τῆς νοτίου Χίου.

Τὸ ὑπὸ τοῦ Πασπάτη παρατιθέμενον ἀπόσπασμα προφανῶς ἀνήκει εἰς ἐγγραφον διανομῆς κληρονομικῆς περιουσίας ἀποβιώσαντος συζύγου. Κατὰ τὴν διανομὴν αὐτὴν λαμβάνει ἡ σύζυγος τὸ σπίτι τοῦ Γύρου ἔναντι τοῦ ἀντιφάττου, τὸ ὁποῖον τῆς ἀνήκει ἐκ τῆς κληρονομίας τοῦ ἀνδρός της, καὶ ἀνέρχεται τὸ μερίδιόν της

¹ Ἀνωτέρω σελ. 35 σημ. 2.

² Ἐνθ' ἀν., 73.

³ Σελίς 36 - 7.

αὐτὸ εἰς τὸ ὄγδοον αὐτῆς. Δηλαδή τὸ ἀντιφάττο, κατὰ τὸ ἀπόσπασμα, ἀνέρχεται εἰς τὸ $\frac{1}{8}$ τῆς κληρονομικῆς περιουσίας τοῦ συζύγου καὶ αὐτὸ ἀντιπροσωπεύει κατ' ἀξίαν τὸ σπίτι τοῦ Γύρου, τὸ ὁποῖον ἔλαβεν αὕτη διὰ τῆς διανομῆς. Ἐξ ἄλλου μνημονευθέντος ἤδη ἐγγράφου τοῦ ἔτους 1681 ἐκ τοῦ χωρίου Δαφνῶνος¹ τῆς μέσης Χίου, προκύπτει ὅτι τὸ κληρονομικὸν μερίδιον τῆς χήρας ἐπὶ τῆς περιουσίας τοῦ συζύγου, ὑπαρχόντων παίδων, ἀνέρχεται εἰς τὸ $\frac{1}{8}$ αὐτῆς.

Τὸ αὐτὸ ἐξάγεται καὶ ἀπὸ ἀνέκδοτον ἀπόσπασμα ἀχρονολόγητον ἀγνώστου ἔτους, πάντως ὅμως καὶ αὐτὸ τοῦ 17ου αἰῶνος, διότι τὸ ἀντιγράφει ὁ Κανελλάκης ἀπὸ κώδικα τοῦ χωρίου Νενήτων ἢ ἄλλου πλησίον ὅμως κειμένου χωρίου, ἀρχόμενον τὸ ἔτος 1627. Τὸ ἀπόσπασμα αὐτὸ ἀναφέρει τὰ ἐξῆς: «*Επροσκάλεσαν ἀνθρώπους διὰ μέσου αὐτῶν, αἶρεται κριταί, ἀγράφως κατὰ τοὺς νόμους τῶν κρατούντων ἐπειδὴ καὶ νὰ ἀπόθανε ὁ ἀνὴρ τῆς Εἰρήνης Μιχαὴλ καὶ ὁ υἱὸς αὐτῆς Γεώργιος καὶ ὁ ἑγγονος αὐτῆς Μιχαήλ, ἔλαβεν ἡ Εἰρήνη ὀκτάριν ἀπὸ τὸν ἀνὴρ, καὶ ἀπὸ τὸν υἱὸν ἐξάριν καὶ ἀπὸ ἑγγονὸν ἐξάριν*»².

Ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν ἀνωτέρω γίνεται φανερόν ὅτι ἡ σύζυγος κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν, λυομένου τοῦ γάμου θανάτῳ τοῦ συζύγου καὶ ὑπαρχόντων τέκνων, λαμβάνει τὸ ὄγδοον τῆς κληρονομικῆς περιουσίας τοῦ συζύγου, τὸ ὁποῖον καλεῖται ἀντιφάττο. Δηλαδή τὸ εἰς τὰ ἐγγραφα ἀναφερόμενον ὀκτάριν καὶ τὸ ἀντιφάττο εἶναι κατ' οὐσίαν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ δικαίωμα τῆς συζύγου. Ἀκόμη ἂς σημειωθῇ ὅτι τὸ ἀντιφάττο τῆς τουρκοκρατίας εἶναι πάντοτε νόμιμον καὶ ποτὲ συμβατικόν, ἀφοῦ εἰς οὐδὲν ἀπολύτως ἐκ τῶν προικοσυμφώνων τὸ συναντῶμεν συμφωνούμενον. Ἐπὶ πλέον δὲ οὔτε εἰς τὰ ἀνωτέρω ἐγγραφα, πλὴν τοῦ πρώτου, συνάπτεται μετὰ μνείας προικοσυμφώνου, ἀλλ' ἀντιθέτως εἰς τὸ τελευταῖον ἀπόσπασμα εὑρηται μετ' ἄλλων ἐκ τοῦ νόμου κληρονομικῶν μερίδων ἐξ υἱοῦ καὶ ἐγγόνου. Ἐξ αὐτῶν εἶναι καταφανὴς ἡ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ νομίμου γενοατικοῦ ἀντιφάττου καὶ τοῦ τῆς τουρκοκρατίας τῆς Χίου.

Καὶ πρῶτον μὲν δὲν ὑπάρχει εἰς τὸ τελευταῖον περιορισμὸς ποσοῦ. Δεύτερον, τοῦτο δὲν ὑπολογίζεται ἐπὶ τοῦ ποσοῦ τῆς προικός, ἀλλὰ, ἀσχέτως αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς ὅλης κληρονομικῆς περιουσίας τοῦ συζύγου. Καὶ τρίτον, παρέχεται καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ὑπάρξεως τέκνων. Ἐκτὸς τούτων, τὸ ἀντιφάττο συνέτρεχε καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς συστάσεως ἐμψαιδίου. Ἡ χήρα δηλαδή ἐλάμβανε καὶ τὸ κατὰ νόμον κληρονομικὸν τῆς μερίδιον ἐπὶ τῆς περιουσίας τοῦ συζύγου, διετήρει δὲ καὶ τὸ συσταθὲν εἰς αὐτὴν ἐμψαιδίον. Τοῦτο ἦτο συνεπὲς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ ἐμψαι-

¹ ΓΡ. ΦΩΤΕΙΝΟΥ, ἐνθ' ἀν., 248/50.

² Ὁ Κανελλάκης κάτωθι τοῦ ἐγγράφου σημειοῖ «ὀκτάριν, ἐξάριν ἦτο νομικὴ διάταξις ἀναφέρονσα κληρονομικὸν δικαίωμα ὠρισμένου ποσοῦ».

σιδίου, εξάγεται δὲ καὶ ἀπὸ τὸ ἐν Παραρτήματι 52 (ἔτ. 1737) διανεμητήριοι κληρονομίας, ἀπὸ τὸ ὁποῖον φαίνεται ὅτι ἡ χήρα ἐκτὸς τοῦ ἐμπασιδίου λαμβάνει ἐκ τῆς κληρονομίας τοῦ ἀνδρός της καὶ τὰ χαλκώματα. Ἐπίσης προκύπτει καὶ ἀπὸ τὴν διατύπωσιν τοῦ κατ' ἐπανάληψιν μνημονευθέντος διανεμητηρίου ἐκ Νενήτων, Παράρτημα 60 (ἔτ. 1746), εἰς τὸ ὁποῖον ἀναγράφεται ὅτι ἡ σύζυγος τοῦ ἀποβιώσαντος λαμβάνει ἐκ τῆς περιουσίας του « τὰ ὅσα τῆς εἶχεν χαρισμένα καὶ ἀκόμη ὅ,τι τῆς ἔγγιζεν κληρονομία ». Προδήλως τὰ χαρισμένα εἶναι τὸ ἐμπασίδιον.

Καὶ ἤδη ἐξεταστέον, πόθεν προῆλθεν τὸ ποσοστὸν τοῦ ἀντιφάττου εἰς τὸ ἐν ὄγδοον τῆς κληρονομίας τοῦ συζύγου. Αὐτὸ δὲν εἶναι ἄλλο ἢ τὸ ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομικὸν δικαίωμα τῆς συζύγου ἐπὶ τῆς περιουσίας τοῦ ἀνδρός, συντρεχόντων τέκνων, τοῦ ὀθωμανικοῦ δικαίου τῆς ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχῆς ἐπὶ τῶν πραγμάτων τῆς πλήρους κυριότητος, τὸ ὁποῖον πράγματι ἀνέρχεται εἰς τὸ ἐν ὄγδοον ¹. Ἄς προστεθῇ ὅτι ἐπὶ τοῦ ἰδίου δικαίου τῆς ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχῆς στηρίζεται καὶ τὸ εἰς τὰ ἔγγραφα ἀπαντῶν ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομικὸν δικαίωμα τῆς μητρὸς ἐπὶ τοῦ 1/6 τῆς κληρονομίας τοῦ τέκνου, συντρεχούσης μετὰ τέκνων τοῦ ἀποβιώσαντος ².

Εἰκάζομεν λοιπόν, ἐν συμπεράσματι, ὅτι ὁ θεσμὸς τοῦ ἀντιφάττου εἰσήχθη καὶ ἐπεκράτησεν εἰς τὴν Χίον ἐπὶ γενοατοκρατίας καὶ ἐπὶ τῶν ἐντοπίων ὡς ἴσχυεν αὐτὸς εἰς τὴν Γενούην, μὲ ἀγνώστον μεταγενεστέρην ἐξέλιξιν αὐτοῦ εἰς τὴν νήσον κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην. Κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν ὅμως, ἐπειδὴ εἰσήχθη ἡ διάταξις τοῦ ὀθωμανικοῦ δικαίου, κατὰ τὴν ὁποῖαν καὶ ἡ σύζυγος ἐκληρονόμει ἐξ ἀδιαθέτου τὸν σύζυγον καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν ἀκόμη τῆς ὑπάρξεως τέκνων, καὶ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ συνυπάρχουν δύο δικαιώματα τῆς γυναικὸς ἐπὶ τῆς κληρονομίας τοῦ συζύγου, συνεχωνεύθη καὶ ἐταυτίσθη τὸ ἀντιφάττο μὲ τὸ τῆς συζύγου ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομικὸν δικαίωμα τοῦ ὀθωμανικοῦ δικαίου, καὶ ἐκράτει πλέον τὸ ὑπὸ τοῦ τελευταίου καθοριζόμενον ποσοστὸν. Διτηρήθη ὅμως τὸ ὄνομα τῆς ἰταλικῆς γαμικῆς παροχῆς, γενικευθὲν καὶ ἐπεκταθὲν πρὸς χαρακτηρισμὸν τοῦ κληρονομικοῦ μεριδίου ἀμφοτέρων τῶν συζύγων ἐπὶ τῆς περιουσίας τοῦ ἀποβιοῦντος εἰς πᾶσαν περίπτωσιν. Ἐπίσης εἶχε καταργηθῇ κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν τὸ συμβατικὸν ἀντιφάττο.

Καὶ ὥς πρὸς μὲν τὸ ποσοστὸν τοῦ ἀντιφάττου ἢ, ἄλλως, τοῦ ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομικοῦ μεριδίου τῆς συζύγου εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ὑπάρξεως τέκνων, δὲν δύναται νὰ γεννηθῇ ἀμφιβολία. Εἰς τὴν περίπτωσιν ὅμως τῆς ἀνυπαρξίας τέκνων, πλὴν τῆς ἀνωτέρω μνημονευθείσης ἀπαντήσεως τῆς Ἐκθέσεως περὶ τῶν ἐθίμων τῆς

¹ J. D. LUCIANI, ἐνθ' ἀν., 215, M. CARAVOKYRO, ἐνθ' ἀν., 25, Δ. Ν. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΥ, ἐνθ' ἀν., 33.

² J. D. LUCIANI, ἐνθ' ἀν., 229, Δ. Ν. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΥ, ἐνθ' ἀν., 47. Βλ. καὶ ἀνωτέρω σελ. 30.

Χίου¹, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ σύζυγος λαμβάνει κληρονομικῶ δικαιώματι τὸ ἥμισυ τῆς κληρονομικῆς περιουσίας τοῦ συζύγου, ἔχομεν καὶ τὸ ἀνωτέρω μνημονευθὲν² ἔγγραφον διανομῆς κληρονομίας ἐκ Νενήτων τοῦ ἔτους 1746 (Παράρτημα 60).

Ἀπὸ τὸ ἔγγραφον αὐτὸ προκύπτει ὅτι ἐλύθη ὁ γάμος θανάτῳ τοῦ συζύγου, ὁ ὁποῖος δὲν κατέλιπε τέκνα, ἀλλὰ μόνον τὴν σύζυγόν του καὶ ἀδελφούς, οἱ δὲ κληρονόμοι του ἐξέλεξαν διαιτητὰς πρὸς διανομὴν τῆς κληρονομικῆς περιουσίας.

Κατ' αὐτήν, ἡ σύζυγος, πλὴν ἐκείνων τὰ ὁποῖα «*τῆς εἶχε χαρισμένα*» ὁ σύζυγος καὶ τὰ ὁποῖα ἔλαβεν αὕτη ἐκτὸς τῆς κληρονομίας, λαμβάνει προσέτι καὶ τὸ κληρονομικόν της μερίδιον, χωρὶς ὅμως νὰ καθορίζεται τοῦτο, προφανῶς ὡς κοινῶς ἐκ τοῦ νόμου γνωστόν. Ἐπίσης ἐκ τῶν μερίδων τῆς διανομῆς δὲν δύναται νὰ συναχθῇ τὸ ποσοστὸν τοῦ κληρονομικοῦ μεριδίου τῆς συζύγου. Ἐκ τοῦ ὅτι, κατὰ τὸ ἐν λόγῳ ἔγγραφον, λαμβάνει αὕτη τὸ κληρονομικόν της μερίδιον «*ἀπὸ ροῦχα καὶ χρείας*», ὡς λέγει τοῦτο, δηλαδὴ ἀπὸ ἐνδύματα καὶ ἐπιπλα τῆς οἰκίας, δὲν ἔπεται ὅτι ἐπ' αὐτῶν καὶ μόνων εἶχε κληρονομικὸν δικαίωμα. Εἶχε προφανῶς δικαίωμα ἐφ' ὅλων τῶν ἀντικειμένων τῆς κληρονομίας, ἀλλ' ἐπερχομένης διὰ τοῦ ἔγγράφου αὐτοῦ τῆς διανομῆς, λαμβάνει τὸ ἐκ τοῦ νόμου μερίδιόν της συμφώνως πρὸς τὴν ἀπόφασιν τῶν διαιτητῶν ἀπὸ μέρος τῶν ρούχων καὶ τῶν ἐπιπλῶν. Αὐτὸ εἶναι σαφές, διότι ἄλλο μέρος ἐκ τῶν ἰδίων πραγμάτων λαμβάνουν καὶ οἱ ἄλλοι συγκληρονόμοι, εἰς τοὺς ὁποίους ἐπὶ πλεον δίδονται καὶ τὰ λοιπὰ ἀντικείμενα τῆς κληρονομίας. Πρὸς ἐξίσωσιν δὲ τῶν μερίδων τῶν συγκληρονόμων ἐκ τοῦ χρέους ἀνερχομένου εἰς 69 ἀσλάνια, ἡ σύζυγος ἀναλαμβάνει τὴν πληρωμὴν μόνον 9 γροσίων ἐξ αὐτοῦ, καίτοι ρητῶς δηλοῦται ὅτι τὸ χρέος δὲν ἦτο μόνον τῆς συζύγου, ἀλλὰ κοινὸν ἀμφοτέρων τῶν συζύγων. Ἀκόμη, ἐκ τοῦ ὅτι ἡ κληρονομία διανέμεται εἰς δύο μερίδας, μίαν διὰ τὴν σύζυγον, καὶ ἄλλην διὰ τοὺς τρεῖς ἀδελφοὺς τοῦ συζύγου ὁμοῦ, δὲν ἔπεται ὅτι καὶ αἱ μερίδες αὗται ἦσαν ἴσαι κατ' ἀξίαν. Δηλαδὴ δὲν δύναται νὰ συναχθῇ ἐκ τοῦ ἀνωτέρω ἔγγράφου ὅτι τὸ κληρονομικὸν μερίδιον τῆς συζύγου ἦτο τὸ ἥμισυ τῆς ὅλης κληρονομίας, τὸ δὲ ἄλλο ἥμισυ ἀνῆκε καὶ εἰς τοὺς τρεῖς ἀδελφούς. Δυνατὸν νὰ ἦτο καὶ μικρότερον τοῦ ἡμίσεος³.

Προσεπαθήσαμεν, ματαίως ὅμως, νὰ ἐπιβεβαιώσωμεν τὴν Ἐκθεσιν περὶ τῶν ἐθίμων τῆς Χίου περὶ τοῦ κληρονομικοῦ δικαιώματος τῆς ἀτέκνου συζύγου, διότι, ὡς ἐλέχθη ἀρχικῶς, ἀλλὰ καὶ προέκυψεν ἀπὸ τὰ μέχρι τοῦδε ἐκτεθέντα, ἡ πληρότης καὶ ἡ ἀκρίβεια τῆς Ἐκθέσεως αὐτῆς εὐλόγως ἀμφισβητεῖται εἰς ἀρκετὰ σημεία,

¹ Σελὶς 35. Κατὰ τὸ ὀθωμανικὸν δίκαιον τὸ ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομικὸν δικαίωμα τῆς συζύγου ἐπὶ τῆς περιουσίας τοῦ ἀνδρός, ἐφ' ὅσον δὲν συνέτρεχον τέκνα, ἀνῆρχετο εἰς τὸ 1/4. J. D. LUCIANI, ἐνθ' ἀν., 211. ² Σελὶς 46 καὶ 68.

³ Καὶ ἦτο κατὰ τὸ ὀθωμανικὸν δίκαιον. Ἀνωτέρω σελὶς 68 σημ. 1.

εἰδικῶς δὲ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὸ ὀθωμανικὸν δίκαιον τῆς ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχῆς, τὸ ὁποῖον ἀπεδείχθη ὅτι ἐφηρμόζετο γενικῶς εἰς τὴν νῆσον κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ εἰς τὸ ἀνωτέρω ἐν Παραρτήματι 47 (ἔτ. 1736) πωλητήριο ἀναφερόμενον ἀντιφάττο, καὶ ὡς γράφεται εἰς αὐτὸ ἀντιφέτον, τοῦ συζύγου, οὕτως ἐκαλεῖτο εἰς τὴν νῆσον ἐπὶ γενοατοκρατίας καὶ τὸ κέρδος τοῦ ἀνδρὸς ἐπὶ τῆς προικὸς τῆς συζύγου ἐν περιπτώσει λύσεως τοῦ γάμου θανάτῳ τῆς, ὡς προκύπτει ἐκ τοῦ ἀνωτέρω μνημονευθέντος ἐγγράφου τοῦ ἔτους 1572, ἐκ τοῦ ὁποίου συνάγεται προσέτι, ὅτι ὁ θεσμὸς τοῦ ἀντιφάττου εἶχεν ἐπεκταθῇ καὶ ἐπὶ τῶν ἐντοπίων. Ἄλλωστε, γενικῶς τὴν ἀρχὴν τῆς ἀμοιβαιότητος τῶν γαμικῶν κερδῶν μεταξὺ τῶν συζύγων (ὅχι ὅμως καὶ τῆς ἰσότητος) εἶναι δύσκολον νὰ ἀρνηθῇ τις καὶ διὰ τὴν Χίον

Κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν, ὅπως διὰ τὴν γυναῖκα, οὕτω καὶ διὰ τὸν ἄνδρα ἐφηρμόζετο τὸ ὀθωμανικὸν δίκαιον τῆς ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχῆς, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ κληρὸς τοῦ συζύγου ἐπὶ τῆς κληρονομίας τῆς συζύγου, εἰ μὲν δὲν ὑπῆρχον τέκνα, ἀνήρχετο εἰς τὸ ἥμισυ, εἰ δὲ ὑπῆρχον τοιαῦτα, εἰς τὸ τέταρτον¹. Καθὼς δὲ διὰ τὴν σύζυγον, ἀπαραλλάκτως καὶ διὰ τὸν ἄνδρα θὰ συνεχωνεύθῃ τὸ κέρδος τοῦ εἰς τὸ μεγαλύτερον κατὰ τὸν ὀθωμανικὸν νόμον κληρονομικόν του ἐξ ἀδιαθέτου μεριδίου ἐπὶ τῆς κληρονομίας τῆς συζύγου, καὶ διετηρήθῃ πλέον μόνον τὸ ὄνομα τοῦ ἀντιφάττου πρὸς δήλωσιν τοῦ μεριδίου τούτου.

§ 8. Δωρεαὶ μεταξὺ συζύγων.

Κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν, ὅπως καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος², οὕτω καὶ εἰς τὴν Χίον δὲν φαίνεται νὰ ἴσχυεν ἡ ἀπαγόρευσις τῶν δωρεῶν μεταξὺ τῶν συζύγων, διότι συναντῶμεν καὶ εἰς αὐτὴν τοιαύτας δωρεάς.

Αἱ μεταξὺ τῶν συζύγων δωρεαὶ ἐμφανίζονται εἰς τὰ χιακὰ ἐγγραφα ὑπὸ δύο τύπους. Κατὰ τὸν πρῶτον, ἔχομεν καθαρὰς δωρεὰς μεταξὺ συζύγων ἐν ζῳῇ, ὡς εἰς τὸ ἐν Παραρτήματι 50 (ἔτ. 1736) δωρητήριο, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ σύζυγος δωρεῖται πρὸς τὴν σύζυγον ἐξ ἀδιαίρετου μεριδίου ἐπὶ ἀκινήτων. Εἰς τὸ ἐγγραφοῦν τοῦτο ἡ δωρεὰ παρίσταται ὡς ἀνταποδοτικὴ, διότι ἐκτίθεται εἰς αὐτὸ «ἐπειδὴ καὶ νὰ ἔχη <ὁ δωρητὴς σύζυγος> χάρες καὶ δούλευσες ἀπὸ τὴν συμβίαν αὐτοῦ Ἀγγεροῦν, τῆς χαρίζει καὶ δωρεῖται διὰ τελείας δωρεᾶς...» Ἀποκαλεῖται δὲ ἡ δωρεὰ ἀντιχάρια. Ἐν τούτοις φαίνεται ὅτι εἰς κάθε δωρεὰν συνηθίζετο νὰ τίθεται ὡς λόγος αὐτῆς προσφερθεῖσαι ὑπηρεσίαι ἐκ μέρους τοῦ δωρεοδόχου πρὸς τὸν δωρητὴν καὶ νὰ καλοῦνται γενι-

¹ Ἀνωτέρω σ. 36.

² I. καὶ Π. ΖΕΠΩΝ, Συλλογὴ τοπικῶν ἐλληνικῶν ἐθίμων, εἰς Jus Graecoromanum VIII, 471, ἀρ. 75.

κῶς αἱ δωρεαὶ ἀντιχάριτες, πράγματι ὁμῶς ἐπρόκειτο μᾶλλον περὶ κοινῶν δωρεῶν.

Κατὰ τὸν δεύτερον τύπον, ὑπὸ ἀμοιβαίας δωρεᾶς μεταξὺ τῶν συζύγων τῆς ὅλης ἐναπομενούσης εἰς αὐτοὺς περιουσίας των ἐκαλύπτετο ἀμοιβαία διὰ κοινῆς πράξεως διαθήκη αὐτῶν ἐπὶ ὑποκαταστάσει τῶν τέκνων¹. Δεῖγμα τοιαύτης δωρεᾶς περιέχει τὸ ἐν Παραρτήματι 51 (ἔτ. 1736) δωρητήριον. Καὶ εἰς αὐτὸ ἀναφέρεται ὅτι προβαίνει ὁ σύζυγος εἰς τὴν πρὸς τὴν σύζυγον δωρεὰν τῆς περιουσίας του, τὴν ὁποίαν καὶ ἐδῶ ὀνομάζει ἀντιχάριταν «Ἐπειδὴ καὶ νὰ εἶναι ὑπέργηρος... καὶ ἔχη χάρες καὶ δούλευσες ἀπὸ τὴν συμβίαν του, χαρίζει καὶ δωρεῖται... κλπ.», ἀναλαμβάνει δὲ ἡ δωρεοδόχος νὰ τὸν διατρέφῃ ἐφ' ὅσον ζῇ, «νὰ τὸν κυβερνάῃ στὴν ζωοδροφίαν του». Ὁμοίως δι' αὐτοῦ καὶ ἡ σύζυγος δωρεῖται ὑπὸ τοὺς ἰδίους ὅρους τὴν περιουσίαν της πρὸς ἐκεῖνον, ἐὰν ἀποθάνῃ πρώτη, «Πλὴν ἔτιζι στέργεται καὶ αὐτὴ ἡ ἄνωθεν Ἀγγεροῦ πὼς χαρίζει καὶ αὐτὴ τὰ ὅσα τῆς εὐρίσκονται εἰς τὸν ἀνὴρ αὐτῆς... κλπ.».

Καὶ εἰς τὰς δύο δωρεὰς γίνεται ὑποκατάστασις τῶν κοινῶν τέκνων μετὰ τὸν θάνατον ἀμφοτέρων τῶν συζύγων. Ὑπάρχει δὲ καὶ ρήτρα, διὰ τῆς ὁποίας παρέχεται ἐλευθερία εἰς τὸν ἐκ τῶν συζύγων, ὅστις ἠθέλει ἐπιζῆσει, νὰ ἀγνοήσῃ τὴν ὑποκατάστασιν, ἐὰν ἐνοχληθῇ ὡς πρὸς τὰ δωρούμενα ὑπὸ τῶν ὑποκαταστάτων τέκνων.

§ 9. Ἄλλαι παροχαί.

Εἰς τὸ χρησιμοποιηθὲν ἀνωτέρω καὶ ἐν Παραρτήματι 36 (ἔτ. 1714) ἐκδεδομένον προικοσύμφωνον, τὸ μοναδικὸν τὸ ὁποῖον γνωρίζομεν ὅτι ἔχει συνταχθῇ μὲ συμβαλλομένην μόνην τὴν μελλόνυμφον, «*θεληματικὴ καὶ αὐτοθέλητη ἠθέλησεν συζευξαι αὐτήν*», ἡ νύμφη δηλοῖ ὅτι γίνεται ὁ γάμος «*μὲ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῆς σπίτια, χωράφια, ἀμπέλια, δένδρα καὶ πᾶν ἕτερον, καθὼς εἶναι γράμμένα εἰς τὸ πρωτινὸν προικοσύμφωνον εἰς τὰς πράξεις παπᾶ Γεώργη Δεκοκτούδη (νοταρίου)*».

Ἐξ αὐτοῦ εἶναι εὐλόγον νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ἡ νυμφευομένη δὲν ἔρχεται εἰς πρῶτον γάμον. Τοῦτο ἐνισχύεται ἀκόμη περισσότερον, διότι ἐκ τῆς διατυπώσεως τῆς ἀρχῆς τοῦ προικοσυμφώνου, «*Καλὴ (ἡ νύμφη) θυγατέρα Μιχάλη Σφηνάριν*», καὶ ὅχι «*ποτὲ*» Μιχάλη Σφηνάριν, φαίνεται ὅτι ζῇ ὁ πατήρ της κατὰ τὸν χρόνον τῆς συντάξεως τοῦ ἐγγράφου, ἐὰν δὲ ἐπρόκειτο περὶ πρώτου της γάμου, ἀσφαλῶς αὐτὸς θὰ παρίστατο εἰς τοῦτο ὡς συμβαλλόμενος, καὶ ὅχι ἡ ἰδία ἡ νύμφη.

Εἰς τὸ ἐν λόγῳ προικοσύμφωνον μετὰ τὸν διὰ τῆς ἀνωτέρω παρατεθείσης ρήτρας καθορισμὸν τῆς προικὸς τῆς νύμφης, ἡ μήτηρ τοῦ γαμβροῦ συνιστᾷ πρὸς τοῦτον προῖκα. Ἀντὶ δέ, ὡς συμβαίνει εἰς ὅλα τὰ προικοσύμφωνα τοῦ ἰδίου κώδικος

¹ Μορφή κληρονομικῆς συμβάσεως. Γ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, ἐνθ' ἀν., 1202.

ἐκ τοῦ ὁποίου προέρχεται καὶ αὐτό, νὰ γίνεται ἡ σύστασις ἐμπασιδίου πρὸς τὴν νύμφην, δὲν συνομολογεῖται τοιαύτη.

Ὑπάρχει ὅμως ἀντιθέτως εἰς τὸ τέλος τοῦ προικοσυμφώνου ἡ ἐξῆς παροχὴ τῆς νύμφης πρὸς τὸν γαμβρόν: «Δίνει καὶ ἡ νύμφη τοῦ γαμπροῦ τὸ χωράφιν τὸ ἐν τῇ θέσει Λαιοτριβίου τοῦ ἁγίου Γεωργίου πλησίον τὸ Γρυλλάκιν, καὶ τὸ μισὸν τοῦ Πλουμαρίου πλησίον τὸ Κοκκαλάκιν». Καὶ γεννᾶται ἡ ἀπορία, ἡ τελευταία αὕτη παροχὴ εἶναι πρόσθετος προῖξ, δηλαδή ἐκτὸς τῆς ὑπὸ τοῦ προηγουμένου προικοσυμφώνου τῆς νύμφης καθοριζομένης, ἢ εἶναι ἰδία, διάφορος τῆς προικὸς, παροχὴ ὑπὸ τῆς νύμφης πρὸς τὸν μελλόγαμβρον;

Εἶναι ἀληθές ὅτι ἡ σύστασις τῆς δευτέρας αὐτῆς παροχῆς, δὲν τίθεται εἰς τὸ ἔγγραφον κατὰ συνέχειαν μὲ τὸν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ὑπάρχοντα καθορισμὸν τῆς προικὸς τοῦ προηγουμένου προικοσυμφώνου, ἀλλὰ μετὰ τὴν σύστασιν τῆς προικὸς τοῦ γαμπροῦ ὑπὸ τῆς μητρὸς του. Αὐτὸ ὅμως δὲν τὸ θεωροῦμεν ὡς ἀσφαλῆ ἔνδειξιν ὅτι πρόκειται περὶ διαφόρου τῆς προικὸς τῆς νύμφης παροχῆς, διότι συχνὰ εἰς τὰ προικοσύμφωνα τῆς νήσου ἀπαντῶσι τοιαῦται ἀκαταστασίαι εἰς τὴν διάταξιν τοῦ περιεχομένου των.

Βεβαίως, τοῦτο συνδυαζόμενον μὲ τὸ γεγονός τῆς δευτερογαμίας τῆς νύμφης δὲν δύναται ἢ νὰ μᾶς ὠθήσῃ νὰ εἰκάσωμεν ὅτι πρόκειται περὶ ἰδιαιτέρας πράγματι ἀπὸ τῆς προικὸς παροχῆς, ὁμοίας ἢ ἀναλόγου πρὸς τὸ γνωστὸν εἰς τὰ πλεῖστα μέρη τῆς νησιωτικῆς καὶ ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος *παλληκαριάτικον* ἢ *ἀγριλίκι* ἢ *ἀγιρλίκι*, δηλαδή δῶρον τῆς δευτερογάμου νύμφης πρὸς τὸν πρωτόγαμον μελλόγαμβρον τελοῦν ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν τῆς τελέσεως τοῦ γάμου. Ἡ ἔλλειψις ὅμως πάσης ἄλλης εἰδήσεως, ἐκτὸς τῆς τοῦ ἀνωτέρω προικοσυμφώνου, περὶ τῆς παροχῆς αὐτῆς, δὲν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ προσθέσωμεν περισσότερα περὶ τοῦ ζητήματος, πλὴν τῆς εὐχῆς τῆς εὐρέσεως νέων διαφωτιστικῶν πηγῶν ἐπ' αὐτοῦ.

§ 10. Συμπεράσματα.

Αὕτη εἶναι ἡ εἰκὼν τῶν περιουσιακῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν συζύγων εἰς τὴν Χίον κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν, τὴν ὁποίαν μᾶς παρουσιάζουν τὰ ἔγγραφα, ὅσα ἠδυνήθημεν νὰ συλλέξωμεν. Ἀτυχῶς στερούμεθα μέχρι στιγμῆς πηγῶν ἀναγομένων εἰς τὸν 16ον αἰῶνα, αἱ ὁποῖαι θὰ μᾶς ἦσαν πολύτιμοι, διότι θὰ μᾶς ἐπέτρεπον νὰ συγκρίνωμεν τὸ ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ ἰσχύον δίκαιον τῆς προηγουμένης κυριαρχίας πρὸς τὸ τῆς τουρκοκρατίας καὶ νὰ παρακολουθήσωμεν τὰς ἐπελθούσας μεταβολάς. Ὅπωςδὴποτε ὅμως τὰ γνωστὰ ἔγγραφα μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ διακρίνωμεν εὐκρινῶς ὅτι κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν τὸ κρατοῦν δίκαιον ἐπὶ τῶν περιουσιακῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν συζύγων ἦτο κατὰ βάσιν καθαρῶς ἑλληνικόν, καὶ ὅτι ἐπομέ-

ως τὸ δίκαιον τοῦ προηγουμένου κυριάρχου δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπιδράσῃ οὐσιωδῶς ἐπὶ τοῦ κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ἐφαρμοζομένου ἐθιμικοῦ δικαίου τῶν Χίων, τὸ ὁποῖον διατηρεῖται βασικῶς καὶ κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν.

Εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦτο καταλήγει ὁ μελετητής, καὶ μάλιστα εὐχερῶς, ἀπὸ οὗο ἀναμφισβήτητα γεγονότα. Πρῶτον μὲν, διότι τὸ δίκαιον τῶν γαμικῶν παροχῶν εἰς τὴν Χίον ἐξακολουθεῖ νὰ παρουσιάζῃ καὶ κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν ὁμοιότητα θεσμῶν μὲ τὸ τῶν Δωδεκανήσων, εἰς τὰς ὁποίας δὲν ἐφηρμόσθη ποτὲ γενοατικὸν δίκαιον. Δεύτερον δέ, καθ' ὅσον κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν δὲν εὐρίσκομεν εἰς τὴν νῆσον θεσμοὺς ἢ λείψανα θεσμῶν τοῦ ἰταλικοῦ δικαίου, ἐκτὸς μόνον τοῦ ὅρου ἀντιφάττο, ὃ ὁποῖος μάλιστα ἐχρησιμοποιεῖτο καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν, κατὰ τὴν ὀρθοτέραν γνώμην, πρὸς ὀνομασίαν θεσμοῦ. πᾶν ἄλλο ἢ ξένου πρὸς τὸ ἐλληνικὸν δίκαιον, ἦτοι τοῦ τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς. Κατ' ἀκολουθίαν, πρέπει νὰ δεχθῇ τις ὅτι ἡ ἐπίδρασις τοῦ γενοατικοῦ δικαίου ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τοῦ δικαίου τῶν γαμικῶν παροχῶν τῆς Χίου ὑπῆρξε μικρὰ καὶ λεπτομερειακὴ καὶ δὲν ἀφεώρα αὐτὴν τὴν οὐσίαν τῶν θεσμῶν. Τὸ γεγονὸς τοῦτο δὲν νομίζομεν ὅτι πρέπει ν' ἀποδοθῇ εἰς τὴν ἀδιαφορίαν τῶν γενοατῶν κυριάρχων πρὸς ἐπιβολὴν τοῦ ἰδίου δικαίου, ἀλλὰ νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀποτέλεσμα τῆς ἀφομοιωτικῆς δυνάμεως τοῦ ἐλληνικοῦ στοιχείου, ἐκδηλουμένης ἐν προκειμένῳ διὰ τῆς πείσμονος ἐμμονῆς ἐπὶ τῶν ἰδίων θεσμῶν καὶ ἐθίμων.

Κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν οἱ Ἕλληνες, καίπερ εὐρισκόμενοι πρὸ παντελοῦς ἐλλείψεως ἰδικῶν τῶν ἀνθρώπων τοῦ νόμου, διατηροῦν καὶ πάλιν τὸ ἴδιον αὐτῶν δίκαιον. Καθ' ὅσον, καίτοι τοὺς ἐπεβλήθη ἡ ἐφαρμογὴ ὁρισμένων θεσμῶν τοῦ δικαίου τοῦ ὀθωμανοῦ κυριάρχου ἀντὶ τῶν ἰδίων, ὡς π.χ. ὁ τῆς ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομικῆς διαδοχῆς τοῦ μουσουλμανικοῦ δικαίου, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐφρόντισαν οἱ Χῖοι καὶ περιώρισαν, ὡς εἶδομεν, ἐμμέσως τὰς περιπτώσεις ἐφαρμογῆς του εἰς τὸ ἐλάχιστον, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ ἐπίδρασις τούτου ἐπὶ τοῦ ἰδίου αὐτῶν δικαίου δὲν ἐγένετο διὰ τῆς ἀποδοχῆς καὶ ἀναμίξεως στοιχείων τοῦ δικαίου τοῦ κατακτητοῦ εἰς τὸ ἐγχώριον δίκαιον. Χάρις εἰς τὴν εὐστροφίαν τοῦ πνεύματός των καὶ ἐπωφελούμενοι τοῦ εὐπλάστου χαρακτῆρος τοῦ ἐθιμικοῦ δικαίου, ἐτροποποίησαν καὶ προσήρμοσαν πρὸς τὸ νέον περιβάλλον τὸ δίκαιόν των εἰς τὴν ἐφαρμογὴν του κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ διατηρήσῃ τοῦτο ἐξελισσόμενον τὸν ἐθνικὸν του χαρακτῆρα κατὰ βάσιν ἀμιγῆ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκδόσεως τῶν ἐγγράφων.

Εἶναι προφανεῖς αἱ δυσκολίαι τῆς ἐκδόσεως τῶν ἐνταῦθα δημοσιευομένων ἐγγράφων, προερχόμεναι ὅχι μόνον ἀπὸ τὸ μὴ ἐνιαῖον τῆς πηγῆς αὐτῶν, ἀλλὰ κυρίως ἀπὸ τὴν ἀγγραμματοσύνην τῶν γραφέων καὶ τὴν ἰδιωματικὴν γλῶσσαν, εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι γεγραμμένα.

Βεβαίως, κύριος σκοπὸς τῆς ἐκδόσεως τῶν ἐγγράφων τούτων εἶναι νὰ δώσῃ τὴν δυνατότητα εἰς τὸν Ἕλληνα νομικὸν νὰ κατανοήσῃ εὐχερῶς τὸ περιεχόμενον τῶν ἐκδιδομένων καὶ τὸν τρόπον τῆς συντάξεως τῶν νοταριακῶν ἐγγράφων κατὰ τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ἐγράφησαν, ὥστε νὰ ἀντιληφθῇ τοὺς προκύπτοντας ἐξ αὐτῶν ὡς ἰσχύοντας καὶ ἐφαρμοζομένους νομικοὺς κανόνας ἐπὶ τῶν σχέσεων εἰς τὰς ὁποίας ἀφοροῦν ταῦτα. Ἀλλ' ὅμως δὲν πρέπει νὰ παραγνωρίσωμεν ὅτι ἡ ἐκδοσις αὕτη ὀφείλει νὰ μὴ ἀποβῇ ἄχρηστος καὶ εἰς τὸν φιλόλογον.

Διὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς δὲν ἐχρησιμοποιήσαμεν ἀμιγεῖς κανόνας μιᾶς διπλωματικῆς μεθόδου, ἔστω καὶ διὰ τὰ ἐκ τῶν ἐκδιδομένων πρωτότυπα, ἀλλὰ μίκτον ἐνιαῖον τρόπον καὶ διὰ τὰ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν πηγῶν—ἐξ ἀντιγράφου τοῦ Κ. Κανελλάκη ἢ ἐκ τοῦ πρωτοτύπου—δημοσιευόμενα καὶ μὲ κοινὰ δι' ἀμφότερα κριτικὰ σημεῖα (*signes critiques*).

Κατὰ ταῦτα, οἱ κύριοι κανόνες τῆς ἐκδόσεως, τοὺς ὁποίους ἠκολουθήσαμεν, εἶναι οἱ ἑξῆς:

1ον. Ἡ περιγραφή τοῦ ἐγγράφου εἶναι λίαν σύντομος περιλαμβάνουσα τὸ εἶδος τῆς νομικῆς συμβάσεως, τὴν χρονολογίαν τῆς συντάξεως αὐτοῦ, τὴν πηγὴν ἐξ ἧς ἐλήφθη ὡς καὶ τὸν τόπον, εἰς τὸν ὁποῖον ἀπόκειται αὕτη. Προκειμένου δὲ περὶ τῶν ἀμέσως ἐκ τοῦ πρωτοτύπου ἐξηγμένων ἐγγράφων, σημειοῦται προσέτι ἂν αἱ ὑπογραφαὶ τῶν ὑπογραφέων αὐτῶν εἶναι αὐτόγραφοι ἢ, τουναντίον, ἔχουν γραφῇ καὶ αὐταὶ διὰ μιᾶς χειρός, τῆς τοῦ γραφέως τοῦ ἐγγράφου. Καὶ τοῦτο, διότι δι' αὐτοῦ παρέχεται ἡ δυνατότης τῆς διακρίσεως, ἂν ἡ ἐν τῷ κώδικι νοταριακὴ πρᾶξις ἀποτελῇ τὸ πρωτότυπον ἢ εἶναι ἀπλῶς ἀντίγραφον ἐκ τοῦ πρωτοτύπου, τῶν δὲ ἐπὶ χωριστῶν φύλλου χάρτου γεγραμμένων, ἂν τοῦτο εἶναι τὸ πρωτότυπον ἢ, τουλάχιστον, ἀντίτυπον — σύγχρονον τοῦ πρωτοτύπου ἰδιότυπον ἀντίγραφον —

ἢ ἀντιθέτως μεταγενέστερον ἀντίγραφον. Προσέτι σημειοῦται ὅτι δὲν ὑπάρχει τονισμός, εἰς ὅσα ἐκ τῶν ἐγγράφων ἔλλειπει.

Σημειώσεις ἢ ἄλλαι πληροφορίες δὲν παρέχονται, λόγῳ τοῦ σκοποῦ τῆς ἐκδόσεως καὶ τοῦ περιορισμένου τοῦ χώρου, οὔτε δὲ καὶ βιβλιογραφία, φυσικά, ἐφ' ὅσον πάντα τὰ δημοσιευόμενα εἶναι ἀνέκδοτα. Ἐπίσης δὲν παρατίθενται διορθώσεις, πλὴν ἐλαχίστων ἰδιωματικῶν λέξεων ἢ τύπων ἢ ἐσφαλμένης προφανῶς ἀναγραφῆς τῆς λέξεως, ἥτις καθιστᾷ ἀκατάληπτον τὸ νόημα, καὶ αἱ ὁποῖαι τίθενται ἐν ὑποσημείωσει.

2ον. Τόσον ἡ στίξις, ὅσον καὶ ἡ ὀρθογραφία ἀποκαθίστανται, χωρὶς ὅμως δι' αὐτοῦ νὰ μεταβάλλεται ὁ τύπος τῶν λέξεων ἢ ἡ φθογγολογικὴ παράδοσις τοῦ κειμένου. Καὶ ὅπου ὑπάρχει προφανὴς παράλειψις τοῦ γραφέως, τὸ πλήρες τίθεται διὰ προσθήκης. Πρὸς ἀποφυγὴν δὲ ὑπερφορτώσεως τοῦ κειμένου διὰ τοιούτων προσθηκῶν, ὡσάκισ τὸ λάθος παρουσιάζεται συχνά, ἢ διὰ προσθήκης διόρθωσις δὲν ἐπαναλαμβάνεται ἐκάστοτε, ἀλλ' ἅπαξ ἢ δὶς, εἰς τὰ πρῶτα παρουσιαζόμενα ὅμοια λάθη.

Ἐξαιρετικῶς, δὲν μετεβλήθη ποσὸς ἡ ὀρθογραφία καὶ ὁ τονισμός τῶν αὐτογράφων ὑπογραφῶν τῶν ὑπογραφέων τῶν ἐγγράφων, οὔτε καὶ τῶν ὑπογραφῶν τῶν ἀντιγράφων τοῦ Κανελλάκη, ἀλλ' αὐταὶ διετηρήθησαν ἀπαράλλακτοι καὶ μικρογραφούμεναι κατὰ τὰ ἐκάστοτε ἐν τῇ πηγῇ.

Ὡς πρὸς τὸν τονισμόν τῶν τοπωνυμίων καὶ τῶν ὀνομάτων προσώπων, ρητέον ὅτι εἰς τὰ 15 πρῶτα δημοσιευόμενα ἐγγράφα, δηλαδὴ ὅσα προέρχονται ἐκ τοῦ κολοβοῦ κώδικος τοῦ χωρίου Βέσσας τοῦ νοταρίου Νικήτα Δομεστίχου, ὡς καὶ εἰς τὰ ὑπ' ἀριθ. 27, 45, 46, 58, 61 ὁ τονισμός ἔλλειπει σχεδὸν ἐντελῶς, καὶ ἐτονίσσαμεν ταῦτα κατὰ τὸν παραδεδομένον—ἐφ' ὅσον ὑπῆρχε—τύπον. Ὡς πρὸς τὰ εἰς τὰ λοιπὰ ἐγγράφα ὑπάρχοντα τοπωνύμια καὶ ὀνόματα προσώπων, τὰ ἐτονίσσαμεν—μὲ τὸν προσήκοντα ὅμως τόνον—εἰς τὴν συλλαβὴν, ἐν τῇ ὁποίᾳ εἶναι ταῦτα τονισμένα εἰς τὴν πηγὴν, ἐξ ἧς ἀντεγράφησαν. Εἰς ἐκεῖνα ὅμως ἐκ τῶν τελευταίων τούτων εἰς τὰ ὁποῖα, κατ' ἐξαίρεσιν, δὲν ὑπῆρχε τονισμός, ἠκολουθήσαμεν κατὰ κανόνα τὸν παραδεδεγμένον τύπον διὰ τὰ λοιπὰ ἰονιζόμενα τοπωνύμια καὶ ὀνόματα προσώπων ἐν τῷ ἰδίῳ ἐγγράφῳ ἢ ἐτέρῳ, ἀλλὰ τοῦ ἰδίου γραφέως (λ. χ. Ἀφροδισίου καὶ ὄχι Ἀφροδισιοῦ, Μεροβιγλίων καὶ ὄχι Μεροβιγλιῶν, ἢ ἀντιστρόφως).

3ον. Τέλος, ὡς συμβατικὰ κριτικὰ σημεῖα (*signes conventionnels*) χρησιμοποιοῦνται—περιορισθέντα ὅσον τὸ δυνατόν—τὰ υἱοθετηθέντα παρὰ τῆς *Union Académique Internationale*¹, ἥτοι:

¹ *Emploi des signes critiques, disposition de l'apparat dans les éditions savantes de textes grecs et latins, Union académique internationale (Paris, 1932), σ. ἰδίᾳ 21.*

$\alpha\beta\gamma\delta$ = γράμματα ἀμφιβόλως ἀναγιγνωσκόμενα.

\dots = γράμματα δυσανάγνωστα.

$[\dots]$ = γράμματα ἔλλείποντα καὶ δυνάμενα κατ' ἀριθμὸν νὰ ὑπολογισθοῦν κατὰ προσέγγισιν.

$[\quad]$ = γράμματα ἔλλείποντα καὶ μὴ δυνάμενα νὰ ὑπολογισθοῦν κατ' ἀριθμόν.

$[\alpha\beta\gamma\delta]$ = γράμματα ἔλλείποντα καὶ συμπληρούμενα.

$\langle\alpha\beta\gamma\delta\rangle$ = γράμματα ἢ λέξεις παραλειφθεῖσαι ὑπὸ τοῦ γραφέως καὶ προστιθέμεναι.

$\langle \quad \rangle$ = χάσματα.

$(\alpha\beta\gamma\delta)$ = ἀναλύσεις βραχυγραφιῶν.

$[[\alpha\beta\gamma\delta]]$ = γράμματα διαγραφόμενα ὑπὸ τοῦ γραφέως.

$\{ \alpha\beta\gamma\delta \}$ = γράμματα διαγραπτέα κατὰ τὸν ἐκδότην (παρεμβλήματα, ἐπαναλήψεις).

$| \alpha\beta\gamma\delta |$ = γράμματα ἢ λέξεις προστεθεῖσαι ὑπὸ τοῦ γραφέως εἰς τὸ διάστιχον.

$\dagger \alpha\beta\gamma\delta \dagger$ = σημεῖον παρεφθαρμένων καὶ ἀκαταλήπτων λέξεων.

Σχετικῶς μὲ τὴν ἔνδειξιν τῶν βραχυγραφιῶν, παραλείπομεν ταύτην ὡς ἄσκοπον, ὅσας πρόκειται περὶ ταχυγραφίας διὰ φωνητικοῦ συμβόλου, οὐχὶ ἀγνώστου καὶ μέχρι σήμερον εἰς τὴν ἑλληνικὴν γραφὴν (ὡς λ. χ. δ = ου).

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΕΓΓΡΑΦΑ

1

Προικοσύμφωνον τῆς 2 Φεβρουαρίου 1601.—Ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1601—1616 τοῦ χωρίου τῆς Χίου Βέσσας τοῦ νοταρίου Νικήτα Δεμεστίχου. [Βιβλιοθήκη Γεωργίου Ἰ. Ζολώτα. Ἀθῆναι].

Ὁλόκληρον τὸ ἔγγραφον εἶναι γεγραμμένον διὰ τῆς χειρὸς τοῦ νοταρίου καὶ ἄνευ τονισμοῦ.

+ Ἰω(άννου) Φρέζου.

|¹+ Ἔτος ἀχά Φε(ρ)βρου(β)αρίω - β -

|²+ Κ(ύρι)ε Ἰ(ησο)ῦ Χ(ριστ)ῆ ὁ Θεός, ἐλέησον ἡμᾶς ἁμὴν καὶ τὸ παρὸν συνά|³λλαγμα ε(ὐ)λόγησον. Ἰω(άννης) Καρατόρμης ἀπὸ τὴν Ἐλά|⁴τα καὶ ἡ συμβία αὐτοῦ Καλὴ ἔχουσα κόρην ὀνό|⁵ματι Νιαμονίτισσα ἔννομο οὖσα τῇ ἡλικίᾳ καὶ |⁶χρόνων μετρίων σύζεξον αὐτὴν μετὰ τὸν {ν}υῖον |⁷αὐτοῦ Κώστα Γαλάτουλα ὀνόματι Ἰω(άννην), ὡς ὀρί|⁸ζου οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ νόμοι καὶ τοῦ Χριστοῦ ἡμῶν ὑ|⁹ποτύψεις. Ἐν πρώτοις μὲν λέγομεν τὸ ἅ|¹⁰τρόγυνον τὸ πῶς δίνωμεν πρὸς τὸν γαμπρὸν |¹¹αὐτοῦ καὶ τὴν κόρην τὰ προουκία των καὶ τὰ |¹²μερίδιά των. Ἀρχὴ τῶν δίνωμε τὸ σπῖτιν τὸ ἐ|¹³γόρασα ἐ(ν) τῇ θεόσει τῆς Ἐλάτας πλησίον Μιχά|¹⁴λη Κατιδάτου βόρει καὶ νοτινὰ Λέου Μο|¹⁵γάβαρη ἀκόμη δίνω του διὰ προτιμῆς |¹⁶ἀπέλιν εἰς {σ}τὰ Δημητριά ὀργυιές - γ - |¹⁷πλησίον Μιχά(λη) Κούκη καὶ βορεινὰ Ἰω(άννη) Ἀξιῶ|¹⁸τη ἀκόμη δίνω του καὶ εἰς {σ}τὸν αὐτὸν τόπον |¹⁹χωράφιν ὀργυιὰν - α - καὶ δάκτυλα - ια - |²⁰πλησίον παπ(ᾱ) Νικόλα Ξαλοπάτη ἀπὲ δύο μέ|²¹ρη ἀκόμη δίνω του καὶ εἰς {σ}τὴν Μερτζινιά|²²δαν ὀργυιές - γ - διὰ προτιμὴν καὶ τὸ ἅ|²³πομείνοτα δίνω τοῦ το διὰ μερίδιον πλη|²⁴σίον Γεώργη Κατιδάτου νοτινὰ καὶ βο|²⁵ρεινὰ ἀκόμη δίνω του διὰ προτιμὴν τοῦ Μα|²⁶γναδιώτη τὸ χωράφιν πλησίον Μιχά|²⁷λη Κούκη καὶ τὴν ὁδὸν ἀκόμη διὰ λιοτέρησιν |²⁸ὅπου ἦσα(ν) τὰ πράμμα(τα) καὶ τὰ ἀπέλια, δίδου |²⁹του τοῦ Στιβριοῦ τὸ χωράφιν πλησίον Θετόκη|³⁰τοῦ Ἰω(άννου) καὶ Νικόλα Ἀλύκαστου ἀκόμη δίνω τοῦ γα|³¹προῦ μου τοῦ Ἰω(άννου) χάρισμα εἰς {σ}τὴν Χωρὴν ὀργυιὰν - α - |³²πλησίον Γεώργη Κούκη καὶ Μιχάλη τῆς Ματρά|³³δινας ἀκόμη δίνω τῆς κόρης μου τῆς Νιαμονίτι|³⁴σας τὴν συκιὰν τὴν ἔχω μέσα εἰς {σ}τὸ δικόν |³⁵μου εἰς {σ}τὴν Χωρὴν διὰ προτιμὴν ἀκόμη δίνω |³⁶της καὶ κουτουριδεές - β - εἰς τὸ Μερτζίνι μέ|³⁷σα εἰς τὴν γῆν τὴν ἐδική μου ἀκόμη δίνω της |³⁸καὶ δι' ἀδελφομοῖριν εἰς {σ}τὴν ἀγίαν Ἐρῆνην χω|³⁹ράφιν ὀργυιὰν - α - καὶ ἐμισὴν πλησίον Μιχά|⁴⁰λη Κατιδάτου καὶ Γεώργη Σκάκου ἀκόμη λέ|⁴¹γει διὰ ἅ λάχην(ν) ὅπου τοῦ ἐλειπτῇ καὶ εἰς {σ}τῆς προ|⁴²τιμῆς τοῦ γαμπροῦ μου τοῦ Ἰω(άννου), δίνω του εἰς {σ}τὸ Με|⁴³ρτζίνι ὀργυιὰν - α - πλησίον χήρας πα(πα)διᾶς τοῦ |⁴⁴παπ(ᾱ) Κωστή· ἀκό(μη)

δίνω του και εις τῆς Πετροῦς τὸ χω⁴⁵ράφιν ὃ δίκαιον ἔχει εἰς τὸν αὐτὸν τόπον.
|⁴⁶ἀκόμη λέγομεν τὸ πὼς κρατίζομεν οἱ δύο γέ|⁴⁷ροτες τοῦ Μερζτινιοῦ τὸ πρᾶμμα διὰ
γερο⁴⁸θρόφιν, νὰ τὸ ζωοθροφούμεσται ὡς|⁴⁹τε νὰ ζοῦμεν καὶ ἐδημοῦτος μας
νὰ τὸ μοιράζου|⁵⁰ ὁ υἱός {σ}μου ὁ Γεώργης καὶ ἡ κόρη μου ἡ Νια|⁵¹μονίτισσα
καθὼς στέκεται πλησίον Μιχά|⁵²λη Μαροῦ καὶ Θετόκης τοῦ Γεώργη τοῦ Ἰω(άννου)
καὶ |⁵³τὴν ὁδόν, φυλάττοτα - γ - δέτρα ὅπου ἔχω |⁵⁴δο(υ)λωμένα μέσα ἀκόμη λέγω
περὲ τὰ πρου|⁵⁵κιὰ τοῦ γαπροῦ μου τοῦ Ἰω(άννου) καὶ τῆς κόρης μου |⁵⁶τῆς Νια-
μονίτισσας ἐπερίλαβέ τα. Ἐγί|⁵⁷νε τὸ παρὸν γράμμα ὑπὸ γειτονίαν τοῦ ἀ|⁵⁸τοῦ Ἰω-
(άννου), ἡμέραν Δεπτέραν, (ῶραν) ς. Ἐπὶ τοῦ|⁵⁹τω καὶ μάρτυρες Σίδερος τοῦ
Γεώργη Σκάκου καὶ |⁶⁰Θόδωρος Πάκαλος ἀπὸ τοὺς Ἐλύπους καὶ |⁶¹Λέος Μογά-
βαρης καὶ ἕτεροι.

16. ἀπέλιν ἀντὶ ἀ(μ)πέλιν. 20. Ξαλοπάτη ἴσως ἀντὶ Ξυλοπάτη. 21 — 22 Μερσιτιάδαν.
27. λιοτέρησιν = ἴσως ὀλιγοτέρησιν. 41. ᾱ = ἄν. 49. ἐ(κ)δημοῦ(ν)τος = ἀποδημοῦντος εἰς Κύριον,
μετὰ τὸν θάνατον. 60. Ἐλύ(μ)πους, Ὀλύμπους.

2

Προικοσύμφωνον πιθανῶς τοῦ ἔτους 1602. — Ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1601—1616
τοῦ χωρίου τῆς Χίου Βέσσης τοῦ νοταρίου Νικήτα Δεμεστίχου. [Βιβλιοθήκη Γεωρ-
γίου Ἰ. Ζολώτα, Ἀθῆναι].
Ὁλόκληρον τὸ ἔγγραφον εἶναι γεγραμμένον διὰ τῆς χειρὸς τοῦ νοταρίου καὶ ἀγρυ-
πτονισμοῦ.

+ Θετόκη Ζιάχαλη. —

|¹ + Κ(ύρι)ε Ἰ(ησο)ῦ Χ(ριστ)ὲ ὁ Θεός, ἐλέησον ἡμᾶς ἀμήν καὶ τὸ παρὸν συ-
νά|²λλαγμα εὐλόγησον. Γεώργη Ζανῆς ἔχει κόρην ὀνόματι |³Καλὴν ἔννομο οὖσα
τῇ ἡλικίᾳ καὶ χρόνων μετρίων σύζε|⁴ξον αὐτὴν μετὰ τὸν {ν}υῖον αὐτοῦ Νιαμονίτη Ζιά-
χαλη ὀνόμα|⁵τι Θετόκην. Ἐν πρώ(ς)τοις μὲν δίνει πρὸς {σ}τὸν γαπροῦν αὐτοῦ καὶ
|⁶τὴν νύφην διὰ προτιμὲς τοῦ Ζυκούνου τὸ ἀπέλιν ἀκό|⁷μη νὰ ἔχη τῶν Πλαγιῶν τὸ
χωράφιν καθὼς εὐρίσκεται, φυ|⁸λάττοτα τὲς ἀμυγδαλιές· ἀκόμη δίνω του τῆς Μη-
λεᾶς |⁹τὸ χωράφιν τὸ ἐν πλησίον τοῦ Κουτίνῃ· ἀκόμη δίνω του τὸ |¹⁰ἀπέλιν τῆς
Χωρῆς πλησίον τῆς παπ(α)διᾶς· ἀκόμη νὰ ἔχη τοῦ |¹¹Ροδάκη τὸ πρᾶμμα καθὼς
εὐρίσκεται πλησίον Μιχάλη |¹²Μαροῦ· ἀκόμη νὰ ἔχη τοῦ Σταυρωμάτου τὰ χωράφια
<ἀ>πὸ τὸν |¹³Ἐσμότζηπον καὶ κάτω· ἀκόμη δίνω του τὸ σπίτιν τὸ ἔχω πλη|¹⁴σίον
τοῦ παπ(ᾱ)Νικόλα Μογάβαρη κατὰ πὼς εὐρίσκεται μὲ |¹⁵τὸ στενάδιν· ἀκόμα τάσ-
σου του καὶ προυκὶν (πέρπυρα) - 7 - ἀκό|¹⁶μη δίνω του δέτρα - ε - κουτουρουδεὰν εἰς
{σ}τὰ Δημητριά, ἐλαίαν |¹⁷εἰς τὴν Χωρὴν εἰς τοῦ Σπερίτη τὸ χωράφιν μέσα καὶ ὅποτε
τὸν |¹⁸διαξάγη κανεῖς, νὰ ἔχη νὰ παίρνῃ τοῦ Νουμᾶ τὴν ἐλαίαν, ἀ|¹⁹πιδεὰν
τὴν {ν}ἔχω εἰς τὴν Πηγὴν, συκιὰν τὴν {ν}ἔχω εἰς {σ}τὰ |²⁰Πλάγια· ἀκόμη δίνω του τοῦ
Πλήρη τὰ χωράφια· ἀκόμη |²¹νὰ ἔχη τὴν ἀμυγδαλεὰν τὴν ἔχει εἰς {σ}τὰ Πλάγια.

|²² + Μηνὶ Ἰουναρίῳ η. Μάρτυρες Κωστῆς τοῦ Στεφανῆ.

|²³ + καὶ Μιχάλης τοῦ Κασαροῦ. —

|²⁴ + καὶ Γεώργης Βρημάδης + καὶ Μιχάλης Μαρής. Καὶ τὸ πὼς |²⁵ τὶ ἀπε-
θάνη ὁ γέρος καὶ λειπτῇ μου ἀπὸ τὸ προυνκὶν νὰ χρεω(σῇ) |²⁶ ὁ υἱός μου ὁ Κώστας
νὰ τὸ δίνῃ τοῦ γαπροῦ. —

|²⁷ + Ἐγινε τὸ παρὸν σύμφωνον διὰ χειρὸς ἡμῶν νηκιτα |²⁸ δεμεστηχοῦ καὶ
νοταρηου. —

Ἀρχ., 4. Τζάχαλη. 6. Τζικούνου. 9. ἔν = εἶναι. 22. Ἰανουαρίῳ. •

3

Προικοσύμφωνον τῆς 6 Ἰανουαρίου 1606. Ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1601 — 1616
τοῦ χωρίου τῆς Χίου Βέσσας τοῦ νοταρίου Νικήτα Δομεστίχου. [Βιβλιοθήκη Γεωρ-
γίου Ἰ. Ζολώτα, Ἀθῆναι].

Ὁλόκληρον τὸ ἔγγραφον εἶναι γεγραμμένον διὰ τῆς χειρὸς τοῦ νοταρίου καὶ ἄνευ
τονισμοῦ.

+ Κ(ύρι)ε Ἰ(ησο)ῦ Χ(ριστ)ὲ ὁ Θεός, ἐλέησον ἡμᾶς |² ἀμὴν καὶ τὸ παρὸν συν-
άλλαγμα |³ εὐλόγησον. Κώστας Κουλουπῆς |⁴ τοῦ Γεώργη ἔχουσα κόρην ὀνόματι Κυ-
ριτακὴν ἔννομο οὗ |⁵ σα τῇ ἡλικίᾳ καὶ χρόνῳ μετὰ τῶν συζέξον ἀπτὴν μετὰ τὸν υἱὸν
ἀ |⁷ πτοῦ Νικόλα Δροσινοῦ ὀνόματι Γε |⁸ ὡργη, ὡς ὁρίσθη οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ νό |⁹ μοι καὶ
τοῦ Χριστοῦ ἡμῶν ὑποτύπω |¹⁰ σις. Ἐ |¹¹ γὰρ πρώτοις μὲν δέει ὁ ἀπὸς πε |¹² ρεφὸς καὶ
ἡ συμβία αὐτοῦ ἡ Καλὴ πρὸς |¹³ τὸν γαπρὸν αὐτοῦ καὶ τὴ νύφη διὰ |¹⁴ προτιμές
ὁργυιές - ιβ - νὰ τὰ δι |¹⁵ αλέξῃ ὁ γαπρὸς αὐτοῦ θέλει, φυλά |¹⁶ σσοντα τὰ γεροθρόφια
τὰ ἔχω κρα |¹⁷ τημένα τῶ(ν) Βοτόμων καὶ τῶν Λουριῶν |¹⁸ καὶ τοῦ Μολυβοχωρά-
φου κατὰ πὼς |¹⁹ εὐρίσκονται μετ(ὰ) ἀπὸ νὰ πάρῃ μί |²⁰ αν ὁργυιὰν εἰς {σ}τὴν Ἐπη-
σόα στήν |²¹ Ἀπάνω εἰς {σ}τὲ(ς) προτιμές {σ}των, καὶ |²² νὰ πάρῃ καὶ τοῦ Μανα-
γούδι τὸ ἀ |²³ πέλιν ὁργυιές - β - καὶ τὰ ἐ |²⁴ πίλοιπα νὰ τὰ <πά>ρῃ ὅπου θέλει |²⁵ ἀκό-
μη νὰ ἔχῃ ὁ γαπρὸς καὶ ἡ |²⁶ κόρη μου στὴ Ποταμιὰν τὴν ἔ |²⁷ χω ἀπὸ τὸν Ζτου-
ρούγκαν, εἶν εἰς {σ}τὴν |²⁸ Ποταμιὰν ἐξέχωρα ἀπὸ τὲς |²⁹ προτιμές ἀκόμη νὰ ἔχῃ
τὰ |³⁰ ἐμισὰ χωράφια τῶν Βοτόμων |³¹ ὅγα πρὸς τὰ ὄξω, ὅσα ἔστιν ἀ |³² κόμη νὰ
ἔχῃ τοῦ Κόκκο(ν) τὸ χωρά |³³ φι, τὸ ἔχω ἀπὸ τὸν Κωσιάνα ἀ |³⁴ κόμη νὰ ἔχου καὶ
τῶν Ἐπροδέ |³⁵ κτων τὴν σκάλα ἀκόμη τάσσει του |³⁶ σπὶτιν τὸ ἔχου πλησίον καὶ
Γεώρ |³⁷ γη Σκαρλάτου ἀκόμη ζωνάρι τὸ ἔχει, |³⁸ κούπα τὴν ἔχει, φουσιάνια δύο, |³⁹
τὸ ἓνα γναλιστὸ καὶ τὸ ἄλλο <ᾱ>προ, |⁴⁰ πάπλωμα - α - ἀκόμη καὶ μίαν |⁴¹ τρω-
μάτο τάσσειν ματήλι ἓνα |⁴² κόκκινο κετητόν ἀκόμη καὶ |⁴³ ἄλλο μὲ τὲς ἄκριες
ἀκόμη καὶ |⁴⁴ ἄλλο ματήλι παπαζινά ἀκό |⁴⁵ μη ματήλια λινὰ - ζ - βέργες |⁴⁶ τὲς ἔχει,
νὰ διαλέξῃ ἀπὸ τὰ |⁴⁷ δύο ζευγάρια ὄγοιον θέλει |⁴⁸ μανίκια καλάτικα, ποῦστον |⁴⁹
τὸν ἔχει, σκορσαλὸν ἔχει, δα |⁵⁰ κτυλίδια - β - ἀσημένια δέ |⁵¹ τρα - ς - νὰ τὰ διαλέξῃ,
ἀπὸ |⁵² καθὰ λογῆς ἓνα τάσσει του πί |⁵³ θον ἓνα, νὰ τὸ διαλέξῃ ἀπὸ τὰ |⁵⁴ ἔχει, καὶ

ἓνα διμοιριόν· τάσσει του ⁵⁴ καὶ (ἔ)να ποδάρι τοῦ βοδιοῦ. Τά ⁵⁵ σσει καὶ ὁ πεθερὸς τῆς νύφης δι ⁵⁶ α πατίκιν τὸ χωράφιν τὸ ἔχου ⁵⁷ εἰς {σ}τοῦ Πάρμα τὸ ἀλώνιν ἀπὸ ⁵⁸ κάτω. Ἀκόμη λέγει ὁ Κώστας τὸ ⁵⁹ πὼς διὰ τὰ πράγματα καὶ σπ ⁶⁰ τια ὅπου ἐχάλασε τῆς συ ⁶¹ βίας {σ}τον τῆς Καλῆς, τῆς δίνει τοῦ ⁶² Μολυβοχωράφου τὸ πρᾶμμα, ⁶³ νὰ τὸ κάμη σὰ θέλει. Μάρτυρες ⁶⁴ ἐπὶ τούτῳ Στέφανος τοῦ Γκανούρου ⁶⁵ καὶ Θωμᾶς Κουλουπῆς καὶ Γεώρ ⁶⁶ γης Σκαρλᾶτος καὶ Μιχάλης Κου ⁶⁷ λουπῆς καὶ Ἰω(άννης) τοῦ Κωστάκη. Τὰ ⁶⁸ δὲ ἐπίλοιπα πράγματα ὅπου τοῦ δίνουν ⁶⁹ περισσότερα ἀπὸ τὲς προτιμές {σ}τον, τοῦ ⁷⁰ τὰ δίνω δι' ἀδελφομοῖρι. —

| ⁷¹ + Μηνὶ <Ἰ>ουναρίῳ - σ - (ῶρα) - σ - ἔτος | ⁷² αχς'.

| ⁷³ + Ἐγινε τὸ παρὸν γράμμα διὰ ⁷⁴ χειρὸς ἡμῶν νηκτα δομε ⁷⁵ στηχον καὶ νοταρηον. —

19 Ἐπηκόα, ἀγία Ἐπακοή. 26. Τζουρούγκαν. 26. εἶν = εἶναι.

4

Προικοσύμφωνον τῆς 9 Ἰανουαρίου 1606. — Ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1601 — 1616 τοῦ χωρίου τῆς Χίου Βέσσης τοῦ νοταρίου Νικότα Δεμεστίχου. [Βιβλιοθήκη Γεωργίου Ἰ. Ζολώτα, Ἀθῆναι].

Ὁλόκληρον τὸ ἔγγραφον εἶναι γεγραμμένον διὰ τῆς χειρὸς τοῦ νοταρίου καὶ ἄνευ τονισμοῦ.

+ Μιχάλη Παχνοῦ.

| ¹ + Κ(ύρι)ε Ἰ(ησο)ῦ Χ(ριστ)ὲ ὁ Θεὸς, ἐλέησον ἡμᾶς καὶ τὸ παρὸν συνά ² λ- λαγμα ἐλόγησον. Χήρα Καλὴ τοῦ ἐκείνου πατρίτου | ³ Γεώργη Καλογεώργη ἔχουσα κόρην ὀνόματι Σο ⁴ φία ἔννομο οὔσα τῇ ἡλικίᾳ καὶ χρόνων μετρίων σύζε ⁵ ξον αὐτὴν μετὰ τὸν {ν}υῖὸν αὐτοῦ Σιδέρου Παχνοῦ ὀνόμα ⁶ τι Μιχάλην, ὥς ὀρίζου οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ νόμοι καὶ τοῦ Χ(ριστο)ῦ | ⁷ ἡμῶν ὑποτύπωσις. Ἐν πρώ ⁸ {ς} τοῖς μὲν δίνει ἡ πεθερὴ α ⁹ τοῦ καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Νικόλας πρὸς τὸν γαμπρὸν αὐτοῦ καὶ | ¹⁰ τὴν νύφην ὀργυιές - ιγ - διὰ προτιμές, νὰ τὲς διαλέ ¹¹ ξη ὁ γαμπρὸς ὅπου θέλει, φυλάττοια τὰ γερο- θρόφια | ¹² <ἦγον> τοῦ Λουβέρα τὸ χωράφιν καθὼς εὑρίσκεται καὶ τοῦ Ἀγί ¹³ ου Ἰω(άννου) τὸ χωράφιν ὅσον ἀπομείνη τοῦ γαμπροῦ μὲ < > τὸν | ¹⁴ αὐτό, νὰ τὸ πάρη ἀπὸ ὀγοιαν μερεὰν θέλει ὁ γαμπρὸς | ¹⁵ καὶ ἀπὲ τ' ἀπομείναια πράγματα, ἡμερα, ἄγρι ¹⁶ α σὺν τοῖς σκίνους νὰ παίρη ὅ,τι ἀδελφομοῖρι του κατὰ | ¹⁷ τὴν τάξιν τοῦ τόπου, φυλάττοια τὰ ἐδικά της, ἦγον | ¹⁸ τῆς πεθερᾶς, νὰ τὰ ἔχη ἕως ὅπου νὰ ζῇ, καὶ ἐδη ¹⁹ μούτον της νὰ ἔχη ἀδελφικὴ μερίδα δίνει του | ²⁰ καὶ σλίτιν τὴν τὸ ἔχει ἀγορὰν ἀπὸ τὸν Χριστόδουλον νὰ | ²¹ τὸ {ς} πάρη μὲ τὸ κατάχαμαν ἀτάμα κατὰ πὼς ε(ῦ)ρίσ ²² κεται διὰ νὰ ζῇ αὐτοῦ· τάσσει του καὶ διὰ προυκὶν - κού ²³ πα τὴν ἔχα, ζωνάρι τὸ ἔχα, <σ>τρῶμα τὸ ἔχει, παπλώματα | ²⁴ - β - σετόνιν - α - φουστάνια - β - πούστους - β - ματή ²⁵ λια - ζ - σκούφιες - β - σύχρονσα - σιβαρταρεὰν τὰ ²⁶ ν ἔχει, πιθόπουλον α, νὰ τὸ διαλέξη ὁ γαμπρὸς οἷον θέ ²⁷ λει, δέτρα - σ - ἀπὸ πᾶσα λογῆς - α -

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ἀργαστήριον τὸ |²⁷ ἔχει, γιμενὰ γ - μετὰ αὐτὸ νὰ πάρῃ τοῦ ἁγίου Ἰ[ω]άννου τὴν |²⁸ ἀπιδεὰν μετὰ τὸ νὰ μὴν ἔχῃ νὰ πλερώσῃ κανένα τέ|²⁹λος ἀπάνω εἰς τὲς προτιμές, μό-
νον κοινὴν - α - τὴν ὁρ|³⁰γυιάν· καὶ τὰ ἐπίλοιπα δέτρα νὰ μὴν ἔχῃ νὰ κάμῃ |³¹ὁ γα-
πρός, ἥγου τοῦ ἁγίου Ἰωάννου. Δίνει καὶ ὁ πεθε|³²ρὸς τῆς νύφης διὰ ἐπατίκιν τὴν
σκάλαν τὴν ἔχει |³³εἰς τὰ Κραπία. Δίνει καὶ ἡ πεθερὰ τοῦ γαπροῦ ἐ|³⁴πατίκιν εἰς τὸν
Νερόμυλον τὸ ἀπάνω σκαλὶν το. Ἐγρά|³⁵φην εἰς τὸν {ν}οῖκον τοῦ γαπροῦ, μηνὶ
Ἰουνναρίῳ θ|³⁶+ ἔτος αχς'.

|³⁷+ Μάρτυρες Μιχάλης τοῦ Σέργη Γορδάτου

|³⁸+ καὶ Νικόλας Φιλιμάτης τοῦ Κώστα

|³⁹<+> καὶ Μιχάλης Φιλιμάτης τοῦ Ἰω(άννου) καὶ ἕτεροι.

|⁴⁰+ Ἐγινε τὸ παρὸν γράμμα διὰ χειρὸς ἡμῶν νηκι|⁴¹τα δεμεστήχου καὶ
νοταρήου.

|⁴²Μετὰ αὐτὸ νὰ μὴν ἔχῃ νὰ κάμῃ{ν} ὁ γαπρὸς εἰς τὴν ἐλαίαν |⁴³τὴν ἔχει εἰς
{σ}τὰ Κραπία εἰς τὸ κάτω σκαλὶν, κατὰ πῶς |⁴⁴τὴν ἔχει τῆς ἐγγόνης μου δομένην.—

20. κατάχαμαν ἴσως κατάχυμαν, κατὰ τὸν Καθηγητὴν κ. Κ. Ἀμαντον.

5

Προικοσύμφωνον τῆς 2 Ἰουνίου 1607. — Ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1601—1616 τοῦ
χωρίου τῆς Χίου Βέσσας τοῦ νοταρίου Νικήτα Δεμεστήχου. [Βιβλιοθήκη Γεωρ-
γίου Ἰ. Ζολώτα, Ἀθήναι].

Ολόκληρον τὸ ἔγγραφον εἶναι γεγραμμένον διὰ τῆς χειρὸς τοῦ νοταρίου καὶ ἀνευ
τονισμοῦ.

+ Ἰω(άννου) Λούρα.

|¹+Κ(ύρι)ε Ἰ(ησοῦ) Χ(ριστ)ὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐλέησον ἡμᾶς ἀμὴν καὶ τὸ |²παρὸν
συνάλλαγμα εὐλόγησον. Μιχάλης Φιλι|³μάτης τοῦ Ἰω(άννου) ἔχει ἀδελφὴν ὀνό-
ματι Σοφίαν ἐννο|⁴μο οὔσα τῇ ἡλικίᾳ καὶ χρόνων μειρίων σύζεξον |⁵αὐτὴν μετὰ τὸν
υἱὸν αὐτοῦ Γεώργη Λούρα ὀνό|⁶ματι Ἰω(άννην) ἀπὸ τὰ Μεστά, ὡς ὀρίζου οἱ θεῖοι
καὶ ἱε|⁷ροὶ νόμοι καὶ τοῦ Χ(ριστοῦ) ἡμῶν ὑποτύπωσις. Ἐ<ν> πρώτοις μὲν |⁸δίνει
ὁ αὐτὸς Μιχάλης πρὸς τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ |⁹καὶ πρὸς τὸν γαπρὸν διὰ προτιμές ὀργυιές
|¹⁰- ε - καὶ ἐμισήν, νὰ πάρῃ ἀπέλιν - γ - καὶ χωρά|¹¹φιν δυόμιση, νὰ τὰ διαλέξῃ ὄγα
πρὸς ὅπου θέ|¹²λει, φυλάττοτα τῆς Πετροῦς τὸ ἀπέλιν τάσσει |¹³του καὶ ὁσπίτιν τὸ
ἔχου ἀπὸ τῆς μάννας των, |¹⁴φυλάσσοτα τὴν αὐλήν, μόνον νὰ τοῦ δώκῃ διεβα|¹⁵τόν-
ἀκόμη τάσσει του δέτρα - ε - ἀπὸ καθὰ λο|¹⁶γῆς τὸ ἓνα κατὰ τὴν τάξιν τοῦ τόπου
καὶ ἀπὸ τ' ἀ|¹⁷πομείνοτά μου πράγματα, ἣν ἀπομείνου, νὰ παίρῃ ἴδι|¹⁸δη ἐφάνη ἴ-
μερίδα· τάσσει τὰ ροῦχα τὰ ἔχει, ἥγου |¹⁹πάπλωμα, σειτόνι τὰ ἔχει, φουστάνια δύο,
ποῦ|²⁰στον τὸν ἔχει καὶ ἓνα ματήλαν καὶ τάττων καὶ |²¹ἄλλα τὰ ἔχει, πιθόπουλον
- α - νὰ τὸ διαλέξῃ, |²²βέργες τὲς ἔχει, δακτυλίδια - β - ἀργα|²³στήριν τὸ ἔχει, κτένια
- β - τὰ ἔχει, φυλάττοτα |²⁴τοῦ Πάτου τὸ κηπάριν νὰ μὴν ἔχῃ νὰ κάμῃ |²⁵ὁ γαπρὸς.

Μάρτυρες Νικολῆς Ἀλύκαστος καὶ ²⁶ Νικόλας Δροσινὸς καὶ Γεώργης Τηλιτᾶς καὶ Ἰ²⁷ωάννης Καρᾶς ἀπὸ τὴν Ἑλάτα καὶ Μιχάλης ²⁸ Γορδάτος τοῦ Σέργη. Μηνὶ Ἰουνίῳ - β - ἡμέραν ²⁹ Πέπτη, (ῶραν) θ - ἔτος αχζ' - Ἐγινε τὸ πα³⁰ρὸν γράμμα διὰ χειρὸς ἡμῶν νικητα δε³¹μεστιχὸν καὶ νοταρηον. —

17 — 18. Ἴσως «νὰ παίρη <ἢ νὰ> δίδη ἢ νύφη».

6

Προικοσύμφωνον τῆς 8 Νοεμβρίου 1607. — Ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1601—1616 τοῦ χωρίου τῆς Χίου Βέσσας τοῦ νοταρίου Νικήτα Δεμεστίχου. [Βιβλιοθήκη Γεωργίου Ἰ Ζολώτα, Ἀθῆναι].

Ὁλόκληρον τὸ ἔγγραφον εἶναι γεγραμμένον διὰ τῆς χειρὸς τοῦ νοταρίου καὶ ἄνευ τονισμοῦ.

+ Στεφάνου Καπανάρη.

¹+ Κ(ύρι)ε Ἰ(ησο)ῦ Χ(ριστ)ὲ ὁ Θεός, ἐλέησον ἡμᾶς ἀμὴν καὶ ²τὸ παρὸν συνάλλαγμα ἐλόγησον. Μιχά³λης Κουτήφαρης ἔχουσα κόρην ὀνόμα⁴τιν Κυριακὴν ἔννομο οὖσα τῇ ἡλικίᾳ καὶ ⁵χρόνων μετρίων σύζεξον ἀτὴν μετὰ τὸν ⁶νιὸν αὐτοῦ Μιχάλη Καπανάρη ὀνόματι Στέ⁷φανον νόμιμον ἄδρα καὶ καθολικόν, ⁸ὥς ὀρίζον οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ νόμοι καὶ τοῦ Χ(ρι)στοῦ ἡμῶν ὑποτύπωσις. Ἐν πρώτοις μὲν ¹⁰δίνει ὁ αὐτὸς πεθερὸς καὶ ἡ συβία αὐ¹¹τοῦ πρὸς (σ)τὸν γαυρὸν αὐτοῦ καὶ τὴν νύφην ¹²διὰ προτιμῆς ὀργυιᾶς - ιε - νὰ τεσ διαλέξῃ ὁ γαυρὸς ὅπου θέλει φυλάττοτα ¹⁴τὰ γεροῦροφια, ἡχοῦ τῆς Πετροῦς τὸ πρᾶμμα, ¹⁵καὶ τῆς Ἑλάτας ἀπέλιν καὶ χωρᾶφιν κα¹⁶τὰ πὼς εὐρίσκεται, καὶ τοῦ Πηλὶ τὸ χωρᾶ¹⁷φιν τὸ κρατίζει ἡ πεθερά του ἀκόμη καὶ ¹⁸τὸ ἀπελάκιν τῆς Ἀμμοδαρεῆς τὸ ἐν < > Χα¹⁹λικὸν τοῦ Γεώργη νὰ μὴν ἔχη νὰ κάμη ²⁰ὁ γαυρὸς καὶ ἀπὸ τ' ἀπομεινοτά μου πρᾶ²¹μματα, ἡμερα, ἄγρια δέτρα νὰ παίρη ²²τὸ ἀδελφομοῖρι του ἀκόμη τάττει του σπῖτιν εἰς ²³τὸ ἀνωγιν ἀπάνω καὶ κάτω κατὰ πὼς ²⁴εὐρίσκεται, φυλάττοτα τὸ διέβα, νὰ περ²⁵νοῦ ἀτάμα ἀκόμη τάσσει του καὶ προυκὶν ²⁶(πέρπυρα), - υ - ἀσημοῦ, χρουσαφιου καὶ ἐτέρων ²⁷{ν} ὑφασμάτων τάσσει του καὶ πύθον ἕνα μέτρων ²⁸- ις - νὰ τὸ διαλέξῃ ἀπὸ τὰ ἔχει τάσσει του δέ²⁹τρα - ς - ἀπὸ καθὰ λογῆς ἕνα, νὰ τὰ διαλε³⁰ξῃ τάσσει του καὶ τέτρατον βούδιν ἀκόμη λέγει ³¹ὁ ἄνωθεν Μιχάλης Κουτήφαρης διὰ τὸ ³²προυκὶν ὅπου ἐχάλασε τῆς γυναίκας του, ³³ἀφίνει τῆς τὸ πρᾶμμα τῆς Πετροῦς νὰ τὸ ἔχη ³⁴διὰ ἐκεῖνα ὅπου τῆς ἐχάλασε. Ἀκό<μη> δίνει ³⁵ἡ πεθερά τῆς νύφης διὰ ἐπατίκιν τῆς ³⁶Πλατάνου τὸ πρᾶμμα κατὰ πὼς εὐρίσκεται, ³⁷παρεκτὸς τὰ ξένα δέτρα. Ἀκόμη λέγει ὁ πάρ³⁸μας (σ)τοῦ γαυροῦ τὸ πὼς δίνει τῆς νύφης τὸ πρᾶ³⁹μμα τῆς Λιναριτρίας διὰ ἐπατίκιν. Καὶ οὐ⁴⁰τω εἶναι σιασμένοι καὶ ὥμοσαν εἰς τὰς ἀγίας ⁴¹τοῦ Θεοῦ Γραφάς, νὰ ἔχον τὸ στέργον καὶ βέβαι⁴²ον τοῦ μὴ εἰπεῖν ἕνα τί οὔτε νὰ ζημιοῦται (πέρπυρα) ιβ⁴³. Μάρτυρες πα(πᾶ) Ἰω(άννης) Ἀλύκαστος ἀπὸ τὸν Λαθηνιμέ⁴⁴ναν καὶ παπ(ᾶ) Γεώργης Λαπαρδᾶς ἀπὸ τὴν Βέσσα ⁴⁵καὶ Μιχάλης τοῦ Διάκου ἀπὸ τὸν

παρὸν τόπον, καὶ ⁴⁶Ἰοίδερος Κουβαρᾶς καὶ ἔτεροι. Μηνὶ Νοεβρίῳ - η - ⁴⁷ἡμέραν
 πέπτη, (ῶραν) - ς -, ἔτος αχζ'. Ἐ⁴⁸γινε τὸ παρὸν γράμμα διὰ χειρὸς ἡμῶν νη⁴⁹κητα
 δεμεστηχου καὶ νοταρηου. —

|⁵⁰+ Ἡ προνκολαβὴ Στεφάνου Καπανάρη· ἡ κού⁵¹πα καὶ τὸ ζωνάριν (πέρ-
 πυρα) - ρ - τὸ στρώμα καὶ ⁵²ἓνα πάπλωμα (πέρπυρα) τρία, φουστάνια δύο ⁵³ἄπρα
 καὶ ἓνα γερανιὸν (πέρπυρα) - ρ - τὰ μα⁵⁴νίκια καὶ ὁ σκουρσαῖς καὶ ἓνας σκλέτος καὶ
 ἄλλα ματήλια (πέρπυρα) - ρ -

Ἀρχ., 6 καὶ 50 Κα(μ)πανάρης. 18. Ἀμμοδαρῆς. 18. ἐν=εἶναι. 30. τέτρατον ἀντὶ τέταρτον.
 37—38. <μ>πάρμ<π>ας. 39. Λιναρι<σ>τρίας. 43—44. Ληθηλιμέναν.

7

Προικοσύμφωνον τῆς 29 Νοεμβρίου 1607. — Ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1601 — 1619
 τοῦ χωρίου τῆς Χίου Βέσσας τοῦ νοταρίου Νικήτα Δεμεστίχου. [Βιβλιοθήκη Γεωρ-
 γίου Ἰ. Ζολώτα, Ἀθῆναι].

Ὀλόκληρον τὸ ἐγγραφον εἶναι γεγραμμένον διὰ τῆς χειρὸς τοῦ νοταρίου καὶ ἄνευ
 τονισμοῦ.

+ Κωστῆ Χαρκιᾶ.

|¹+ Μηνὶ Νοεβρίῳ - κθ .

|²+ Κ(ύρι)ε Ἰ(ησο)ῦ Χ(ριστ)ὲ ὁ Θεός, ἐλέησον ἡμᾶς ἀμήν καὶ τὸ³ν παρὸν
 συντά⁴λλαγμα ἐλόγησον. Θεοῦ⁵κ⁶ης Σφυρικᾶς ἔχουσα καὶ⁷ τὴν ὀνόματι Μαρίαν ἐν-
 νομο ὄνσα τῇ ἡλικίᾳ⁸ καὶ χρόνων μειρίων σύζεσον αὐτὴν μετὰ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰω-
 (άννη) Χαρκιᾶ ὀνόματι Κωστῆν, ὡς ὀρί⁹ζου οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ νόμοι καὶ τοῦ Χρι-
 στοῦ ἡμῶν ⁸ὑποτύπωσις. Ἐν πρώτοις μὲν δώσει ὁ αὐτός πε⁹θερὸς πρὸς {σ}τὸν γα-
 πρὸν αὐτοῦ καὶ τὴν νύφην δι¹⁰ὰ προτιμὲς ὀργυιῆς - ιε -, ὁκτὼ χωράφιν καὶ {α}¹¹ ἀπέ-
 λιν - ζ -. Ἀρχὴ εἰς {σ}τὸν Αὐλῶνα χωράφι διὰ προ¹²τιμὴν μετὰ τὴν συκαμνιὰν τὴν προ-
 τιμὴ του καὶ ¹³τῆς Πηγῆς τὴν σκάλα καὶ ἐν τὸν λει¹⁵πτῇ ἀπ' ἀπτόνο νὰ τὸ πάρη εἰς
 {σ}τὴν Χωρὴν ἀκόμη ¹⁵τῆς Καμάρας τὸ ἀπέλιν νὰ τὸ πάρη κατὰ πὼς ε¹⁶ὑρίσκε-
 ται καὶ τῆς Μηλεῖς τὸ ἀπέλιν ἀκόμη καὶ ¹⁷τοῦ Ἀλύκαστου μετὰ τὸ νὰ πάρη
 ἡ πεθερὰ εἰς ¹⁸{σ}τοῦ Ἀλύκαστου, νὰ πάρη ἀπὲ κεῖνο ὅπου ποὺ πά¹⁹ρη ὁ γαπρὸς
 τόσον ὅσον εἶναι εἰς τὴν Μηλεάν τά²⁰ττει του καὶ ὁσπίτιν τὸ ἐν πλησίον τοῦ Σιδέ-
 ρου ²¹νὰ ἔρτη πέρα εἰς τοῦ Ζταγοῦ τάσσει του καὶ προ²²κιν (πέρπυρα) - τ - ἀση-
 μοῦ, χρουσαφιοῦ καὶ ἐτέρων ²³{ν}ὑφασμάτων τάσσει του τῶν Μητροθειῶν τὸν
 κῆ²⁴πον μετὰ τὴν ἀπιδεὰν διὰ χάρισμα ἀκόμη ²⁵τὴν ἐλαίαν τὴν ἔχει εἰς {σ}τὴν Κα-
 μάραν τὴν ἀπάνω. ²⁶ἀκόμη τὴν συκιὰν τὴν ἔχω εἰς {σ}τὸ Μερζτίνι ²⁷εἰς {σ}τοῦ
 Νικόλα τοῦ Ἰω(άννου) μέσα ἀκόμη τὴν κουτου²⁸ριδεὰν τὴν ἔχω εἰς {σ}τὰ Δημη-
 τριά, νὰ διαλέξῃ ὁ ²⁹γαπρὸς ὅγι ἦν θέλῃ καὶ ἀπὸ τ' ἀπομείνοτά ³⁰μου πράγματα
 καὶ δέτρα νὰ παίρῃ ἀδελφικὴν ³¹μερίδα ἀκόμη καὶ περὲ τῆς Καμάρας {σ}τὰ
 χω³²ράφια τὰ κρατίζω γεροθρόφια, καὶ ἀποθανό³³τος {σ}μας νὰ ἔχου νὰ τὰ μοι

ράζον τὰ παιδιὰ ἐπί³⁴σης μετὰ τὸ νὰ ἔχου τὴν ἔννοιαν τῆς ἐκκλησίας, ³⁵ καὶ ὄγοιον
 μου παιδὶν δὲ βουθᾶ εἰς {σ}τὴν Ἀγίαν ³⁶ νὰ ἐγένεα ἐξωμέτοχον ἀπὸ τὰ γεροθρό³⁷φια
 μου. Μάρτυρες Θωμᾶς Κουλουπῆς ἀπὸ τὴν Βέσσα ³⁸ καὶ Γεώργης Βετούρης τοῦ
 Κώστα καὶ Μιχάλης τοῦ ³⁹ Γκανᾶ κεῖνοι καὶ ἕτεροι. Ἔτος αχζ'.—

|⁴⁰+ Ἔγινε τὸ παρὸν γράμμαν διὰ χειρὸς ἡμῶν νη⁴¹κιτα δεμεστηχοῦ καὶ νο-
 ταρηου.—

13. ἔν = ἄν. 20. ἔν = εἶναι. 21. ἔριη = ἔλθη. 21. Ζταγρη = Τζαγρη. 26. Μερσίνι. 29. Ὅγι ἦν
 θέλλη. = ὅποιαν ἂν θέλλη 35. Ὅγοιον = ὅποιον.

8

Προικοσύμφωνον τῆς 16 Δεκεμβρίου 1607.— Ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1601 — 1616
 τοῦ χωρίου τῆς Χίου Βέσσας τοῦ νοταρίου Νικήτα Δεμεστίχου. [Βιβλιοθήκη Γεωρ-
 γίου Ἰ. Ζολώτα, Ἀθῆναι].

Ὁλόκληρον τὸ ἔγγραφον εἶναι γεγραμμένον διὰ τῆς χειρὸς τοῦ νοταρίου καὶ ἄνευ
 τονισμοῦ.

+ Κώστα Γορδάτου.

|¹+ Κ(ύρι)ε Ἰ(ησο)ῦ Χ(ριστ)έ ὁ Θεός, ἐλέησον ἡμᾶς ἀμήν καὶ τὸ πα²ρὸν
 συνάλλαγμα ἐλόγησον. Νικήτας Χαμ³της ἔχουσα κόρην ὀνόματι Καλὴν ἔννομο
 οὔ⁴σα τῇ ἡλικίᾳ καὶ χρόνων μετρίων εὐζέξον⁵ αὐτὴν |⁶ μετὰ τὸν νίον αὐτοῦ παπ(ᾶ)
 Ἰω(άννου) ἀπὸ τὴν Ἐλάτα ὀνό⁷ματι Κώστα, ὡς ὀρίζοι οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ νόμοι
 καὶ τοῦ Χριστοῦ ἡμῶν ὑποτύπωσις. Ἐν⁸ πρώτοις μὲν δίνει |⁹ ὁ αὐτὸς πεθερὸς καὶ
 ἡ συβία του πρὸς {σ}τὸν γαπρὸν |¹⁰ αὐτοῦ καὶ τὴν νύφην διὰ προτιμὲς ὀργυιές - ιζ -
 |¹⁰, νὰ τὲς διαλέξῃ ὁ γαπρὸς ὅπου θέλει φυλάττω |¹¹τα τὰ γεροθρόφια καὶ ἀπὸ τ' ἀπο-
 μείνοτά του πράγματα, ἡμερα καὶ ἄγρια δέτρα νὰ ἔχῃ |¹² νὰ παίρῃ τὸ ἀδελφομοῦρι
 του· τάσσει του καὶ προν¹³κὶν (πέρπυρα) - τ - ἀσημιοῦ, χρουσαφιοῦ καὶ ἐτέρων
 |¹⁴ {ν} ὑφασμάτων τάσσει του καὶ σπῖτιν, ἡγου τὸ ἀνῶγι |¹⁵ ἐπάνω καὶ κάτω κατὰ πὼς
 εὐρίσκεται μὲ τὸ βο¹⁶τάκιν, ὅπου ἐγόρασα ἀπὸ τὸν Μιχάλην, |¹⁷ νὰ τὰ ἔχῃ ὁ αὐτὸς
 γαπρὸς μετὰ τὸ νὰ στέκουν¹⁸ται μέσα οἱ γέροτες ἕως ἐφ' ὅρου τῆς ζωῆς {σ}των,
 |¹⁹ καὶ ἐδημοῦτος {σ}των νὰ εἶναι τοῦ αὐτοῦ γαπροῦ· |²⁰ τάσσει του καὶ δέτρα - ς -
 ἀπὸ καθὰ λογῆς ἔ²¹να, νὰ τὰ διαλέξῃ ὁ γαπρὸς ἀπὸ τὰ ἔχει τά²²σσει του καὶ τὸ ἐμι-
 σὸν βούδι· τάσσει του καὶ διὰ ἐπα²³τίκιν εἰς {σ}τὸ Γιστέρνιν πλησίον τὸ Χατάκιν καὶ
 |²⁴ τοῦ ἀνολλοῦ γαπροῦ· τάσσει του καὶ πίθον ἕνα, νὰ |²⁵ τὸ διαλέξῃ ἀπὸ τὰ ἔχει, καὶ ἕνα
 διμοιργιὸν |²⁶ ἀκόμη τάσσει ὁ πατέρας {σ}τοῦ γαπροῦ τοῦ Τζούνη |²⁷ τὸ ὑποστατικὸν
 κατὰ πὼς εὐρίσκεται μετὰ |²⁸ τὸ νὰ δίνῃ τοῦ πατέρα του τὸν ἐμισὸν καρ²⁹πὸν καὶ
 ἀποθανότος {σ}του νὰ εἶναι τοῦ νιοῦ |³⁰ μου τοῦ Κώστα ἀκόμη ἀφίνω του τὸ
 |³¹ κηπάρι τοῦ Ἀγίου Βλασίου ἀποθανό³²τος {σ}μου, ἡγου ἅ γένη παπ(ᾶς), νὰ μὲ
 ἐμνημονεύῃ, |³³ καὶ ὄγοιον μου παιδὶ τὸν ἀνοχλήσῃ τί³⁴ποτα, νὰ ἔχῃ τὴν κατάρα
 μου. |³⁵ Ἀκόμη τάσσει ἡ πεθερὰ τῆς νύφης διὰ ἐπα³⁶τίκιν τοῦ Πλήρη τὸ ἐπροστινὸν

τὸ ἔν πλησίον |³⁷ ὁ Ἰω(άννης) Χαρκιᾶ. Ἀκόμη ὄγοιον πρᾶμμα θελήσῃ ὁ γαπρὸς
|³⁸ νὰ πάρῃ γῆ ἀπέλι <γῆ> καὶ χωράφιν, νὰ τὸ παίρῃ σύδειρον.

|³⁹ Μάρτυρες Κώστας Χαμάτης καὶ Στέφανος |⁴⁰ Ραδοφίλης καὶ Γεώργης Κου-
λοπῆς τοῦ Ἰω(άννου) |⁴¹ καὶ Νικόλας Φιλιμάτης καὶ Νικόλας Ἀ|⁴² λύκαστος καὶ
ἔτεροι. Ἀκόμη λέγει ὁ αὐτὸς πεθερὸς |⁴³ τὸ πὼς ὅτι ἀπὸ τὰ παιδιά μου ὄγοιον δὲν
ἔχει τὴν ἔννοια |⁴⁴ μου, νὰ εἶναι ἐξωμέτοχος ἀπὸ τὰ γεροθρόφια μου, |⁴⁵ ἥγου ἀπὸ
τοῦ Βασίλῃ τὸ ἀπέλιν καὶ τοῦ Γεράκου τὸ χωρά|⁴⁶ φιν καὶ τοῦ Ἀλωνιοῦ. —

+ Μηνὶ Δικεβρίῳ - ις - ἔτος αχζ'.

24. ἄλλονοῦ. 32. ᾱ = ἄν. 38. γῆ = ἦ. 40. Ἰσως Ροδοφύλλης.

9

Προικοσύμφωνον τῆς 2 Ἀπριλίου 1608. — Ἐκ Κώδικος τῶν ἐτῶν 1601—1616 τοῦ
χωρίου τῆς Χίου Βέσσας τοῦ νοταρίου Νικήτα Δεμεστίχου. [Βιβλιοθήκη Γεωργίου Ἰ.
Ζολώτα, Ἀθῆναι].

Ὁλόκληρον τὸ ἔγγραφον εἶναι γεγραμμένον διὰ τῆς χειρὸς τοῦ νοταρίου καὶ ἄνευ
τονισμοῦ.

+ Θετόκη Βακᾶ.

|¹ + Κ(ύρι)ε Ἰ(ησοῦ) Χ(ριστ)ὲ ὁ Θεὸς, ἐλέησον ἡμᾶς ἀμὴν καὶ τὸ παρὸν
|² συνάλλαγμα ἐλόγησον. Σίδερος Παχνοῦς ἔχον ἑσᾶ πόρην ὀνόματι Μαρίαν ἐννόμο-
τη |³ οὔσα τῇ ἡλικίᾳ καὶ χρόνῳ |⁴ μετρίαν οὐ (εἶσε) ἀπὸ τὸν νῦν αὐτοῦ Νι-
κόλα |⁵ Βακᾶ ὀνόματι Θετόκην, ὥς ὁρίζου εἰς θεοὺ καὶ ἱεροὺ τοῦ |⁶ μοι καὶ τοῦ Χριστοῦ
ἡμῶν ὑποτύπωσις. Ἐν πρώτοις μὲν |⁷ δίνει ὁ αὐτὸς πεθερὸς καὶ ἡ συμβία αὐτοῦ πρὸς
τὸν |⁸ γαπρὸν αὐτοῦ καὶ τὴν νύφην διὰ προτιμίας ὄργου |⁹ ες - ιγ - ἥγου κρατίζει ὁ αὐτὸς
πεθερὸς καὶ ἡ συμβία |¹⁰ αὐτοῦ τοῦ Πεπανοῦ τὸ πρᾶμμα διὰ γεροθρόφι, |¹¹ καὶ ἀπὲ
τ' ἀπομείνοτά μας πρᾶμματα νὰ πάρῃ |¹² τῆς Πετροῦς τὸ χωράφιν κατὰ πὼς εὐρί-
σκεται ἂ |¹³ κόμη νὰ πάρῃ καὶ τῆς Ἐλάτας τὸ ἔχω ἀλλαγωγὴν |¹⁴ μὲ Κώσταν Ποῦλον,
καὶ ὅσον λείπει τῆς ἀπὸ ἂ |¹⁵ πιά, νὰ τὰ παίρῃ εἰς τὸν Ἀμηνάκην Ἀκόμη |¹⁶ τάσσει του
καὶ σπίνιν τὸ ἔχον πλησίον Νικό|¹⁷ λα Πασαγᾶ τάσσει του καὶ διὰ προκιν (ὑπέρπυρον)
ἀσημοῦ, χρουσαφιοῦ καὶ ἐτέρων ὑφασμά|¹⁸ των τάσσει του καὶ βούδι τὸ ἐμισόν,
ἥγου ἀπὸ τὸ |¹⁹ μικρόν Ἀκόμη τάσσει του δὲ καὶ νὰ διαλέξῃ κουτον |²⁰ ράδε κ(αὶ) μίαν
ἐλαίαν καὶ μίαν συκαμνιάν, |²¹ τὰ ἔχω εἰς {σ}τὸν Ἀμμωτὸν μέσα εἰς {σ}τοῦ παπ(ᾶ)
Ἰω(άννου) |²² τάσσει του πίθον ἓνα, νὰ τὸν διαλέξῃ, μέτρων ις |²³ καὶ ἀπὲ τ' ἀπο-
μείνοτά μου πρᾶμματα |²⁴ νὰ μὴν ἔχῃ νὰ πάρῃ ἀδελφομοῖριν. Ἀκό|²⁵ μη χαρίζει τοῦ
γαπροῦ ὁ γυναικάδελφός {σ}τον |²⁶ ὁ Μιχάλης μίαν μέλισσα. |²⁷ Μηνὶ Ἀπριλίῳ - β -
ἡμέρᾳ Κυριακῇ, |²⁸ (ῶρα) {ι}θ - ἔτος αχῆ'. Μάρτυρες Γεώ|²⁹ ργης Καπανάρης
καὶ Μιχάλης τοῦ Διά|³⁰ κου καὶ Γεώργης Βακᾶς ἀπὸ τὴν Ἐ|³¹ λάτα καὶ Γεώργης
Φιλιμάτης |³² τοῦ Νιαμονίτη καὶ ἔτεροι.

|³³ + Ἐγινε τὸ παρὸν γράμμα διὰ |³⁴ χειρὸς ἡμῶν ρηκητα δεμε|³⁵ στηχον καὶ
νοταρην.

10

Προικοσύμφωνον τῆς 16 Μαΐου 1608.—Ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1601—1616 τοῦ χωρίου τῆς Χίου Βέσσας τοῦ νοταρίου Νικήτα Δεμεστίχου. [Βιβλιοθήκη Γεωργίου Ἰ. Ζολώτα, Ἀθῆναι].

Ὁλόκληρον τὸ ἔγγραφον εἶναι γεγραμμένον διὰ τῆς χειρὸς τοῦ νοταρίου καὶ ἄνευ τονισμοῦ.

+ Γεώργη Χαρκιά.

|¹+ K(ύρι)ε Ἰ(ησο)ῦ Χ(ριστ)ὲ ὁ Θεός, ἐλέησον ἡμᾶς ἀμὴν καὶ τὸ πα|²ρὸν συνάλλαγμα ἐλόγησον. Νιαμονίτος Γορ|³δάτος ἀπὸ τὴν Βέσσα ἔχουσα κόρην ὀνόμα|⁴τι Εἰρήνην ἔννομο οὖσα τῇ ἡλικίᾳ καὶ χρόνων |⁵μετρίων σύζεξον αὐτὴν μετὰ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μι|⁶χάλη Χαρκιά ἀπὸ τὴν Ἑλάταν ὀνόματι |⁷Γεώργην, ὥς ὀρίζουν οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ νόμοι |⁸καὶ τοῦ Χριστοῦ ἡμῶν ὑποτύποις. Ἐν πρώτοις |⁹μὲν δίνει ὁ αὐτὸς πεθερὸς πρὸς (σ)τὸν γαμρὸν |¹⁰αὐτοῦ καὶ τὴν νύφην διὰ προτιμὲς ὀργυνιὲς ις' νὰ |¹¹τὲς διαλέξῃ, φυλάττοια τὰ γεροθρόφια |¹²τῶν Προσκεφιλεῶν τὸ χωράφι κατὰ πὼς εὐρί|¹³σκεται μὲ τ' ἀμπέλιν καὶ τοῦ Πηρηνακάτου (sic) |¹⁴κατὰ πὼς εὐρίσκεται καὶ ἀπὲ τ' ἀπομείνοιά μου |¹⁵πράγματα καὶ πάση ἀδελφικῇ μερίδα, |¹⁶φυλάττοια τὰ γεροθρόφια τάσσει του |¹⁷σπίτιν τὸ ἔχει ἀπὸ τοῦ πάριμα του, ἤγον |¹⁸τὰ ἀνώγεια πάνω καὶ κάτω κατὰ πὼς |¹⁹εὐρίσκεται φυλάττοια τὲς Γραιῶς τὸ σπῖτιν |²⁰μὲ τὴν ἀνάπαιψι του μετὰ τὸ νὰ τὸ |²¹πορεύονται οἱ γέροντες ἕως ἐφ' ὅρου τὰ |²²ζωῆς (σ)των, καὶ ἐδημοῦτος (σ)των νὰ εἶναι |²³τοῦ γαμροῦ τάσσει του προῦκί του |²⁴ἀσημιοῦ, χρουσαφιοῦ καὶ ἐτέροις τὰ φασμάτων τάσσει του καὶ δέτρα - ε - ἀ |²⁶πὸ καθὰ λογῆς τὸ ἔνα τάσσει του καὶ |²⁷βούδιν ἐμισόν τάσσει του πίθον ἔ |²⁸να, νὰ τὸ διαλέξῃ τάσσει του διὰ ἐπα |²⁹τίκιν τοῦ Βληχοῦ τὸ κηπάρι.

|³⁰Μάρτυρες ἐπὶ τούτῳ Ἰω(άννης) Στάκαρης καὶ Νικό |³¹λας Βακᾶς καὶ Μιχάλης Τακᾶς καὶ Γε |³²ώργης Τακᾶς, Μιχάλης Κορζτὸς καὶ ἔ |³³τεροι. Μηνὶ Μαΐῳ - ις -, (ῶρα) - θ, ἔτος |³⁴αχῆ. Ἐγινε τὸ παρὸν γράμμα |³⁵διὰ χειρὸς ἡμῶν νικιτα δεμεστηχον |³⁶καὶ νοταρίου.—

12. Προσκεφαλεῶν. 17. <μ>πάρμ<π>α.

11

Προικοσύμφωνον τῆς 4 Ἰουνίου 1608. — Ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1601 — 1616 τοῦ χωρίου τῆς Χίου Βέσσας τοῦ νοταρίου Νικήτα Δεμεστίχου. [Βιβλιοθήκη Γεωργίου Ἰ. Ζολώτα, Ἀθῆναι].

Ὁλόκληρον τὸ ἔγγραφον εἶναι γεγραμμένον διὰ τῆς χειρὸς τοῦ νοταρίου καὶ ἄνευ τονισμοῦ.

+ Μιχάλη Φιλιμάτη.

|¹+ Μηνὶ Ἰουνίῳ - δ.

|²+ K(ύρι)ε Ἰ(ησο)ῦ Χ(ριστ)ὲ ὁ Θεός, ἐλέησον ἡμᾶς ἀμὴν καὶ |³τὸ παρὸν συνάλλαγμα ἐλόγησον. Νικόλας |⁴Δροσινὸς ἔχουσα κόρην ὀνόματι Μαροῦσα |⁵ἐν-

νομο οὕσα τῇ ἡλικίᾳ καὶ χρόνων με⁶τρίων σύζεξον αὐτὴν μετὰ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ⁷Ἰω-
(άννη) Φιλιμάτη ὀνόματι Μιχάλην νό⁸μιμον ἄδρα καὶ καθολικόν, ὥς ὀρί⁹ζου οἱ
θεῖοι καὶ ἱεροὶ νόμοι καὶ τοῦ Χρι¹⁰στοῦ ἡμῶν ὑποτύπωσις. Ἐ^ν πρώτοις μὲν
¹¹δίνει ὁ αὐτὸς πεθερὸς καὶ ἡ συμβία ¹²αὐτοῦ πρὸς τὸν γαυρὸν αὐτοῦ καὶ τὴν ¹³νύ-
μφην διὰ προτιμὲς ὀργυιές - η - ¹⁴καὶ μισή· τάσσου του καὶ σπίν, ἡγου τὸ αὐ¹⁵νῶγιν
ἀπάνω καὶ κάτω κατὰ πῶς ¹⁶εὐρίσκεται, μετὰ τὴν αὐτὴν κατὰ πῶς ¹⁷εἰ μοιρασμένη,
μετὰ τὸ νὰ εἶναι οἱ γέρο¹⁸τες εἰς (σ)τὸ κάτω τρεῖς χρόνους καὶ ἀπ' ἐ¹⁹κεῖ νὰ εἶναι
τοῦ αὐτοῦ γαυροῦ· τάσσει του ²⁰καὶ διὰ προυκὶν ρούχα τὰ ἔχει, φον²¹σιάνια - β -
γυαλιστὸν καὶ ἄπρο· τάσσει καὶ πὰ²²πλωμα - α - τάσσει του κούπα τὴν ἔχει - ζω²³νάριν
τὸ ἔχει, βέργες τὲς ἔχει ἀσημέ²⁴νες, βουκιχίτην ἔχει, δακτυλίδια - γ - μα²⁵νίκι ἦτα
ἔχει, ματήλι κεντητὸν - α - ²⁶ἀκόμη καὶ ἄλλο μετὰ τὲς ἄκρες· ἀκόμη ²⁷νὰ πάρη
ἄλλα τέσσερα τάσσει του καὶ τὸ ²⁸ἓνα τέρι τοῦ βουδιού· τάσσει του καὶ πίνον
²⁹ἓνα ἀπὸ τὰ ἔχει, νὰ τὸ διαλέξῃ· τάσσει του ³⁰δέτρα - ε - νὰ τὰ διαλέξῃ ἀπὸ καθὰ
³¹λογῆς ἓνα· μετὰ τὸ νὰ διαλέξῃ ὁ γαυρὸς ³²τὲς προτιμὲς ὅπου θέλει, φυλάσσοντα
³³τὰ γεροθρόφια τὰ κρατίζου οἱ γέρον³⁴τες, ἡγου τὰ Καμιναρὰ καὶ τοῦ Καναπλῆ·
³⁵ἀκόμη κρατίζει καὶ ἡ πεθερά του ³⁶τοῦ Βιηχού· τὸ κηπάριν· ἀκόμη ³⁷καὶ τῆς
Πειροῦς τὰ κρατίζει ἡ ³⁸πεθερά του· καὶ ἡ δὲ τὸ ὅσπου τὰ ³⁹τέσσερα κομμάτι(α)
ἀπὸ ὅπου νὰ ⁴⁰πάρη, ὅσον λειπῇ, νὰ τὸ παίρῃ μέσα ⁴¹εἰς (σ)τὸ γεροθρόφι
τῆς πεθ(ερά)ς του· καὶ ⁴²ἀπὸ τ' ἀπομείνοτά μου πράγματα, ⁴³ἡμερὰ καὶ ἄγρια
δέτρα νὰ παίρῃ αὐ⁴⁴δελφικὴν μερίδα· καὶ περὶ τὰ πρῶ⁴⁵ματα ὅπου ἔχει δο^νλω-
μένα ὁπότε ⁴⁶εὐλογήθηκε δὲ τὰ (ε)χει ἀδο^νλωτά, νὰ ⁴⁷ἔχῃ νὰ παίρῃ μέσα εἰς
(σ)τὰ γεροθρό⁴⁸φια. Καὶ οὗτοι εἶναι σιασμένοι καὶ ὥμοσαν ⁴⁹εἰς (σ)τὲς ἀγίας
(σ)τοῦ Θεοῦ Γραφὰς νὰ ἔχου ⁵⁰τὸ στέργον καὶ βέβαιον. Μάρτυρες Θωμᾶς ⁵¹Κου-
λουπῆς τοῦ Θετόκη καὶ Βασίλης Παχνοῦς ⁵²τοῦ Σιδέρον καὶ Ἰω(άννης) Γορδᾶτος
τοῦ Κώστα καὶ ⁵³Ἰω(άννης) Λούρας ἀπὸ Μεσιτὰ καὶ Ἰωάννης τοῦ Στεφα⁵⁴νούλου
καὶ ἔ(τε)ροι. Ἔτος αχῆ· Ἐγινε ⁵⁵τὸ παρὸν γράμμα διὰ χειρὸς ἡμῶν νηκιτα
⁵⁶δεμεστιχοῦ καὶ νοταρηου.—

25. ἦτα=ὄσα. 28. Πιθανώτερον τε(τά)ρι. Ἐάν δὲ τέρι, προέρχεται ἐκ τοῦ terzo.

12

Προικοσύμφωνον τῆς 8 Ἰουνίου 1608. — Ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1601 — 1616
τοῦ χωρίου τῆς Χίου Βέσσας τοῦ νοταρίου Νικήτα Δεμεστίχου. [Βιβλιοθήκη Γεωρ-
γίου Ἰ. Ζολώτα, Ἀθῆναι].

Ὁλόκληρον τὸ ἔγγραφον εἶναι γεγραμμένον διὰ τῆς χειρὸς τοῦ νοταρίου καὶ ἄνευ
τονισμοῦ.

+ Νικόλα Φιλιμάτη.—

¹+ Κ(ύρι)ε Ἰ(ησο)ῦ Χ(ριστ)ὲ ὁ Θεός, ἐλέησον ἡμᾶς ἀμήν καὶ τὸ παρὸν
συνά²λλαγμα ἐλόγησον. Χήρα Ἀννα τοῦ ἐκείνου Ἰω(άννου) Φρενόμου ³ἔχουσα

κόρην ὀνόματι Καλὴν ἔννομο οὖσα τῇ ἡλικίᾳ, |⁴ καὶ χρόνων μετρίων σύζευξον αὐτὴν μετὰ τὸν υἱὸν αὐτοῦ |⁵ Κώστα Φιλιμάτη ὀνόματι Νικόλαν, ὡς ὀρίζουν οἱ θεῖ⁶οι καὶ ἱεροὶ νόμοι καὶ τοῦ Χριστοῦ ἡμῶν ὑποτύπωσις. |⁷ Ἐν πρώτοις {σ}μὲν δίνει δ' αὐτὴν πεθερὰ καὶ ὁ υἱὸς αὐ⁸τοῦ Στέφανος πρὸς {σ}τὸν γαμπρὸν αὐτοῦ καὶ τὴν νύφη |⁹ διὰ προτιμὲς ὀργυιᾶς - ιβ - νὰ τὲς διαλέξῃ ὁ γα¹⁰πρός, φυλάττοτα τὰ γε<ρο>θρόφια, ἡγού τοῦ Ἀπελοκηπίου |¹¹ κατὰ πὼς εὐρίσκεται καὶ τοῦ Γεράκου τὸ ἓνα κομμά¹²τι, τὸ ἐν πλησίον Γεώργη Καπανάρη ἀκόμη καὶ τὴν |¹³ ἀγορὰν τὴν ἔχει ὁ Στέφανος εἰς {σ}τὸν Καμιναρᾶν, |¹⁴ νὰ μὴν ἔχῃ νὰ κάμῃ ὁ γαμπρός καὶ ἀπὸ τ' ἀπομείνο¹⁵τά μου πράγματα, ἡμερὰ καὶ ἄγρια, νὰ ἔχῃ ἀδελφικὴν |¹⁶ μερίδαν τάσσει του καὶ δέτρα - ε - νὰ τὰ διαλέξῃ ἀπὲ κα¹⁷θὰ λογῆς ἓνα ἀκόμη τάσσει του σπῖτι τὸ προυκισιμόν |¹⁸ της, τὸ ἐν πλησίον Κυριάκο<ν> Κρόκου κατὰ πὼς εὐρί¹⁹σκεται ἀπάνω καὶ κάτω, μετὰ τὸ νὰ πορεύεται ἡ πεθε²⁰ρά του ἀπὸ κάτω ἕως ὅπου νὰ ζῇ, καὶ ἐδημοῦτος της, νὰ εἴ²¹ναι τοῦ αἰουνοῦ γαμπροῦ τάσσει του καὶ διὰ προυκὶν (πέρπυρα) - τ - |²² ἀσημιῶν, χρουσαφιοῦ καὶ ἐτέρων {ν}ὑφασμάτων. |²³ τάσσει του καὶ πύθον ἓνα, νὰ τὸ διαλέξῃ <ἀ>πὸ τὰ |²⁴ ἔχει τάσσει του καὶ τὸ ἓνα τετάρτι τοῦ βουδιοῦ ἀκόμη λέ²⁵γει ἡ πεθερὰ τοῦ γαμπροῦ καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Στέφα²⁶ρος τὸ πὼς αὐτὴ δὲ δίνῃ στὸν νὰ κάμουν τὸ προυκὶν, νὰ πα²⁷ρῃ τόσην γῆν καλὴν. Καὶ οὗτοι εἶναι σιασμένοι καὶ ὡ²⁸σαν εἰς ἁγίαν ἀνάστασιν τοῦ Θεοῦ Γραφᾶς νὰ ἔχουν ²⁹τὸ σιᾶρον καὶ βέβαιον. — Μηνὶ Ἰουνίῳ - η - ἔτος αχῆ. —

|³⁰ Μάρτυρες Μιχάλης τοῦ Διάκου καὶ Μιχάλης Κουλου³¹ πῆς τοῦ Γεώργη καὶ Γεώργη Φιλιμάτης τοῦ Νιαμο³² νίτη καὶ Βασίλης Παχνοῦς τοῦ Σιδέρου καὶ Νικολῆς Δρο³³ σινὸς τοῦ Μιχάλη. Ἐγινε τὸ παρὸν γράμμα διὰ χει³⁴ρὸς ἡμῶν νηκίτα δεμεστηχον καὶ νοταρηον. —

10. Ἀ<μ>πελοκηπίου.

13

Προικοσύμφωνον τῆς 12 Δεκεμβρίου 1608. — Ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1601 1616 τοῦ χωρίου τῆς Χίου Βέσσας τοῦ νοταρίου Νικήτα Δεμεστήχου. [Βιβλιοθήκη Γεωργίου Ἰ. Ζολώτα, Ἀθῆναι].

Ὁλόκληρον τὸ ἔγγραφον εἶναι γεγραμμένον διὰ τῆς χειρὸς τοῦ νοταρίου καὶ ἄνευ τονισμοῦ.

+ Γεώργη Βετούρα. —

|¹+ Κ(ύρι)ε Ἰ(ησο)ῦ Χ(ριστὲ) ὁ Θεός, ἐλέησον ἡμᾶς ἀμήν καὶ τὸ πα²ρὸν συνάλλαγμα ἐλόγησον. Θετόκης Βακᾶς ἔ³χουσα κόρην ὀνόματι Καλὴν ἔννομο οὖσα ἡλι⁴κία, χρόνων μετρίων, σύζευξον αὐτὴν μετὰ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κώστα Βετούρα ὀνόματι Γεώργη, ὡς ὀρίζουν |⁶ οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ νόμοι καὶ τοῦ Χριστοῦ ἡμῶν ὑποτύπω⁷σις. Ἐν πρώτοις μὲν δίνει ὁ <ἀ>τὸς πεθερός πρὸς {σ}τὸν γα⁸μπρὸν αὐτοῦ καὶ τὴν νύφην διὰ προτιμὲς ὀργυιᾶς - ιδ - |⁹ Ἀρχὴ εἰς {σ}τὸν Καλλιμᾶ τὸ<ν> χωράφιν καὶ

εἰς {σ}τὰ Σκαλιὰ |¹⁰ καὶ ἀπέλιν στ' Ἀφροδισίου καὶ εἰς {σ}τὰ Δημητρι(κ)ὰ |¹¹ τὸ ἀπέ-
λιν, καὶ ὅ,τι τοῦ λειπτῇ ἀπ' ἀπτά, νὰ τὰ παίρη εἰς |¹² {σ}τὴν ἁγίαν Εἰρήνην, καὶ ὅσον
ἀπομείνη εἰς {σ}τὴν ἁγί¹³αν Εἰρήνην, νὰ εἶναι τοῦ υἱοῦ μου τοῦ Γεώργη, καὶ ἃ λει-
πτῇ νὰ |¹⁴ τὸ πάρη εἰς {σ}τὴν Ἑλαίαν Πέτρα· ἀκόμη τάσσει του σπῖτιν, ἢ |¹⁵ γον τὸ
ἐν πλησίον Μιχαλάτου Μαύρου καὶ Ἰω(άννου) Μενία· |¹⁶ τάσσει του καὶ προυκὶν
(πέρπυρα) -τ- ἀσημιοῦ, χροουσαφιοῦ καὶ |¹⁷ ἐτέρων {ν}ύφασμάτων· τάσσει του δέτρα
-ε- νὰ τὰ διαλέ¹⁸ξη ὅγα πρὸς ἀπὸ τὰ ἔχει, ἀπὸ καθαὶ λογῆς -α- |¹⁹ κατὰ τὴν
τάξι τοῦ τόπου· τάσσει του πῖθον -α- νὰ τὸ δια²⁰λέξη ἀπὸ τὰ ἔχει καὶ ἀπὸ
τ' ἀπομείνοτά μου πράμμα |²¹ τα νὰ ἔχη τὸ ἀδελφομοῖρι του, φυλάττοια τὰ γερο-
|²² θρόφια τῆς Ἑλαίας Πέτρας, τὰ κρατίζω ἕως ἐφ' ὅρου |²³ τῆς ζωῆς {σ}μου· καὶ ἐδη-
μοῦτος μου νὰ εἶναι εἰς ὅλα τὰ |²⁴ παιδιὰ καὶ ὄγοιον μου παιδὶν δὲν ἔχει τὴν ἐν-
νοια |²⁵ μου, νὰ ἐγένῃ ἐξωμέτοχον ἀπὸ τὰ γεροθρόφια |²⁶ ἀκόμη κρατίζω τῆς
{σ}κόρης μου τῆς Σταματῆς εἰς {σ}τὸν Νε²⁷ρόμυλον -γ- ἡμῖσιν ὀργυιές. Ἀκόμη
τάσσει ὁ πεθερὸς |²⁸ τῆς νύφης διὰ ἐπατίκιν τοῦ ἁγίου Βλασίου καὶ τῆς |²⁹ Ἑλαίας
Πέτρας διὰ τὴν ψυχὴ μου· ἀκόμη ἀφίνω τῆς |³⁰ νύφης {σ}μου τῆς Μαρουδιᾶς τῆς
Βρουλεᾶς ὅσον ἐπέμεινε |³¹ ἀπὸ τὸν γαμπρὸν. Ἀκόμη λέγει ὁ πατέρας {σ}τοῦ γα-
|³² προῦ, τὸ πὼς ἀφίνει τοῦ Γεώργη καὶ τοῦ Ἰω(άννη) τοῦ Λακκαδα |³³ κιοῦ τὴν κά-
τοι σκάλαν, τὸ ἀπέλιν καὶ τὸ χωράφιν τὸ |³⁴ κάτω ἀκόμη νὰ ἔχη ὁ Γεώργης τὸ σπῖ-
τιν ὅπου |³⁵ τοῦ ἐφῆκεν ἢ / παρινά / του, τὸ ἐν πλησίον τοῦ Γκανᾶ καὶ |³⁶ τὴν ὁδὸν
ἀκόμη εἰς {σ}τὰ Πελαίδιν, ὅπου ἐγήρασεν, τοῦ |³⁷ Ἀκόρη καὶ τὴν ὁδὸν νὰ εἶναι τοῦ
Γεώργη· ἀκόμη νὰ ἔ³⁸χη ὁ Γεώργης τῆς ἁγίας Εἰρήνης {σ}τὸ ἀπέλιν ὅπου |³⁹ τοῦ
τὸ φῆκεν ἢ μάννα του διὰ ὀνόματος ψυχῆς {σ}της. |⁴⁰ Ἀκόμη δίνει ὁ πεθερὸς
{σ}του διὰ ἐπατίκιν στοῦ Σ⁴¹εβροπηγαδιοῦ ὅ,τι μερδικὸν ἔχει. Ἀκόμη τάζει ὁ πα-
|⁴² τέρας {σ}τοῦ Γεώργη καὶ τοῦ Ἰω(άννου) τῶν Καμίνω{ν} τὸ πρᾶμμα νὰ |⁴³ τὸ μοι-
ράσων, ἐπίσης καὶ νὰ ἔχων τὴν ἐννοια τῆς ἐκκλησίας· |⁴⁴ ἀκό{μη} λέγει ὁ πατέρας
{σ}τοῦ Γεώργη τὸ πὼς διὰ ὅ,τι τοῦ ἐ⁴⁵χάλασεν ἀπὸ τὸ βλησίδιν τῆς ἁγίας Εἰρήνης
καὶ ἔ⁴⁶δωκά το τῆς {σ}Καλῆς, τοῦ ἀφίνω τῆς {σ}Μηλεᾶς τὸ κηπά |⁴⁷ ριν κατὰ πὼς
εὐρίσκεται μὲ τὸν πατῶνα. <Ἀ>κό{μη} λέγει |⁴⁸ ὁ πεθερὸς {σ}τοῦ γαπροῦ τὸ πὼς
{σ}τὸν σιγουραρίζει |⁴⁹ ἀπάνω εἰς {σ}τὰ πράμματα ποὺ τοῦ ἔδωκα, ἦγον |⁵⁰ τῆς γυναι-
κας μου, καὶ ὅποτε θελήσων τὰ ἄλλα |⁵¹ παιδιὰ νὰ τὸν ἀνοχλήσων τίποτα, νὰ <ἔ>χη
νὰ παί⁵²ρη ὅγα πρὸς {σ}τὰ ἐδικά μου εἰς {σ}τὴν ἁγίαν Εἰρή⁵³νην καὶ εἰς {σ}τὴν
Μηλεάν. Καὶ οὕτω εἶναι σιασμένοι. Ἐν |⁵⁴ μηνὶ Δικεβρίου -ιβ- ἔτος αχῆ. Μάρ-
τυρες |⁵⁵ Θωμᾶς Κουλουπῆς τοῦ Θετόκη ἀπὸ τὴν Βέσσα καὶ |⁵⁶ Γιακουμῆς {σ}τοῦ
Γεώργη καὶ Μιχάλης Ρούφης καὶ |⁵⁷ Κώστας τοῦ Στεφανῆ καὶ Νικολῆς {σ}Τακᾶς.
Ἐγινε τὸ |⁵⁸ παρὸν γράμμα διὰ χειρὸς ἡμῶν νηκιτα δεμε |⁵⁹ στηχοῦ καὶ νοταρηον.

32-3. Λα(γ)καδακιοῦ. 37. Ἴσως Ἀκ(ερ)όρη.

14

Προικοσύμφωνον τῆς 27 Ἰανουαρίου 1612. — Ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1601 — 1616 τοῦ χωρίου τῆς Χίου Βέσσας τοῦ νοταρίου Νικήτα Δεμεστίχου. [Βιβλιοθήκη Γεωργίου Ἰ. Ζολώτα, Ἀθῆναι].

Ὁλόκληρον τὸ ἔγγραφον εἶναι γεγραμμένον διὰ τῆς χειρὸς τοῦ νοταρίου καὶ ἄνευ τονισμοῦ.

+ Γεώργη† Παχολᾶ†

|¹+ Κ(ύρι)ε Ἰ(ησο)ῦ Χ(ριστ)ὲ ὁ Θεός, ἐλέησον ἡμᾶς ἁμὴν |² καὶ τὸ παρὸν συνάλλαγμα εὐλόγησον. Γεώργης |³ Τηλίτης ἔχουσα κόρην ὀνόματι Καλὴν ἔννομο οὔσα τῇ ἡλικίᾳ |⁴ καὶ χρόνων μετρίων σύζευξον αὐτὴν μετὰ τὸν {ν}υῖον |⁵ ἀπτοῦ Ἰω(άννου) Κουλουπῆ ἀπὸ τὸν Ληθηλιμένα ὀνόματι |⁶ τι Γεώργην ὡς νόμιμον ἄδρα καὶ καθολικόν, ὡς |⁷ ὁρίζουν οἱ <θεῖοι καὶ ἱ>εροὶ νόμοι καὶ τοῦ Χριστοῦ ἡμῶν ὑποτύ-
πω |⁸ σις. Ἐν πρώτοις μὲν δίνει ὁ ἀπὸς πεθερὸς πρὸς {σ}τὸν γαπρὸν |⁹ ἀπτοῦ καὶ τὴν κόρην διὰ προτιμὲς καὶ πρου |¹⁰ κὴν γῆν καὶ δέτρα, ἀσήμια καὶ ροῦχα καὶ πᾶν ἔτε<ρα>, |¹¹ ὅσα ἐὰν καὶ μάρτυρα Θεοῦ ὅ, τι ἐπῆρεν ὁ ἀ |¹² πτὸς πεθερὸς ἀπὸ τῆς γυναίκας του, φυλάττωτα |¹³ τὸ σπίτιν, τὸ ἐπῆρεν ὁ ἀπὸς πεθερὸς ἀ<πὸ> |¹⁴ τῆς γυ-
ναίκας του καὶ δὲν ἠθέλησεν ὁ γαπρὸς |¹⁵ τὰ τὸ πάση, καὶ διὰ τὰ κεῖνο τῶν δίνει τοῦ Πύργου |¹⁶ κατὰ πὼς εὐρίσκεται μετὰ τὸ κατάστημα |¹⁷ ἀκόμη δίνει τῆς καὶ ζωνάρι τὸ
ἔκαμεν ὁ ἀ |¹⁸ πτὸς πεθερὸς καὶ δίνει τα τὰ ἀπὸ ὅσα |¹⁹ εἶναι γεγραμμένα ὁ <ἀ>πὸς πεθερὸς καὶ ὁ |²⁰ υῖος ἀπτοῦ Κώστα. Ἀκόμη τᾶσσει ὁ πεθερὸς |²¹ {σ}τῇ<ς> νύμφης του διὰ πατίκιν εἰς {σ}τὰ ὀπρὸς χω |²² ράφια πλησίον τοῦ Ζεβροῦ. —

|²³ Μηνὶ Ἰουναρίῳ - κζ - ἔτος αχιβ. —

|²⁴ Μάρτυρες ἐπὶ τούτῳ Θωμᾶς Κουλουπῆς ἀπὸ τῇ Βέσσα |²⁵ καὶ Νικολῆς Μαυροκαλὸς τοῦ Κώστα καὶ Στέφα |²⁶ νος Μα<ν>ροκαλὸς τοῦ Κώστα καὶ Μιχά-
λης |²⁷ τοῦ Θετόκη Ἀκαλλέρη. —

5. Ληθηλιμένα. 21. ὁ<μ>πρὸς.

15

Προικοσύμφωνον τῆς 30 Ἰανουαρίου 1613. — Ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1601 — 1616 τοῦ χωρίου τῆς Χίου Βέσσας τοῦ νοταρίου Νικήτα Δεμεστίχου. [Βιβλιοθήκη Γεωργίου Ἰ. Ζολώτα, Ἀθῆναι].

Ὁλόκληρον τὸ ἔγγραφον εἶναι γεγραμμένον διὰ τῆς χειρὸς τοῦ νοταρίου καὶ ἄνευ τονισμοῦ.

+ Γεώργη Παχνοῦ. —

|¹+ Μηνὶ Ἰουναρίῳ - λ - ἔτος αχιγ.

|²+ Κ(ύρι)ε Ἰ(ησο)ῦ Χ(ριστ)ὲ ὁ Θεός, ἐλέησον ἡμᾶς ἁμὴν καὶ |³ τὸ παρὸν συνάλλαγμα εὐλόγησον. Μιχάλης |⁴ Κουλουπῆς τοῦ Γεώργη ἔχουσα κόρην ὀνόματι |⁵ τι Μαρίαν ἔννομο οὔσα τῇ ἡλικίᾳ καὶ χρό |⁶ νω<ν> μετρίων σύζεξον αὐτὴν μετὰ τὸν
υῖον ἀ |⁷ τοῦ Σιδέρου Παχνοῦ ὀνόματι Γεώργην, |⁸ ὡς ὁρίζουν οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ νό-

οι καὶ τοῦ Χρι⁹στοῦ ἡμῶν ὑποτύπωσης. Ἐ^ν πρώτοις μὲν δίνει ὁ ἀ¹⁰πιὸς πεθε-
ρὸς {ἐν πρώτοις μὲν δίνει ὁ ἀπιὸς} |¹¹ πρὸς τὸν γαβρὸν ἀπιου καὶ τὴν νύ¹²φην ὅσα
καὶ ἐπῆρε ἀπὸ τῆς γυναίκα¹³ς του, ἥγον πρᾶμματα, σπίτια, ἀσήμια καὶ |¹⁴ ροῦχα
καὶ πᾶν ἕτερον· ἀκό^μη δίνει του καὶ δι¹⁵ὰ βόδιν ὅσον ἐν σύν μάρ[τυ]ρι Θε[οῦ]
ἐπῆρεν |¹⁶ ὁ πεθερὸς ἀπὸ τῆς γυναίκας του. Ἀκόμ^η δι¹⁷δει ὁ πεθερὸς τῆς
νύφης διὰ ἐπατίκι τῶν |¹⁸ Κραπίων τὸ ἐπατίκιν τὸ ἐπῆρεν ἐκεῖ¹⁹νος ἀπὸ τοῦ πεθε-
ροῦ του. Ἐγράφη καὶ ἐνε²⁰γνώστη εἰς {σ}τὸν οἶκον τοῦ γαβροῦ. Μάρτυ²¹ρες ἐπὶ
τούτου Ἰω(άννης) τοῦ Κώστα Γορδάτου |²² καὶ παπ(ᾶ)Γεώργης Λαπαρδᾶς |²³ καὶ
Μιχάλης τοῦ Διάκου καὶ Γεώργης |²⁴ Σκαρλᾶτος καὶ ἕτεροι.—
|²⁵ Νικόλα Στασινοῦ |²⁶ καὶ Θωμᾶς.

16

Προικοσύμφωνον τῆς 6 Ἰουλίου 1628.—Ἐξ ἀντιγράφου Κ. Κανελλάκη ἐκ
κώδικος τοῦ χωρίου τῆς Χίου Βέσσας ἢ τοῦ Ἀγίου Γεωργίου [Ἀκαδημία Ἀθηνῶν,
Ἀρχεῖον Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ (Ἀρχεῖα τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Φιλολογικοῦ Συλ-
λόγου, ἀριθ. 5216)].

+ Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κ(υρίου)ν ἀμήν. Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ὁ Θεός, ἐλέησον ἡμᾶς
ἀμήν καὶ τὸ παρὸν συνάλλαγμα Κύριε εὐλόγη· σ· α· Κύρ Νικήτας Δομεστίχος ἔχουσα
κῶδον ὀνόματι Κωνσταντίνῳ ἔννομος οὐσα τῇ ἡλικίᾳ καὶ χρόνῳ μετρίων βούκονται
συζευξαι αὐτὴν ἀνδρὶ νομίμῳ τε καὶ καθολικὸν τὸν εὐγενέστατον κύρ Γεώργιον τοῦ
ποτὲ Θετόκη Λαπαρδᾶ τὸν υἱὸν θείᾳ καὶ ἱερᾷ ἡμῶν τοῦ Χ(ριστο)ῦ ὑποτυπώσει καὶ 5
διαθέσει, ὅπως τὸ παρὰ τοῦ Θεοῦ πληρωθῇ θείον συνοικέσιον. Ἡ δὲ προῖξ ἦν
τάττει αὐτῆς καὶ δι' αὐτῆς πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς Γεώργιον ροῦχα τῆς στρωμνῆς
ὅσα ἔχει ἢ κοπέλλα κατὰ τὴν τάξιν τῶν νυφάδων. Ἐτι τάττει ἀκόμ^η ὀσπίτια,
πρᾶμματα, ἄγρια καὶ ἥμενα δένδρα καὶ πᾶν ἕτερον, ὅσα ἔχει καὶ δεσπόζει ὁ ἄνωθεν
Δομεστίχος νὰ τὰ ἔχῃ ἀπὸ τὴν σήμερον, φυλάττου τὰ γηροτροφία, ὅπου θέλει κρα- 10
τήσῃ ὁ πεθερὸς, ἥγον τὸ ὑποστατικὸν τῆς Λαμίδαινας καθὼς εὐρίσκεται καὶ ἕτε-
ρον ὑποστατικὸν εἰς τὰ Προσκεφάλια τὸ ἀμπέλι· ἔτι ἀκόμ^η κρατίζει τῶν Ἐρείκων
τὸ ἀμπέλι τὸ ἐμισὸν πλησίον τῆς Παναγίας τῆς Βέσσας· κρατίζει ἀκόμ^η ὁ πεθερὸς
τοῦ Ἀργυροῦ τὸ χωράφι τὸ γονικόν του· ἔτι κρατίζει τὸ ὀσπίτιον τῆς Πόρτας, τὰ 15
τὰ ὁποῖα νὰ τὰ ζουθροφᾶται ἕως ἐφ' ὅρου τῆς ζωῆς του, καὶ ἐκδημοῦντος του νὰ
εἶν τῆς θυγατρὸς του καὶ τοῦ γαβροῦ αὐτοῦ· ὁμοίως νὰ κάμνου καὶ τὸ μαστίχι
ἀνάμεσόν των καὶ παίρῃ τὸν καρπὸν τῶν δένδρων νὰ τὸν μοιράζουσιν τοῦ τρίτου, νὰ
πάρῃ ὁ γαβρὸς τὰ δύο καὶ ὁ πεθερὸς τὸ ἓνα. Εἴτα τάττει καὶ ἡ πεθερὰ τῆς νύφης
ἐπατίκι τὸ χωράφι εἰς τὸν ἅγιον Ἰω(άννη), ὀργυιὲς δύο στὸν Μελιᾶν πλησίον τῆς πα-
παδιᾶς. Ἀκόμ^η ὑπόσχεται ὁ πεθερὸς νὰ βοηθήσῃ τοῦ γαβροῦ εἰς τὴν παπαδικὴν 20
καὶ τὴν εὐχὴν αὐτῶν. Καὶ νὰ πάρῃ ὁ πεθερὸς τὰ τρία τὰ πιθόπουλα. Οὕτως εἶπαν

καὶ ἐσυμφώνησάν του πάντα εἰς πέναν δουκάτα χρυσᾶ πενήντα. Καὶ πάλιν τὸ παρὸν νὰ ἔχη τὸ στέργον καὶ βέβαιον. Ἐγράφη τὸ παρὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ (πεθεροῦ), 1628, μηνὶ Ἰούλιος 6, ἡμέρα Κυριακῇ, ὥρα 5'. Μάρτυρες.

25 + παπὰ Κῆρ νεαμονῆτις σέψης.

+ παπα κυρ μιχαλὶς κουντουρις

+ ο κυρ νομικος απο την καλαμοτην

+ κυρ στεφανος τρωτᾶς.

+ μονῆος μαβρόνις.

30 + κῶστας περηβοληάτις.

+ μιχαλὶς του ιω(άννου) χορδάτου καὶ ἕτεροι κληθέντες καὶ παρακληθέντες.

9. ἡμενα προφανῶς ἐκ παραδρομῆς ἀντὶ ἡμερα.

17

Προικοσύμφωνον τῆς 9 Νοεμβρίου 1628.—Ἐξ ἀντιγράφου Κ. Κανελλάκη ἐκ Κώδικος τοῦ χωρίου τῆς Χίου Βέσπας ἢ τοῦ Ἀγίου Γεωργίου. [Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, Ἀρχεῖον Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ. Ἀρχεῖα τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Φιλολογικοῦ Συλλόγου, ἀριθ. 5216.]

+ Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κ(υρίου) Ἀμήν. Κ(υριε) Ἰ(ησο)ῦ Χ(ριστ)οῦ ὁ Θε(ός), ἐλέησον ἡμᾶς Ἀμήν καὶ τὸ παρὸν ἀνάλλαγμα, Κ(υριε, εὐλόγησον) Κ(υρ) Γεώργη τοῦ ποτὲ Κώστα [Κουλου]ποῦ ἔχων ἀδελφὴν ὀνόματι Σγούραινα ἔννομος οὖσα τῇ ἡλικίᾳ καὶ χρόνων μετρίων βούλονται συζευξαι αὐτὴν ἀνδρὶ νομίμῳ τε καὶ καθολικῷ τὸν Σέργη τοῦ Μιχάλη [Κουτή]φαρη τὸν υἱὸν θείᾳ ἐκκλησιαστικῇ ἡμῶν διαθέσει καὶ ὑποτυπώσει, 5 ὅπως τὸ παρὰ τοῦ Θεοῦ πληρωθὲν θεῖον συνοικέσιον, τὴν ὁποίαν συνέζευξιν τὴν κάμνει μετὰ συμβουλῆς καὶ θελήσεως τῶν ἀδελφιῶν του καὶ ἀπομένει καὶ ἐγγυητὴς ὁ εἰρημένος Γεώργη παρὼν καὶ στέργων, ὅπως τὰ ὅσα γράφουσιν καὶ τάττουσιν, ἔχωσιν τὸ κῦρος καὶ βέβαιον καὶ ἀμετάτρεπτον εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα. Ἡ δὲ προίξ, 10 ἦν τάττει πρὸς τὸν ἄνωθεν Γεώργη διὰ πρόσωπον τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Σγούραινας οὐργυιές — 16 — νὰ τὰς διαλέξῃ εἰς παρίδον ὅπου μετρήσῃ, νὰ τὸ πάρη ἀποβολή, φυλάττοντας τὸ ὑποστατικόν, ὅπου ἔχει ἐν τῇ θέσει τῶν Λουριῶν καὶ τὸ ἀμπέλι τῆς Ποταμιᾶς τὸ κρατίζει, νὰ μὴ ἔχη νὰ γυρέψῃ ἢ ἄνωθεν Σγούραινα σπῖτι τὸ ἔχουν ἀπὸ τὸν πατέρα των, καθὼς εὐρίσκεται μὲ τὸν καριότη (sic) τὸ ἀπάνω φυλάττοντα 15 τὸ κάτω.

Στρῶμαν ἕναν· σεντόνια δύο· μαξελλάρια δύο· πάπλωμαν ἕναν· φουστάνια τρία, τὰ δύο μαῦρα μπουκασιὰ καὶ τὸ ἕνα ἄσπρον· κούπαν μίαν ἀργυρὴν· ζωνάρι ἕναν· βόκλα μίαν· βεργέτιες δύο· μαντήλια δύο· μὲ τὲς ἄκριες· λινὰ μαντήλια εὐτά· πούστους δύο, νὰ τοὺς διαλέξῃ ἀπὲ ὅσους ἔχουν σιὸ ὁσπῖτιν των· ποκάμισα ὅσα ἔχει, καὶ ἦτι 20 ἄλλα ροῦχα ἔχει καὶ παίρνει νὰ εἶν ἐδικὰ τῆς· ἑνδεκα πύθους μέτρων — 26 — νὰ τοὺς

διαλέξη, καὶ τὸ ἐργαστήρι ὅπου φαίνει, καθὼς εὐρίσκεται δέντρα ἔξι, νὰ τὰ διαλέξη. ἀπὸ κάθε λογῆς ἓνα κατὰ τὴν τάξιν, καὶ ἀπὸ τὸ βούδιον τὸ ἓνα τειάρι. Καὶ ἀπομένει χρεωφειλέτης ὁ ἄνωθεν Σέργης καὶ ἡ Σγούραινα νὰ κάμνη τοῦ Γεώργη μαστίχι πεντάρια δύο καὶ νὰ τὰ δώνη τοῦ Γεώργη [κατ' ἔ]τος. Εἶπον, ἐσυφώνησαν καὶ ὤμοσαν εἰς τοῦ Θεοῦ τὰς ἀγίας Γραφὰς τοῦ φυλάξαι ὡς ἄνωθεν εἰς πέναν δονκάτα πεντήκοντα καὶ εἰς ἀφορισμὸν τοῦ Ἀρχιερέως ἡμῶν. Ἐγράφη καὶ ἀνεγνώσθη εἰς τὴν Β[έσ-
σα]ν εἰς τὸν οἶκον τοῦ γαμβροῦ, ἡμέρᾳ Σαββάτῳ, ὥρᾳ 9, μηνὶ Νοεβρίῳ—1628.
Μάρτυρες.

25

παπα κὺρ σιδερος
κὺρ γεοργις [.....]τος
κὺρ μυχαλις τοῦ[.....]ν

30

11. Ἀποβολή = μὲ τὴν σειράν (καλὴν καὶ κακὴν γῆν) (Σημ. Κ. Κανελλάκη). 14. Καριώτη?

18

Προικοσύμφωνον τῆς 20 Ὀκτωβρίου 1672.—Ἐξ ἀντιγράφου Κ. Κανελλάκη ἐκ κώδικος τοῦ χωρίου τῆς Χίου Μέσα Διδύμας. [Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, Ἀρχεῖον Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ (Ἀρχεῖα τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Φιλολογικοῦ Συλλόγου. ἀριθ. 6670)].

+ Κύ(ριε) Ἰ(ησο)ῦ Χ(ριστ)ὲ ὁ Θε(ὸς) ἡμῶν, ἐλέησον ἡμᾶς ἀμὴν καὶ τὸ παρὸν συνάλλαγμα εὐλόγησον. Μιχαὴλ ἱερεὺς ὁ κατὰ κόσμον Βασιανὸς καὶ ἡ πρεσβυτέρα αὐτοῦ Μαρία ἔχοντες θυγατέρα ὀνόματι Ἀγγερού ἐννομον τῇ ἡλικίᾳ συνέζευξαν αὐτῇ νομίμῳ καὶ καθολικῷ ἀνδρὶ μετὰ τὸν υἱοθετὸν τοῦ κὺρ Μιχαὴλ Ψιλιαράκη ὀνόματι Ἰω(άννην), θεία καὶ ἱερὰ καὶ ἐκκλησιαστικὴ ἐπόθεσις καὶ διάθεσις. Ἡ προίξ, ἦν τάττει ὁ ἄνωθεν παπᾶ κὺρ Μιχαὴλ καὶ ἡ πρεσβυτέρα αὐτοῦ εἰς ὄνομα καὶ εἰς πρόσωπον τῆς θυγατρὸς αὐτῶν Ἀγγερούς. Τάττουν τῆς διὰ προικίον ἀσῆμι, χρυσάφι, ροῦχα καὶ ἐτέρων ὑφασμάτων τιμήματος ὑπέρπυρα χιλιάδες δύο. Τάττουν τῆς καὶ τὸ ὀσπίτιν τὸ κάτω πλησίον Νικολῆς Ρυάκιν μὲ τὸ μαγαζὶν καὶ τὴν πλησίον τοῦ μαγαζιοῦ βόταν καὶ τὴν ἄλλην βόταν πλησίον τοῦ μαγαζιοῦ καὶ τοῦ Βότζου. Ἐτι καὶ τὸ βοτάκιν τὸ ἀπάνω τὸ πλησίον τοῦ ὀσπιτίου τοῦ κάτω μὲ τὸ πουντάκιν καὶ νὰ φράξη ὁ παπᾶ τὴν πόρτα τῆς μέσα βότας, νὰ ἀνοίξη ἄλλην ἀπὲ τὸ μέρος του καὶ κρατίζει καὶ τὸν μεγάλον φοῦρνον ποὺ εἶναι εἰς τοῦ Ρυακίου νὰ ἀνοίξη στόμαν ἀπὸ μέσα ἀπὲ τὴν βόταν του. Ἐτι τῆς τάττουν τὸ ὑποστατικὸν τοῦ Καμπίου πλησίον τοῦ παπᾶ Ἀντώνη Βαγινοῦ καὶ παπᾶ Νικολῇ Σκαθῇ. Ἐτι τῆς τάττουν καὶ εἰς τὸν Καμάριν ὀργυιὰν μίαν πλησίον Κωνσταντῇ Παντελακίου. Ἐτι τῆς τάττουν καὶ εἰς τὸ Καλὸν Νερὸ σκάλες δύο πλησίον τοῦ παπᾶ Ἀντώνη καὶ τοῦ ποταμοῦ. Ἐτι τῆς τάττουν καὶ εἰς τὰ Χάλαντρα ὅσον μερίδιον ἔχει ἐκεῖ, πλησίον Ἰω(άννη) Γιαννακούδη καὶ παπᾶ Νικολῇ Βαγινοῦ καὶ αὐτὸ σύνδενδρον. Ἐτι καὶ εἰς τοὺς Μαυρομμάτες τὸ ὑποστατικὸν ὅσον καὶ εἰσὶν σύνδενδρον πλησίον τοῦ παπᾶ Ἀντώνη τοῦ ἀδελ.

5

10

15

20

φοῦ του καὶ τοῦ παιδιοῦ τοῦ ποτὲ Μιχάλη Βαλανάκη. "Ετι καὶ εἰς τὴν Καλαθοῦν
 ὅσον καὶ εἰσὶν πλησίον τοῦ Σταμάτη Πουλάκη καὶ τῆς ὁδοῦ. "Ετι καὶ εἰς τὸν Κουκκί-
 ζον τὸ ἀξανεμικὸν μέρος πλησίον Ἰω(άννη) Γιαμονιτάκη καὶ τοῦ εἰρημένου παπᾶ
 Μιχαλίου· ἀκόμη εἰς τὸν Κοκκίζον τὸ ἀμπέλιν τό ἐμισὸν τὸ νοτινὸν μέρος, τὸ δὲ
 25 ἕτερον ἐμισὸν τὸ κρατίζει μὲ τὰ ἕτερα, ἦτι καὶ ἂν εἶναι ἀπ' ὅξω. "Ετι καὶ εἰς τὴν
 Βᾶριν τὸ σκαλὶν ὅπου εἶναι ἀπὸ κάτω ἀπὲ τοῦ Μιχάλη Γιομελακίου, καὶ τὸ ἐναπο-
 λειφθὲν τὸ κρατίζει ὁ παπᾶ Μιχαλὶς ἕως ἐφ' ὅρου ζωῆς αὐτοῦ καὶ ἐκδημοῦντος
 αὐτοῦ νὰ εἶναι καὶ αὐτὸ τῆς Ἀγγερούς· ἀκόμη καὶ εἰς τὰ Σώφουρα ὅσον μερίδιον
 30 ἔχει ἐκεῖ πλησίον τοῦ Νικολῆ τοῦ γυναικαδέλφου του καὶ παπᾶ Γεώργη Λαπαρδᾶ·
 ἀκόμη τῆς τάττει καὶ τὸ μερίδιον ὅπου ἔχουν εἰς τὸ λιτροβιόν, ποὺ ἔχουν εἰς τὸν ὅξω
 ἅγιον Γεώργη· ἔτι καὶ τὴν εὐχὴν των. "Ετι τάττει καὶ ὁ Μιχάλης ὁ Ψιλιάρης τοῦ
 Ἰω(άννου) τοῦ προειρημένου καὶ γαμπροῦ διὰ χάρες καὶ δούλεψιν καὶ καλωσύνην
 αὐτοῦ τὸ ὑποστατικὸν τὸ ἔχει εἰς τὰ Χάλαντρα, καθὼς ἐστὶν καὶ εὐρίσκεται λεγόμενον
 τοῦ Μοσχακίου πλησίον παπᾶ Νικό(λα) Λαπαρδᾶ καὶ τοῦ αὐτοῦ Μιχάλη· ἀκόμη καὶ
 35 εἰς τὰς Βασιλικές, καθὼς ἐστὶν καὶ εὐρίσκεται σύνδενδρον πλησίον τοῦ Λύκου καὶ
 Κωσταντῆ Γεωργάκη καὶ τὸ Καρβουναλάκι. "Ετι καὶ εἰς τὴν Καρβουναριὰν ὅσον
 καὶ εἰσὶν σύνδενδρον πλησίον Ἰω(άννη) Γεωργάκη καὶ παπᾶ Μιχάλη Λαπαρδᾶ καὶ
 τῆς ὁδοῦ· ἔτι καὶ εἰς τοῦ Κοιτοῦ, καθὼς ἐστὶν καὶ εὐρίσκονται καὶ μὲ τῆς Ἀγγε-
 40 ρούς τῆς γυναίκας των τὸ μερίδιον πλησίον τῆς παπαδίας τοῦ παπᾶ Μιχάλη Λα-
 παρδᾶ καὶ παπᾶ Νικόλα Λαπαρδᾶ καὶ τῆς ὁδοῦ· ἀκόμη τοῦ τάττει καὶ τὸ ὑπο-
 στατικὸν ἀμπέλιν καὶ χέρσον πλησίον Κωσταντῆς Γεωργάκη καὶ Γεώργης Ροβιδάκη.
 "Ετι τοῦ τάττει καὶ ἡ Ἀγγερούς ἢ συμβία τοῦ Μιχάλη τὴν σκάλαν τὴν μεσακὴν
 εἰς τὰς Βασιλικές, καθὼς ἐστὶν καὶ εὐρίσκεται πλησίον τῆς αὐτῆς Ἀγγερούς ἀπὸ πάνω
 καὶ ἀπὸ κάτω· ἀκόμη καὶ εἰς τὸν Κουκκίζον τὸ συνεβρικὸν μέρος σύνδενδρον πλη-
 45 σίον τῆς αὐτῆς Ἀγγερούς καὶ Σταμάτη Πουλάκη· ἀκόμη τάττει καὶ εἰς τὸν Κάψαλον
 τὴν κάτω μεριὰν πλησίον τῆς αὐτῆς Ἀγγερούς καὶ τῆς ὁδοῦ· ἀκόμη τάττει καὶ τοῦ
 περιβολιοῦ τὸ μέρος τὸ ἀξανεμικὸν καὶ τὸ βορεινὸν μέρος πλησίον τῆς ὁδοῦ καὶ
 τῆς αὐτῆς Ἀγγερούς καὶ τοῦ ποταμοῦ· ἀκόμη καὶ τῶν Ἀντριάδιν τὴν κάτω σκά-
 λαν μὲ νότιον μέρος τῆς ἀπάνω σκάλας πλησίον τῆς παπᾶ Σιδέραινας καὶ τῆς αὐτῆς
 50 Ἀγγερούς. "Ετι τάττει καὶ τὸ ὀσπίτιον καὶ ὁ Μιχάλης τὴν τραβάκα καθὼς ἐστὶν μὲ
 τὸ πουντὶν καὶ τὸ βοτάκι μὲ τὸ ἥμισυ λιτροβιόν ἀπὲ ὅσον μετέχει, φυλάττοντας
 μισὴ βόταν ποὺ κρατίζει πλησίον τῆς καινούργιας βότας. "Ετι τάττει ἡ Ἀγγερούς τὸ
 σπίτιν τὸ γονικόν τῆς, ἥγουν τὰς κάτω βότες, τὴν δὲ τραβάκαν τὴν κρατίζει ἡ Ἀγ-
 γερούς καὶ τὸ διέβαν νὰ ἔχουν ὀπίσω. "Ετι δίδουν καὶ τῆς νύμφης διὰ ἐμπασίδια τῆς
 54 προγαμιαίας δωρεᾶς ἕναν πεύκιν καὶ μίαν καναβίτζαν, μίαν κρέσπαν, ἕνα ζευγάριν
 μανίκια χρυσᾶ, μίαν καμιζόραν ἄσπρην μὲ τὰ δικαιώματά της· ἔτι καὶ δύο σεντόνια

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

λινὰ καὶ ἕναν ζευγάριν μπουσούλια, ἕναν στρῶμαν, δύο μαξελλάρια μὲ τὲς σένιες, ἕναν μαχραμᾶν καλόν, ἕνα ζευγάριν παπούτζια βελιούτικα, στρίγκα μία μὲ τὲς φιρέττες καὶ μίαν κούπαν· ἔτι πιθόπουλα γερὰ μέτρων 50. Ἔτι τάττουν καὶ ὁ παπᾶ Μιχάλης πιθόπουλα γερὰ μέτρων 25 καὶ κατελυμένα μέτρων 10· καὶ ἀποθανόντος τοῦ ὁ Μιχάλης νὰ ἔχη τὴν βόταν πὺν ἐκράτησεν ἄνωθεν καὶ νὰ εἶναι τοῦ Ἰω(άννη). 60

Τάττει καὶ ὁ Μιχάλης σεντούκια δύο, ἕναν κυπαρισσένον καὶ ἕναν πολίτικον, καὶ ὁ παπᾶ Μιχάλης ἕναν καὶ τὴν εὐχήν των. Ἐγράφη καὶ ἐνεγνώσθη καὶ ἐμαρτυρώθη ἡ παροῦσα συμφωνία εἰς τὸν οἶκον τοῦ παπᾶ Μιχαλίου, ὁμνύοντας ὁ μὲν ἱερεὺς εἰς τὴν τάξιν αὐτοῦ καὶ οἱ λοιποὶ εἰς τὲς ἅγιες τοῦ Θεοῦ Γραφὰς τοῦ μὴ εἰπεῖν ἐναντίον. Εἰς 1672, Ὀκτωβρίῳ 20. 65

Ἐγράφι τὸ παρὼν διὰ χειρὸς μακαριον ιερομοναχου καὶ πρωην ἡγουμένου με θέλημαν των δύο μερῶν καὶ με θελημαν του παπα μιχαλήω του νοταρίου.

+ παπα μηχαλης λαπαρδας μαρτηρας.

+ παπα νικολας βαγιнос μαρτηρας

+ *Pari de Giustiniani Bartholomei*

+ *Giacomo Marcopulo*

+ *Tomaso Giustiniani*

+ σταματης κατουλης μαρτηρας.

+ Κατὰ τὸ ἄνωθεν ἔτος, μηνὶ Νοεμβρίῳ 10, ἡμέρᾳ Κυριακῇ ἔδωσαν ἡ Ἀγγε-
ροῦ καὶ ὁ Μιχάλης ὁ γαμπρὸς τὰ χαρίσματα τῆς νύμφης. Ἔτι τάττει καὶ δίδει καὶ 75
ὁ Ἰω(άννης) ὁ γαμπρὸς πρὸς τὴν νύμφην τὴν Ἀγγεροῦ καὶ σύμβιον τὸ ὑποστατικὸν
τὸ ἔχει ἐν τῇ θέσει λεγομένη εἰς τοῦ Κοντοῦ πλησίον τῆς πρεσβυτέρας τοῦ παπᾶ
Μιχάλη Λαπαρδᾶ καὶ παπᾶ Νικόλα Λαπαρδᾶ καὶ τῆς ὁδοῦ, νὰ τὰ ἔχη ἀπὸ σήμε-
ρον πάντα ἐλεύθερα, καθὼς ἐστὶν καὶ εὐρίσκονται. Ἔτι τῆς γράφει καὶ τὸ λιτρο-
βιὸν κατὰ πὺν τοῦ τὸ ἔγραψεν ὁ Μιχάλης Ψιλιάρης, ἔτσι τὸ δίδει καὶ αὐτὸς τῆς 80
νύμφης. Καὶ εἰς ἐνδειξιν ἐγράφη τὸ παρὼν κατὰ τὸ ἄνωθεν ἔτος ἔμπροσθεν εἰς τοὺς
κάτωθεν μάρτυρας. Εγγραφι το παρον δια χειρὸς ἐμου μακαριου του πρώην ηγου-
μένου με το θελημαν των δυο μερῶν καὶ του νοταρίου μεσα διδύμας.

+ παπα γεώργις ακριτης μαρτυρας

+ παπα μηχαλης προην μαρτυρας

+ παπα νικολις βαγηνὸς μαρτυρας

+ παπα σταματις κανατος μαρτυρας

25. ἦτι=ὄ,τι.

Αἱ ὑπογραφαὶ ἐν τῷ ἐγγράφῳ εἶναι αὐτόγραφοι.

1677—Νοεβρίῳ—24.

|¹ + Γένοιτο Κ(ύρι)ε τὸ ἔλεός σου ἐφ' ἡμᾶς, καθά|²περ ἠλπίσαμεν ἐπὶ σέ, καὶ
τὸ παρὸν|³συνάλλα(μ)γ(μ)αν, Κ(ύρι)ε, εὐλόγησον. Ὁ τε ὁ Κώστας|⁴Σγουρόπουλος
καὶ ἡ συμβία αὐτοῦ Μαροῦσα|⁵ἔχουσιν θυγατέραν παμφιλτάτην|⁶ὀνόματι Κυρίαν,
συνέζευσαν αὐτήν|⁷μὲ τὸν υἱὸν τοῦ παπ(ᾱ)Χρηστοφῆ ὀνόματι Γε|⁸ώργην ὡς εἶν τὰ
μέρη ὁμόζυγα νόμου ἡλι|⁹κί(α), καθὼς διακελεύουσιν οἱ θεῖοι νό|¹⁰μοι, ἡ τοῦ Χ(ρι-
στο)ῦ ἐκκλησί(α). Ἡ πράξις ἡ(ν) τά|¹¹ττει. Τάσσουν πρὸς τὴν θυγατέραν|¹²καὶ
τοῦ γαμπροῦ ὁ ρηθὲν Κώστας καὶ συμβία του|¹³πέρπυρα πολυτενόμενα τῆ(ς) Χίου
ὀκτα|¹⁴κόσια, ἀσημι(οῦ), χρουσαφι(οῦ) καὶ ἐτέρων|¹⁵{ν}ὑφασμάτων· προτιμὲς ὀργυιᾶς
δε|¹⁶κάξι, ἥγουν ὀργυιᾶς—16. Ἀρχὴν τῶν δίνει|¹⁷τὸ χωράφιν τοῦ Λυγιάτη, τὸ εἶν
πλη|¹⁸σί(ον) παπ(ᾱ) Στεφανῆ Κολικάκη (καὶ) παπ(ᾱ) Θετό|¹⁹κη Μουχλῆ· ἕτερον χω-
ράφι εἰς τὸν Κροῦλλον|²⁰πλησί(ον) Στεφανῆ Σγουροπούλου καὶ Περῆ|²¹Σταύρα
ἕτερον χωράφιν ἐν τῇ θέσει τ(ῆς)|²²Λουράδας, τὸ εἶν πλησί(ον) Σιδέρου Σποτο|²³νούκη
(καὶ) παπ(ᾱ) Ζαχαρία· ἕτερον ἀμπέλιν|²⁴εἰς τὸν Κουκουνάρην πλησί(ον) παπ(ᾱ) Νι-
κο|²⁵λῆ Σέψη καὶ παπ(ᾱ) Νικολῆ Νικολέτιον· ἕ|²⁶τερο ἀμπέλιν εἰς τὴν Πειτρανὴν πλη-
|²⁷σί(ον) παπ(ᾱ) Ἰω(άννου) Σγουροπούλου καὶ τοῦ Στεφα|²⁸νῆ τοῦ ἀδελφοῦ του·
ἕτερον χωράφιν εἰς|²⁹τὰ Ἀρφανογὰ πλησί(ον) πα(ᾱ) Νικολῆ Ν|³⁰ικολέτιου· ἕτερον
χωράφιν εἰς τὴν Ἐκκ|³¹λησὲς τὸ εἶν πλησί(ον) παπ(ᾱ) Κουλούμπου καὶ παπ(ᾱ)
Γεώργη Σέψη· ἕτερον ἀμπέλιν|³²εἰς τὸν αὐτὸν τόπον πλησί(ον) Νικόλα|³³Τάγκου
καὶ ὁ Σωτήρα Χ(ριστό)ς· καὶ ὅσον λειψτῆ|³⁴ἔ(ως) τὴν δεκάξι ὀργυιᾶς, νὰ ἔχη νὰ
τοῦ τὸ σῶ|³⁵νῃ εἰς τὸ ἀμπέλιν εἰς τὴν Ράχην πλη|³⁶σί(ον) τοῦ Γεωργαλᾶ. Ἀκόμη
τοῦ τάσσει καὶ ὁ|³⁷Θοδωρῆς τοῦ Γιαλούρη μίαν ὀργυιᾶν ἀ|³⁸μπέλιν εἰς τὴν Μάλαι-
ναν πλησί(ον) Θετό|³⁹κη Ποτανοῦ, νὰ ἔχη νὰ τὸ παίρνῃ πεύ|⁴⁰τοντάς του. Ἀκόμη
τοῦ δίνουσιν καὶ|⁴¹τ(ὴν) κατοικίαν τὸ εἶν πλησί(ον) τοῦ Καστρο|⁴²τοίχου καὶ Ἰω(άν-
νου) παπ(ᾱ) Νικολῆ Κουτήφαρη μὲ ὅλα|⁴³του τὰ δικαιώματα· ἀκόμη τοῦ δίνει νὰ
κά|⁴⁴μνη καὶ ἕναν πε(ν)τάριον μαστίχιν· ἀκόμη νὰ|⁴⁵ἔχη ἀδελφικὸν μερίδι(ον) σκί-
νους γραμματικούς,|⁴⁶ἄγρια, ἡμερα καὶ πᾶν ἕτερα καὶ τὴν εὐχὴν αὐτοῦ.|⁴⁷Ἐτζί
ἐγράψθη τὸ παρὸν ἔμπροσθεν τῶν|⁴⁸ὑποκάτωθεν μαρτύρων. Μάρτυρες.—

|⁴⁹ + ὦ πρωὴν παπ(ᾱ) σηδορος μάρτηρας εἰς τὰ ἀνωθεν

|⁵⁰ + ὦ δευτερεβο ἰω(άννης) ιερεὺς σεψης κοσταρας—

|⁵¹ + παπ(ᾱ) στεφανῆς παπ(α)δοπουλ(ος) μαρτιρας ις τὰ

|⁵² + κοστας μαγγουσις μαρτιρας—

|⁵³ + σιδωρος ποτινοθς μαρτιρας—

|⁵⁴ + παπ(ᾱ) ἰω(άννης) κοστα γηωργης μαρτιρας.

8, 17, 22, 31, 41. εἶν = εἶναι. 29. Ἰσως Ἀρφανικά.

20

Διανεμητήριο κληρονομίας τῆς 24 Ἀπριλίου 1679 — Ἐξ ἀντιγράφου Κ. Κανελλάκη ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1678 - 1687 τοῦ χωρίου τῆς Χίου Καλαμωτῆς. [Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, Ἀρχεῖον Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ (Ἀρχεῖα τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Φιλολογικοῦ Συλλόγου, ἀριθ. 6670).]

† Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κ(υρίου)υ ἀμήν. Τὴν σήμερον ἐνπροσθεν ἐμοῦ τοῦ νοταρίου καὶ τῶν κάτωθεν μαρτύρων ποιούσιν μοιραστήριν ἡ χήρα πρεσβυτέρα παπᾶ Νικόλα Μελισσηνοῦ ὀνόματι Ἀγγεροῦ καὶ οἱ θυγατέρες αὐτῆς ἡ Μαροῦ καὶ ἡ Καλὴ καὶ μοιράζου ἀπὸ τὴν σήμερον τὴν κληρονομίαν, ὅπου ἔχουν ἀναμεταξύ των τοῦ ἀποθανόντος παπᾶ Νικόλα Μελισσηνοῦ πατὴρ τῆς ἄνωθεν Καλῆς καὶ τῆς Μαροῦς καὶ ἀνὴρ τῆς ἄνωθεν πρεσβυτέρας, καὶ τὴν κληρονομίαν ποὺ ἔλαβαν οἱ ἄνωθεν ἀπὸ τοὺς παῖδας τῆς ἄνωθεν Ἀγγεροῦς καὶ ἀδελφία τῆς Μαροῦς καὶ τῆς Καλῆς, ἡγουν τοῦ ἀποθανόντος Μοναίου καὶ Βεστά, καὶ ἐμοίρασαν ὅ,τι καὶ ἂν εἶχαν οἱ ἄνωθεν ἀποθανόντες, ὁ παπᾶ Νικόλας καὶ ὁ Μοναῖος καὶ ἡ Βεστά, ὁσπίτια, ἀνπέλια, χωράφια, δένδρη, οὐλισες καὶ πᾶν ἕτερα ὅλα, ἄγρια καὶ ἡμέρα, τὰ ἐμοίρασαν καὶ ἤλαβεν καθὰ μία τὸ μερίδιόν της. Ἀρχὴν ἔλαβεν ἡ ἄνωθεν πρεσβυτέρα διὰ οὗτι τῆς ἐγγίζει ἀπὸ τὸν παπᾶ της τὸ ἔχει, ἡγουν καθὰ ἓξι ἐκῶν, καὶ ἀπὸ τὰ παιδιὰ της, ἡγουν τὸ γάλας της, τὰ ὁσπίτια, τὴν βόταν τὴν πλησίον Γεώργη Σμυρναίου καὶ ἡ στενάδα ἀπὸ πάνω καὶ ἀπὸ κάτω μετὰ τὴν αὐλὴν καὶ μετὰ τὴν ὁξώπορτιαν μετὰ πασῶν τῶν δικαιωμάτων αὐτῆς. Ἐτι δὲ ἤλαβεν καὶ εἰς τὸν Ἀντελίτην ὀργνιὲς τρεῖς σύδενδρον τὸ πλησίον Ἰω. Ἀληθινοῦ τῆς Μαστροῦς συβίας Ἰω. Κονταράτου, καὶ τὸ μερίδιόν της τὲς οὐλισες. ἤλαβεν καὶ ἡ Μαροῦ μερίδιον χωράφιν εἰς τὴν Κουμανίαν ὀργνιὲς πέντε σύδενδρον τὸ πλησίον τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Μιχάλη καὶ Μαῖστροῦς συβία Ἰω. Κονταράτου τῆς Μανούραινας σὺν αὐτῷ καὶ τὸν Κατήφορον τὸ βόρειον μέρος τὸ πλησίον τῆς Κυρᾶς τῆς Παναγίας Πηγάζισσας καὶ τῆς Νέας Μονῆς καὶ μονὴ Κονταράτου σύδενδρον σὺν αὐτῷ καὶ τοῦ Σπόρου ὀργνιὲς τρεῖς ἡμισυ μετὰ τὸ πηγάδι καὶ μετὰ τὴν γιστέραν τὸ πλησίον ἡ ὁδὸς καὶ τοῦ Ποτήριου καὶ τῆς ἄνωθεν παπαδιᾶς σὺν αὐτῷ καὶ τοῦ Λάμου τὸ νότιον μέρος σύδενδρον, καθὼς τὸ ἐσταλίκωσαν ὁ πρωτόπαπας καὶ ὁ νομικὸς μετὰ τὴν συκιὰν τὴν ἀπόξω, τῶν Ἀφεντικῶν καὶ τὰ ὁσπίτια, τὴν βόταν τὴν πλησίον τοῦ παπᾶ Νεαμονίτη Ἀκερόρη καὶ ἡ στενάδα ἀπὸ πάνω καὶ ἀπὸ κάτω μετὰ τὴν αὐλὴν καὶ μετὰ τὴν ὁξώπορτιαν μετὰ πασῶν τῶν δικαιωμάτων αὐτῆς. Ἐτι δὲ καὶ τὰ ὁσπίτια τὰ Κρηνούσιχα ὅλα, καθὼς ἐστὶν πλησίον Γιάννη Σκαθῆ καὶ Νικόλα Κυνηγοῦ καθὼς ἐστὶν ἡ κατοικία καὶ τὸ βόδι καὶ τέσσερα σιλάνια, ἡγουν 4, ἀπὸ τὴν ἀδελφήν της τὴν Καλὴν διὰ καλυτέρεσιν τῶν σπιτιῶν, καὶ τὸ μερίδιόν της τὸ μαστίχι λίτρες ἓξι κεφαλησιμνιὸν τοῦ καμπανιοῦ, νὰ τὸ δίνῃ τὸν κάθε χρόνον εἰς τὰ ἀφεντικὰ εἰς ὄνομα Γεώργη Μιτζὲ καὶ νὰ πάρῃ τὸ μερίδιόν της τοὺς σκίνους. Ἀκόμη ἤλαβεν καὶ ἡ Καλὴ μερίδιον τὰ ὁσπίτια τῆς Μέσης μετὰ τὴν ὁξώπορτιαν ἀνώ-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

γεια καὶ κατώγεια, γῆν καὶ ἀνάχτισιν μετὰ πασῶν τῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ, τὰ πλη-
 σίον Μιχάλης Πρωτοψάλτης Κονταράτου καὶ ἡ ὁδὸς καὶ ἡ μητέρα της καὶ ἡ ἀδελ-
 35 φή της· σὺν αὐτῷ καὶ τὸ χωράφιν τῆς Κουμανίας σύδενδρον τὴν μέσα μερεάν, τὸ
 πλησίον Μιχάλη Ἀληθινοῦ καὶ Γεώργη Δαμαλᾶ καὶ Ἰωάννη Ἀληθινοῦ καὶ ἡ μητέρα
 της· σὺν αὐτῷ καὶ τὸν Κατήφορον τὸ νοτινὸν μέρος σύδενδρον ὀργυιὲς εὐτὰ παρὰ
 δάχτυλα 27, τὸ πλησίον Γεώργη Μαΐστρου, Μιχάλη Μενδώνη καὶ τῆς Νέας Μονῆς
 καὶ τῆς ἀδελφῆς της τῆς Μαροῦς· καὶ τοῦ Λάκκου τὸ βόρειον μέρος μὲ δύο συκιὰς
 40 τὸ πλησίον τῆς ἀδελφῆς της τῆς Μαροῦς καὶ Στεφάνου Μαΐστρου· σὺν αὐτῷ καὶ εἰς
 τὸν Ἀμπελίτην ὀργυιὲς τρεῖς τὸ πλησίον Μιχάλη Μενδώνη καὶ μονὴ Κονταράτου
 καὶ Μισὲ Φισεζῆ. Ἀκόμη τῆς δίνει καὶ ἡ μητέρα της τὸν κῆπον τοῦ Ποροῦ καθὼς
 ἐστὶν σύδενδρον μὲ τὸ πηγάδιν τὸν πλησίον Κυριάκο Βεσιάρχη καὶ ἡ ὁδός. Ἀκόμη
 ἤλαβεν ἡ Καλὴ τὸ χωράφιν τῶν Ἀφεντικῶν σύδενδρον καθὼς ἐστὶν, τὸ ἐναπομεί-
 45 νοντα ἀπὸ τῆς Μαροῦς τὲς προτιμές, τὸ πλησίον τῆς Μαροῦς καὶ παπᾶ Νικόλα
 Καλευγένου καὶ ὁ ποταμὸς καὶ ἡ ὁδός· σὺν αὐτῷ καὶ τοῦ Μεσάγρου καθὼς ἐστὶν
 τὸ πλησίον Γεώργη Δαμαλᾶ καὶ Γιάννη Γαλατσούλα· σὺν αὐτῷ καὶ τῆς Χωρῆς κα-
 θὼς ἐστὶν σύδενδρον τὸ πλησίον Ἰω. Σκαθῆ καὶ Μιχάλη Δαμαλᾶ καὶ τοῦτα τὰ τρία
 ὑποστατικά, τοῦ Μεσάγρου καὶ τῶν Ἀφεντικῶν καὶ τῆς Χωρῆς, τὰ ἔλαβεν ἡ Καλὴ
 50 ἀπὸ τὸ μέρος τῆς προτιμῆς τῆς Μαροῦς καὶ διὰ ἑκατὸν ἀσιλάνια, ὅπου ἐφῆκεν τοῦ παι-
 διοῦ της τοῦ Μιχάλη ὁ ἀδελφός της ὁ Μενίδης κρυφικόν· καὶ τὰ ἕτερα ἐπίλοιπα ποῦ
 ἤλαβεν ποῦ γράφει ἄνωθεν, τὰ ἔλαβεν κληρονομίαν, ὡς γράφει ἄνωθεν· καὶ τὸ μερί-
 διόν της τὸ μαστίχιν νὰ τὸ δίνη εἰς τὸ καμπάνιν εἰς ὄνομα παπᾶ Νικόλα Μενδώνη
 καὶ νὰ πάρῃ καὶ τὸ μερίδιόν της τοὺς σκίνους, ἥγουν νὰ δίνη σιτὸν παπᾶ Νικόλα
 55 Μενδώνη λίτρος τέσσερης καὶ εἰς τὸν Γεώργη τοῦ Μικὲ λίτρος δύο. Καὶ ἂν προσεγ-
 γίσῃ τινὰς τὴν Καλὴν ἢ τὴν Μαροῦν ἢ τὴν μητέρα των, νὰ ἀπηλογοῦνται οἱ τρεῖς
 των. Ἐτῆς ἔστερξαν καὶ σιάστησαν καὶ ἐκάμασιν τελείαν ἐξόφλησιν καὶ τέλειον σούλ-
 φιν ἢ ἄνωθεν παπαδιὰ καὶ ἡ Καλὴ καὶ ἡ Μαροῦ καὶ ὤμοσαν εἰς τὰς ἀγίας τοῦ
 Θεοῦ Γραφὰς τοῦ φυλάξαι ταῦτα πάντα. Τὸ ἄνωθεν χωράφι, ποῦ ἤλαβεν ἡ Καλὴ,
 60 εἶναι ὀργυιὲς πέντε. Παρὼν ὁ ἀνὴρ τῆς ἄνωθεν Μαροῦς ὁ Μιχάλης καὶ τῆς ἄνωθεν
 Καλῆς ὁ Λέος στέργουν καὶ ἐπιβεβαιοῦν τὰ ἄνωθεν. Ἀκόμη δίνουν ἡ Καλὴ καὶ
 ἡ Μαροῦ τῆς μητέρας των εἰς τὰ Ἀφεντικά καθὰ μία μίαν συκιὰν νὰ διαλέξῃ, νὰ τὲς
 ἔχῃ ἕως ἐφ' ὅρου ζωῆς της καὶ ἐγδημοῦντος της νὰ εἶναι πάλι καθὰ μιᾶς ἐκείνη
 ὅπου τῆς ἤδωκεν. Ἐγράφη τὸ παρὸν καὶ ἀνεγνώστην ἐν τῷ οἴκῳ τῆς ἄνωθεν Καλῆς
 65 εἰς τὰ ,αχουθ', Ἀπριλίῳ 24, ἡμέρᾳ Ε, ὥρᾳ γ. Μάρτυρες οἱ κάτωθεν. Ἀκόμη λέγουν
 τὰ μέρη, ἂν φανῇ πὼς χρεωστοῦν τοῦ ἄνωθεν ἀποθανόντος τοῦ παπᾶ καὶ τοῦ Μοναίου
 καὶ τῆς Βέστας, νὰ ἔχουν νὰ τὰ λαμβάνουν ἀμφοτέρω οἱ ἄνωθεν κληρονόμοι.

+ νηκολας χρυσολουρας μαρτηρας.

- + ιωαννης μαηστρος μαρτηρας τοῦ στεφάνου.
- + μαστρομηχαλης μαηστρος μαρτηρας.
- + μηχαλης σαματηανὸς μαρ(τυρας) ο σκαθίς.
- + μυχαλις αλιθινος μαρτυρας.
- + παπα νεαμονητης μεντονης.

20. Ἴσως Πηγάζουσας.

21

Σύστασις ἐμπασιδίου τῆς 25 Αὐγούστου 1689.— Ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1689—1692 τοῦ χωρίου τῆς Χίου Καλαμωτῆς τοῦ νοταρίου Γεωργίου Ἀληθινοῦ, φ. 14. [Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, Ἀθῆναι. (Ἀρχεῖα Ἰ. Βλαχογιάννη)]. Αἱ ὑπογραφαὶ ἐν τῷ ἐγγράφῳ εἶναι αὐτόγραφοι.

+ Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κ(υρίου)ν ἀμήν. Ὁ Κώστ(ας) Κριτῆ[ς]² † Κατζηλίσης † τοῦ ποτὲ Ἰω(άννου) παρ(ὸν) ἐ(ν)μπροσθεν³ ἐμοῦ τοῦ νοταρίου καὶ τ(ῶν) κάτωθεν μαρτύρ(ων)⁴ ὁμολογᾷ τὸ π(ὼς) δίνει ἀπὸ τὴν σήμερον⁵ τῆς συβί(ας) του τῆς Μαῖστροῦς διὰ καθολι⁶κὸν ἐ(ν)μπατίκιν τὸ χωράφι⁷ τῆς Κώ⁷μης ὅλον, καθὼς ἐστὶν καὶ εὐρίσκεται μέ⁸τὸ πηγάδιν τὸ πλησί(ον) Καλῆ τοῦ Νομικοῦ⁹ καὶ τοῦ Μισὲ τοῦ Μαζῆ καὶ τοῦ Φράγκο Γεώργη¹⁰ καὶ ὁ γιὰ(ὸς) καὶ ἀπὸ τὴν σήμερον γὰ τὸ ποιῆ¹¹ ἢ ἀνωθεν Μαῖστροῦ ὡς θέλει καὶ βούλε¹²ται παντελεύθερον, πωλεῖν, χα¹³ρί-
ζειν, προικοδοτεῖν, ἀνταλάττεσθαι¹⁴ καὶ ἄλλα ὅμοια. Ἐγράφη καὶ ἐνεγνώ¹⁵σθην τὸ παρ(ὸν) ἐν τῷ οἴκῳ τῆς ἄνω¹⁶θεν Μαῖστροῦς, ἐ(ν)τει—1689¹⁷ μην(ί) Ἀβού-
στω—25, ἡμέρ(ας) α,¹⁸ (ὥρας) 9. Μάρτυρες οἱ κάτω(θεν).

- + ¹⁹ μαστρο μιχάλης μάϊστρος.
- + ²⁰ παπ(ᾶ) ιω(άννης) τρυανταφίλος—
- + ²¹ μονισ γαλατουλας
- + ²² γεοργις μαγιστος Γιου παπα ιω(άννη)

17. Αὐγούσιφ.

22

Προικοσύμφωνον τῆς 27 Ἰανουαρίου 1690.— Ἐξ ἀντιγράφου Κ. Κανελλάκη ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1689—1694 τοῦ χωρίου τῆς Χίου Μέσα Διδύμας. [Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, Ἀρχεῖον Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ (Ἀρχεῖα τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Φιλολογικοῦ Συλλόγου, ἀριθ. 6670)].

+ Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κ(υρίου)ν ἀμήν, καὶ τὸ παρὸν συνάλλαγμα, Κ(ύρι)ε, εὐλόγησον. Τῷ ὄντι τίμιος ὁ γάμος καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος ἐν τῇ Γραφῇ εἶναι καὶ λέγεται ὅθεν καὶ τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς. Παῦλος ὁ Ἀπόστολος ἐγκωμιάζων ἔλεγε: Τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν, δι' ὃ καὶ ὁ Σωτὴρ εἰς τὸν ἐν Κανὰ γάμον τῆς Γαλιλαίας τὸ πρῶτον θαῦμα ἐτελεσιούργησεν τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον μεταβαλὼν, γάμος τῆς ἀνθρωπί-

νης φύσεως, διαμονή τῆς ἀνθρωπότητος ἢ αὐξήσεις, τῶν πατέρων ἢ καύχησης, τῶν
 πατριαρχῶν ἢ κρηπὶς καὶ τῆς ἐκκλησίας ἢ τήρησις. Ὅθεν καὶ ὁ εὐγενέστατος κὺρ
 Ἰω(άννης) τοῦ ποτὲ παπᾶ Σταμάτη Λαπαρδᾶ ἔχουσα θυγατέραν ὀνόματι Μαρίαν
 συνέζευξεν αὐτὴν μὲ τὸν υἱὸν τοῦ Κωσταντῆ Γρηγόρη τοῦ Κοκκίνου τὸν υἱὸν ὀνό-
 10 ματι Μιχάλην θεία καὶ ἱερὰ καὶ ἐκκλησιαστικὴ ἡμῶν ὑποτύπωσης καὶ διάθεσις, ὡς
 παρακελεύουν οἱ νόμοι εἰς νόμον ἡλικίας. Ἐν πρώτοις μὲν τάττουσι οἱ ἄνωθεν
 Ἰω(άννης) πρὸς τὸν εἰρημένον γαμπρὸν αὐτοῦ τὸν Μιχάλην διὰ ὄνομαν καὶ πρόσω-
 πον τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ τῆς Μαροῦς ἀπὸ ὅσα δεσπόζει καὶ κληρονομεῖ γονικά,
 πατρικά καὶ μητρικά. Ἐν πρώτοις μὲν τάττουσιν ἀρχὴ προικιὰ ὑπέρπυρα 1500 ἀση-
 15 μιοῦ, χρυσαφ(ιοῦ) καὶ ἕτερα ροῦχα ὑφασμάτων· ἀκόμη τὰ ὀσπίτια ὅπου ἔχει τὸ ἐν τῇ
 θέσει πλησίον τῆς Μονοῦς τῆς ἀδελφῆς της, καὶ νὰ ἀνοίξῃ τὴν πόρταν ἀπὸ τὴν σιρά-
 ταν ὁ γαμπρὸς ὁ Μιχάλης· ἀκόμη πράγματα τάττει εἰς τὴν Καλανταρίαν, τὸ ὑποστα-
 τικὸν πλησίον ὁ ἀδελφὸς τοῦ γαμπροῦ ὁ Γεώργης καὶ ἡ ὁδὸς· ἀκόμη εἰς τὴν Κρύαν
 Βρύσιν τὸ ὑποστατικὸν πλησίον καὶ ἡ ἀδελφή της ἡ Μονοῦ καὶ ὁ παπᾶ Σταμάτης·
 20 ἕτερον ὑποστατικὸν εἰς τὴν Βᾶριν τὴν ἀπάντι σκάλαν μὲ μίαν κουντουρουδιάν· ἕτε-
 ρον ὑποστατικὸν εἰς τὴν Βᾶριν πλησίον ὁ ἀδελφὸς τοῦ γαμπροῦ ὁ Ἰω(άννης) καὶ
 ὁ Νικολῆς τοῦ παπᾶ Ἰω(άννου)· ἕτερον ὑποστατικὸν εἰς τὴν Πατέλαν τὸ μισὸν
 ἐξέχωρις τὴν ἑλῖαν τὴν μεγάλην, ὅποια μερεῖα θέλει νὰ διαλέξῃ ὁ γαμπρὸς· ἀκόμη
 25 πιθόπουλα μέτρων 20· σεντοῦκιν ἕνα. Ἀκόμη τάττει καὶ φιλοδωρεῖ καὶ ὁ γαμπρὸς
 πρὸς τὴν συμβίαν αὐτοῦ τὴν Μαροῦν τὸ ὑποστατικὸν ὅπου ἔχει εἰς τὰ Γεράκια
 πλησίον Κωσταντῆς Μάγιστρος καὶ παπᾶ Γεώργης Ἀκρίθης· ἕτερον ὑποστατικὸν
 εἰς τὴν Τραπεζαριὰν πλησίον Ἰω(άννης) ὁ ἀδελφὸς του· ἀκόμη καὶ τὸν ἄμπελον
 ὅπου ἔχει εἰς τὴν Βᾶριν πλησίον τοῦ παπᾶ Νικόλα· ἀκόμη τῆς τάττει καὶ τὸ σπί-
 30 τιον ὅσον μερτικὸν τοῦ πέσῃ ἀπὸ τοὺς γονεῖς του· ἀκόμη τῆς τάττει ὅ,τι μερτικὸν
 ἔχει εἰς τοῦ Τζογάνη. Ἐποῦτα ὅλα ὅπου ἔγραψεν ὁ ἄνωθεν Μιχάλης ὁ γαμπρός, τὰ
 ἔταξεν μὲ θέλημαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ τῆς Κυριακῆς καὶ τοῦ Γεώργη τοῦ ἀδελφοῦ
 του, πὺν εἶναι διὰ πρόσωπον καὶ τῶν ἐτέρων παίδων καὶ τοῦ γέροντα τοῦ Κωσταντῆ
 τοῦ πατρὸς τοῦ γαμπροῦ. Δι' ὃ ἐτελειώθη τὸ παρὸν καὶ εὐλογημένον συνοικέσιον
 καὶ ἐγράφη καὶ ἐνεγνώστη εἰς τὸν οἶκον τῆς νύμφης καὶ ὤμοσαν εἰς τὰς ἀγίας τοῦ
 35 Θεοῦ Γραφὰς τοῦ φυλάξαι ταῦτα ἀσκανδάλιστα. Μὲ τοὺς κάτωθεν ὑπογεγραμμένους
 μάρτυρες κατὰ τὸ 1690, μηνὶ Ἰανουαρίῳ 27.

+ παπα σταματις προτοπαπας μαρτυρας

+ παπα νικολῆς μελαχρινὸς μαρτιρας

+ παπα σταματις λαπαρδας μαρτηρας

40 + παπα γεώργις τοῦ ποτε παπαμιχαληου και νοταριος γραφο μὲ θελυμαν τον
 προτοπαπα τον παπαμανρον.

23

Σύστασις ἐμπασιδίου τῆς 17 Μαρτίου 1690.— Ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1689 — 1692 τοῦ χωρίου τῆς Χίου Καλαμωτῆς τοῦ νοταρίου Γεωργίου Ἀληθινοῦ, φ. 49. [Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, Ἀθῆναι, Ἀρχεῖα Ἰ. Βλαχογιάννη].

Αἱ ὑπογραφαὶ ἐν τῷ ἐγγράφῳ εἶναι αὐτόγραφοι.

+ Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κ(υρίο)υ ἀμὴν. Ἡ χήρα παπ(α)διὰ² παπ(ᾱ) Χαρακόπου ὀνόματι Μαροῦ καὶ οἱ παῖδες³ αὐτῆς ὁ Γιάννης καὶ ὁ Νικόλ(ας) παρὼν ἔ(ν)μπρο-
|⁴σθεν ἐμοῦ τοῦ νοταρίου καὶ τ(ῶ)ν κάτωθεν μαρτύ⁵ρων ὁμολογοῦν τὸ π(ὼ)ς
δίνουν ἀπὸ τὴν σήμε⁶ρον τῆς νύφης {α} αὐτ(ῶ)ν συβία τοῦ ἄνωθεν Νι⁷κόλα τὴν
Κυριακὴν θυγάτηρ παπ(ᾱ) Νικόλα⁸ Ἀληθινοῦ διὰ ἔ(ν)μπατίκιν τὸ ὑποστα⁹τικὸν
τῆς Ἀζαν(ας) ὅλον, καθὼς ἐστὶν καὶ εὐρίσ¹⁰κεται σύδενδρο τὸ πλησί(ον) Ξένου τοῦ
Δευτέ¹¹ραιου καὶ Μιχάλη Ἀκερόρη καὶ ἡ ὁδός, τὸ ποῖ(ον) τῆς¹² τὸ δίνουν διὰ
καθολικ(όν) ἔ(ν)ματίκιν, νά¹³ τὸ ποιῇ ἡ ἄνωθεν Κυριακὴ ἀπὸ τὴν¹⁴ σήμερον ὡς
θέλει καὶ βούλεται καὶ ἀντὶς π(ρὸς)¹⁵ αὐτὸ παίρνει καὶ ὁ ἄνωθεν Γιάννης ἀντί-
|¹⁶μοιρον τὸ ὑποστατικὸν τ(ῶ)ν Καφαλιῶν¹⁷ ὅλον, καθὼς ἐστὶν σύδενδρον τὸ πλη-
σί(ον)¹⁸ παπ(ᾱ) Μιχάλη Πάνου καὶ ἡ ὁδός καὶ διὰ καλυ¹⁹τέρησιν παίρνει ἀκόμη
ὁ [[γῆάνης]] Νικόλ(ας)²⁰ τὸ χωράφιν τῆς Χωρῆς τὴν ἀπάνω σκάλαν²¹ σύδενδρον
τὴν πλησί(ον) τοῦ Βασόλη.²² Ἐτι δὲ λέγει καὶ ὁ παπ(ᾱ) Νικόλ(ας) Ἀληθινὸς τὸ
π(ὼς)²³ δίνει τῆς θυγατέρος(ας) τοῦ τῆς Κυριακῆς²⁴ τὰ ἐγγέα, ἡγοῦν²⁵ π(ρὸς) τοῦ
|²⁵ ὅπου ἔχει μέσα μὲ τὸ σπῆτιν τῆς Κυριακῆς²⁶ ὅπου γράφει τὸ πρὸ καιροῦ προι-
κοσύφω²⁷ν(όν) τῆς ἀκόμη τῆς δίνει τῆς θυγατέρος τοῦ καὶ τό²⁸ χωράφιν τοῦ
Καλαμίου μὲ τὸ μερίδιόν του²⁹ τὸ πηγάδιν τὸ πλησί(ον) παπ(ᾱ) Φραγκούλη καὶ
Στεφά³⁰νον Μαῖστρου. Ἐγράφην τὸ παρ(όν) καὶ ἐνεγνώ³¹σθην τὸ παρ(όν) ἐν τῷ
οἴκῳ τῆς ἄνωθεν παπ(α)δι(ᾱς)³², ἔ(ν)τει 1690, Μαρτίῳ—17, ἡμέρ(ας) β, (ῶρας)
α. |³³ Μάρτυρες οἱ κάτωθεν.—

|³⁴ + παπ(ᾱ) νικόλας χροῦσο|λου|ράς— παπα τοκε:—

|³⁵ + πα(πᾱ) γέωργις μάγιστρ(ος)

|³⁶ + παπ(ᾱ) νηκολας στεργό.

24

Προικοσύμφωνον τῆς 11 Μαΐου 1690 — Ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1689 - 1692 τοῦ
χωρίου τῆς Χίου Καλαμωτῆς τοῦ νοταρίου Γεωργίου Ἀληθινοῦ, φ. 53. [Γενικά Ἀρ-
χεῖα τοῦ Κράτους, Ἀθῆναι (Ἀρχεῖον Ἰ. Βλαχογιάννη).]

Αἱ ὑπογραφαὶ ἐν τῷ ἐγγράφῳ εἶναι αὐτόγραφοι.

+ Κ(ύρι)ε Ἰ(ησο)ῦ Χ(ριστ)ὲ ὁ Θεός ἡμῶν, καὶ τὸ παρ(όν) συνάλλ²(α)γ(α)-
μαν, Κ(ύρι)ε, εὐλόγησον. Ὡς αὐτεξούσι(ον)³ μέρος χήρα πα(πα)διὰ παπ(ᾱ) Μιχάλη
Μενδώνη⁴ καὶ οἱ παῖδες αὐτῆς ἡ Καλὴ καὶ ὁ Παντελῆς καὶ ἡ⁵ Κυριακὴ, ἕτερον
δὲ μέρος Μιχάλη Καζᾱς⁶ καὶ ἡ συβίος αὐτοῦ ἡ Μαροῦ καὶ ὁ νῖδς αὐτ(ῶ)ν

Γε⁷ώργης ἠθέλησαν τὴν σήμερον Θ(εο)ῦ εὐδο⁸κοῦντος τοῦ ποιῆσαι συνοικέσι(ον), ἵνα λάβῃ⁹ ὁ ἄνωθεν Γεώργης τὴν εἰρημένην αὐτοῦ¹⁰ Κυριακὴν ὡς νόμιμον καὶ γνησίαν αὐτοῦ¹¹ γυναικαν, καθὼς οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ νόμοι δηλῶ¹²σι, ¹² εἰσὶν δὲ καὶ τὰ δύο μέρη ἐννόμου ἡλικί(ας).¹³ Ἔστιν δὲ ἡ¹⁴ προῖξ ἣν δίνουν οἱ ἄνωθεν¹⁵ παπ(α)διὰ καὶ οἱ παῖδες αὐτῆς ἡ Καλὴ καὶ ὁ Παντε¹⁶λῆς τῆς θυγατέρ(ας) αὐτῆς τῆς Κυριακῆς καὶ¹⁷ πρὸς τ(ὸν) ἄνδραν αὐτῆς διὰ προικὴν (πέρπυρα)¹⁸ τῆς Χίου χ' ἀσημοῦ, χρυσαφιοῦ καὶ ἔτε¹⁹ρου {ν} ὑφασμάτων, πιθόπουλον ἕναν μέ²⁰τρων — 12· καὶ τ(ὸν) πίθον ὅπου ἔχουν μέσα²¹ τὰ ὀσπίτια ὅπου πάρῃ προικίν· καὶ διὰ²² κατοικίαν τὰς²³ ὀσπίτια ὅλα, καθὼς²⁴ ἐστὶν ἡ κατοικία ἀπάνω καὶ κάτω, γῆν²⁵ καὶ ἀνάχτισιν μετὰ πασῶν τ(ῶν) δικαίω²⁶μάτων αὐτ(ῶν) τὰ πλησί(ον) Ὁξώγυρος²⁷ καὶ Γεώργη Τζούκου καὶ τοῦ Βερεσέ· καὶ διὰ²⁸ χάριν προτιμῆς τὸ ὑποστατικ(ὸν) τῆς²⁹ Κώμης μὲ τὸ πηγὰδιν ὅλον καθὼς ἐστὶν³⁰ τὸ πλησί(ον) τῆς Μαρίν(ας) καὶ Μιχάλη Γλαβᾶ³¹ καὶ τ(ῶν) Ἀφεντικῶν ὅλον, καθὼς ἐστὶν³² σύδενδρον τὸ πλησί(ον) Γεώργη Νομικοῦ³³ καὶ οἱ σκῖνοι ἕτερον τῆς Λάγουδ(αινας) βόρει(ον) μέρος³⁴ ὀργυιῆς ὀκτώ, ἥγουν — 8, πλησί(ον)³⁵ Γεώργη Λαμαλᾶ καὶ ὁ ποταμὸς καὶ τῆς ἀγί(ας) Παρα³⁶σκευῆς καὶ ἡ ἄνωθεν παπ(α)διὰ³⁷ ἕτερον τοῦ Ποροῦ³⁸ τ' ἁλωνότοπ(ον) ὅλον, καθὼς ἐστὶν σύδενδρον τὸ³⁹ πλησί(ον) παπ(ᾶ) Παντελακίου καὶ Γεώργη Χοιρομύτη⁴⁰ ἕτερον τῆς Λαγγάδ(ας) τοῦ Κήπου ὅλα καθὼς ἐστὶν⁴¹ σύδενδρον μὲ τὸ πηγὰδιν πλησί(ον) Γεώργη Χοίρο⁴²μύτη καὶ παπ(ᾶ) Νεαμονίτη Μενδώνη· δίνουν τῆς⁴³ καὶ δι' ἀδελφομοίρια τοῦ Μεροβιγλίου τὰ μισά⁴⁴ πλησί(ον) μονὴ τοῦ Πρωτοψάλτη καὶ τῆς ἄνωθεν παπ(α)⁴⁵ δι(ᾶς)· τάττει του καὶ διὰ παπ(α)δικὴν ἀσιλ(άνια) — 6.⁴⁶ Ἐτι δὲ ἀπομένει ὁ γαμπρὸς ὁ Γεώργης καὶ ἡ συβί(ος) αὐτοῦ ἡ Κυ⁴⁷ριακὴ νὰ δίνουν τ(ὸν) κάθε χρόν(ον) διὰ τὰ ἄνωθεν⁴⁸ γεγραμμένα μαστίχιν κεφαλησιμνι(ὸν) τοῦ καμπανιοῦ⁴⁹ εἰς τὰ ἀφεντικὰ πεντάρην ἕναν εἰς ὄνομαν παπ(ᾶ)⁵⁰ Λίο Χρυσολουρᾶ ἀεὶ καὶ πάντοτε, καὶ νὰ πάρῃ τοὺς⁵¹ σκίνους τὸ μερίδιον τῆς στήν Λαγουδιάν.

⁵² Ἐτι δὲ δίνουν καὶ ὁ πεθερὸς ὁ Μιχάλης καὶ ἡ συβί(ος) αὐτοῦ ἡ⁵³ Μαροῦ τῆς νύφης αὐτ(ῶν) τῆς Κυριακῆς διὰ ἐ⁵⁴ν μπα⁵⁵τίκιν χωράφιν ὀργυιῆς ἕξ ἐν τῇ θέσει Κατή⁵⁶ φορα πλησί(ον) τοῦ Κώστα Μελισσηνοῦ τοῦ γαμπροῦ⁵⁷ καὶ τοῦ Νεραζάτου, νὰ τὸ ποιῇ ἀπὸ τὴν σήμερον ὡς θέλει⁵⁸ καὶ βούλεται, καὶ τὸ ἐπίλοιπ(ον) χωράφιν ὅσου ἔχουν⁵⁹ ἐκεῖ τὸ δίνουν τοῦ υἱοῦ των τοῦ Γεώργην, τὸ ὁποῖ(ον) τὸ δίνουν⁶⁰ τοῦ Γεώργη καὶ τῆς νύφης σύδενδρον· ἕτερον δίνουν⁶¹ ἀκόμη τοῦ Γεώργη τοῦ Μεσάγρου ὅλον καθὼς ἐστὶν⁶² σύδενδρον πλησί(ον) παπ(ᾶ) Νικόλα Βεστάρχη· ἕτερον⁶³ τοῦ Ποροῦ τὸ κηπαράκιν ὅλον καθὼς ἐστὶν μὲ τὸ⁶⁴ πηγὰδιν τὸ μερίδιόν του καὶ μὲ τὴν γιστέραν τὸ πλησί(ον)⁶⁵ Κώστα Πασᾶ· δίνουν του καὶ τὲς δυὸ ἐλαῖες τοῦ Ἀγρέλου⁶⁶ ὅπου εἶναι μέσα στὰ Βαρλά· ἔτι δὲ τοῦ δίνουν νὰ⁶⁷ κάμνῃ ὁ Γεώργης τ(ὸν) κάθε χρόν(ον) μισὸν πεντάρην⁶⁸ μαστίχι κεφαλησιμνι(ὸν) καὶ ἔτος μὲ τοὺς

σκίνους·⁶⁵ ἔτι δὲ λέγει ἀκόμη ἡ ἄνωθεν παπ(α)διὰ καὶ οἱ παῖδες⁶⁶ αὐτῆς τὸ π(ὼς) τὸ χωράφιν τοῦ ἄλωνιοῦ τοῦ Ποροῦ⁶⁷ τοῦ τὸ δίνουν μὲ τὸ μερίδόν του τὸ νερόν· δίνουν⁶⁸ του καὶ διὰ ζῶα (πέρπυρα) καθ' κατὰ τὴν τάξι.⁶⁹ Ἐγράφην τὸ παρ(ὸν) προικοσύφων(ον) ἐν τῷ οἴκῳ τῆς ἄνω⁷⁰θεν παπ(α)δι(ᾱς), ἔ(ν)τει — 1690, μην(νὶ) Μαΐῳ — 11,⁷¹ ἡμέρ(ας) α, (ῶρας) γ, Μάρτυρες οἱ κάτωθεν.

|⁷² + ο προτοπ(α)πας παπ(ᾱ) νικόλας χρουσολουράς —

|⁷³ + κοστας κινιγός του παπ(ᾱ)

|⁷⁴ + μιχάλης Βαυλ(ᾱ)ς

|⁷⁵ + Pantaleō Giustin(iani) —

25

Σύστασις ἐμπασιδίου τῆς 11 Ἰανουρίου 1691. — Ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1689 — 1692 τοῦ χωρίου τῆς Χίου Καλαμωτῆς τοῦ νοταρίου Γεωργίου Ἀληθινοῦ, φ. 117. [Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, Ἀθῆναι (Ἀρχεῖα Ἰ. Βλαχογιάννη)].

Αἱ ὑπογραφαὶ ἐν τῷ ἐγγράφῳ εἶναι αὐτόγραφοι.

+ Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κ(υρίου)ν ἀμὴν. Ἡ χήρα πρεσβυτέρα ὀνόματι² Μαῖιστροῦ παπ(ᾱ) Νικόλα Κοιταράτου παρ(ὸν) ἔμπρο³σθεν ἐμοῦ τοῦ νοταρίου καὶ τ(ῶν) κάτωθεν μαρτύρ(ων)⁴ ὁμολογᾷ τὸ π(ὼς) δίνει ἀπὸ τὴν σήμερον τῆς νύφης⁵ αὐτοῦ τῆς Μαροῦς συβία τοῦ υἱοῦ τῆς τοῦ Μιχάλη τοῦ ἐπο⁶στατικὸν τῆς Κουλούπαρ(ας) ὅλον, καθὼς εἶπεν⁷ καὶ ἐδράσκειται σύδειδρον τὸ πλησίον παπ(ᾱ) Γεώργ⁸γη Σαλονικίου καὶ Μιχάλη Πάπου καὶ ὁ ποταμός καὶ ἡ ὁ⁹δός· τὸ ὁποῖον τῆς τὸ δίνει διὰ ἔ(ν)μπατίκιν, γὰ¹⁰ τὸ ποιῇ ὡς θέλει καὶ βοῦλεται ἡ ἄνωθεν Μαροῦ ἀπὸ¹¹ τὴν σήμερον καὶ εἰς τὸ ἐξῆς. Ἐγράφην καὶ ἐνεγνώστην¹² τὸ παρ(ὸν) ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Στεφάνου Χαρκούση, ἔ(ν)τει¹³ — 1691, μην(νὶ) Ἰα(ν)ου(ν)αρίῳ — 11, ἡμέρ(ας) α, |¹⁴ (ῶρας) ζ. Μάρτυρες οἱ κάτωθεν.

|¹⁵ + μιχαλι καθαρας τουσης

|¹⁶ + πα(πᾱ) γέωργις μάγιστρος

|¹⁷ <+> πα(πᾱ) γεοργης σαλονηκιος

|¹⁸ + σιδερωσ σαματιανος

|¹⁹ + ληός του προτοπάλτη

|²⁰ + (παπᾱ) μηκαίς βεργήτζης.

26

Προικοσύμφωνον τῆς 4 Φεβρουαρίου 1691. — Ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1689 — 1692 τοῦ χωρίου τῆς Χίου Καλαμωτῆς τοῦ νοταρίου Γεωργίου Ἀληθινοῦ, φ. 122. [Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, Ἀθῆναι (Ἀρχεῖα Ἰ. Βλαχογιάννη)].

Αἱ ὑπογραφαὶ ἐν τῷ ἐγγράφῳ εἶναι αὐτόγραφοι.

+ Κ(ύρι)ε Ἰ(ησο)ῦ Χ(ριστ)ὲ ὁ Θε(ὸς) ἡμῶν, ἐλέησον ἡμ(ᾱς) ἀμὴν² καὶ τὸ παρ(ὸν) συναλλ(γ)α(γ)μαν, Κ(ύρι)ε, εὐλόγησον. Ὡς αὐτεξού³σι(ον) μέρος Σωτῆρας

Θράπας καὶ ἡ συβίος αὐτοῦ ἡ Μαῖ⁴στροῦ καὶ ἡ θυγάτηρ αὐτ(ῶν) ὀνόματι Καλή, ἕτερον δὲ⁵ μέρος Μιχάλη Ἀληθινὸς καὶ ἡ συβίος αὐτ(οῦ) Καλή καὶ ὁ υἱὸς⁶ αὐτοῦ Κώστ(ας) ἠθέλησαν τὴν σήμερ(ον) Θεοῦ εὐ⁷δοκοῦντος τοῦ ποιῆσαι συνοικέσι(ον), ἵνα λάβῃ ὁ⁸ ρηθεὶς Κώστ(ας) τὴν εἰρημένην αὐτοῦ Καλήν ὡς νόμι⁹μον καὶ γνησίαν αὐτοῦ γυναικαν, καθὼς οἱ θεῖοι¹⁰ καὶ ἱεροὶ νόμοι δηλῶσι, εἰσὶν δὲ καὶ τὰ δύο μέρη¹¹ ἐννόμου ἡλικί(ας). Ἔστιν δὲ ἡ¹² προῖξ ἣν δίνει¹² ἄνωθεν Σωτῆρ(ας) καὶ ἡ συβί(ος) αὐτοῦ ἡ Μαστροῦ¹³ τῆς θυγατέρ(ας) αὐτ(ῶν) τῆς Καλῆς καὶ πρὸς τ(ὸν) ἄνδραν¹⁴ αὐτῆς τ(ὸν) Κώσταν διὰ προικὴν (πέρπυρα) τῆς¹⁵ Χίου φ ἄσημιου, χρυσαφίου καὶ ἐτέρου¹⁶ {ν} ὑφασμάτων· πιθόπουλ(ον) γερ(ὸν) μέτρων κ·¹⁷ καὶ διὰ ζῶα (πέρπυρα) κθ· καὶ διὰ κατοικίαν τὰ¹⁸ ὀσπίτια τὴν κατοικίαν τὰ πλησί(ον) Γιάννη¹⁹ Βεσιάρχη καὶ Ὀξώγυρος, ἡγουν τὴν ὀξώπορταν με²⁰ τὴν αὐλὴν καὶ τὴν σκάλαν καὶ {μ} πουντὶν καὶ τὰ πάνω βόταν,²¹ ὅλα καθὼς ἐστὶν καὶ εὐρίσκονται, φυλάντοντα²² τὴν μίαν βό²³ταν τὴν βορεινὴν ἀπὸ πάνω καὶ ἀπὸ κά²³τω με²³ τὴν ὀξωσκάλαν τῆς στρά²⁴τας του καθὼς εἶν²⁴ τὸ πέρασμαν καὶ διὰ χάριν προτιμὲς ὀργυιές²⁵ κε, ἡγουν εἴκοσι πέντε. Ἀρχὴν γὰρ πάρη²⁶ τὸ ὑποστατικὸν τοῦ Πραστείου ὅλον, καθὼς ἐστὶν σύδενδρον²⁷ τὸ πλησί(ον) τοῦ Ξενούκλα· ἕτερον εἰς τὴν Μαμ²⁸δοῦν ὀργυιές πέντε σιὸ βορεί(ον) μέρος σύδεν²⁹δρον με²⁹ δύο πηγὰδια πλησί(ον) τοῦ Λέρου³⁰· ἕτερον τῆς Χαλαῖος τὸ ὅσον μετέχον τὸ πλησί(ον)³¹ τοῦ Περούλη· ἕτερον τοῦ Λαχανᾶ ὅλον, κα³²θὼς ἐστὶν καὶ εὐρίσκεται τὸ πλησί(ον) Λίο Σέψη³³· ἕτερον τῆς Ἐρήν(ας) τὸ μισὸν συνεβρικὸν³⁴ μέρος σύδενδρον τὸ πλησί(ον) τῆς Πη³⁵γάτισσας· ἔτι δὲ γὰρ μετρηθῶν τὰ³⁶ ἄνωθεν ὑποστατικὰ γὰρ εἶναι ὀργυιές³⁷ εἴκοσι πέντε, καὶ ὅση λειπτῇ, γὰρ τὸ παίρνη³⁸ εἰς τὸ ὑποστατικὸν εἰς τ(οῦ) ἀγί(ου) Βασίλη³⁹ ὁσόποι(ον) μέρος θέλει γὰρ διαλέξῃ ὁ γαμπρὸς⁴⁰ σύδενδρον. Ἐτι δὲ ἀπομένει ὁ γαμπρὸς καὶ ἡ συ⁴¹βίος αὐτοῦ ἡ Καλή γὰρ δίνουν τοῦ πεθεροῦ τ(ὸν)⁴² κάθε χρόν(ον) διὰ τὰ ἄνωθεν ὑποστατικὰ⁴³ καὶ ὀσπίτια μαστί⁴⁴χιν κεφαλησιμι(ὸν) τοῦ κα⁴⁴μπανιοῦ κατ' ἔτος πεντάρην ἀνάμισυ⁴⁵ καὶ γὰρ πάρη τὸ μερίδιόν του τοὺς σκίνους. Δίνουν του⁴⁶ καὶ δι' ἀδελφομοίρια τὰ χωράφια τ(ῶν) Μαρμά⁴⁷ρων ὅλα, καθὼς ἐστὶν τὰ πλησίον παπ(ᾶ) στολῇ⁴⁸ καὶ τῶν Βάθριγκων ὅλα, καθὼς ἐστὶν τὰ πλησί(ον)⁴⁹ τὸ Ἀργιάννην. Ἐτι δὲ δίνει καὶ ὁ πεθερὸς καὶ ἡ συ⁵⁰βίος αὐτοῦ ἡ Καλή τῆς νύφης αὐτ(ῶν) τῆς Καλῆς δι⁵¹ὰ ἐ⁵¹ν μπατίκιν χωράφιν ὀργυιές τρεῖς εἰς τὴν⁵² Κατούδαιναν σιὸ νότι(ον) μέρος πλησί(ον) τοῦ πε⁵³θεροῦ καὶ Γιάννη Βεσιάρ(χη) καὶ Γιάννη Κυνηγοῦ. Ἐγρά⁵⁴φην καὶ ἐνεγνώσθην τὸ παρ(ὸν) ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Σω⁵⁵τήρα, ἔ⁵⁵ντει — 1691, μηνὶ Φευ⁵⁶ρ(ον)αρίῳ — 4,⁵⁶ ἡμέρᾳ δ, (ῶρᾳ) 5. Μάρτυρες οἱ κά⁵⁷τωθεν.

⁵⁸ + πα(πᾶ) γέωργις μάγιστρος

⁵⁹ <+> γηάνης μ(εγᾶ)λητερος ψην(ας)

- |⁶⁰ + ξενος σέψης—
- |⁶¹ + π(α)πα μιχάλη cαραντινός:—
- |⁶³ + παπα νικολις ψηχουλη απε χορηον νενιτα
- |⁶⁴ + π(α)πα νικολας γαλατουλας
- |⁶⁵ + κοστα(ς) ἄληθηνος

27

Προικοσύμφωνον τῆς 7 Ὀκτωβρίου 1691.— Ἐξ ἀντιγράφου Κ. Κανελλάκη ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1683 — 1705 τοῦ χωρίου τῆς Χίου Ἐξω Διδύμας. [Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, Ἀρχεῖον Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ (Ἀρχεῖα τοῦ ἐν Κωνσταννουπόλει Φιλογογι- κοῦ Συλλόγου, ἀριθ. 6670).]

Τὸ ἔγγραφον στερεῖται τονισμοῦ.

Εἰς δόξαν τοῦ μεγάλου ὀνόματος τοῦ Κ(υρίο)υ καὶ Θ(εο)ῦ καὶ Σ(ωτῆ)ρ(ος) ἡμῶν Ἰησοῦ Χ(ριστο)ῦ. Υἱὲ καὶ Λόγε τοῦ Θ(εο)ῦ, ἐλέησον ἡμᾶς καὶ τὸ παρὸν συνάλ- λαγμα, Κ(ύρι)ε, εὐλόγησον. Τῷ ὄντι τίμιος ὁ γάμος καὶ ἡ ἐν τῷ <ῆ κοίτη> ἀμίαντος ἐν τῷ γραφῆναι καὶ λέγεται ὡς θ(εῖον) καὶ ἱερὸν σκεῦος τῆς ἐκλογῆς, Παῦλος ὁ Ἀπό- στολος ἐγκωμιάζων ἔλεγεν: Τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστί. Ὅθεν καὶ ὁ Γεώργης 5 Διασορίγος καὶ ἡ συμβία αὐτοῦ Κυριακὴ ἔχουσα θυγατέραν ὀνόματι Νεαμονοῦσα <ἐννομον τὴν> ἡλικίαν καὶ τῶν χρόνων αὐτῆς <μετρίων>, συνέζευξεν αὐτὴν ἀνὴρ νόμιμον καὶ καθολικὸν τὸν υἱὸν τοῦ Γεωργίου Μαϊστρου ὀνόματι Μιχαὴλ θεῖα καὶ ἱερὰ ἡμῶν ὑποτύπωσις, ὡς καθὼς παρακαλεῖται οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ νόμοι. Ἐν πρώ- τοις μὲν τάττουν τοῦ γαμπροῦ διὰ πρόσωπον τῆς θυγατρὸς αὐτῶν τῆς Νεαμονοῦσα 10 ὅσα δεσπόζουν, κληρονομοῦν πατρικά, μητρικά, ἀγορὰς καὶ πᾶν ἕτερον. Ἀρχὴν μὲν πρῶτον, τάττουν διὰ προῖκαν ὑπέρπυρα χίλια, ἥγουν χίλια, ἀσῆμιν καὶ χρυσάφιν καὶ τὸ κρεφατοστρώσιμον· σεντοῦκιν ἕναν· πιθόπουλα μέτρων εἴκοσι καὶ τὸ ἐργαστήριον μετὰ πασῶν τῶν δικαιωμάτων· κούπαν ἀργυρὴν· ἀκόμη τάττουν καὶ ὑποστατικὰ τὸ ἀνπέλιν τῆς Λυγαριᾶς πλησίον Κυριάκος Πετρίτζη· ἀκόμη τῶν Φιλουμένων τὸ ὑπο- 15 στατικὸν πλησίον Μιχάλης Ἀρικληνὸς καὶ Νικόλας Κουντούρης· ἀκόμη εἰς τὰ Γερά- κια τὴν σκάλαν τὴν ἀπανινὴ, καθὼς ἐστίν· καὶ εὐρίσκεται ἀκόμη τάττει εἰς τοῦ Πέτρου τὸ ὑποστατικὸν πλησίον ὁ Κοκκόλης· ἀκόμη εἰς τὴν Λυγαριὰ πλησίον Μιχά- λης Ἀρικλιανός, καθὼς ἐστὶ καὶ εὐρίσκεται ἀκόμη εἰς τὰ Ράκη τὰς συκιὰς, ὅπου εἶναι ὁ παπᾶ Μαυράκης πλησίον· ἀκόμη καὶ τὸ σπίτιν ὅπου ἐγόρασεν ἀπὸ τὸν 20 Μιχάλην ἀνῶγιν καὶ κατῶγιν· ἀκόμη καὶ τὴν εὐχὴν του. Ἀκόμη καὶ ὁ πατὴρ τοῦ γαμπροῦ τάττει τῆς νύφης αὐτοῦ τῆς Νεαμονοῦς διὰ ὀνόματι τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὴν Λαγγάδαν τὸ ὑποστατικὸν σύδενδρον καθὼς ἐστίν· ἀκόμη καὶ εἰς τὴν Δεκαρκιὰν δύο σκαλιά· τάττει καὶ εἰς τὴν Ρουσσιὰν δύο ὀργυιὰς ἀνπέλιν· ἀκόμη καὶ τὴν εὐχὴν των. Οὕτως εἶπαν καὶ ὤμοσαν εἰς τὰς ἀγίας τοῦ Θ(εο)ῦ γραφὰς κατὰ τὰ 1691, ἐν 25 μηνὶ Ὀκτωβρίῳ 7, ἐνπροσθεν τῶν κάτωθεν μαρτύρων.

30

+ παπα κοσταντίς αρικλιανος Μάρ: <τυρας>

+ νικολης μεταξας μαρτιρας

+ κοσταντις μαηστρος μαρτιρας.

+ μιχαλις αρικλιανος μαρτιρας.

6. Ίσως Διασορηνός.

28

Προικοσύμφωνον τῆς 9 Νοεμβρίου 1691.— Ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1689—1692 τοῦ χωρίου τῆς Χίου Καλαμωτῆς τοῦ νοταρίου Γεωργίου Ἀληθινοῦ, φ. 186. [Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, Ἀθῆναι (Ἀρχεῖα Ἰ. Βλαχογιάννη).]

Αἱ ὑπογραφαὶ ἐν τῷ ἐγγράφῳ εἶναι αὐτόγραφοι.

+ Κ(ύρι)ε Ἰ(ησο)ῦ Χ(ριστ)ὲ ὁ Θ(εὸς) ἡμ(ῶν), ἐλέησον ἡμ(ᾶς) ἀμὴν καὶ τὸ
 |² παρ(ὸν) συνάλλαγμα, Κ(ύρι)ε, εὐλόγησον. Ὡς αὐτε|³ ξούοι(ον) μέρος χήρα πρεσβυ-
 τέρα παπ(ᾶ) Γε|⁴ώργη Μελισσηνοῦ καὶ οἱ παῖδες αὐτῆς ὁ Κώ|⁵σι(ας) καὶ ὁ Ξένος
 καὶ ἡ Καλὴ καὶ ἡ θυγάτηρ αὐτῆς|⁶ καὶ αὐταδέλφη τ(ῶν) ἄνωθεν ὀνόματι Μα-
 |⁷στροῦ, ἕτερον δὲ μέρος χήρα Ἀγγελίνα|⁸ συβία Στεφάνου Γλαβᾶ καὶ ὁ υἱὸς
 αὐτ(ῆς)|⁹ ὀνόματι Μιχάλης ἠθέλησαν τῇ|¹⁰ σήμε|¹⁰ρον Θεοῦ εὐδοκοῦντος τοῦ
 ποιῆσαι συνοι|¹¹κέσι(ον), ἵνα λάβῃ ὁ ἄνωθεν Μιχάλης τὴν εἰ|¹²ρημένην Μαστροῦ
 ὡς νόμιμον καὶ γνησίαν|¹³ αὐτοῦ γυναῖκα καὶ ὡς οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ νό|¹⁴μοι δηλῶσι,
 εἶσιν δὲ καὶ τὰ δύο μέρη ἐ|¹⁵νόμου ἡλικί(ας). Ἔστιν δὲ ἡ|¹⁶ προῖς ἣν τὰ|¹⁷ τρεῖς
 ἡ ἄνωθεν παπ(α)δεὰ καὶ οἱ παῖδες αὐ|¹⁷τῆς πρὸς τὴν θυγατέραν αὐτῆς τὴν Μα|¹⁸στροῦ
 καὶ πρὸς τ(ὸν) ἄνδραν αὐτῆς τὸν Μιχάλην|¹⁹ (πέρπυρα) τῆς Χίου—φ—ἀσημοῦ,
 χρυσαφιοῦ καὶ ἐ|²⁰τέρων {ν}ῦφασμάτ(ων), πηλόπουλον γερόν|²¹ μέτρ(ων)—κ—καὶ
 διὰ ζῶα (πέρπυρα)—κθ—καὶ|²² διὰ κατοικίαν τὰ ὀσπίτια τὰ|²³ πλησί(ον) Σιδώρου
 Κριτῆ καὶ Κώστα Νομι|²⁴κοῦ καὶ τῆς ἀδελφῆς τῆς καὶ ἡ ὁδός, ὅλα|²⁵ καθὼς ἐστίν
 καὶ εὐρίσκονται ἀπὰ|²⁶νω καὶ κάτω, γῆν καὶ ἀνάχτισι μετὰ|²⁷ πασῶν τ(ῶν) δικαιω-
 μάτων αὐτ(ῶν), φυ|²⁸λάττοντα τὸ μαγαζὶ ὀπόχει τ(ῶν) Πά|²⁹τ(ων). Καὶ διὰ χάριν
 προτιμές, ἀρχὴν νὰ|³⁰ πάρῃ εἰς τὸ ὑποστατικὸν τῆς Φυτει(ᾶς)|³¹ ὀργυιές τρεῖς πλη-
 σί(ον) τ(ῶν) ἀρφανῶν|³² τῆς Νομικούδαι(ας) καὶ Σιδώρου Ἀκερό|³³ρη· ἕτερον τὸ
 ὑποστατικὸν τ(ῶν) Κα|³⁴ψαλί(ων) τὸ μισόν· ἕτερον τὸ ὑπο|³⁵στατικὸν τοῦ Σεληνα-
 ρίου ὀργυιές τρεῖς|³⁶ στὸ νότι(ον) μέρος σύδενδρ(ον)· ἕτερον τὸ ὑ|³⁷ποστατικὸν τῆς
 Πλατειᾶς ὅλον κα|³⁸θὼς ἐστίν καὶ εὐρίσκεται σύδενδρ(ον) τὸ|³⁹ πλησί(ον) τοῦ Σπα-
 νοῦ καὶ ἡ ὁδός· ἕτερον|⁴⁰ εἰς τοὺς Ἀτζίδους τὸ ὑποστατικὸν ὅλον|⁴¹ καθὼς ἐστίν
 καὶ εὐρίσκεται σύδενδρ(ον)|⁴² πλησί(ον) Γεώργη Καθαρακτούδη· ἔτε|⁴³ρον εἰς τὰ
 Ἀπελοκόπια τὴν ἀγνα|⁴⁴ντία τοῦ Κώστα Μαῖστρον πλησί(ον)|⁴⁵ τοῦ ποταμοῦ
 σύδενδρ(ον)· καὶ μίαν ἐλαίαν|⁴⁶ εἰς τὴν Χωρὴν σύξυλην πλησί(ον) τοῦ Βαρ|⁴⁷λᾶ·
 καὶ μίαν συκαμνιὰν ὅπου ἔχουν εἰς τὸ|⁴⁸ πέρα χωράφ(ιν) εἰς τοῦ Γιάνη Καλευγένου.
 |⁴⁹ Ἐπὶ δὲ ὑπόσχονται ὁ Μιχάλης καὶ|⁵⁰ ἡ Μαστροῦ νὰ κάμουν μαστίχιν πεν-

|⁵¹τάρι ἔναν κεφαλησιμνι(ὄν) καλὸν|⁵² καὶ παστρικὸν τοῦ καμπανιοῦ καὶ νὰ τὸ
 δί|⁵³νον τ(ῶν) ἀδελφῶν της μὲ τὸ μερίδι|⁵⁴όν της τοὺς <σ> κίνους. Τάττει της καὶ
 ἡ πε|⁵⁵θερὰ τῆς νύφης της τῆς Μαστροῦς δι|⁵⁶ὰ ἐ|⁵⁷ν|⁵⁸μπατίκιν τὸ ὑποστατικὸν
 |⁵⁷ τῆς Μηλε(ᾶς) ὅλον καθὼς ἔστιν καὶ|⁵⁸ εὐρίσκεται σύδεδρ(ον) πλησί(ον) Γι|⁵⁹άν-
 νης Βεστάρχης καὶ Μιχάλη Φόρτζου.|⁶⁰ Ἀκόμη τάττει της καὶ ὁ Μιχάλης ὁ ἀνὴρ
 |⁶¹ αὐτῆς διὰ ἐ|⁶²ν|⁶³μπατίκι τὸ ὑπο|⁶²στατικὸν τῆς Κώμης τὸ πλησί(ον) παπ(ᾶ)|⁶³ Νικό-
 λ(ας) Τριαντάφυλλος καὶ ἡ Μουσαῖ|⁶⁴λαινα καὶ ἡ ὁδός. Ἐγράφη τὸ πα|⁶⁵ρ(ὸν)-
 προικοσύμφωνον καὶ ἐνεγνωσθῆν|⁶⁵ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πεθεροῦ, ἐ|⁶⁶ν|⁶⁷τει—1691,|⁶⁷ Νοεμ-
 ρίῳ—9, ἡμέρ(ας) β, (ῶρας) {(ῶρας)} γ.|⁶⁸ Μάρτυρ(ες) οἱ κάτωθεν.—

|⁶⁹+ μαστρω μηχάλης μαῖστρος—

|⁷⁰+ π(α)πά μηκαις σηναδίνος—

|⁷¹+ πα(πᾶ) γέωργις μαγιστρος—

|⁷²+ (παπᾶ) κόστας κρητης—

|⁷³+ μηχαλης σταματης

|⁷⁴+ πα(πᾶ) γιανις μελισινος—

29

Προικοσύμφωνον τῆς 10 Νοεμβρίου 1691. — Ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1689—1692
 τοῦ χωρίου τῆς Χίου Καλαμωτῆς τοῦ νοταρίου Γεωργίου Ἀληθινοῦ, φ. 188. [Γενικά
 Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, Ἀθῆναι (Ἀρχεῖα Ἱ. Βλαχογιάννη)].
 Αἱ ὑπογραφαὶ ἐν τῷ ἐγγράφῳ εἶναι αὐτογραφοί.

+ Κ(ύρι)ε Ἰ(ησο)ῦ Χ(ριστ)ὲ ὁ Θ(εὸ)ς ἡμῶν, ἐλέησον ἡμ(ᾶς)|² ἀμὴν καὶ τὸ
 παρ(ὸν) συνάλλαγμα, Κ(ύρι)ε, εὐλόγησον.|³ Ὡς αὐτεξούσιον μέρος Μιχάλης Ἀληθι-
 νὸς καὶ |⁴ ἡ συβίος αὐτοῦ ἡ Καλὴ καὶ ἡ θυγάτηρ αὐτ(ῶν) ὀνόματι|⁵ Κυριακή,
 ἕτερον δὲ μέρος χήρα Εἰρήνη Μονῇ|⁶ Κριτῇ καὶ ὁ υἱὸς αὐτῆς Κυριάκος ἠθέλησαν
 |⁷ τὴν σήμερον Θ(εο)ῦ εὐδοκοῦντος τοῦ ποιῆσαι συνοι|⁸κέσι(ον), νὰ λάβῃ ὁ ρηθεὶς
 Κυριάκος τὴν εἰρημέ|⁹νην Κυριακὴν ὡς νόμιμον καὶ γνησίαν αὐτοῦ γυναῖκαν,
 |¹⁰ καθὼς οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ νόμοι δηλῶσιν· εἰσὶν δὲ καὶ τὰ δύο|¹¹ μέρη ἐννόμου
 ἡλικί(ας). Ἔστιν δὲ ἡ|¹²ν|¹³ προῖξ ἣν <ἦν> δίνει|¹² ὁ ἄνωθεν Μιχάλης καὶ ἡ συβίος
 αὐτοῦ ἡ Καλὴ τῆς θυγατέρ(ας)|¹³ αὐτ(ῶν) τῆς Κυριακῆς καὶ πρὸς τ(ὸν) ἄνδραν
 αὐτῆς τ(ὸν)|¹⁴ Κυριάκον διὰ προικὴν (πέρπυρα) τῆς Χίου—φ<αση|¹⁵μιοῦ, χρυσα-
 φιοῦ καὶ ἐτέρων <ν>ὑφασμάτων, καὶ διὰ|¹⁶ ζῶα (πέρπυρα)—κθ—πιθόπουλον
 γερόν μέτων|¹⁷—κ—καὶ διὰ κατοικίαν τὰ ὀσπίτια τὰ Κρηνούσικα,|¹⁸ ὅλα, καθὼς
 ἔστιν καὶ εὐρίσκονται ἀπάνω καὶ κάτω,|¹⁹ τὰ ὅσα μετέχει μετὰ πασῶν τ(ῶν)
 δικαιωμάτων αὐτ(ῶν)|²⁰ τὰ πλησί(ον) Μιχάλη Γιωργαντάκιν καὶ Πρώι Κυνηγοῦ
 |²¹ καὶ ἡ στενάδα καὶ ἡ ὁδός. Καὶ διὰ χάριν προτιμὲς ὁρ|²²γυιὲς—22. Ἀρχὴν νὰ
 πάρῃ τὴν κάτω|²³ σκάλαν τῆς Χωρῆς ὅλην, καθὼς ἔστιν|²⁴ σύδενδρον μὲ τὴν

γιστέρναν καὶ τὸ μερίδι²⁵όν του τὴν Βρύσιν τὴν πλησί(ον) Λίο Ταμίρη²⁶ καὶ
Κώστα Ἀληθινοῦ καὶ ἡ ὁδός· ἕτερον τοῦ Κά²⁷τω Κάμπου ὅλον, καθὼς ἐστὶν μὲ
τ(οῖς) σκί²⁸ν(οις) τὸ πλησί(ον) παπ(ᾱ) Νικόλα Τριανταφύλλου·²⁹ ἕτερον τοῦ μισέ
Ἀνδρέου ὅλον, καθὼς³⁰ ἐστὶν τὸ πλησί(ον) Γιάννη Βεστάρχη· ἕτερον³¹ τοῦ Πρα-
στείου τ(ὸν) κῆπ(ον) ὅλον, καθὼς ἐστὶν³² σύδενδρον, φυλάττ(ον)τα μίαν ὀργυιὰν³³
τοῦ Ταξιάρχη καὶ τοῦ ἁγίου Ἰω(άνν)ου βόρειον μέρος³⁴ μὲ τὸ μισὸν πηγάδιν τὸ πλη-
σίον³⁵ Μιχάλη Κυπραίου· ἕτερον τοῦ Νερομύλου σύ³⁶δενδρον τὸ πλησί(ον) τοῦ
Σπανοῦ· ἔτε³⁷ρο τοῦ Σκινάρη ὅλον, καθὼς ἐστὶν³⁸ σύδενδρον τὸ πλησί(ον) τοῦ
Τζούργια³⁹ καὶ Ξένου Σέψη. Ἐτι δὲ ὑπό(σχ)εται⁴⁰ ὁ γα(πρὸς) καὶ ἡ συβίος αὐτοῦ
Κυριακῇ⁴¹ νὰ δίνουν τοῦ πεθεροῦ κατ' ἔτος τ(ὸν)⁴² κάθε χρόν(ον) αἰὶ καὶ πάντοτε
μα⁴³σίχιν κεφαλαισιμνι(ὸν) τοῦ καμπανιοῦ⁴⁴ καλὸν καὶ παστρικὸν πεντάριν⁴⁵ ἕναν
μὲ τὸ μερίδιόν της τοὺς⁴⁶ σκίνους. Ἐτι δὲ δίνει καὶ ὁ ἄνωθεν {Νη}⁴⁷[[κολιτι]]
Κυριάκος τῆς συβίος αὐ⁴⁸τοῦ τῆς Κυριακῆς διὰ ἐ(ν)μπατί⁴⁹κιν χωράφιν ὀργυιές
τέσσερης ἐκ⁵⁰ τῆς Κολήαιν(ας) σύδενδρον πλησί(ον) τοῦ⁵¹ Κανάριου καὶ παπ(ᾱ)
Νικόλα Τριαντα⁵²φύλλου καὶ τοῦ Λήγου. Ἐγράφη καὶ ἐνε⁵³γνώσθην τὸ παρ(ὸν)
ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πε⁵⁴θεροῦ, ἐ(ν)τι — 1691, Νοεμβρίῳ⁵⁵ — 10 <ῆ>μέρα γ, (ὥρα) ε.

Μάρτυ<ρες> κά⁵⁶τωθεν. —

⁵⁷+ γεωργίης του τηκολι —

⁵⁸+ μαστρό μιχαλι μαρτιράς —

⁵⁹+ παπ(ᾱ) νικόλας χρουσωλοπούρας —

⁶⁰+ παπ(ᾱ) ζονις —

⁶¹+ μιχάλης προτοφάλης

⁶²<+> μηκαίς κηπρέος —

⁶³+ ξενος σέψης: —

30

Προικοσύμφωνον τῆς 25 Ἀπριλίου 1692 — Ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1689 - 1692
τοῦ χωρίου τῆς Χίου Καλαμωτῆς τοῦ νοταρίου Γεωργίου Ἀληθινοῦ, φ. 241. [Γενικά
Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, Ἀθῆναι (Ἀρχεῖα Ἰ. Βλαχογιάννη).]
Αἱ ὑπογραφαὶ ἐν τῷ ἐγγράφῳ εἶναι αὐτόγραφοι.

+ Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κ(υρίου)ν ἀμὴν. Ὁ Νικολῆς Κωσταν²τάκιν ἀπὸ χωρί(ον)
Ἀρμόλεια παρ(ὸν) ἔμπροσ³θεν ἐμοῦ τοῦ νοταρίου καὶ τ(ῶν) κάτωθεν μαρ⁴τύρων
ὁμολογᾷ τὸ π(ὼς) θέλει νὰ δικαιώσῃ⁵ τὴν θυγατέρα του τὴν Καλήν, νὰ τῆς κάμῃ
⁶προικοσύμφων(ον) κατὰ τὴν τάξιν τοῦ τόπου.⁷ Καὶ δίνει της ἀπὸ τὴν σήμερον τὰ
ὀσπίτια⁸ {σ}τὸν Μπήγαδον, ἥγουν τὴν βό(ν)τιαν τὴν⁹ βορεινήν μὲ τὴν ἀγνάντις τὴν
αὐλήν,¹⁰ καθὼς ἐστὶν, γῆν καὶ ἀνάχτισιν με¹¹τὰ πασῶν τ(ῶν) δικαιωμάτ(ων)
αὐτῆς ἀπάνω¹² καὶ κάτω, τὰ πλησί(ον) νοτινὰ ὁ ἄνωθεν¹³ Νικολῆς, συνευρικά

ἀδελφός της Κωσταντῆς¹⁴ καὶ Νικολῇ υἱοῦ του καὶ ἡ ὁδός· ἕτερον τῆς δίνει καὶ¹⁵ τὸ χωράφιν σιὰ Φυτὰ ὅλον, καθὼς ἐστίν, τὸ¹⁶ πλησί(ον) Νικολῇ Ζομπῇ καὶ ὁ ποταμός· σὺ¹⁷ αὐτῷ καὶ τὸ χωράφιν σι¹⁸ Ἀλυβα ὅλον, καθὼς ἐστίν πλησί(ον) τῆς χήρ(ας) τοῦ Φρα¹⁹γκιᾶ· ἕτερον τοῦ Μαγκούση ὅλον, καθὼς²⁰ {καθὼς} ἐστίν τὸ πλησί(ον) Κωσταντῇ Σφή²¹κα· ἕτερα τοῦ Κλημάτου τὸ χωράφι,²² καθὼς ἐστίν σύδενδρον τὸ πλησί(ον)²³ τοῦ Εὐταξία· πιθόπουλα γερά²⁴ δύο μέτρων—18 παπού-
τζια²⁵ βελούτικα ζευγάριν—1 καμιζό²⁶ραν τζοχένην—1 κρέσπαν—1²⁷ βουσιάνιν γεραγιόν—1 ζουπάνι²⁸—1 καὶ μίαν λινὴν βουσιάνιν²⁹ ἄσπρον—1 σεντόνιν—1³⁰ στρωμαν—1 μαξελλάρια—2³¹ πάπλωμαν—1 πουστομά³²νικα μπουκασένα.

|³³ Ἔτι δὲ τῆς δίνει καὶ μαστίχι λίτρες³⁴ δεκατέσσερης κεφαλαισιμνι(όν), νὰ³⁵ τὸ δίνῃ τὸν κάθε χρόν(ον) αἰὲ καὶ πάντ³⁶οντε εἰς τὰ ἀφεντικὰ εἰς ὄνομαν³⁷ Γεώργη Κώστα Περιβολιάτη καὶ νὰ πά³⁸ρη τῆς μάννας {σ}της τοὺς σκίνους ὅλους³⁹ ὅπου καὶ ἂν εὑρεθοῦν. Παρ(ὼν) καὶ ὁ Κωσταν⁴⁰τῆς ὁ γυιὸς τοῦ ἄνωθεν Νικολῇ στέργει⁴¹ καὶ ἐπιβεβαιοῖ τὰ ἄνωθεν. Ἔτι δὲ⁴² δίνει καὶ ὁ ἀνὴρ τῆς ἄνωθεν Καλῆς ὁ Γεώρ⁴³γης | Ζοπῆς | τῇ(ς) συβίας του τῆς Καλῆς διὰ καθο⁴⁴λικὸν ἐμπα-
τίκιν τὸ χωράφιν τοῦ Ρο⁴⁵γάλου ὁργυῖς δύο στήν ἀπάνω μερεὰν⁴⁶ σύδενδρον πλησί(ον) τῆς ἀδελφῆς του⁴⁷ τῆς Καλῆς καὶ ὁ ποταμός. Τὰ ἄνωθεν⁴⁸ γεγραμμένα τῆς τὰ δίνου ἀπὸ τῆς σή⁴⁹μερον νὰ τὰ ποιῇ ὡς θέλει καὶ βούλεται ὡς⁵⁰ ἴδια αὐτοῦ ἐλευθερά, πουλεῖν, χαρίζειν,⁵¹ προικοδοτεῖν, ἀνταλλάττεσθαι καὶ ἄλλα ὅμοια.
|⁵² Ἐγράφη καὶ ἐνεγνώσθη τὸ παρ(ὸν) ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ⁵³ Μιχάλη Εὐταξία ἔ(ν)-
τει—16 92, μην(νὶ) Ἀπρι⁵⁴λίῳ—25, ἡμέ(ρας) β, (ῥας) γ. Μάρτυρες οἱ κά⁵⁵τωθεν—

|⁵⁶ + ξενος ατζάλι—

|⁵⁷ + μιχαλι σορουδιν αληθινος

|⁵⁸ <+> κόσταντῆς του παπ(ᾱ) στεφανή.—

|⁵⁹ + παπ(ᾱ) μιχαλις διέντερεσον—

|⁶⁰ + σταματης γαλατουλας

|⁶¹ + γηάνῆς τού παπ(ᾱ) νηκολή—

31

Συμβιβαστικὸν τῆς 4 Φεβρουαρίου 1705—Ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1705-7 τοῦ χωρίου τῆς Χίου Πυργιοῦ, φ. 3. [Βιβλιοθήκη Γεωργίου Ἰ. Ζολώτα, Ἀθήναι.]
Αἱ ὑπογραφαὶ ἐν τῷ ἐγγράφῳ εἶναι αὐτόγραφοι.

+ Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κ(υρίου)ν ἀμήν. Τὴν σήμερον ὅτε² ἡ Μαροῦ τοῦ ποτὲ μάστιρο Στεφάνου ἀπὸ³ χωρίον Βουλὸν καὶ ἡ κόρη της ἡ Ἀγγεροῦ⁴ ἰσιάζονται ἀφότεροι ἔπροστιν ἐμοῦ⁵ τοῦ νοταρίου καὶ τῶν κάτωθεν μαρτύρων⁶ διὰ κάποιαν διαφορὰν ποὺ εἶχεν ἂ⁷ μεταξὺς αὐτῶν. Ἐστῶτας ἡ ἄνωθεν⁸ Μαροῦ καὶ νὰ λειπέ των τῆς ἄνωθε Ἀγγε⁹ροῦς πράγματα ἀπὸ τὲς προτιμές {σ}της,¹⁰ τῆς σήμερον τῆς

δίνει τὸ τασγαστάριν¹¹ τὸ βοτάκιν, καθὼς ἐστίν, μὲ ὅλα του τὰ¹² δικαιώματα, τὸ πλησίον τῆς ἄνωθεν¹³ Ἀγγεροῦς καὶ τῆς ὁδοῦ, νὰ τὸ κάμῃ ἀπὸ τὴν¹⁴ σήμερος ὡς θέλει καὶ βούλεται. Καὶ διὰ τὴν¹⁵ βασιν τὸ τοῦ βοτακιοῦ δίνει καὶ ἡ ἄνωθε Ἀ¹⁶γγεροῦν πρὸς τὴν μητέρα της τῆς Μαροῦν¹⁷ τὸ χωράφιν τῶν Σκουρίων, καθὼς ἐστίν¹⁸ πλησίον παπ(ᾱ) Μιχάλη Γκογκάκο καὶ¹⁹ παπ(ᾱ) Κώστα Κοτογκόγη. Καὶ ἀπὸ τὴν σή²⁰μερον νὰ ἔχῃ κάθε ἕνας, ὡς γράφο²¹μεν ἄνωθεν, καὶ νὰ μένουν ἀκα-
τα²²ζήτητοι, μήτε ἡ ἄνωθεν Μαροῦ νὰ γυρέ²³ψῃ τὸ βοτάκιν, μήτε ἡ ἄνωθε Ἀγε-
²⁴ροῦ, ἢ τῆς λείπη ἀπὸ τὰς προτιμές²⁵ {σ}της, γῆ ἀπὸ τὸ ἄνωθεν χωράφιν τῶν
²⁶Σκουριῶ(ν), μόνο νὰ ἔχῃ κάθε ἕνας, ὡς γρά²⁷φομεν ἄνωθεν. Ἐτι ἔστρεξαν τὰ
μέ²⁸ρη καὶ ἤγινεν τὸ παρὸν ἔμπροσθεν τῶν²⁹ κάτωθεν μαρτύρων εἰς αὐτὴν ἐν
ἔ³⁰τει 1705, Φεβ(ρ)ου(ρ)α(ρίω)³¹ 4, ὥρα θ, ἰδιχτιῶνος — 13. Μάρτυρες
³²κάτωθεν —

³³+ παπ(ᾱ) νικωλῖς τ(ου) κόστα —

³⁴+ παπ(ᾱ) σιδερος ζουραφανου απο τον βουνο

³⁵+ σταματης σαγγουδισ βουνος —

³⁶+ νηκολας μαρονης βουνος —

3. Βουνὸν 24. ᾱ = ἄν. 25. γῆ = ἡ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

32

ΑΘΗΝΩΝ

Προικοσύμφωνον τῆς 19 Αὐγούστου 1705. — Ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1705-7 τοῦ χωρίου τῆς Χίου Πυργιοῦ, φ. 13-14. [Βιβλιοθήκη Γεωργίου Ἰ. Ζολώτα, Ἀθήναι]. Αἱ ὑπογραφαὶ ἐν τῷ ἐγγράφῳ εἶναι ἀντιγράφοι.

+ Γένοιτο Κ(ύρι)ε τὸ ἔλε(ός) σου ἐφ' ἡμᾶς, καθὰ² περιελπίσομεν ἐπὶ σέ, καὶ τὸ πα³ρὸν συμβούλιον, Κ(ύρι)ε, εὐλόησον. Ὁ τε ἡ⁴ Βεσταρχοῦ Σκούλη καὶ οἱ παῖ-
δες αὐτοῦ ὁ⁵ Γεώργης καὶ ὁ Στεφανῆς καὶ ὁ Σίδερος καὶ⁶ ὁ Κώστας ἔχουν θυγα-
τέραν ἀδελφὴν παλιφιτά⁷ τὴν ὀνόματι Καλὴ συνέζεξαν⁸ αὐτὴ μετὰ υἱὸν Γεώργη
Παράκου⁹ καὶ ὀνόματι Νικολῆν, ὅλα τὰ μέρη¹⁰ ὁμόζυγα εἰς νόμον ἡλικία, (ὡς)
¹¹διακελεύουσιν οἱ θεῖοι νόμοι τῆς τοῦ Χρι¹²στοῦ Ἐκκλησίας. Οἱ τᾶπτονε ρηθεῖς
γονέ¹³οι πρὸς τὴν θυγατέραν καὶ τοῦ γα¹⁴προῦ αὐτοῦ πέμπυρα πολιτενό¹⁵μενα
τῆς Χίου 500, ἀσημιοῦ¹⁶, χρουσαφιοῦ καὶ ἐτέρων ὑ(μ)φασμάτων¹⁷ προτιμές
ὀργυιές — 16. Ἀρχὴ τὸ χω¹⁸ράφιν τοῦ Χοχλία, καθὼς ἐστίν πλη¹⁹σίον παπ(ᾱ) Στε-
φανῆς Μελαχροينوῦ καὶ Μι²⁰χάλης Κωστομένον· ἕτερον χωράφιν²¹ εἰς τὸν Μαλό-
διν καθὼς ἐστίν, ὀργυι²²ές — 4 — πλησίον π(απᾱ) Σκούλη καὶ Γεώρ²³γη Βαλάση·
ἕτερον χωράφιν εἰς τὴν²⁴ Μιλαρίσσα, καθὼς ἐστίν πλη(η)σίον²⁵ Ἰω(άννου) Σκούλη
καὶ ἡ χήρα Τούλαινα· ἕτερον²⁶ χωράφιν εἰς τὸν Ἀγκαθῶνα, κα²⁷θὼς ἐστίν, πλη-
σίον παπ(ᾱ) Στεφανῆς Με²⁸λαχροينوῦ Ἰγεροδιάκου Παστέλη· ἔτι²⁹ ὅσον λειπιτῆ
ἀπὸ τῆς δεκαέξῃ ὀργυι³⁰ές, νὰ τὸ παίρῃ εἰς τὸ χωράφιν τῶ(ν)³¹ Γκαπίων πλη-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

σίον Στεφανῇ Καρνῇ·³² ἔτι τῆς δίνει καὶ ὁσπίτια τὴν Γκαθική,³³ ἣν τὴν ἔχει εἰς τὴν Ἀπάνω Πόρτα, κα³⁴ θῶς ἐστὶν καὶ εὐρίσκονται, ἀνώγεια, κα³⁵ τώγεια, γῆν καὶ ἀνάκτισι, πλ(η)σίον παπ(ᾱ)³⁶ Στεφανῇ Παρακούκη καὶ πα(πᾱ) Λέου³⁷ Κωστομέ-
νον· ἔτι τῆς δίνει καὶ μαστίχιν³⁸ κεφαλησιμιόν, νὰ δουλεύῃ εἰς³⁹ {σ}τ' ἀφεικὰ τὸν {γ}κάθε χρόνο πετά⁴⁰ ρια τρία, νὰ τὸ δίνῃ εἰς ὄνομα⁴¹ Βεσταρχοῦ Σκούλη· τῆς δίνου καὶ σκί⁴² νους εἰς τὸν Στρόφιλον, ὅσου<ς> ἔχει ἔνωθεν,⁴³ καὶ εἰς τὰ Προύκια, ὅσους ἐπῆρεν ἂ⁴⁴ πὸ τὸ Νικολῇ τοῦ πα(πᾱ) Μπενέτου· ἔτι ἀδελ⁴⁵ φικὸν μερίδιον ἄγρια {ἡ μερί⁴⁶ διον ἄγρια}, ἡμερα καὶ τὴν εὐγὴν αὐτοῦ.⁴⁷ Ἐτι δίνει καὶ ὁ Γεώρ-
γης Παρακούκης πρὸ⁴⁸ τὴν Καλὴ τῆς νύφης {σ}τον διὰ μπατίκι⁴⁹ αὐτὸ χωράφιν τὸ ἔχει εἰς τὴν Μπά⁵⁰ χολη πᾶν, καθὼς ἐστὶν μὲ τὸ πη⁵¹ γάδιν ἀνδρειο πλ(η)σίον παπ(ᾱ) Μιχα⁵² λάκου Φαρῇ καὶ τῆς Παναγίας,⁵³ ἀπὸ τὴν σήμερον νὰ τὰ ποιῇ ὡς θέλον καὶ⁵⁴ βούλονται αὐτοὶ καὶ οἱ ἐξ αὐτοῦ.⁵⁵ Ἐγρα(ύθη) καὶ ἐνεγνώστην ἐν ἔτει 1705⁵⁶ Ἀγούστου 19, ἡμέραν Κυριακή,⁵⁷ ὥρα — 6 — (ὥρα) ὧ 13 ὧ. Μάρτυρες οἱ κά⁵⁸ τωθεν.

⁵⁹ + πα(πᾱ) γεόργης μελαχροιν<ός>.

⁶⁰ + ιω<άννης> σκούλης —

⁶¹ + παπ(ᾱ) σηδωρος μελαχροινος

⁶² + γεόργης παπ(ᾱ) στεφανὶ κολῆκα

⁶³ + βασιλῆς πρι —

6—7. παμφιλτάτην.

33

Προικοσύμφωνον τῆς 29 Μαρτίου 1714. — Ἐξ ἀντιγράφου Κ. Κανελλάκη ἐκ κώ-
δικος τοῦ χωρίου τῆς Χίου Βέσσης. [Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, Ἀρχεῖον τοῦ Ἱστορικοῦ
Λεξικοῦ (Ἀρχεῖα τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Φιλολογικοῦ Συλλόγου, ἀριθ. 5216)].

+ Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κ(υρίου)ν ἀμήν. Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ὁ Θεός, ἐλέησον
ἡμᾶς ἀμήν καὶ τὸ παρὸν συνάλλαγμα, Κύριε, εὐλόγησον. Κυρ Νικόλας Βασιλάκης
ἀπὲ χωρίον Βέσσα καὶ ἡ συμβία αὐτοῦ Καλὴ ἔχου θυγατέραν ὀνόματι Σγούραιναν
ἐννομ<ο> οὗσα τὴν ἡλικίαν καὶ χρόνων μετρίων βούλεται συζευξαι<ν> αὐτοὺς ἀνδρὶ
ὀνόματι καὶ καθολικῶ μετὰ τὸν Ἰω(άννη) τοῦ Γεώργη Φρέζου ἀπὸ χωρίον Ἐλάτα, 5
θεία καὶ ἱερὰ τοῦ Χριστοῦ ἡμῶν Ἐκκλησίας καὶ ὑποτύπωσης καὶ διαθέσεως τὸ
παρὰ τοῦ Θεοῦ τελειωθὲν θεῖον συνοικέσιον. Ἡ δὲ προῖξ τάττει αὐτῆς καὶ δι' αὐτῆς
πρὸς τὸν ἄνδραν αὐτῆς. Τὸ μὲν πρῶτον τῆς δίνουν τὸ ὁσπίτιον τὸ ἔχει εἰς τὸν Πύργον
τὸ κεραμωτὸν μὲ τὸ που<ν>τίν, φυλάττοντα τὸ μέσα βοτίν, ἥγουν αὐλίζεται ἀπὸ τὴν
παλαιὰν πόρταν πλησίον Σταμάτης Μιχὸς, καὶ πράγματα ὀργυιὲς 12. Τὸ μὲν πρῶτον 10
ὑποστατικὸν τῆς δίνει εἰς τὸν ἅγιον Ἰω(άννην), καθὼς ἐστὶν καὶ εὐρίσκεται πλησίον
Κυριακῇ Τζιρίγον· ἕτερον τῆς Στάσις, καθὼς ἐστὶν καὶ εὐρίσκονται τ' ἀπάνω καὶ
κάτω πλησίον Γεώργης Βασιλάκης καὶ Μιγάλης Βασιλάκης· ἕτερον τοῦ Σπίνου τὸ

15 ἀπάνω, καθώς ἐστιν πλησίον παπᾶ Νικόλας Λιβανῆς καὶ ἡ Νέα Μονή· ἕτερον εἰς τὸν
Τξιριᾶν, καθώς ἐστιν καὶ εὐρίσκονται πλησίον Γεώργης Ζερβουδῆς, σκάλες δύο·
ἀκόμη ὅσον ἀπολειπτῇ, νὰ τῆς τὸ σῶνον εἰς τὴ Ποταμιὰν [.....] τὴν μεριὰν τοῦ
Σταμάτη Σιστουράκιν. Ἀκόμη κρεββατοσιρῶσιν κατὰ τὴν τάξιν· σιρῶμαν 1—σεντό-
νια 4—παπλώματα 2—μαξελλάρια 4—ζουπὲς 3—κουτουνῖνες 2—ματήλια χοιτρά
20 ψιλὰ 18—καμιζόραν τζοχένην 1—παπούτζια βελουχ(ί)τικα· ἀκόμη καὶ σφακτὰ
κεφάλια δέκα, πρῶτον, δεύτερον καὶ τρίτον, καὶ χάλκωμαν ὀκάδες δύο καὶ μισή·
πίθον ἕναν μέγαν κ' ἕναν μικρόν· ἀκόμη δίνει τῆς καὶ μαστίχιν κεφαλησιμιὸν
λίτρες 2. Ἀκόμη δίνει καὶ ὁ πεθερὸς πρὸς τὴν νύμφην διὰ ἐμπατικιὸν τὸ ὑποστα-
τικὸν τὸ ἔχει ἐν τῇ θέσει Ροδῶνα τὴν ἀπάνω σκάλαν νὰ τὴν μοιράσουν οἱ δύο νυμ-
φάδες, καὶ νὰ πάρῃ ἡ πρώτη νύφη τὴν μερεὰν ὅγοιαν θέλει. Οὗτοι ἐσυμφώνησαν
25 εἰς τὰς Ἀγίας τοῦ Θεοῦ Γραφὰς τοῦ φυλάξαι, ὡς τοῦ μὴ εἰπεῖν ἐναντίον νὰ ἔχῃ νὰ
πλερώνῃ εἰς ποινὴ ἐκκλησιαστικὴ ἀσιλάνια 50. Ἐγραύτη κ' ἐνεγνώστη εἰς τὸν οἶκον
τοῦ Νικολῆ Βασιλάκη—1714, Μαρτίῳ 29—Μάρτυρες. Ἡμέρα Δευτέρα, ὥρα 3.

+ Ἰωαννης τοῦ μύχαλυ μπούνια μαρτυρᾷ

+ μηχαλῆς βασιλακῆς μαρτυρᾷ

30

+ μηχαλῆς σπανουδῆς μαρτυρᾷ

+ παπ(ᾶ) γεοργῆς βασιλακῆς καὶ ποταμιᾶς.

34

Προικοσύμφωνον τῆς 15 Ἰανουαρίου 1722. — Ἐξ ἀντιγράφου Κ. Κανελλάκη ἐκ
κώδικος τοῦ χωρίου τῆς Χίου Νεμήτων [Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, Ἀρχεῖον Ἱστορικοῦ
Λεξικοῦ (Ἀρχεῖα τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Φιλολογικοῦ Συλλόγου, ἀριθ. 796)].

Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐλέησον ἡμᾶς ἁμὴν καὶ τὸ παρὸν συνάλ-
λαγμα εὐλόγησον. Μιχάλη Βουνουσάκιν καὶ ἡ σύμβιος αὐτοῦ Μαρία ἔχοντες ἐγγόνην
ὀνόματι Καλὴν τῆς θυγατέρας αὐτῶν τῆς ποτὲ Ἀγγελουῆς θυγάτριον, θέλοντες συζευ-
ξαι αὐτὴν ἀνδρὶ νομίμῳ καὶ καθολικῷ μὲ τὸν Δημήτριον Κουράκην παρόντα καὶ
5 στέργοντα, καὶ ἀποδεχομένων ἵνα τὸ παρὰ τοῦ Θεοῦ ὀρισθὲν τέλειον καὶ θεῖον συνοι-
κέσιον κατὰ τοὺς κανόνας τῆς Ἐκκλησίας μας. Τάττουσιν δὲ καὶ παραδίδουν πρὸς
αὐτὴν τὴν Καλὴν κατὰ τὸ προικοσύμφωνον τῆς μητέρας τῆς. Ἐν πρώτοις τὰ σπίτια
τὰ ἐν τῇ θέσει τοῦ Πύργου ἀνωγοκάτωγα καθώς ἐστιν καὶ εὐρίσκεται, μὲ σεντούκια,
πιθόπουλα, προικίον καὶ πᾶν ἕτερα πλησίον ὁ παπ(ᾶ) Νεόφυτος καὶ Μπιντασαρῆς· καὶ
10 τὸ λειβάδι καὶ τὸ χωράφι τῆς Φυτοῦς σύνδενδρον πλ(ησίον) ὁ Πλουμῆς· ἕτερον τοῦ
Χαλοῦ σύνδενδρον πλ(ησίον) Σταμάτης Ζαρζακάδιν· ἕτερον τῶν Γερογιῶν τρία σκα-
λάκια πλ(ησίον) τοῦ Πορῆ καὶ τοῦ Μειάνη· ἕτερον τῆς Τυχάλῃς πλ(ησίον) τοῦ παπᾶ
Φετοκάκη· ἕτερον τῶν Τρουλλιῶν πλ(ησίον) τὸ Πριζάρι· ἕτερον τῆς Τραπεργιάς πλ(η-
σίον) ὁ Κωνστάντιος· ἕτερον τοῦ Ποντικοῦ σύνδενδρον πλ(ησίον) τὸ Βοζάκιν· ἕτερον

τοῦ Στεναδιοῦ σύνδενδρον πλ(ησίον) παπᾶ Γεωργελῆ Δὲ Κοντούδη· ἕτερον τοῦ 15
 Ἀφροδισίου ἐνάμιον σκάλαν πλ(ησίον) τὸ Πριζάρι· ἕτερον τοῦ Χαζῆ τῆς Πηγῆς
 πλ(ησίον) Χαζῆ Παγιαζήτη· ἕτερον τοῦ Χαλοῦ μὲ τὴν κάτω κουντουριδιὰν πλ(ησίον)
 Γεώργης Καρβούνης· τοῦ Σεληναρίου τὸν κῆπον μὲ τὸ φρέαρ πλ(ησίον) παπᾶ Σαγ-
 κουλῆς. Ταῦτα πάντα τῆς παραδίδουν τελείαν προῖκαν. Ἀκόμη τοῦ Ἀφροδισίου τὴν 20
 μισὴν σκάλαν μὲ τὴν συκιὰν πλ(ησίον) ὁ Κωσταρῆς, καὶ εἰς τὰ Χειμωνικὰ ἢ κάτω
 σκάλα καὶ ἀπὸ πάνω ἢ μισὴ σκάλα νότιον μέρος μὲ δύο ἐλιές πλ(ησίον) τὰ κληρονο-
 μικὰ νὰ εἶναι καὶ αὐτὰ εἰς τὸ ζάπτιν τῆς. Ἀκόμη τῆς δίνει καὶ ὁ Κωνσταντῆς καὶ
 ἡ Κατερινὴ τῆς ἐγγόνης τῆς νύμφης τὸ μερίδιον τοῦ πατρὸς αὐτῆς, τὰ σπίτια τοῦ
 Χαλήτρα Χριστοφάκι μὲ τ' ἀπὸ κάτω μὲ τὸ μέσα διαβατὸν πλ(ησίον) ἡ Μαροῦ 25
 ἡ κόρη των καὶ τὸ Χριστοφάκιν· καὶ τῶν Ἀγ. Σαράντων σύνδενδρον πλ(ησίον) Μιχά-
 λης Μαλοκάβουρας· καὶ τῶν Μεροβιγλίων σύνδενδρον πλ(ησίον) τοῦ παπ(ᾶ) Ψυχούλιν·
 ἕτερον στήν αὐτὴν θέσιν πλ(ησίον) τοῦ Νικολάκιν· ἕτερον τοῦ Χαζῆ τῆς Πηγῆς σύν-
 δενδρον πλ(ησίον) ὁ Ἀποστόλης καὶ ἡ Κουβαρελῆ· καὶ τοῦ Χαλοῦ σύνδενδρον πλ(η-
 σίον) τοῦ Κατραρακίου· καὶ εἰς τὸ Πλουμάρι μισὴν ἔλαβαν μέσα στοῦ Μαυρίκου νὰ 30
 εἶναι ἀπὸ τὴν σήμερον τῆς νύμφης εἰς τὸ ζάπτιν αὐτῆς καὶ ἀποθανόντος τοῦ Κων-
 σταντῆ καὶ τῆς Κατερινῆς νὰ μετέχη ἡ νύμφη εἰς τὰ γεροντοτροφία καὶ οὐλισες ὅπου
 τῶν εὐρεθοῦν, εἰς ἑκατὸν καὶ εἰς ἑκατὸν, καθὼς ἔστερξαν αὐτοὶ καὶ τὰ παιδιὰ των.
 Ἐτῆς εἶπαν καὶ ἐσυμφώνησαν καὶ ὥμοσαν εἰς τὰς ἀγίας τοῦ Θεοῦ Γραφὰς τοῦ φυλά-
 ξαι τὰ πάντα. Δι' οὗ εἰς πίστωσιν ἐγράφη καὶ ἀτεγνώσθη ἐν ἔτει 1722, μηνὶ Ἰανουα-
 ρίου 15. Μάρτυρες. 35

Ἀκόμη τάττει καὶ ὁ γαμπρὸς τῆς νύμφης ἐμπασίδιον καὶ τέλειον χαριστήρι ἀσ-
 λάνια 200, ἥγουν διακόσια, καὶ ὁμολογοῦν ἡ νύμφη καὶ τὰ πενθερικὰ πὼς τὰ ἔλαβαν
 εἰς τὰς χεῖρας τῆς νύμφης, νὰ τὰ κάμῃ ὡς θέλει καὶ βούλεται. Ἐτῆς ἔστερξαν 1722.
 Ἰανουαρίου 15. Μάρτυρες.

Ὁμολογεῖ ἐδῶ παρὼν Κωνσταντῆς Μπουναφατσάκιν πὼς ἔλαβεν ἀπὸ τὴν 40
 Καλὴν τὴν νύμφην τὴν ἐγγόνην του ἀσλάνια 37, ἥγουν τριάντα ἐπτά, διὰ χρέος τοῦ
 πατρὸς αὐτῆς. Ἐτῆς ἔστερξαν. 1722, Ἰανουαρίου 15.

Ἐμπροσθεν τῶν κάτωθεν μαρτύρων.

Παπ(ᾶ) Μιχάλης τοῦ παπ(ᾶ) Σιδώρου.

παπ(ᾶ) Νικολῆς Δεκοκτούδιν

Δημήτρις Μπουναφατσάκην.

Σίδορους Μιχάλη Καρβούνη

Μιχάλης Ἀντριάδην.

45

ἀδήλου χωρίου τῆς Χίου, φ. 17. [Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, Ἀθῆναι (Χειρόγραφα ὑπ' ἀριθ. 46)].

Αἱ ὑπογραφαὶ ἐν τῷ ἐγγράφῳ εἶναι αὐτόγραφοι.

+ Κ(ύρι)ε Ἰ(ησο)ῦ Χ(ριστ)ὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐλέησον ἡμᾶς² ἀμὴν καὶ τὸ παρὸν συνάλλαγμα εὐ³λόγησον. Ὁ Κωσταντῆς Κωσταρῆς καὶ ἡ σύμβιος⁴ αὐτοῦ Καλὴ ἔχοντες θυγατέραν⁵ ἐννομο τῇ ἡλι⁶ <κία> ὀνό⁷ματι Μαρίαν, θέλοντες συζευξαι αὐτήν |⁸ ἀνδρὶ νομίμῳ καὶ καθολικῷ μετὰ τὸν⁹ υἱὸν τοῦ ποτὲ Μιχάλη Κουβαρελοῦ ὀνό-
μα¹⁰τι Νικόλαον, παρόντος καὶ στέργοντος,¹¹ καὶ ἀποδεχομένων, ἵνα τὸ παρὰ τοῦ Θεοῦ¹² ὁρισθὲν θεῖον συνοικέσιον κατὰ τοὺς κα¹³ νόνας τῆς Ἐκκλησίας μας. Τάτ-
τουσιν δὲ καὶ¹⁴ παραδίδου¹⁵σιν | πρὸς αὐτήν τὴν Μαρίαν διὰ¹⁶ προῖκα καὶ μερίδιον πατρικὰ καὶ μη¹⁷τρικὰ τὰ κάτωθεν γεγραμμένα κατὰ¹⁸ τὴν τάξιν τοῦ χωρίου. Κρεββατοστρωσιν¹⁹ κατὰ τὴν τάξιν φουστάνια γερανιά καὶ ἄσπρα²⁰ ἑξὶ ἀσημό-
κουπαν μίαν²¹ σεντοῦκιν ἕναν νὰ²² διαλέξῃ²³ πιθόπουλα μέτρων εἴκοσι μαντή²⁴λια καὶ ἕτερα ὅσα ἔχει καὶ φοραίνει καὶ διὰ²⁵ προικίον τὸ ἀμπέλιν τοῦ Κάμπου πλη-
σί(ον) τὸ Λα²⁶ζάκιν καὶ διὰ προιμὴν τὸ ἀμπέλιν τῶν Πυ²⁷ξαρίων πλησί(ον) τὸ Κουτζουνκούδιν καὶ τῶν Μαλίων²⁸ τὸ χωράφιν σύνδενδρον | πλησί(ον) < > τὸ μισὸν κρη²⁹τίζουν καὶ οἱ γονεῖς διὰ γεροντοτρόφια³⁰ τὸ χωράφιν τῆς Καργίας σύνδεν-
δρον³¹ πλησί(ον) ὁ Κωσταντῆς τῶν Μεροβυλίων³² πλησί(ον) τὸ Γουλλάκιν τοῦ Καταργοῦ πλησί(ον)³³ τοῦ ἀδελφοῦ τῆς τῆς Καραδίνας τοῦ Α³⁴γρέλου πλη-
σί(ον) ὁ Κούριτζιος τῶν Καμπίων³⁵ τὸ³⁶ ἀμπέλιν πλησί(ον) ὁ ἀδελφός τῆς καὶ τῆς Πλα³⁷κωτῆς μετὰ τὰ σκινάρια πλησί(ον) Κωσταντῆς³⁸ Μπαγιαζήτης τὰ δὲ ἐναπο-
μείνοντα αὐτῶν³⁹ ἔχει, ἄγρια, ἡμερα, ἀμπέλια, χωράφι,⁴⁰ δένδρα καὶ πᾶν ἕτερα, δωρεές, χα⁴¹ρίσματα, φυλάσσοντα τὰ ἐκκλησιαστικὰ⁴² νὰ γίνονται τέσσερα μερί-
δια καὶ⁴³ σκίνους νὰ μοιράζον οἱ γονεῖς νὰ διαλέ⁴⁴γῃ ὁ γαμπρὸς καὶ ἡ νύμφη νὰ παίρῃ⁴⁵ τὸ μερίδιόν τῆς ἀπὸ τὴν σήμερον νὰ⁴⁶ μὴν ἔχῃ νὰ κάμῃ μήτε εἰς καλὸν⁴⁷ μήτε εἰς κακόν καὶ νὰ ἔχῃ καὶ τὰ σπύ⁴⁸ρια τῆς ἀγίας Ἑρμιόνης ἀνωγοκά-
τωγα⁴⁹ πλησί(ον) τοῦ ἀδελφοῦ τῆς. Δίνει καὶ ὁ γαμπρὸς⁵⁰ τῆς νύμφης ἐμπασιδίον τέλειον χάρι⁵¹σμα τὸ μισὸν ἀμπέλιν τοῦ Κάμπου⁵² πλησί(ον) τὸ Ζαρζακάδιν καὶ τοῦ Λάγγου τὰ⁵³ ἑμισὰ πλησί(ον) τὸ Ἰγρυλλάκιν. Οὕτως εἶπαν⁵⁴ καὶ ἐσυμφώνησαν καὶ ὤμοσαν εἰς⁵⁵ τὰς ἀγίας τοῦ Θεοῦ Γραφὰς τοῦ φυλά⁵⁶ξαι τὰ πάντα. Δι' οὗ εἰς πίστωσιν ἐγρά(φη)⁵⁷ καὶ ἀνεγνώστη ἐν ἔτει 1724 — μηνί⁵⁸ Νοεμβρίῳ — 26 —
Μάρτυρες.

⁵³ + παπ(ᾱ) μιχάλις παπ(ᾱ) σιδερον διμιτρι —

⁵⁴ + παπ(ᾱ) νικολις μαλουρι —

⁵⁵ + γεοργης γριλάκιν —

⁵⁶ + νικολις μουχλάκιν —

|⁵⁷ + Καὶ ἀπὸ τ' ἄλλα σπίτια νὰ μὴν ἀμετέχη ἡ νύμφη, |⁵⁸ νὰ εἶναι ἐξέπρουκη.
"Εἰς ἐστερξαν. Μάρτυρες.

|⁵⁹ + παπ(ᾱ) νικολις μαλουρι—

|⁶⁰ + "Επῆρεν τὰ σκινάρια τῆ(ς) Βαγινῆς.

|⁶¹ + παπ(ᾱ) γεώργις δεκοκτούδιν καὶ νοτάριος.

|⁶² "Επῆρεν καὶ τοῦ Μαγουλά τοῦ Κάμπου σύν|δεν|δρα· |⁶³ τοῦ "Αγριλωποῦ
ἡ κάτω σκάλα· τῆς Τυχαλῆς ὅλα· |⁶⁴ τῶν Παλατζίων τὶς ἄκριες, ἡ ἀπάνω σκάλα
|⁶⁵ τῶν Ποτισμάτων χωρὶς συνκῆς.

36

Προικοσύμφωνον τῆς 28 Νοεμβρίου 1724.— Ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1724 –1725
ἀδήλου χωρίου τῆς Χίου, φ. 18. [(Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, Ἀθῆναι (Χειρό-
γραφα ὑπ' ἀριθ. 46)].

Αἱ ὑπογραφαὶ ἐν τῷ ἐγγράφῳ εἶναι αὐτόγραφοι.

+ Κ(ύρι)ε Ἰ(ησο)ῦ Χ(ριστ)ὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐλέησον ἡμᾶς ἀμήν |² καὶ τὸ παρὸν
συνάλλαγμα εὐλόγησον. |³ Καλὴ θυγατέρα τοῦ Μιχάλη Σφηνάριν |⁴ θεληματικὴ καὶ
αὐτοθέλητη ἠθέλη |⁵ σεν συζεῦσαι αὐτὴν ἀνδρὶ νομίμῳ καὶ |⁶ καθολικῷ μὲ τὸν Δημή-
τηρην τοῦ ποτὲ |⁷ παπ(ᾱ) Σιδώρου τοῦ Μιχάλη καὶ αὐτὸς θεληματι |⁸ κὸς καὶ αὐτο-
θέλητος παρόντος καὶ στέφ |⁹ γοντος, καὶ ἀποδεχομένων ἵνα τὸ παρὰ |¹⁰ τοῦ Θε(ο)ῦ
ὁρισθὲν τελεσθῇ θεῖον συνοικέσι(ον) |¹¹ κατὰ τοὺς κανόνας τῆς Ἐκκλησίας μας, |¹² με-
τὰ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῆς σπίτια, χω |¹³ ράφια, ἀκτέκια, δένδρα καὶ πᾶν ἔτε |¹⁴ ρα, καθὼς
εἶναι γραμμένα εἰς τὸ πρωτινὸν |¹⁵ προικοσύμφωνον, εἰς τὰς πράξεις παπ(ᾱ)
|¹⁶ Γεώργη Δεκοκτούδῃ. Ἀκόμη δίνει καὶ ἡ |¹⁷ μητέρα τοῦ Δημήτρη τοῦ γαμπροῦ
τὸ χωρά |¹⁸ φιν τοῦ Χαρχοῦ πλησί(ον) τοῦ παπ(ᾱ) Γρηγόριου καὶ τῆς ὁ |¹⁹ δοῦ· καὶ τῆς
Λαγγάδας πλησί(ον) τὸ Μπουναφα |²⁰ τζάκιν· καὶ νὰ ἔχη καὶ τὸ μουλάριν ὁ γαμπρός·
|²¹ καὶ νὰ πάρουν καὶ τὰ ἄλλα παιδιὰ χωράφι |²² α κατὰ τὴν ποσότητα τιμήματος
καὶ τὸ |²³ ἐπίλοιπον ἔχει νὰ τὰ κάμνουν τέσσερα με |²⁴ ρίδια ἀποθανόντος τῆς μητρὸς
αὐτ(ῆς)· |²⁵ καὶ νὰ κρατήσῃ ἡ μητέρα των διὰ |²⁶ ζωοτροφίαν ὅ,τινα ποὺ νὰ θελήσῃ·
καὶ νὰ ἀ |²⁷ πληλογοῦνται τὰ τέσσερα παιδιὰ εἰς ὅλα |²⁸ τὰ χρῆ ὅπου νὰ τρέχουν τοῦ
σπιτιοῦ, |²⁹ ὅσον τέλη(τ)α ἀφεντικά, ὅσον ὁμολογίες |³⁰ καὶ θανὲς κατὰ τὴν τάξιν
τὸ μουλάριν |³¹ τὸ δίνει ἡ μητέρα του τοῦ Δημήτρη. Δίνει |³² καὶ ἡ νύμφη τοῦ
γαμπροῦ τὸ χωράφιν τὸ ἐν |³³ τῇ θέσει τὸ Λαιοτρίβιν τοῦ ἀγίου Γεωργίου πλησί(ον)
|³⁴ τὸ Γρυλλάκιν καὶ τὸ μισὸν τοῦ Πλουμαρίου πλησί(ον) |³⁵ τὸ Κοκκαλάκιν. "Εἰς
εἶπαν καὶ ἔστερξαν, |³⁶ οὕτως εἶπαν καὶ ἐσυμφώνησαν καὶ ὤμο |³⁷ σαν εἰς τὰς ἀγίας
τοῦ Θε(ο)ῦ Γραφὰς |³⁸ τοῦ μὴ ἀντειπεῖν ποτὲ καιροῖς, τοῦ φυ |³⁹ λάξαι τὰ πάντα.
Δι' οὗ εἰς πίστωσιν |⁴⁰ ἐγρά(φη) καὶ ἀνεγνώσθη ἐν τῷ οἴκῳ τῆς νύμ |⁴¹ φης ἐν ἔτει
1724—μη(νὶ) Νο |⁴² εμβρίῳ—28. Μάρτυρες:

- |⁴³ + παπ(ᾱ) μιχαλὶς παπ(ᾱ) σιδερον διμιτρι —
 |⁴⁴ + γεοργαλος σφηναρη μαρτηρας
 |⁴⁵ + ο αποστολης του μυχαλυ
 |⁴⁶ + σταματισ μπουνναφαιζακι —
 |⁴⁷ + παπ(ᾱ) γεώργις δεκοκτούδιν καὶ νοτάριος.

37

Ἀκύρωσις προικοσυμφώνου τῆς 16 Δεκεμβρίου 1724. — Ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1724—1725 ἀδήλου χωρίου τῆς Χίου, φ. 14. [Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, Ἀθῆναι (Χειρόγραφα ὑπ' ἀριθ. 46)].

Αἱ ὑπογραφαὶ ἐν τῷ ἐγγράφῳ εἶναι αὐτόγραφοι.

+ Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κ(υρίου)ν ἀμὴν. Μαρία θυγατέρα τοῦ² παπ(ᾱ) Γεώργη παπ(ᾱ) Σιδώρου ὁμολογεῖ καὶ στέργει πῶς διὰ³ τὸ προικοσύμφωνον, ποὺ τῆς ἔκαμεν ὁ Γεώργης Σπα⁴λάριν καὶ ἤγραφέν της μπασίδια τὰ σπίτια τοῦ⁵ Πύργου καὶ τὸ ἀμπέλιν τοῦ Σχουμαρίου, καθὼς φαί(νεται)⁶ εἰς τὸ προικοσύμφωνον, ἔτζι τὴν σήμερον ἡ⁷ Μαρία ἐπειδὴ καὶ δὲν τὸν θέλει διὰ ἄνδραν⁸ της, νὰ εἶναι τὸ σύφω- ν(όν) της ἄκυρον καὶ ἀνί⁹σχυρον, νὰ μὴν ἔχη καμμίαν μετοχὴν¹⁰ ἀπὸ τὰ ἐμπασί- δια μῆτε ἀπὸ πολὺν ἢ ὀλίγον,¹¹ μόνον νὰ εἶναι τοῦ Γεωργίου τὰ σπίτια ἐλεύ¹²θερα καὶ ἀμπέλιν ἀπὸ τὴν σήμερον ὡς¹³ καὶ πρῶτα. Ἐτζι καὶ ὁ Γεώργης στέργει νὰ μὴν¹⁴ ἔχη ἀπὸ τὸ σύμφωνον καμμίαν μετοχὴν, νὰ¹⁵ ἔχη κάθε μέρος τὰ ἐδικά του. Ἐτζι εἶπαν¹⁶ καὶ ἔστερξαν. Δι' οὗ εἰς πίστωσιν ἐγρά(φη) καὶ¹⁷ ἀνεγνώσθη, ἐν ἔτει — 1724, μην(ὶ) Δεκε¹⁸βρίῳ — 16. Μάρτυρες.

- |¹⁹ + σιδερος τοὺν μιχαλη
 |²⁰ + προης ατζαλη :—
 |²¹ + μηχαλησ μπουνναφαιζάκην —
 |²² + κοσταντις λαπαρδαδιν
 |²³ + παπ(ᾱ) γεώργις δεκοκτούδιν —
 |²⁴ καὶ νοταριος.

38

Ἐναλλαγὴ ἐμπασιδίου τῆς 20 Δεκεμβρίου 1724. — Ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1724—1725 ἀδήλου χωρίου τῆς Χίου, φ. 21. [Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, Ἀθῆναι (Χειρόγραφα ὑπ' ἀριθ. 46)].

Αἱ ὑπογραφαὶ ἐν τῷ ἐγγράφῳ εἶναι αὐτόγραφοι.

+ Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κ(υρίου)ν ἀμὴν. Μιχάλης Μου²χλάκιν καὶ ἡ σύμβιος αὐτοῦ Μαρία παρὼν³ ἔμπροσθεν {ἐμπροσθεν} ἐμοῦ τοῦ νοτα⁴ρίου ὁμολογοῦν καὶ στέρ- γουνταιν. Ἐπειδὴ⁵ καὶ νὰ {η} εἶχεν ὁ Μιχάλης χωρά(ρά)φιν εἰς τοῦ⁶ Χαρκοῦ τῆς νύμ(ημ)φης ἐμπασίδιον,⁷ καθὼς διαλαμβάνει τὸ προικοσύμ⁸φων(όν) του, ἔστερξαν τὰ δύο μέρη ὅτι⁹ νὰ ἔχη ἡ νύμφη ἡ Μαρία ἀπὸ τὰ ἔχει τοῦ ἀν¹⁰δρός αὐτῆς

Μιχάλη τὸ χωράφιν τοῦ¹¹ Μαγουλᾶ τοῦ Κάμπου πλησί(ον) Κωστιαντῆς Παντε-
¹²λάκιν, καὶ αὐτὴ παρατίθει τὸ ἐμπασιδίον¹³ τῆς τοῦ Χαρχοῦ πρὸς τὸν ἀνὴρ αὐτῆς,
¹⁴νὰ τὸ ποιῇ αὐτὸ ὡς θέλει καὶ βούλεται, πωλεῖν,¹⁵ χαρίζειν καὶ ἕτερα, ὑποσχό-
 μενοι ποιήσου¹⁶(σου) χουζέτιον. Ἐτζί εἶπα(ν) καὶ ἔστερξα(ν).¹⁷ Δι' ὃ ἐγρά(φη)
 καὶ ἀνεγνώσθη ἐν <ἔτει>—1724,¹⁸ μηνί Δεκεβρίῳ—20.—Μάρτυρες.

|¹⁹+ παπ(ᾱ) κοστιαντης καπου μαρτ(ν)ρασ

|²⁰+ πα(πᾱ) μιχαλῖς γαλιατις

|²¹+ παπ(ᾱ) νικολῖς μαλουρακισ

|²²+ γεοργῖς χριστοφακι—

39

Προικοσύμφωνον τῆς 29 Μαρτίου 1725.—Ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1724-1725
 ἀδήλου χωρίου τῆς Χίου, φ. 43. [Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, Ἀθῆναι (Χειρόγραφα
 ὑπ' ἀριθ. 46)].

Αἱ ὑπογραφαὶ ἐν τῷ ἐγγράφῳ εἶναι αὐτόγραφοι.

+ Κ(ύρι)ε Ἰησοῦ Χ(ριστ)ὲ ὁ Θεὸς <ῥ>μῶν, ἐλέησον ἡ²μᾶς ἀμὴν καὶ τὸ παρὸν
 συνάλλαγμα εὐ³λόγησον. Παπ(ᾱ) Γεώργης παπ(ᾱ) Σιδώρου εἶχοντες⁴ θυγατέρα
 ἔννομο τῇ ἡλικίᾳ ὀνόματι⁵ Μαρίαν, θέλοντες συζεῖσθαι αὐτὴν μετὰ τὸν⁶ υἱὸν τοῦ
 Γεώργη Μετάνη, ὀνόματι Μιχαήλ(ι),⁷ παρόντος καὶ στέργοντος, καὶ ἀποδεχο⁸μέ-
 νων, ἵνα τὸ παρὰ τοῦ Θεοῦ ὀρισθῇ⁹ τελευτῇ θείῳ συνοικέσιον κατὰ τοὺς¹⁰ κανό-
 νας τῆς Ἐκκλησίας μας. Τάπτουσιν¹¹ δὲ καὶ παραδίδουσιν πρὸς αὐτὴν¹² τὴν Μαρίαν
 διὰ προῖκα καὶ μερίδιον πα¹³τρικὰ καὶ μητρικὰ κατὰ τὴν τάξιν τοῦ¹⁴ χωρίου ἀση-
 μοῦ, χρυσαφιοῦ, ρούχων καὶ ἐτέρ(ων)¹⁵ ἄλλων ὑ(μ)φασμάτων, φουσιάνια, μαντή-
 λια, πο¹⁶κάμισα, μπουστομάνικα, ὅσα γυναικίτικα¹⁷ φορέματα, ὅσα ἔχει καὶ παίρ-
 νει κρεββατοστρω¹⁸(το)σιν καὶ ἕτερα τῆς μητέρας τῆς, ὅσα τῆς εὐ¹⁹ρίσκονται, τῆς
 τὰ παραδίδει ὁ παπᾶς τῆς²⁰ εἰς τὸ ζάπτιν τῆς καὶ σπίτια τῆς μητέρα²¹ς τῆς καὶ
 τὰ γονικά του, σεντούκια, πιθόπουλα,²² χωράφια, ἀμπέλια καὶ πᾶν ἕτερα, νὰ εἶναι
 |²³ ὅλα τῆς νύμφης, ἀποθανόντος τοῦ παπ(ᾱ) τῆς²⁴ καὶ ἂν τοῦ εὐρεθῇ καλόν, νὰ
 εἶναι τῆς κόρης,²⁵ καὶ ἂν τοῦ εὐρεθῇ χρέος, νὰ ἀπηλογᾶ(ται) ἡ κόρη,²⁶ καὶ αὐτὸς
 ὁ παπᾶ Γεώργης νὰ ἔχη ἀπλὴν καὶ²⁷ ἄδειαν διὰ τὸ χρέος, ἀπὸ ὅλον τὸ ἔχει νὰ
 κυβερ²⁸νᾶται. Δίνουν καὶ οἱ γονεῖς τῆς νύμφης ἔμπα²⁹σίδιον καὶ τέλειον χάρισμα
 τοῦ γαμπροῦ καὶ τῆς³⁰ νύμφης τὸ χωράφιν τοῦ Κάμπου πλησί(ον) Δη³¹μήτρη
 Παντολέου καὶ Γεώργη Μπαρπάκιν.³² Ἀκόμη δίνει των καὶ χαρίζει των ἡ Πλου-
 μοῦ³³ τοῦ γαμπροῦ καὶ τῆς νύμφης τὸ χωράφιν³⁴ τοῦ Βαθὺ πλησί(ον) τὸ Λεξαν-
 τράκιν καὶ τὸ³⁵ Φιστάκιν καὶ τὸ Διδυμουσάκιν. Δίνουν³⁶ των ἀκόμη καὶ οἱ γονεῖς
 ἀπὸ τὴν σήμερον³⁷ τοῦ γαμπροῦ καὶ τῆς νύμφης ἀσε(λάνια) ἑκατόν.³⁸ Ἐτζί εἶπαν
 καὶ ἔστερξαν καὶ ἐσυμφώ³⁹νησαν καὶ ὤμοσαν τὰς ἀγίας τοῦ Θε(ο)ῦ⁴⁰ Γραφὰς τοῦ

φυλάξαι τὰ πάντα. Δι' οὗ⁴¹ εἰς πίστωσιν ἐγρά(φη) καὶ ἀνεγνώσθη,⁴² ἐν ἔτει—1725
μη(νὶ) Μαρίῳ —29—. ⁴³ Μάρτυρες.

⁴⁴ + παπ(ᾱ) μιχαλις παπ(ᾱ) σιδέρον διμιτρι—

⁴⁵ + διακος μαλουρονῆς

⁴⁶ + μιχαλις καπειτανακιν

⁴⁷ <+> σιδερος του μιχαλη

⁴⁸ + γεοργης του μιχαλι δεμεστιχος—

⁴⁹ + παπ(ᾱ) γεώργις δεκοκτούδιν καὶ νοτάριος.

40

Παραχώρησις προικὸς τῆς 24 Μαΐου 1725.—Ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1724 - 1725
ἀδήλου χωρίου τῆς Χίου, φ. 49. [Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, Ἀθῆναι (Χειρόγραφα
ὑπ' ἀριθ. 46)].

Αἱ ὑπογραφαὶ ἐν τῷ ἐγγράφῳ εἶναι αὐτόγραφοι.

νὰ γίνῃ χουκέτιον εἰς τὸν ἀφέντον κα|δῆν|.

|¹ + Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κ(υρίου)ν ἀμήν. Χήρα Κυριακῇ|² συμβία τοῦ ποτὲ
Νικολῇ παπ(ᾱ) Σταμάτῃ ἀπὸ τὴν|³ Κοιτὴν παρὼν ἔμπροσθεν ἐμοῦ τοῦ νοταρίου
|⁴ καὶ τῶν κάτωθεν ὡμολόγησε καὶ ὁμολογεῖ με|⁵ καλὴν|⁶ προαίρεσιν καὶ θέλησίν της,
πὼς προυκίζει τὴν θυγα|⁷ τέραν αὐτῆς Μαρίαν ἕναν πάλλωμαν μεταξω|⁸ τὸν σπιτι-
κόν, σεντόνιν κροσσέον ἕναν, γερᾶν|⁹ οὐ φουστάνιν ὀκτὼ πειζίων, ψυχαπάνιν δέκα
πε|¹⁰ τζιων, φουστάνιν λιγὸν ἕναν, ἕναν καμοχάδιν|¹¹ παιδιακόν, μπουστομάνικα μπου-
πουλίτικα ζευ|¹² γάριν ἕναν, ἕτερα λιγὰ ζευγάρια ἕναν, ἕτερα|¹³ γριζετωτὰ ζευγάρια
δύο, σένιες καλὲς δύο,|¹⁴ ἀρκζὰν χρουσόν ἕναν, ἕτερον κεντητόν, χειρο|¹⁵ μάντηλον με
κουμπιά, κλειδοβάσταχον με|¹⁶ κουρέλια καφατιανὸν ἕναν καὶ ἕτερον μπα|¹⁷ μπα-
κινὰν καὶ μεταξωτόν ἕναν καὶ παπλωμάτιν|¹⁸ μικρόν ἕναν καὶ ἕναν καλαυμαύχιν με
χρου|¹⁹ σα, στρίγκαν με κουμπιά, σεντοῦκιν ἕναν κα|²⁰ λόν καὶ ἀπομένει νὰ τῆς
κάμῃ κρεββατοστρωσιν κα|²¹ τὰ τὴν τάξιν τὰ ὅσα φοραίνει ἡ θυγατέρα της|²² φου-
στάνια, μαντήλια, τζουράκια καὶ ἕτερα|²³ νὰ εἶναι ἀπὸ τὴν σήμερον ἐλεύθερα εἰς τὸ
|²⁴ ζάπιν της, τὰ δὲ λοιπὰ τὰ ἄνωθεν γραμμένα|²⁵ νὰ εἶναι, ἀποθανόντος της, τῆς
Μα[[ρι]]ρίας πάντῃ|²⁶ ἐλεύθερα καὶ νὰ μὴν ἔχῃ καμμίαν ἐξουσίαν κα|²⁷ νέναν της
παιδὶν νὰ τὴν δυσκολέψουν, μό|²⁸ νον νὰ εἶναι αὐτὴ ἡ Μαρία νοικοκυρά, νὰ|²⁹ τὰ
παίρῃ εἰς τὸ ζάπιν της ἀποθανόντος, καθὼς|³⁰ ἄνωθεν ἔστερξεν. Δι' ὃ εἰς ἔνδειξιν
ἐγρά(φη) καὶ|³¹ τὸ παρὸν καὶ ἔστερξαν τὰ δύο μέρη. Ἐν ἔτει—1725—,|³² μη(νὶ)
Μαίῳ —24. Μάρτυρες. Ἐγράφη τὸ παρὸν ἐν|³³ τῷ οἴκῳ ἐμοῦ τοῦ νοταρίου.
Μάρτυρες.

³³ + παπ(ᾱ) μιχαλις γαλιατις

³⁴ + σιδερις{ι} μιχαλις—

³⁵ + σιδέρις μιχαλιτζακιν

³⁶ + παπ(ᾱ) γεώργις δεκοκτούδιν καὶ νοτάριος.

41

Προικοσύμφωνον τῆς 1 Δεκεμβρίου 1725.— Ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1724—1725 ἀδήλου χωρίου τῆς Χίου, φ. 73. [Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, Ἀθῆναι (Χειρόγραφα ὑπ' ἀριθ. 46)].

Αἱ ὑπογραφαὶ ἐν τῷ ἐγγράφῳ εἶναι αὐτόγραφοι.

+ Κύριε Ἰησοῦ Χ(ριστ)ὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐλέησον ἡμᾶς ἀμήν² καὶ τὸ πα(ρ)α(ρ)ὸν συνάλλαγμα εὐλόγησον. Κυρὰ παπ(α)³ διὰ Μαρία πρεσβυτέρα τοῦ ποτὲ παπ(ᾱ) Σιδώρου Κούντ⁴ουρου παρὼν καὶ ὁ υἱὸς αὐτῆς Νικόλαος, ἔχοντες⁵ θυγατέραν ἔννομο τῇ ἡλικίᾳ ὀνόματι Κυρια⁶κοῦν θέλοντες συζευῆσαι αὐτὴν ἀνδρὶ νομίμῳ⁷ καὶ καθολικῷ μετὰ τὸν υἱὸν τοῦ ποτὲ Νικολῆ Λι⁸άκιν ὀνόματι Ἰσίδωρον, παρόντος καὶ στέργοντος⁹, καὶ ἀποδεχομένων, ἵνα τὸ παρὰ τοῦ Θ(εο)ῦ ὀρισθὲν¹⁰ τελεσθῇ θεῖον συνοικέσιον κατὰ τοὺς κανόνας¹¹ τῆς Ἐκκλησίας μας. Τάττουσιν δὲ καὶ παραδί¹²δουσιν πρὸς αὐτὴν τὴν Κυριακοῦν διὰ προῖ¹³κα καὶ μερίδιον ἀπὸ τῆς μητέρας τῆς κατὰ¹⁴ τὴν τάξιν τοῦ χωρίου τὸ χωράφιον τῶν Κοιλαδίων τὴν¹⁵ κάτω σκάλαν πλησί(ον) τὸ Πριζάριν καὶ ἕτερον τῶν¹⁶ Κατελευμένων, ὅλα τὰ μισὰ νὰ διαλέγη, πλησί(ον) τὸ¹⁷ Σφηνάριν τῇ(ς) Λα(γ)ράδας τὸ μισὸν νότιον μέρος πλησί(ον)¹⁸ τὸ Μαγειράκιν καὶ προικίον αὐτῆς ὅσα ἔχει καὶ¹⁹ φοραῖν, φουστάνια, μαντήλια, μπουστομάγκα καὶ πο²⁰κάμισα, δακτυλίδια καὶ ἕτερα, ὅ ἔχει, καὶ τὴν ἐροῦδιάν²¹ τέσσαρα μερανιά φουστάνια, ἄσπρα ἔστι, κρεββα²² τιστρῶσιν μετὰ τὰ δικαιώματά των, σεντουῖκιν ἔ²³ναν νὰ διαλέξῃ, πιθόπουλα μέτρων τὸ μερίδιόν τῆς²⁴ Δίνει καὶ ὁ γαμπρὸς τῆς νύμφης ἐμπασίδιον τὰ χω²⁵ράφια τῶν Λακκομάτων σύνδενδρα καθὼς ἐστίν, ἥ²⁶τι ὀρίζει, πλησί(ον) ὁ Καμπούσης. Δίνει καὶ ὁ Μιχάλης²⁷ ὁ ἀδελφός του τὰ σπίτια τοῦ Πριζαρίου πλησί(ον) τοῦ²⁸ Πίκου, καὶ νὰ κρατῇ ὁ Μιχάλης τὴν βότιαν ὑποκά²⁹τω ἐφ' ὅλης ζωῆς, καὶ ἀποθανόντος νὰ εἰ(ναι) τῶν δύο,³⁰ τοῦ γαμπροῦ καὶ τῆς νύμφης· ἕτερον τῶν Ποντι³¹σμάτων ἢ κάτω σκάλα πλησί(ον) παπ(ᾱ) Βαρβαρά³²κιν, καὶ τοῦ Ἀλωνίου πλησί(ον) ὁ Τζούκαλος. Δίνει ἡ³³ πεθερὰ τῆς νύμφης τοῦ ἀγίου Φωκά πλησί(ον) Στε³⁴φανῆς Κουτζουκούδιν καὶ νὰ παίρνουν ὅσα ἐ³⁵πῆρεν ἡ νύμφη καὶ τὰ ἄλλα παιδιὰ κα(τὰ) τὴν πο³⁶σότητα καὶ ὅ,τι τῶν ἀπομείνουν πατρικὰ καὶ μητρι³⁷κά, νὰ τὸ κάμνουν ὅσα παιδιὰ ὅσα μερίδια,³⁸ νὰ παίρνη κάθε μέρος τὸ μερίδιόν των, καὶ νὰ³⁹ ἔχουν τὴν ἔννοιαν τῆς μητέρας των εἰς ἐξωοτροφί⁴⁰αν καὶ εἰς θανὲς κατὰ τὴν τάξιν. Ἔτιζι εἶπαν⁴¹ καὶ ἔστερξαν. Λι' ὁ ἐγρά(φη) καὶ ἀ(νε)γνώσθη ἐν ἔ⁴²τει ἀψκέ, μην(νὶ) Δεκεβρίῳ πρῶ⁴³τῃ. Μάρτυρες.—

⁴⁴+ παπ(ᾱ) μιχαλὶς παπ(ᾱ) σιδέρον διμιτρι—

⁴⁵+ παπ(ᾱ) νικολὶς δεκοκτούδι—

⁴⁶+ κοσταντυς παντελακι

⁴⁷+ παπ(ᾱ) γεωργίς δεκοκτούδιν.

Προικοσύμφωνον τῆς 13 Δεκεμβρίου 1725. — Ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1724—1725 ἀδήλου χωρίου τῆς Χίου, φ. 75. [Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, Ἀθῆναι (Χειρόγραφα ὑπ' ἀριθ. 46)].

Αἱ ὑπογραφαὶ ἐν τῷ ἐγγράφῳ εἶναι αὐτόγραφοι.

+ Κ(ύρι)ε Ἰησοῦ Χ(ριστ)ὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐλέησον ἡμᾶς² ἀμὴν καὶ τὸ παρὸν συνάλλαγμα εὐλόγησον. Μι³χάλης Δημητραγκοῦδιν καὶ ἡ σύμβιος αὐτοῦ Κα⁴λῆ ἔχοντες θυγατέρα ἔννομο τῇ ἡλικίᾳ ὀνόμα⁵τι Ἀγγεροῦν, θέλοντες συζεῦξαι αὐτὴν ἀνδρὶ νομί⁶μῳ καὶ καθολικῷ μετὰ τὸν υἱὸν τοῦ Γεώργη Κουτζίου⁷κούδιν ὀνόματι Μιχαήλ, παρόντος καὶ στέργοντ(ος),⁸ καὶ ἀποδεχομένων ἵνα τὸ παρὰ τοῦ Θεοῦ ὁρισθεῖν⁹ τελεσθῇ θεῖον συνοικέσιον κατὰ τοὺς κανόνας¹⁰ τῆς Ἐκκλησίας μας. Τάττουσιν δὲ καὶ παραδί¹¹δουσιν πρὸς αὐτὴν τὴν Ἀγγεροῦν διὰ προῖκα καὶ με¹²ρίδιον πατρικὰ καὶ μητρικὰ κατὰ τὴν τά¹³ξιν τοῦ χωρίου· ἀσημοῦ, χρυσαφιοῦ καὶ ἐτέρων ἄ¹⁴λλων ὑ¹⁵μ¹⁶φασμάτων πέρπυρα χιλιάδες []·¹⁵ σεντοῦκιν ἕναν νὰ διαλέξῃ· πιθόπουλα μέτρων¹⁶ 30 — καὶ διὰ προτίμην τὸ χωράφιν τοῦ Κάμπου¹⁷ τὸ πλησί(ον) παπ(ᾶ) Γεώργη Χοδάκιν καὶ ἕτερον τῆς Λαγγάδας¹⁸ σύνδενδρον πλησί(ον) τὸ Μολυβάδιν καὶ τὸ πηγάδακιν¹⁹ καὶ τὰ σπίτια ὅλα τῆς γυναικὸς του, καθὼς εὐρί²⁰σκονταν ἀνωγοκάτω, πλησί(ον) τὸ Κουτζίουκούδιν²¹ καὶ τοῦ Σπιάταλη καὶ τοῦ Μωροῦ· καὶ ἀπὸ τὰ ἄλλα σπίτια²² νὰ μὴν ἀμετέχῃ ἡ νύμφη. Δίνει καὶ ὁ πεθερὸς καὶ²³ ἡ πεθερὰ τῆς νύμφης ἐμπαιρίδιον καὶ τέλειον χά²⁴ρισμαν τὸ χωράφιν τὸ Ἐμπρολάκκου σύνδενδρον²⁵ πλησί(ον) τὸ Ξαθάκιν καὶ τὸ Διδυμουσάκιν καὶ ἡ ὁ²⁶δός· καὶ ἕτερον τῆς Λαγγάδας σύνδενδρον²⁷ μετὰ τοὺς σκίνους πλησί(ον) παπ(α)διὰ Κούντουρου²⁸ καὶ ἡ ὁδός. Ἀκόμη δίνουν τοῦ υἱοῦ των οἱ γονεῖς τὰ σπί²⁹τια τὸ νότιον μέρος, τὸ μαγαζίν μετ' ἀποπά³⁰νω καὶ μετὰ τὸ κουζέριν τὰ ἀπάνω ποῦναι ἡ στράτα³¹ ἀποκάτω, καὶ τὴν βόταν ὁποῦναι ἀποκάτω τοῦ³² Λάμπου τοῦ σπιτιοῦ· καὶ ἀπὸ τὰ ἐπίλοιπα σπί³³τια νὰ μὴν ἀμετέχῃ ὁ γαμπρός. Ἀκόμη³⁴ δίνει ὁ Γεώργη Πατούρης τῆς νύμφης τῆς ἐ³⁵κόνης αὐτοῦ τὸ χωράφιν τῶν Σαβαναδίων σύν³⁶δενδρον πλησί(ον) Στεφανῆς τοῦ Μιχάλου καὶ Ψαρὸς Μετά³⁷νη. Ἀληθῶς ὁμολογᾷ ἡ Ἀγγεροῦ ἡ νύμφη νὰ τοῦ κά³⁸μη ἕναν μνημόσυνον κατὰ τὴν τάξιν, καὶ ἂν³⁹ δὲν τὸ κάμη, νὰ ἐξέρχε(ται) ἀπὸ τὸ χωράφιν⁴⁰. Κρατίζουν καὶ ὁ πεθερὸς καὶ ἡ πεθερὰ ἀπὸ τὴν⁴¹ θυγατέραν των ὅσα σπίτια εἶναι ἀνυπόγραφα· καὶ⁴² τ⁴³ῆς Λειβάδας τὸ ἀμπέλιν, ὅ,τι ἔχει, πλησί(ον) Ψαρὸς⁴³ Κόσαρη καὶ τοῦ Κάμπου τὸ ἀμπέλιν πλησί(ον) τὸ Διδυ⁴⁴μουσάκιν· καὶ τῶν Σαβαναδίων· τὰ δὲ ἐναπολεῖ⁴⁵φθέντα νὰ τὰ κάμη τέσσερα μερίδια, ἄγρια,⁴⁶ ἡμερα, δωρεές, χαρίσματα. Ἀκόμη κρατίζουν οἱ γο⁴⁷νεῖς τοῦ Χάλου σύνδενδρα πλησί(ον) Μιχάλης παπ(ᾶ) Γεώργη.⁴⁸ Οὕτως εἶπαν καὶ ἐσυμφώνησαν καὶ ὥμοσαν εἰς⁴⁹ τὰς ἀγίας τοῦ Θεοῦ Γραφὰς τοῦ <μὴ> ἀντει-

πεῖν πο⁵⁰ τὲ καιροῖς. Ἐτζί εἶπαν καὶ ἔστερξαν. Δι' οὗ εἰς ἔν⁵¹ δειξιν ἐγρά(φη) καὶ ἀ(νε)γνώσθη τὸ παρὸν⁵² ἐν ἔτει — ἀφκέ', μη(νὶ) Δεκεβρίῳ — ιγ — ⁵³ ἡμέ(ρα) β — (ὥρα) — ζ'. Μάρτυρες. —

⁵⁴ Ἀκόμη γράφει ὁ Γεώργης καὶ ἡ Κυριακοῦ τοῦ γα⁵⁵ μπροῦ καὶ τῆς νύμφης τὸ μουλάριν τὸ μικρόν.

⁵⁶ Ἐτζί εἶπαν καὶ ἔστερξαν. Μάρτυρες.

⁵⁷ + παπ(ᾱ) ἡσίδερος τοῦ διμιτρι μαρτηρας.

⁵⁸ + παπ(ᾱ) μιχάλις προτοπ(α)πας μάρτιρας —

⁵⁹ + παπ(ᾱ) γερογίς χόδακιν —

⁶⁰ + παπ(ᾱ) κο(σ)τ|ατις|ίς| κοσαρις —

⁶¹ + αποστολης του μυχαλν —

⁶² + γεοργαλος σφιναρη —

⁶³ + < >

⁶⁴ + παπ(ᾱ) γεώργις δεκοκτιουν⁶⁵ καὶ ροιάριος.

⁶⁶ Ἐτι ἀκόμη στέργουνται οἱ ἄνωθεν τὰ τέ⁶⁷ σσερα μερίδια, ὅπου ἤκαμεν ὁ πεθερός⁶⁸ τὸ ἔχει του, ἔστερξαν ὅλοι τῶν τὰ κάτω⁶⁹ πέντε μερίδια. Μάρτυρες.

⁷⁰ + παπ(ᾱ) μιχαλις παπ(ᾱ) σιδέρον καὶ προτοπαπας

⁷¹ + παπ(ᾱ) γεώργις χόδακιν

⁷² + παπ(ᾱ) γεώργις δεκοκτούδιν καὶ ροιάριος.

43

Προικοσύμφωνον τῆς 24 Ἰανουαρίου 1726. — Ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1724 - 1725 ἀδήλου χωρίου τῆς Χίου, φ. 80 - 81. [Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, Ἀθῆναι (Χειρόγραφα ὑπ' ἀριθ. 46)].

Αἱ ὑπογραφαὶ ἐν τῷ ἐγγράφῳ εἶναι αὐτόγραφοι.

+ Κύριε Ἰησοῦ Χ(ριστ)ὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐλέ²ησον ἡμᾶς ἀμὴν καὶ τὸ παρὸν συ³νάλλαγμα εὐλόγησον. Χήρα Μαρία συ⁴μβία τοῦ ποτὲ (τοῦ ποτὲ) Νικολῆ⁵ Ταζιτάκιν καὶ ὁ υἱὸς αὐτῆς Γεώργιος⁶ ἔχοντες θυγατέραν ἐννομο τῇ⁷ ἡλικίᾳ ὀνόματι Ἀγγεροῦν, θέλοντες⁸ συζευξαι αὐτὴν ἀνδρὶ νομίμῳ καὶ⁹ καθολικῷ μετὰ τοῦ Γεωργίου υἱὸν¹⁰ τοῦ ποτὲ Στεφανῆ Μουτζάκιν, παρόν¹¹τος καὶ στέργοντος, καὶ ἀποδεχο¹²μένων ἵνα παρὰ τοῦ Θε(ο)ῦ ὁρισθὲν < > θεῖ¹³ον συνοικέσιον κατὰ τοὺς κανόνας¹⁴ τῆς Ἐκκλησίας μας. Τάττουσιν καὶ¹⁵ παραδίδουσιν πρὸς αὐτὴν τὴν Ἀ¹⁶γγεροῦν διὰ προῖκα καὶ μερίδιον¹⁷ τὰ κάτωθεν γεγραμμένα πατρικὰ¹⁸ καὶ μητρικὰ κατὰ τὴν τάξιν τοῦ¹⁹ χωρίου. Ἐν |μ|πρώτοις σπίτιν τὸ ἔχει ἐν²⁰ τῇ θέσει τῆς Στενάδας τῆς ἀγίας Εἰρή²¹νης, καθὼς ἐστίν καὶ εὐρίσκεται ἀνωγο²²κάτωγα, ἥτι ὀρίζουν, πλησί(ον) τοῦ Μουχλα²³κίου καὶ ὁ γῦρος τοῦ χωρίου καὶ Κωσιαν²⁴τῇ Καργάδιν ἀπὸ τὰ ἄλλα σπίτια²⁵ νὰ μὴν ἀμετέχη· δίνει τῆς καὶ διὰ²⁶ προτιμὴν τοῦ Κάμπου

τὸ χωράφιν²⁷ πλησί(ον) Σίδωρος Σαγκουλῇ καὶ ὁ γαμπρός²⁸ ἀκόμη τὸ χωράφιν
τῶν Πυξαρίων τὸ μι²⁹σὸν τὸ κάτω μέρος πλησί(ον) Δημήτρης Συ³⁰σι³¹καλάδιν· τὸ
ἄλλο μισὸν νὰ εἶ|ναι| τοῦ γα³¹μπροῦ διὰ τὰ ἄσπρα ποῦ τοῦ ἐχρεώ³²σιν ἀσι(λάνια)
— 25 —. Κρατίζει καὶ ἡ πε³³θερὰ διὰ γεροντοτροφία τῆς³⁴ Λαγγάδας σύνδενδρα
πλησί(ον) τὸ³⁵ Λεονάκιν· καὶ ἀπὸ τὰ ἐπίλοιπά³⁶ των ἔχει τὰ Πλάγια νὰ παίρῃ τὸ
μερί³⁷διόν της, ὅσα παιδιὰ τόσα μερί³⁸δια, φυλά³⁹ν⁴⁰ττον|τας τὰ ἐκκλη⁴¹(σι)αστικά·
⁴²δίνου|ν τη⁴³(ς) κα⁴⁴(κα|)μοχᾶν κόκκινον με⁴⁵χρυσὸν ματήλιν με⁴⁶κάβιν φουσιτά-
⁴⁷νια γερανιά τρία καὶ ἄσπρα φου⁴⁸σιάνια τέσσερα, ἀκόμη ἕναν γερα⁴⁹νιόν τζου-
ράκια μέτρια ζευγάριν⁵⁰ ἕναν· καμιζόρες ἀλαζουβεργδιές⁵¹ δύο· ποδιές δέκα με⁵²τὰ
μπου⁵³στομάνικα στρώμαν ἀλαζένον με⁵⁴δύο σεντόνια καὶ πάπλωμαν ξε⁵⁵νικόν·
ματήλια χρυσάνα καὶ⁵⁶ σκλέτα δέκα καὶ πουξίν χρυσόν⁵⁷· μπουττίνες βελουδένες
ζευγάρια δύο⁵⁸· σεντουῖκιν ἕναν νὰ διαλέξῃ· πι⁵⁹θόπουλα μέτρων δέκα πέντε. Ταῦ-
⁶⁰τα πάντα τῆς τὰ παραδίδ⁶¹(ν)ου⁶²(ν) ἀπὸ⁶³ τὴν σήμερον, νὰ μὴν ἔχῃ νὰ γυρεύσῃ
[[εἰς]]⁶⁴ πολὺν ἢ ὀλίγον, μόνον νὰ παίρῃ τὸ μερί⁶⁵διόν της, καθὼς ἄνωθεν γρά-
φομεν⁶⁶· νὰ μὴν ἔχῃ νὰ κάμῃ μήτε εἰς κα⁶⁷λὸν μήτε εἰς κακόν· νὰ εἶναι
ξέ⁶⁸προυκη· καὶ νὰ ἀπηλογᾶται εἰς τὸ αἰ⁶⁹ματικόν δόσιμον. Δίνει καὶ⁷⁰ <ὁ γ>αμ-
βρός τῆς νύμφης ἐμπασιδίον⁷¹ καὶ τέλειον χάρισμα τὸ χωράφιν⁷² τοῦ Κάμπου
πλησί(ον) Σιδώρου Λακάκιν⁷³ καὶ ἕτερον τὸ ἀπάνω ἀμπέλι⁷⁴ πλησί(ον) τὸ
Λασκαράκιν καὶ ὁ Χαζῆς⁷⁵ καὶ τῆς Λειβάδας πλησί(ον) ὁ Μιχαλῖος⁷⁶· ἀκό|μη|
τῆς {τῆς} δίνει ὁ γαμπρός τὸ μισὸν⁷⁷ τῶν Πυξαρίων τέλειον χάρισμα⁷⁸· Οὕτως
εἶπαν καὶ ἐσυμφώνησαν καὶ⁷⁹ ὤμοσαν εἰς τὰς ἀγίας τοῦ Θεοῦ Γρα⁸⁰φὰς τοῦ μὴ
ἀντειπεῖν ποτὲ καιροῖς⁸¹· Δι' ὃ εἰς πίστωσιν ἐγρά(φη) καὶ ἀ(νε)γνώ⁸²σθη ἐν ἔτει
αψκς' — μη(νὶ) Ἰανου⁸³αρίῳ κδ —. Μάρτυρες. —

⁷⁵+ παπ(ᾱ) μιχαλιν ψακακιν —

⁷⁶+ γεοργις πατελακι —

⁷⁷+ μιχαλις του σακουλι —

⁷⁸+ γεοργης κερουλακη —

⁷⁹+ παπ(ᾱ) γεώργις δεκοκτούδιν⁸⁰ καὶ νοιάριος.

44

* Προικοσύμφωνον τῆς 24 Σεπτεμβρίου 1726. — Ἐξ ἀντιγράφου Κ. Κανελλάκη ἐκ κώδικος ἀδήλου χωρίου τῆς Χίου. [Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, Ἀρχεῖον Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ (Ἀρχεῖα τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Φιλολογικοῦ Συλλόγου, ἀριθ. 4375)].

+ Κ(ύρι)ε Ἰησοῦ Χ(ριστ)ὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐλέησον ἡμᾶς ἀμὴν καὶ τὸ παρὸν συνάλλαγμα εὐλόγησον. Ὁ ἐντιμότατος ἐν ἱερεῦσι παπ(ᾱ) κὺρ Μιχαὴλ Ψακάκιν καὶ ἡ πρεσβυτέρα αὐτοῦ Καλὴ ἔχοντες θυγατέρα ὀνόματι Μαρίαν ἐν ἡλικίᾳ, θέλοντες συζεῦξαι αὐτὴν ἀνδρὶ νομίμῳ καὶ καθολικῷ μετὰ τὸν υἱὸν τοῦ Σιδώρου Κουράκιν,

ὀνόματι Κωσταντῖνον παρόντος καὶ στέργοντος, καὶ ἀποδεχομένων ἵνα τὸ παρὰ τοῦ 5
 Θεοῦ ὁρισθὲν τελεσθῇ θεῖον συνοικέσιον κατὰ τοὺς κανόνας τῆς Ἐκκλησίας μας.
 Τάττουσιν δὲ καὶ παραδίδουσιν πρὸς αὐτὴν τὴν Μαρίαν διὰ προῖκα καὶ μερίδιον
 πατρικὰ καὶ μητρικὰ κατὰ τὴν τάξιν τοῦ χωρίου τὰ κάτωθεν γεγραμμένα. Ἐν πρώ-
 τοις διὰ σπίτιν ἀσελάνια τριάντα πέντε καὶ διὰ προτιμὴν τὸ χωράφιν τοῦ Κάμπου 10
 πλησίον τὸ Πριζάριν καὶ Μιχάλης Πικάκιν. Κρατίζουν καὶ ὁ πεθερὸς καὶ ἡ πεθερὰ
 γεροντοτροφία τὸ χωράφιν τοῦ Ἀλεποῦ σύνδενδρον πλησίον Νικολῆς Μπάρμπα ἕτε-
 ρον τῶν Πυξαρίων πλησίον τὸ Λιονάκιν ἕτερον τῆς Μανοροῦς σύνδενδρον πλησίον
 τοῦ ἀδελφοῦ του ἕτερον τοῦ Προκόπη σύνδενδρον πλησίον τὸ Πριζάριν ἕτερον τοῦ
 Ἀπάνω Ἀλωνίου πλησίον τοῦ Νικολῆ Χαζάκιν ἕτερον τῆς Σκάφης τὸ κάτω μέρος 15
 πλησίον Σταμάτης Κιάδιν τὰ ὁποῖα γεροντοτροφία νὰ εἶναι εἰς τοὺς δύο γονεῖς εἰς
 ὅλην των τὴν ζωὴν καὶ ἀποθανόντος τῶν δύο γονέων νὰ τὰ μοιράζουν ὅλα τὰ παι-
 διὰ πέντε μερίδια, νὰ ἀπηλογοῦνται εἰς καλὸν καὶ εἰς κακόν. Ἀκόμη κρατίζουν τῶν
 ἄλλων παιδιῶν, νὰ μὴν ἀμετέχη ἡ γύμψη, τὰ σπίτια ὅλα ποὺ ἔχουν πλησίον τοῦ
 ἀδελφοῦ του ἕτερον τοῦ Καταργοῦ σύνδενδρον πλησίον τοῦ ἀδελφοῦ του ἕτερον τῆς 20
 Φυτοῦς πλησίον τοῦ Μιχαλιζακίου τοῦ Χαρκοῦ πλησίον τοῦ ἀδελφοῦ του τῆς
 Λειβάδας πλησίον τοῦ Κωσταντῆς Παντελάκιν τοῦ Πλουμαρίου πλησίον τοῦ Λαχανᾶ
 τῆς Πλακοτῆς πλησίον τοῦ ἀδελφοῦ του τοῦ Κόκκου πλησίον τοῦ πατρὸς Σαγκουλή 25
 καὶ τὸ κάτω ἁλωνάκι πλησίον τοῦ Δημήτρη Μαγαράκιν ἕτερον τὸ Ἀφροδισίου σύν-
 δενδρον πλησίον τοῦ Νεόφιλος. Ἀκόμη δύνουν τῆς Μαροῦς τῆς νύμφης μερίδιον
 τῆς Βασιλικῆς δύο σκάλες σύνδενδρον πλησίον τοῦ Πριζάριν τῶν Ἀγριδίων τὸ μισόν 30
 τῶν Κοιλαδίων πλησίον τοῦ Πουλίτζας σύνδενδρον τῶν Χειμωνικῶν δύο σκάλες πλη-
 σίον τοῦ ἀδελφοῦ τῆς Σκάφης ἡ ἀπάνω σκάλα σύνδενδρον τὸ πλησίον του. Ταῦτα
 νὰ εἶναι ἀπὸ τὴν σήμερον. Καὶ τὰ γεροντοτροφία ἀποθανόντος τῶν δύο γονέων, ὡς
 ἄνωθεν γράφομεν. Ἀκόμη τῆς δύνουν ἀπὸ τὴν σήμερον τὸ προικίον αὐτῆς σεντοῦκιν
 διαλέξη καινούργιον πιθόπουλα μέτρων τριάντα κρεββατοστρωσιν ἐν πρώτοις 35
 στρωμαν ἕναν ἀλαζένον, σεντόνια κλωσὰ τρία, παπλώματα ἕναν σπιτικὸν καὶ
 ἕναν ξενικόν καὶ μαξιλλάρες μίαν καμοχίτικη καὶ τρεῖς μπουκασένης γουνέλλαν
 ἔρουδιαν μίαν φουστάνια γερανιά πέντε, ἄσπρα φουστάνια ἕξι ποδιές μὲ πουστο-
 μάνικα καὶ γκριζελωτὰ καὶ λινὰ δέκα ὀκτώ, τρία ζευγάρια ἕναν μπουπούλιν καὶ ἕνα
 γριζιλωτό μαντήλια κροσσένα δώδεκα ἀκόμη καφατιανὸν καὶ μεταξωτὸν τρία καμι- 40
 ζόρες δύο πουργκὶν χρουσὸν ἕναν μαχραμᾶς καμοχένος μὲ χρουσᾶ στρίγκα μεταξωτὴ
 μία ἀριζάδιν ἕναν ἀσημόκουπαν μίαν δακτυλίδια δύο κασιτρινὰ καρκοβελόνους
 ἀσημένους δύο ζευγάρια κάρτζες βελέττα, σκούφιες καὶ πετσέττες καὶ τὴν εὐχὴν
 αὐτῶν. Καὶ ἀπὸ τὴν σήμερον ὁμολογοῦν ὁ γαμπρὸς καὶ ἡ νύμφη πὼς ἔλαβαν ὅλην
 τὴν προῖκαν αὐτῶν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν γονέων καὶ δὲν ἔχουν νὰ τῶν γυρεύουν 40

πλέον πολλὴν ἢ ὀλίγον. Ἀκόμη δίνουν καὶ ὁ γαμπρὸς καὶ οἱ γονεῖς αὐτοῦ Ἰσίδωρος καὶ Καλὴ τῆς νύμφης ἐμπασίδιον καὶ τέλειον χάρισμα τὸ χωράφιν τοῦ Πλουμαρίου πλησί(ον) Κωσταντῆς Παντελάκιν μὲ τὸ μισὸν φρέαρ καὶ εἰς τὸν ἅγιον Φωκᾶν οὐργυιὲς ἐπὶ τὸ πλησίον Μιχάλης Μπαρμπάκιν. Οὕτως εἶπαν καὶ ἐσυμφώνησαν καὶ ὤμοσαν εἰς τὰς Ἀγίας Γραφὰς τοῦ φυλάξαι τὰ πάντα. Δι' οὗ εἰς πίστιωσιν ἐγράφη καὶ ἀνεγνώσθη ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πενθεροῦ, ἐν ἔτει ,αψκς', μη(νὶ) Σεπτεβρίῳ κδ. Μάρτυρες.

+ παπ(ᾱ) μυχαλις παπα σιδερον —

+ παπ(ᾱ) νικολης μαλουρι —

50

<+> σταβρις του διμιτρι

<+> παπ(ᾱ) μιχαλις γαλιακι

+ < >

<+> παπ(ᾱ) γεώργις δεκοκτούδιν καὶ νοταριος.

45

Προικοσύμφωνον τῆς 11 Φεβρουαρίου 1734. — Ἐξ ἀντιγράφου Κ. Κανελλάκη ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1717—1736 τοῦ χωρίου τῆς Χίου Ἀρμολειῶν [Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, Ἀρχεῖον Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ (Χειρόγραφον 83)].

Τὸ ἀντίγραφον στερεῖται τονισμοῦ.

+ Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Κεφαλεῖ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁ Θεός, ἐλέησον ἡμᾶς ἀμὴν καὶ τὸ παρὸν συντάλλαγμα εὐλόγησον ὁ Θεός. Ὁ παπᾱ Μιχάλης Χαραγκιᾶς καὶ ἡ πρεσβυτέρα του Καλὴ ἔχουσιν υἱὸν ὀνόματι Γεώργην. Ἔτερον δὲ μέρος Ξένος τοῦ ποτὲ Νικολῆ καὶ ἡ συβία του Κυριακὴ ἔχουσιν θυγατέραν ὀνόματι Μαρουλοῦ, ὡς ἦταν χρόνων μετρίων καὶ νόμον ἡλικίας ἕως {σ}οῦ νὰ λάβῃ ὁ ἄνωθεν Γεώργιος τὴν ἄνωθεν Μαρουλοῦν ὡς νόμιμον καὶ γνησίαν αὐπτοῦ γυναῖκα, ὡς καθὼς οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ νόμοι δηλοῦ. Ἐτι λέγει ὁ ἄνωθεν Ξένος καὶ ἡ συβία του ἡ Κυριακὴ τὸ πὼς δίνουν τῆς κόρης των τῆς Μαρουλοῦς προτιμὲς χωράφια 28, ἥγουν κοσιοκτώ. Ἀρχὴν τὸ χωράφιν τῶν Ἀσωφύρων ὅλον, καθὼς ἐστὶν σύδενδρον καὶ πάγκοινον τὸ πλησίον τοῦ Ἰω(άννη) Παντελιώδιν καὶ ὁ ποταμός· ἕτερον τοῦ Μούτα πλησίον τοῦ παπᾱ Φωτεινοῦ καὶ Κωσταντῆς τοῦ Πάκη σύδενδρον· ἕτερον εἰς {σ}τὲς Αὐλὲς ὅλον, καθὼς ἐστὶν σύδενδρον πλησίον Ἰω. Γανιάρως· ἕτερον χωράφιν εἰς τὴν Πατέλλαν τὴν μεσακὴν σκάλαν σύδενδρον πλησίον τῆς Καλῆς καὶ τοῦ πενθεροῦ· ἕτερον χωράφιν εἰς {σ}τὸ Σταυρὶν πλησίον Κωσταντῆς τοῦ Πάκη· ἕτερον ὑποστατικὸν ἐν τῇ θέσει Φαρδειὰν ὀργυιὲς τέσσερεις πλησίον τῆς Καλῆς· ἕτερον τῆς Ἐρινᾶς ὅλον σύδενδρον ὅσον ἔχει ἐκεῖ, φυλάττοντας τοῦ Ἀγίου Δημητρίου· ἕτερον τῶν Ἀρμολειῶν πλησίον παπᾱ Μιχάλης Μανέδιν. Ἀκόμη ὅσα τῆς λειπτοῦν ἀπὸ τῶν κοσιοκτὼ ὀργυιὲς νὰ τῶν τ' ἀποσώνουν εἰς {σ}τὰ Περιγιάνα πλησίον

παπᾶ Σταμάτης Ξενάκιν' ἔτι δίνει του καὶ σπίτια διὰ κατοικίαν τὸ ἔχει ἐν τῇ θέσει Πηγάδιν, τὴν βόταν ἀπὸ κάτω τὴν μεγάλην μὲ τὴν ὄξω πόρταν καὶ μὲ τὴν περασάν 20
της καὶ μὲ τὸν φοῦρνον, νὰ ἔχῃ νὰ βουλωθῇ ἡ πόρτα τῆς αὐλῆς καὶ νὰ ἔχῃ νὰ τῆς δώσῃ καὶ τὰ ἀξῆα ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὴν μάσκαν τῆς πόρτας· ἔτι δίνει της καὶ
μασίχι κεφαλησιμιὸν λίτρες 14 μὲ τοὺς σκίνους των, νὰ ἔχουν νὰ τὸ δίνουν εἰς σὲ
γνώμην Ξένος Κοντός· ἔτι δίνει της καὶ πιθόπουλα γερὰ μέτρων 22. "Ετι λέγει
καὶ ὁ ἄνωθεν παπᾶς καὶ ἡ πρεσβυτέρα του Καλὴ τὸ πὼς δίνουν τῆς νύφης των τῆς 25
Μαρουλοῦς διὰ ἐνπατίκια τὸ ὑποστατικὸν τὸ ἔχουν ἐν τῇ θέσει Μάγιν, ὅλον τὸ ὅσον
ἔχουν ἐκεῖ, τὸ πλησίον τοῦ Παντελῆ τοῦ Σιδέρου καὶ ἡ ὁδός· ἕτερον εἰς {σ}τὸν Λογγῖνον
νὰ τῆς τ' ἀποσώνουν ὀργυιὲς 6, τὸ πλησίον τοῦ παπᾶ καὶ μὲ μίαν συκαμνιάν. "Ετι
δίνουν καὶ τοῦ υἱοῦ των τοῦ Γεώργη διὰ βλησίδιν τὸ χωράφιν τῆς Περιβολῆς δύο
ὀργυιὲς εἰς {σ}τ' ἀπάνω μέρος· ἔτι δίνει του καὶ εἰς {σ}τὸ Σταυρὶν τὴν κάτω σκάλαν μὲ 30
δύο κουντουρουδιές· ἕτερον εἰς {σ}τοῦ Βαρδαλάχου ἀνπέλιν ὀργυιὰν ἀνάμισιν, καὶ
ἓνα μουλάριν, τὸ κάτω του, καὶ τὸ καβάδιν του, καὶ μίαν ζώνην μουκατένην, καὶ
ἓναν ζευγάριν ἀσημομάχαιρα· καὶ τὴν εὐχὴν τῶν γονέων των. Οὗτοι εἶπαν καὶ ὤμο-
σαν καὶ ἐσυφώνησαν καὶ ἔγραψαν εἰς τὰς ἀγίας τοῦ Θεοῦ Γραφάς. Ἐγράπη τὸ
παρὸν συμβόλαιον ἡμέραν β', ὥραν γ' τῆς ἡμέρας, ἐν ἔτει 1734, Φεβρουαρίου 11. 35

Μάρτυρες οἱ κάτωθεν.

- + παπα κοσταντῆς περιβολήατης
- + παπα νικολῆς αλιθινος
- + παπα γεναδιος φιλιματις
- + παπα μιχαλῆς του μανε
- + παπα μιχαλῆς του νομικου
- + παπα ιω(άννης) φιλιματις
- + παπα μιχαλῆς φιλιματις
- + μιχαλῆς μορτακι
- + ζαχαρίας του μιχαλι σταυριγου

46

Προικοσύμφωνον τῆς 17 Αὐγούστου 1735.— Ἐξ ἀντιγράφου Κ. Κανελλάκη ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1717—1736 τοῦ χωρίου τῆς Χίου Ἀρμολειῶν. [Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, Ἀρχεῖον Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ (Χειρόγραφον 83)].

Τὸ ἀντίγραφον στερεῖται τονισμοῦ.

+ Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κ(υρίου)υ ἀμήν. Κύριε Ἰ(ησο)ῦ Χ(ριστ)ὲ ὁ Θε(ός)ς, ἐλέησον ἡμᾶς ἀμήν καὶ τὸ παρὸν συνάλλαγμα εὐλόγησον ὁ Θε(ός)ς. Ὁ Παναγιώτης Πυρεῖκος καὶ ἡ κόρη του ἡ Ἀγγέλικα προικοσυφωνίζουσιν τὴν κόρην του τὴν Κυριακὴν. Ἀρχὴν καὶ πρῶτον τῆς δίνουν τὸ χωράφιν τῆς Σημαντήρας τὸ μισὸν πλησίον τοῦ

5 Ἰω(άννη) Σιδεράκιν· καὶ τὸ χωράφιν τῶν Κουμαριδιῶν, καθὼς ἐστὶν καὶ εὐρίσκεται
 σύδενδρον πλησίον τῆς ἀδελφῆς τοῦ τῆς Ἑρήνης· καὶ τὸ χωράφιν τῶν Ἀφεντικῶν
 πλησίον τῆς ἄνωθεν Ἀγγέλικας· καὶ τὸ χωράφιν τῆς Σωτήρας, καθὼς ἐστὶν σύδεν-
 δρον πλησίον τῆς ὁδοῦ· καὶ τὰ χωράφια τῶν Βιγλῶν τὰ μισὰ σύδενδρα πλησίον τῆς
 ἄνωθεν Ἀγγέλικας· καὶ τὸ χωράφιν τῶν Χωρῶν, καθὼς ἐστὶν πλησίον Μιχάλη
 10 Μορτιάκιν· καὶ εἰς τὴν Κουκούλλαν ἀμπέλιν τὸ μισὸν πλησίον τῆς ἄνωθεν Ἀγγέλικας
 καὶ τοῦ Βατῶνα, καθὼς ἐστὶν πλησίον Μαροῦ τοῦ Τζιλιακοῦ· καὶ τὸ χωράφιν τῶν
 Ἀλυβων σύδενδρον, καθὼς ἐστὶν πλησίον Μονοῦ Πουλάκαινα· καὶ τοῦ Βεστάρχη τὰ
 χωράφια, καθὼς ἐστὶν, ἄγρια καὶ ἡμερα καὶ σύδεντρα πλησίον τῆς Πουλάκαινας·
 καὶ τὸ χωράφιν τῶν Ἐμποριανῶν, ὅλα σύδεντρα πλησίον Μιχάλης Φωτεινούδιν· καὶ
 15 τῆς Πατέλλας τὰ μισὰ σύδεντρα πλησίον τῆς Ἀγγέλικας· καὶ τὸ χωράφιν εἰς τὸν
 Ἅγιον Σίδωρον ὅλο, καθὼς ἐστὶν πλησίον τῆς ὁδοῦ· καὶ τοῦτα ὅλα νὰ σώνουνται
 ὀργυιᾶς 27· καὶ ὅπου τῆς λειπτῇ ἀπὲρ τις 27 ὀργυιᾶς, νὰ τῆς τὰ σώνη εἰς τὴν Σελ-
 λάδαν σύδεντρα. Ἀκόμη τῆς δίνει καὶ δύο ὀργυιᾶς χωράφιν εἰς τὰ Μαλὰ σύδεντρον
 καὶ μὲ τὴν μεγάλην συκαμινίαν, νὰ τὰ βαστᾷ ὁ Παναγιώτης ἕως ἐφ' ὅρου ζωῆς του·
 20 καὶ πέπτοντάς του νὰ εἶναι τῆς ἄνωθεν Κωσταντῆς δίνει τῆς καὶ ὁσπίτιον τῆς κάτω
 γειτονιάς, καθὼς ἐστὶν ἀνώγεια καὶ κατώγεια πλησίον Κωσταντῆς Ἀϊντίνης καὶ
 Ἰω(άννης) παπᾶ Παντελῆ· καὶ μαστίχην κεφαλαιοῦμένην λίτρες 15 μὲ τοὺς σκίνους τῶν,
 καὶ νὰ τὸ δίνῃ κάθε χρόνον εἰς τὸν εὐρισκόμενον Ἑμίνην εἰς Θετόκην Πυρρίκην
 λίτρες 7 καὶ Γεώργη Φραγκάκη λίτρες 8· καὶ πιθόπουλον γερὸν μέτρων 20· καὶ
 25 σεντοῦκιν ἓναν· καὶ τὴν εὐχὴν τῶν γονέων· Οὗτοι εἶπαν καὶ ἐσυφώνησαν εἰς τὰς
 ἀγίας τοῦ Θεοῦ Γραφὰς τοῦ φυλάττειν τὰ παρόντα κατὰ τὴν περιοχὴν τοῦ παρόν-
 τος. Ἐν ἔτει 1735, μηνὶ Αὐγούστῳ 17. Μάρτυρες οἱ κάτωθεν.

+ παπα νικολις αλιθινος

+ παπα μιχαλις του μανε

30 + παπα ιω(άννης) φιλιματις

+ μιχαλις του ιω(αννη) βλαστου μαρτιρας.

+ παπα νηκολης του νομηκου.

47

Πωλητήριον τῆς 27 Ἰουνίου 1736. — Ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1736 — 1737
 ἀδήλου χωρίου τῆς Χίου, φ. 41—42. [Γενικὰ Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, Ἀθῆναι (Χει-
 ρόγραφα ὑπ' ἀριθ. 47)].

Αἱ ὑπογραφαὶ ἐν τῷ ἐγγράφῳ εἶναι αὐτόγραφοι.

+ Τὴν σήμερον Δημήτρης Λεξανδρά²κιν πουλεῖ καὶ παραδίδει παρόν³τα καὶ
 ἀποδεχόμενοι πρὸς τοὺς⁴ παῖδας αὐτοῦ τὸν Σίδωρον καὶ τὸν Νικολῆν καὶ⁵ τὴν
 Ἀγγεροῦν τὸ χωράφι(ον) ποὺ εἶχεν⁶ ἐν τῇ θέσει Μαγουλᾷ τοῦ Κάμπου· τὸ εἶ⁷χεν

ἀντ(ι)φάττον (sic) ἀπὸ τὴν σύμβιον⁸ αὐτοῦ, τὸ πλ(η)σ(ίον) τὸ Μουχλάκιν καὶ⁹ τὸ Γαλιάκιν καὶ ἡ Σκίζαινα καὶ ἔ¹⁰σαξαν τὰ δύο μέρη καὶ διὰ μέσου ἀν¹¹θρώπων εἰς τιμὴν ἀσελ(άνια) — 20 — λέγω¹² εἴκοσι. Ἔτερον τῆς Βαῖνῆς πλ(η)σ(ίον) οἱ σκῖνοι¹³ καὶ τῆς ὁδοῦ διὰ ἀσελάνια — 4 —, λέγω¹⁴ τέσσερα, τὰ ὅποια καὶ ἐπερίλαβεν¹⁵ ὁ πούλητῆς ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ἀγο¹⁶ραστῶν. Διὰ τοῦτο παραδίδει εἰς¹⁷ τὸ ζάπτιν αὐτῶν τῶν ἀγοραστῶν¹⁸ τὰ ἄνωθεν εἰρημένα ἐλεύθερα, ἀ¹⁹δούλωτα, καὶ δουλώνει πάντα τὰ²⁰ ἑαυτοῦ ὑπάρχοντα διὰ τὸ ἀ²¹ζήμι(ον) τῶν ἀγοραστῶν, ποιεῖν αὐτὰ²² ἀπὸ τὴν σήμερον ὡς θέλουν καὶ βού²³λονται, πωλεῖν, χαρίζειν καὶ ἕτερα²⁴. Δι' ὃ ἐγράφη καὶ τὸ παρὸν ἐν ἔτει — 17²⁵36 — Ἰουνίῳ — 27. Μάρτυρες.

²⁶ + γεόργης δεμεστιχου

²⁷ + σί(δ)ερος λιακιν —

²⁸ + γεοργης γερασιμακι —

²⁹ + παπ(ᾱ) διμιτρῖς δεκοκτουδιν

48

Διανεμητήριο κληρονομίας τῆς 24 Σεπτεμβρίου 1736. — Ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1736—1737 ἀδήλου χωρίου τῆς Χίου, φ. 62—63. [Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, Ἀθήναι (Χειρόγραφα ὑπ' ἀριθ. 47)].

Αἱ ὑπογραφαὶ ἐν τῷ ἐγγράφῳ εἶναι αὐτόγραφοι.

† Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κ(υρίου)ν ἀμῖν. Ὁ εἰλα² βέστατος ἐν ἱερεῦσι παπ(ᾱ) Νικολῆς³ Δεκοκτούδιν, παρὼν καὶ οἱ καὶ⁴ ἄδελφοι αὐτοῦ ὁ Γεώργιος καὶ ὁ Δημήτριος⁵ καὶ ἡ Πλουμοῦ, ἐλθὼν ἐμπρόσθεν ἐμοῦ⁶ τοῦ νοταρίου καὶ τῶν κάτωθεν μαρτύρων⁷ ὁμολόγησαν καὶ ὁμολογοῦν πὺς μοιρά⁸ζουσιν τὰ ὑπάρχοντα τῆς μητρὸς αὐτῶν⁹ Καλῆς πρεσβυτέρης. Ἐλαβεν καὶ ἔστερ¹⁰ξεν ὁ πατὴρ αὐτῶν μερίδιον ἀπὸ τῆς¹¹ πρεσβυτέρης αὐτῆς διὰ ὅ,τι τοῦ ἡγγιζεν κλη¹²ρονομία τὸ χ(ω)ράφιν, ἀμπέλιν τοῦ Κά¹³μπου πλ(η)σ(ίον) τῆς ὁδοῦ καὶ ὁ ἄνωθεν παπ(ᾱ) Νικολῆς¹⁴ ἕτερον ἐν τῇ θέσει τοῦ Μανδριοῦ, καθὼς¹⁵ ἐστὶν πλ(η)σ(ίον) Σίδωρος Σούτη ἕτερον τῶν¹⁶ Σαβαναδιῶν σύνδεδρον πλ(η)σ(ίον) παπ(ᾱ) Κω¹⁷στιαντῆς Ξανθοῦ. Ἐλαβεν καὶ ἔστερξεν καὶ¹⁸ ὁ Γεώργιος τὸ σπίτι(ον) τὸ ἐμισὸν μὲ τὸ¹⁹ μισὸν κηπάριν, καὶ τοῦ Καταργοῦ τὸ²⁰ ἐμισὸν πλ(η)σ(ίον) παπ(ᾱ) Ξανθοῦ. Ἐλαβεν²¹ καὶ ἔστερξεν καὶ ὁ Δημήτριος τὸ σπῖ²²τι(ον) τὸ ἄνωθεν τὸ ἐμισὸν μὲ τὸ μισὸν²³ κηπάριν πλ(η)σ(ίον) Δημήτρη παπ(ᾱ) Ἰσι²⁴δῶρου, καὶ τοῦ Καταργοῦ τὸ ἐμισὸν²⁵ πλ(η)σ(ίον) τὸ Δι(δυ)-μουσάκιν. Ἐλαβεν²⁶ καὶ ἔστερξεν καὶ ἡ Πλουμοῦ μερί|διον|²⁷ τὸ χωράφιν ἐν τῇ θέσει τοῦ Στε²⁸ναδιοῦ, καθὼς ἐστὶν πλ(η)σ(ίον) Γε²⁹ώργης Γιαμενιτάκιν καὶ τῆς ὁδοῦ καὶ³⁰ τὸ ἐν τῇ θέσει Μουγιαβλά τὰ ὅσα³¹ ἔχου(ν) εἰς αὐτὴν τὴν θέσιν πλ(η)σ(ίον) Νικο³²λῆς Καλογέρου καὶ Σίδωρος Κω³³στίου ἕτερον τοῦ Λαρδακοῦ πλ(η)σ(ίον)³⁴ Μιχάλης παπ(ᾱ) Γεώργη καὶ ἕναν σεν³⁵τοῦκιν, ἡγουν παγκάριν. Τὰ ὅποια

|³⁶ ὁμολογοῦν τὰ τέσσερα μέρη πὼς δὲν|³⁷ ἔμεινεν ἀμέριστον ἀπὸ τοῦ πατρὸς|³⁸ καὶ
ἀπὸ τῆς μητρὸς {ἀμέριστον} πο|³⁹ λὺν ἢ ὀλίγον καὶ μένουν περὶ πά|⁴⁰ ντα ἀκαταζήτητοι.
Ἀκόμη|⁴¹ διὰ τὰ γεροντοτρόφια τοῦ πατρὸς|⁴² ἔστερξεν ἡ αὐτὴ Πλουμοῦ πὼς νὰ
μὴ|⁴³ ἔχη πλέ(ον) καμμίαν μετοχήν, ἐπειδὴ|⁴⁴ καὶ νὰ εἶχεν-χρέος πὼς νὰ τὰ πλη-
ρώ|⁴⁵ σου τὰ ἀγόρια καὶ τὴν θανὴν αὐτοῦ|⁴⁶ ὅλα ὁμοῦ τὰ χρειαζόμενα νὰ εἶναι
χρε|⁴⁷ ὥστες ὁ Γεώργιος καὶ Δημήτριος νὰ|⁴⁸ τὰ ἐξοδιάσουν, τὰ ὅσα τρέξουν|⁴⁹ καὶ
νὰ τὸν ζωοθροφῶν αὐτοὶ οἱ δύο των,|⁵⁰ ὥς καθὼς ἔστερξαν, καὶ διὰ τοῦτο νὰ
|⁵¹ μένη ἡ Πλουμοῦ ἀπὸ αὐτοὺς ἀνενό|⁵² χλητη· εἰς κάθε καιρὸν λοιπὸν νὰ|⁵³ μένου
καὶ αὐτοὶ ὁ Γεώργιος καὶ ὁ Δημήτριος|⁵⁴ ἀνενόχλητοι ἀπὸ τὴν Πλουμοῦν ἀπὸ
|⁵⁵ ὅλες των τὶς μοιρασιὲς πατρικὰ|⁵⁶ καὶ μητρικὰ νὰ μὴ <ἔχη> πλέον κα|⁵⁷ μμίαν
μετοχήν οὔτε εἰς ἐκαλὸ|⁵⁸ οὔτε εἰς ἐκακόν, ὥς καὶ τὶς πρὸ αὐτὲς|⁵⁹ ἀδελφές νὰ εἶναι
ξέπρουκη. Εἰς δὲ τοῦ|⁶⁰ λοιποῦ ὁμολογᾷ ἡ αὐτὴ Πλου<μοῦ> πὲρ πά|⁶¹ ντα ὅσα
πὼς μένει ἐξωφλησμένη αἰ|⁶² καὶ πάντοτε, τέλει(ον) σούλφιν, ὥς κα|⁶³ θὼς ἔστερ-
ξεν ἱμπρὰν ἱτχὰτ ἀμε|⁶⁴ μιν ταβαντὰ τέλει(ον), ὥς καθὼς εἰ|⁶⁵ πα<ν> καὶ αὐτοθέλητοι
ἔστερξαν. Δι' ὃ|⁶⁶ εἰς πίστιωσιν ἐγγράφῃ καὶ τὸ παρὸν|⁶⁷ καὶ ἀνεγνώστη ἐν ἔτει—
1736, Σεπτεμβρίου|⁶⁸ —24.— Μάρτυρες.

|⁶⁹ + κοσταυς παντελακι—

|⁷⁰ + γεοργης του διμιτρι παπ(ᾱ) σιδε(ρ)ου|—

|⁷¹ + σιδε(ρ)ις ι μιχαλακι—

|⁷² + σιδε(ρ)ος μαδονυ—

|⁷³ + γεοργης παπ(ᾱ) νηκολι

|⁷⁴ + παπ(ᾱ) διμιτρις δεκοκτουδι|⁷⁵ καὶ νοταριος.

49

Προικοσύμφωνον τῆς 26 Σεπτεμβρίου 1736.— Ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1736 —
1737 ἀδήλου χωρίου τῆς Χίου, φ. 63 - 65. [Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, Ἀθῆναι
(Χειρόγραφα ὑπ' ἀριθ. 47)].

Αἱ ὑπογραφαὶ ἐν τῷ ἐγγράφῳ εἶναι αὐτόγραφοι.

+ Κ(ύρι)ε Ἰησοῦ Χριστέ ὁ Θεός, ἐλέησον|² ἡμᾶς ἀμὴν καὶ τὸ παρὸν συνάλ-
λαγ(α)μαν|³ εὐλόγησον. Γεώργης Σαγιδάκιν καὶ ἡ|⁴ σύμβιος αὐτοῦ Καλὴ ἔχοντας
θυγα|⁵ τέρα ἔννομο τῇ ἡλικίᾳ ὀνόματι Ἀ|⁶ γγεροῦν, θέλοντας συζευξαι αὐτῇ<ν>
|⁷ ἀνδρὶ νομίμῳ καὶ καθολικῷ μετὰ|⁸ τὸν υἱὸν τοῦ παπ(ᾱ) Νικολῇ Δεκοκτού|⁹ διν
ὀνόματι Γεώργι(ον) παρόντος|¹⁰ καὶ στέργοντος, καὶ ἀποδεχομένων|¹¹ ἵνα τὸ παρὰ
τοῦ Θεοῦ ὀριστὲν τε|¹² λεστὲν θεῖον συνοικέσι(ον) κατὰ τοὺς κα|¹³ νόνας τῆς Ἐκκλη-
σίας μας. Δίνουσιν|¹⁴ δὲ καὶ παραδίνουν πρὸς αὐτὴν|¹⁵ τὴν Ἀγγεροῦ διὰ προῖκα
καὶ μερί|¹⁶ διον τὰ κάτωθεν γεγραμμένα|¹⁷ ἀσημιοῦ, χρυσαφιοῦ, ρούχων καὶ|¹⁸ ἐτέ-
ρων ἄλλων ὑ(μ)φασμάτων. Ἐν|¹⁹ {μ} πρώτοις τὰ σπίτια ἐν τῇ θέσει τῇ<ς> Στε|²⁰ νά-
δας τῆς ἐφημερία<ς> τῆς Παναγί|²¹ ας τοῦ Πύργου τὰ πλ(η)σ(ίον) Σίδωρος

Κα²²κοβολάκιν καὶ τὸ Λιονάκιν καὶ²³ ὁ γῦρος τοῦ χωρίου καὶ τὸ Μισλάκιν,
²⁴ καθὼς ἐστὶν ἀνωγοκάτωγα καὶ²⁵ διὰ προτιμὴν τὸ χωράφι(ον) ἐν τῇ θέσει
²⁶ Ἀγκαθερῆς πλ(η)σ(ίον) τοῦ²⁶ Νικολάου καὶ τῆς ὁδοῦ· ἕτερον τῆς²⁷ Φυτοῦς πλ(η)-
²⁸ σ(ίον) Δημήτρης Μπουναφα²⁸τζάκιν μὲ τοὺς(ς) σκίνους σύν(δε)δρα²⁹ καὶ τοῦ
³⁰ Ποντικοῦ σύνδεδρον πλ(η)σ(ίον)³⁰ τὸ Πριζάριν καὶ τῆς ὁδοῦ· ἕτερον³¹ τοῦ Ἐμπρο-
³² λάγκου πλ(η)σ(ίον) τὸ Βουνου³²σάκιν. Κρατίζει καὶ αὐτὸς διὰ³³ τὸ ἄλλο παι(δί),
³⁴ δίνει σπίτια καὶ προ³⁴τιμὲς κατὰ τὴν ποσότητα. Ἀ³⁵κόμη καὶ διὰ γεροντοτρό-
³⁶ φι³⁶α τῶν Σαβαναδιῶν τὴν ἀπά³⁷νω σκάλαν καὶ τὸ ἐν τῇ θέσει³⁸ τοῦ Χαλοῦ
³⁹ πλ(η)σ(ίον) μάστρο Νικολῆς Χάρ³⁹σας· ἕτερον τοῦ Κόκκου σύνδεδρον⁴⁰ πλ(η)σ(ίον)
⁴¹ τὸ Βουνουσάκιν καὶ τοῦ Μαν⁴¹δριοῦ πλ(η)σ(ίον) Δημήτρης π(απᾶ) Ἰσιδώρου.
⁴² Καὶ διὰ τὴν προτιμὴν τῆς ἕτερης θυ⁴³(γατέρας), ἤγουν τὴν ποσότητα, εἶναι τὰ
⁴⁴ σπίτια⁴⁴ τοῦ ἁγίου Δημητρίου, καθὼς ἐστὶν⁴⁵ πλ(η)σ(ίον) ὁ Ρομπός· καὶ τὸ χωρά-
⁴⁶ φιον⁴⁶ τοῦ Χαρκοῦ πλ(η)σ(ίον) Σίδωρος Δρακά⁴⁷κιν καὶ τοῦ {Μ}Πλουμαριοῦ
⁴⁸ πλ(η)σ(ίον) παπ(ᾶ)⁴⁸ Νικολῆς παπ(ᾶ) Γεώργης. Τὰ δὲ ἐνα⁴⁹πομείνοντα αὐτὸν ἔχει,
⁵⁰ ἃ⁵⁰ γρια, ἡμερα, δωρεές, χαρίσματα,⁵¹ κινητὰ καὶ ἀκίνητα νὰ τὰ κά⁵²μνουν μερί-
⁵³ δια δύο, νὰ διαλέγη⁵³ ὁ γαμπρός καὶ ἡ νύμφη. Σκετοῦ⁵⁴ δύο νὰ διαλέξη· πιθό-
⁵⁵ πουλα μέ⁵⁵τρων τὰ μισὰ ἀπὸ τὰ ὅσα ἔχουν καὶ⁵⁶ ἀπὸ τὰ γεροντοτρόφια των νὰ
⁵⁷ ἀ⁵⁷μετέχη ἢ (νύμφη) τὰ ἑμισὰ πληρώων⁵⁸ τὰ τὰ κοινὰν χρέος οἱ γονεῖς νὰ ἀμε-
⁵⁹ τε⁵⁹χη εἰς ἑκαλὸ καὶ εἰς ἑκακόν. Δίνει⁶⁰ καὶ ὁ πατέρας καὶ ὁ Δημήτριος⁶¹ υἱὸς
⁶² αὐτοῦ καὶ ὁ γαμπρὸς τῆς νύ⁶²μφης ἐμπασίδιος καὶ τέλει(ον)⁶³ χάρισμαν τὰ σπίτια
⁶⁴ τοῦ ἁγίου Δη⁶⁴μητρίου τὰ ἑμισὰ ἀνωγοκά⁶⁵τωγα, τὰ πλ(η)σ(ίον) ὁ Κωστάντιος καὶ
⁶⁶ Δημήτρης παπ(ᾶ) Ἰσιδώρου καὶ⁶⁷ τὸ χωράφιν τοῦ Μανδριοῦ τὸ ἐ⁶⁸μισόν,
⁶⁹ πλ(η)σ(ίον) Ἰσίδωρος Σούτη. Καὶ⁶⁹ τὸ λοιπόν, ἤγουν τὸ ἑμισόν, εἰς⁷⁰ τὸν γαμπρόν
⁷¹ καὶ τὸ ἕτερον⁷¹ σπίτιν τὸ ἑμισόν νὰ εἶναι καὶ⁷² αὐτὸ εἰς τὸν γαμπρόν, καὶ νὰ
⁷³ μὴν ἔχη ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Δη⁷⁴μήτριος καμμίαν μετοχὴν ἀ⁷⁵πὸ τὰ σπίτια καὶ ἀπὸ
⁷⁶ τοῦ Μανδριοῦ⁷⁶. Λοιπὸν νὰ πάρη καὶ αὐτὸς κα(τὰ) τὴν⁷⁷ ποσότητα τὸ ἀμπέλιν
⁷⁸ τοῦ Κάμπου⁷⁸ πλ(η)σ(ίον) Πρώι Ἀτζάλιν, καὶ τῆς Κα⁷⁹φῆς τὰ χωράφια, καθὼς
⁸⁰ ἐστὶν⁸⁰ πλ(η)σ(ίον) παπ(ᾶ) Νικολῆς Δεκοκτούδιν,⁸¹ νὰ τὰ φέρουν ἴσια. Οὕτως
⁸² εἶπαν⁸² καὶ ἐσυμφώνησαν καὶ ὤμοσαν⁸³ εἰς τὰς(ς) ἀγίας τοῦ Θεοῦ Γραφὰς⁸⁴ τοῦ
⁸⁵ φυλάξαι τὰ πάντα. Δι' ὃ⁸⁵ εἰς πίστιωσιν ἐγράφη καὶ τὸ⁸⁶ παρὸν {καὶ τὸ παρὸν} καὶ
⁸⁷ ἀ⁸⁷ναγνώστη ἐν ἔτει—1736, Σε⁸⁸πτεβρίῳ—26—. Μάρτυρες.

⁸⁹ + παπ(ᾶ) νικολῆς δεκοκτουδίν—

⁹⁰ + κοστατυς παντελακιν—

⁹¹ + μΗχαλις μορου—

⁹² + γεοργης μπουναφατζακιν

⁹³ + μιχαλυ πατελακην

⁹⁴ + παπ(ᾶ) διμιτρης δεκοκτουδιν⁹⁵ καὶ νοταριος.

Δωρητήριοι μεταξὺ συζύγων τῆς 26 Σεπτεμβρίου 1736.— Ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1736 — 1737 ἀδήλου χωρίου τῆς Χίου, φ. 66. [Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, Ἀθῆναι (Χειρόγραφα ὑπ' ἀριθ. 47)].

Αἱ ὑπογραφαὶ ἐν τῷ ἐγγράφῳ εἶναι αὐτόγραφοι.

+ Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κ(υρίου)ν ἀμὴν. Νικολῆς² Γεωργίνῃ Μίσαλῃ ἐλθὼν ἔμπροσθεν ἐμοῦ³ τοῦ νοταρίου καὶ τῶν κάτωθεν μαρτύρων⁴ θεληματικὸς καὶ αὐτοθέλητος. Ἐπειδὴ καὶ⁵ νὰ ἔχῃ χάρες καὶ δούλευσες ἀπὸ τὴν συ⁶μβίαν αὐτοῦ Ἀγγεροῦν, τῆς χαρίζει καὶ δω⁷ρεῖται διὰ τελείας δωρεᾶς αὐτῆς καὶ διὰ⁸ ἀντιχάριταν αὐτῆς εἰς τὰ σπίτια⁹ ποὺ ἔχει ἐν τῇ θέσει τῆς ἀγίας Εἰρήνης τὸ¹⁰ τρίτον τῶν αὐτῶν ὁσπιτί(ων) ἀνωγοκατώ¹¹γων, πλ(η)σ(ίον) τοῦ Σούτη καὶ τῆς ὁδοῦ, τὰ ὁποῖα¹² νὰ εἶναι ἀπὸ τὴν σήμερον εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς¹³ ἄνωθεν Ἀγγεροῦς διὰ ἀντιχάριταν αὐτῆς.¹⁴ καὶ ἀπὸ τὴν σήμερον νὰ εἶναι στερεὰ καὶ¹⁵ ἀπαρασάλευτα, νὰ τὸ ποιῇ ὡς θέλει¹⁶ καὶ βούλεται, τὸ ὁποῖον νὰ γίνῃ καὶ¹⁷ χουζέτιον. Δι' ὃ ἐγράφη καὶ τὸ πα¹⁸ρὸν ἐν ἔτει—1736, Σεπτεμβρίου—26²⁰ Μάρτυρες.

²⁰ + παπ(ᾱ) νικωλῖς μαλουρι—

²¹ + παπ(ᾱ) νικολῖς δεκοιτουδίν—

²² +

²³ + παπ(ᾱ) διμιτρῖς δεκοιτουδίν²⁴ καὶ νοτάριος.

Ἀμοιβαῖαι δωρεαὶ μεταξὺ συζύγων τῆς 10 Ὀκτωβρίου 1736.— Ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1736 — 1737 ἀδήλου χωρίου τῆς Χίου, φ. 70 - 71. [Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, Ἀθῆναι (Χειρόγραφα ὑπ' ἀριθ. 47)].

Αἱ ὑπογραφαὶ ἐν τῷ ἐγγράφῳ εἶναι αὐτόγραφοι.

+ Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κ(υρίου)ν ἀμὴν. Σίδωρος² Μαδώνιν καὶ ἡ σύμβιος αὐτοῦ Ἀγγεροῦ³ παρὼν ἔμπροσθεν ἐμοῦ τοῦ νοταρίου καὶ⁴ τῶν κάτωθεν μαρτύρων ὠμολόγησαν⁵ καὶ ὁμολογοῦν. Ἐπειδὴ καὶ νὰ εἶναι ὁ⁶ πέργηρος ὁ αὐτὸς Σίδωρος καὶ <νὰ> ἔχῃ⁷ χάρες καὶ δούλευσες ἀπὸ τὴν συμβί⁸αν του, χαρίζει καὶ δωρεῖται αὐτῆς διὰ⁹ τελείας δωρεᾶς τὸ ἔχει του, εἴ τι τοῦ εὐρί¹⁰σκεται, σπίτια, χωράφια, καθὼς¹¹ ἐστὶν σύνδεδρα, τὰ ὃ περιέχει, τὰ¹² ὁποῖα τῆς τὰ δίνει διὰ ἀντιχάριταν¹³ αὐτῆς. Ἐτῆς στέργεται καὶ αὐτὴ νὰ τὸν¹⁴ κυβερνᾷ εἰς τὴν ζωοδροφίαν του καὶ¹⁵ ἂν τοῦ λάχῃ νὰ πληρώσῃ τὸ κοινὸν χρέος,¹⁶ νὰ τοῦ κάμνῃ τὰ χρειαζόμενα κα¹⁷ τὰ τὴν τάξιν τοῦ χωρίου εἰς δὲ τοῦ λοι¹⁸ποῦ νὰ μένουν τὸ ἔχει του, σπίτια, χω¹⁹ράφια του εἰς τὰς χεῖρας τῆς, νὰ τὰ²⁰ ἐξουσιάζῃ καὶ αὐτὴ ἐφ' ὅλης ζωῆς τῆς²¹ καὶ πληρώνοντας καὶ αὐτὴ τὸ κοι²²νὸν χρέος, νὰ μένουν εἰς τοῦ<ς> παῖδας²³ των. Πλὴν ἔτι στέργεται καὶ αὐτὴ ἡ²⁴ ἄνωθεν Ἀγγεροῦ, πὼς χαρίζει καὶ

αὐ²⁵ τῇ(ς) τὰ ὅσα τῆς εὐρίσκονται εἰς τὸν²⁶ ἀνὴρ αὐτῆς, σπίτια, χωράφια, καθὼς²⁷ ἔστιν καὶ ἐὰν τῆς λάχῃ θάνατος,²⁸ νὰ τῆς κάμνη καὶ αὐτὸς τὰ χρεῖ²⁹ αζόμενα αὐτῆς κατὰ τὴν τάξιν τοῦ³⁰ χωρίου· καὶ πληρώνοντα καὶ³¹ αὐτὴ τὸ κοινὸν χρέος νὰ μένη³² τὸ αὐτὸ ἔχει εἰς τὸν ἀνὴρ αὐτῆς νὰ³³ τὸ ἐξουσιάζῃ καὶ μετὰ τὴν ἐκδη-
μίαν³⁴ αὐτοῦ νὰ μένη τὸ ἔχει εἰς τοῦ(ς) παῖδας³⁵ αὐτῶν. Καὶ ὅποτε καιροῖς γυρε³⁶ ὕσου οἱ παῖδες αὐτῶν νὰ τις ἐνο³⁷ χλήσουν καὶ νὰ πειράξουν πολλὴν³⁸ ἢ ὀλίγον, ὅποιον μέρος ἀπομείνῃ αὐ³⁹ πὸ τὸ αὐτὸ ἀνδρόγυνον, νὰ εἶναι εἰς⁴⁰ τὴν ἐξουσίαν του τὸ αὐτὸ ἔχει νὰ που⁴¹ λήσῃ, νὰ χαρίσῃ καὶ ἕτερα ἀνενό⁴² χλητα, ἀνε-
μποδίστως, ὡς κα⁴³ θὼς εἶπαν καὶ ἔστερξαν. Δι' ὃ ἐ⁴⁴ γράφη καὶ τὸ παρὸν ἐν ἔτει,
⁴⁵ — 1736 — Ὀκτωβρίῳ — 10 — Μά(ρ)τυρ(ες).

⁴⁶ + σιδερισ ι μιχαλακι —

⁴⁷ + γεοργις παντελακι —

⁴⁸ + παπ(ᾱ) κονσταντῆς καρβούνης —

⁴⁹ + παπ(ᾱ) διμιτρις δεκοκτουδιν⁵⁰ καὶ κατάριος.

52

Διανεμητήριοι κληρονομίας τῆς 10 ᾿Ιανουαρίου 1737. — Ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1736 — 1737 ἀδελφου χωρίου τῆς Χίου, φ. 90-91. [Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, Ἀθῆναι (Χειρόγραφα ὑπ' ἀριθ. 47)].

Αἱ ὑπογραφαὶ ἐν τῷ ἐγγράφῳ εἶναι ἀπὸ γράφοι.

+ Τὴν σήμερον οἱ παῖδες τοῦ Δημήτρη² Ἰεξανδράκιν ὁ Σίδωρος καὶ ὁ Νι-
³κολῆς καὶ ἡ ᾿Αγγεροῦ, παρὼν καὶ ὁ πα⁴ τῆρ αὐτῶν καὶ ἡ ᾿Αγγεροῦ ἡ νύμφη αὐ⁵ τῶν τοῦ ποτὲ Γεώργη ἰσιάστησαν πε⁶ ρὶ τὸ μερίδιον τοῦ ποτὲ Γεώργη νιού⁷ τοῦ ποτὲ Δημητρίου τοῦ ἄνωθεν. Ἐλαβεν⁸ καὶ ἔστερξεν ἡ νύμφη αὐτῶν ἡ ἄνω-
θεν⁹ ᾿Αγγεροῦ διὰ ὅ,τι τῆς ἤγγιζεν κληρονο¹⁰ μία ἀπὸ τὸν ἀνὴρ αὐτῆς ποτὲ Γεωρ¹¹ γίου τὰ χωράφια τὸν Γεώργιον,¹² καθὼς ἔστιν καὶ εὐρίσκονται¹³ τὴν σήμερον, τοῦχεν ἐμπασίδι¹⁴ ον, πλ(η)σ(ίον) ὁ παπ(ᾱ) Μακρῆς καὶ οἱ ἄνωθεν παῖ-
¹⁵ δες καὶ ὁ Γεωργιανῆς· ἀκόμη ἔλα¹⁶ βεν καὶ τὰ χαρκώματα. Τὰ δὲ ἐνα¹⁷ πομεί-
νοντα αὐτοῦ ἔχει ἡ μερίδιον¹⁸ τοῦ ἀποθανόντος αὐτοῦ Γεωργίου¹⁹ τὰ παρατεῖ εἰς τὸν πεθερὸν αὐτῆς²⁰ καὶ |εἰς| τὰ ἄλλα παιδιὰ του ἀπὸ τὴν σή²¹ μερον, νὰ τὰ ἔχουν νὰ τὰ ἐξουσιά²² ζουν, ὡς θέλουν καὶ βούλονται, πωλεῖν,²³ χαρίζειν καὶ ἕτερον. Εἰς δὲ τοῦ λοιποῦ²⁴ ὁμολογοῦν καὶ στέργονται διὰ τὴν²⁵ ἄνωθεν κληρο-
νομίαν, καθὼς ἄν²⁶ ωθεν ἔστερξαν, νὰ εἶναι στερεὰ ἀεὶ καὶ²⁷ πάντοτε καὶ μένου περὶ πάντων²⁸ περὶ αὐτὰ ἀκαταζήτητοι καὶ ἐξω²⁹ φλησμένοι, ἱμπρὰν ἰσχάτ αὐ³⁰ μείν-
ταβατάν, τέλει(ον) σούλφιν,³¹ καθὼς τὰ δύο μέρη ἔστερξαν.³² Καὶ νὰ δώσῃ ὁ Δημήτριος τοῦ Γρυλλακιού³³ τὴν ὁμολογίαν, ἥγουν νὰ τὴν πληρώσῃ, οὐχὶ³⁴ ἔτε-

ρον χρέος νὰ μὴν ἔχη καμμίαν³⁵ μετοχήν, νὰ εἶναι ἀνενόχλητοι ἂ³⁶ πὸ τὴν νύμφην Μάρτυρες.³⁷ Δι' ὃ ἐγράφη καὶ τὸ παρὸν ἐν ἔτει—1737³⁸ Ἰανουαρίῳ—10.

³⁹+ παπ(ᾱ) νικολίς δεκοκτούδιν—

⁴⁰+ παπ(ᾱ) γιοργης παπ(ᾱ) σνδόρον διμιτρι—

⁴¹+ παπ(ᾱ) νικωλīs μαλουρι

⁴²+ σηδερος το μιρουλακν—

⁴³+ παπ(ᾱ) διμιτρīs δεκοκτουδιν⁴⁴ καὶ νοταριος.

⁴⁵Ἐπειδὴ καὶ νὰ ἔλαβεν ὁ Δημήτριος Λεξαν⁴⁶ δράκιν τὴν κληρονομίαν τοῦ νιοῦ αὐτοῦ⁴⁷ ἀποθανόντος ποτὲ Γεωργίου, ἔστερξεν⁴⁸ πὼς νὰ τοῦ κάμη ἕναν μνημόσυνον⁴⁹ παροικομέτρην κατὰ τὴν τάξιν⁵⁰ τοῦ χωρίου καὶ ἂν παρέβη, νὰ ὑπό-
⁵¹σχεταὶ καὶ ἐτοῦτο τὸ γράμμαν ἢ τὰ⁵² τεπόζιτα, καθὼς ἔστερξαν—173⁵³—7—
μάρτυρες Ἰανου(α)ρίῳ—10—

⁵⁴+ παπ(ᾱ) νικολίς δεκοκτούδιν—

⁵⁵+ παπ(ᾱ) γεοργίς παπα σνδορον

⁵⁶+ παπ(ᾱ) νικωλīs μαλουρι—

⁵⁷+ παπ(ᾱ) διμιτρīs δεκοκτουδιν—

Προικοσύμφωνον τῆς 20 Ἰανουαρίου 1737.—Ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1736—1737 ἀδήλου χωρίου τῆς Χίου, φ. 93-94. [Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, Ἀθῆναι (Χειρόγραφα ὑπ' ἀριθ. 47)].

Αἱ ὑπογραφαὶ ἐν τῷ ἐγγράφῳ εἶναι αὐτόγραφοι.

+ Κ(ύρι)ε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ τὸ πα²ρὸν συνάλλαγμα ἐνλόγη-
σον. Μιχά³λης Κακοβολάκιν καὶ ἡ σύμβιος αὐτοῦ⁴ Ἀγγελροῦ ἔχοντας θυγατέρα
ἐννομο τῇ(ν)⁵ <ἡ>λικία ὀνόματι Καλήν, θέλοντας συ⁶ζεῦξαι αὐτὴν ἀνδρὶ νομίμῳ
καὶ καθολι⁷κῳ μετὰ τὸν νιὸν τοῦ Μιχάλη Καρβούνη ὁ⁸νόματι Γεώργι(ον), παρόν-
τος καὶ στέργον⁹τος, καὶ ἀποδεχομένων ἵνα τὸ παρὰ¹⁰ τοῦ Θεοῦ ὀριστὲν τελεστὲν
θεῖον συνοικέ¹¹σιον κατὰ τοὺς κανόνας τῆς Ἐκκλησί¹²ας μας. Δίνουσιν δὲ καὶ
παραδίδουν¹³ πρὸς αὐτὴν τὴν ἄνωθεν Καλὴν διὰ προῖ¹⁴κα καὶ μερίδιον τὰ κάτω-
θεν γεγρα¹⁵μμένα. Ἐν πρώτοις τὰ σπίτια ἐν τῇ¹⁶ (ἐν τῇ) θέσει Σωτήρας τὸ μέρος
τοῦ πατρό¹⁷ς του, καθὼς ἐστὶν ἀνώγοκάτωγα, τὰ¹⁸ πλ(η)σ(ίον) τὸ Κουράκιν καὶ
τοῦ Ἑσωπακίου¹⁹ καὶ ὁ πεθερὸς ἀπὸ τὸ μέρος παπ(ᾱ) Γρη²⁰γόριον καὶ διὰ προ-
τιμὴν τὸ μισὸν²¹ χωράφιν τοῦ Πλούμαριον, νὰ δια²²λέγη, πλ(η)σ(ίον) τοῦ Λεόνη
καὶ παπ(ᾱ) Νικολῆς²³ πρωτοπαπ(ᾱς) καὶ τῆς ὁδοῦ ἕτερον τῆς Φυ²⁴τοῦς τὸ ἑμι-
σόν, νὰ διαλέγη καὶ ἴσον,²⁵ τὸ πλ(η)σ(ίον) ὁ Γαλανὸς καὶ τὸ Νικολόδιν²⁶ καὶ
παπ(ᾱ) Μπεγάκιν ἕτερον ἐν τῇ θέ²⁷σει Πλουμαράκιν πλ(η)σ(ίον) ὁ Κάζαρης καὶ
ὁ²⁸ Μάγειρος. Ἀκόμη κρατίζει καὶ ὁ πε²⁹θερὸς καὶ ἡ πεθερὰ σπίτια καὶ ἐ³⁰μπα-

σίδια κατὰ τὴν ποσότην. Κρα³¹ τίζουν ἀκόμη καὶ διὰ γεροντοτροφία³² οἱ δύο γονεῖς τὰ χωράφια τοῦ Τρουζούμα³³ καθὼς ἐστίν· ἕτερον τοῦ Λάγγου τὸ κά³⁴τω καὶ τοῦ ἁγίου Τρύφου πλ(η)σ(ίον) Δημήτρης Ψα³⁵ κάκιν. Τὰ δὲ ἐναπ(ομε)ίνοντα³⁶ ἔχει, σπίτια, χωράφια, δένδρα³⁷ καὶ πᾶν ἕτερα, κινήτᾳ καὶ ἀκίνη³⁸τα, φυλάσσοντας τὰ ἐκκλησιαστικά,³⁹ νὰ τὰ κάμουν μερίδια τέσσερα,⁴⁰ νὰ μοιράζῃ ὁ πεθερὸς καὶ ἡ πεθερά,⁴¹ νὰ διαλέγῃ ὁ γαμπρὸς καὶ ἡ νύφη. Ἀ⁴² κόμη τῆς δίνουν πιθόπουλα μέτρων⁴³ σαράντα σεντοῦκιν ἕναν καλὸν καὶ ἕναν⁴⁴ μικρόν. Δίνει καὶ ὁ πεθερὸς καὶ ἡ πε⁴⁵θερά τῆς νύμφης ἐμπασίδιον καὶ τέλει(ον)⁴⁶ χάρισμαν τὸ χωράφιν τοῦ Κάμπου,⁴⁷ καθὼς ἐστίν πλ(η)σ(ίον) τῶν Ἀντριάδιν καὶ⁴⁸ παιδιὰ Κουβαρελῆ· τ(ὸ) ἕτερον ἐν τῇ⁴⁹ θέσει Τρουζούμα δύο σκαλάκια· ἀμπέ⁵⁰λια πλ(η)σ(ίον) τῆς ὁδοῦ καὶ τῆς ὁδοῦ. Ἀκό⁵¹μη τῆς δίνει ὁ γαμπρὸς τῇ(ς) νύμφης ἅ⁵²σελάνια ἑκατόν. Οὕτως εἶπαν καὶ ἐ⁵³συμφώνησαν καὶ ὤμοσαν εἰς τὰς⁵⁴ ἀγίας τοῦ Θεοῦ Γραφὰς τοῦ φυλά⁵⁵ξαι τὰ πάντα. Δί' ὁ εἰς πίστωσιν⁵⁶ ἐγράφη καὶ τὸ παρὸν καὶ ἀνεγνώστη⁵⁷ ἐν ἔτει—1737, Ἰανουαρίῳ—20—Μάρτυρες.

⁵⁸ Ἀκόμη ἔστερξαν ἐπειδὴ καὶ ἔλαβον σπί⁵⁹τια ἡ νύμφη ἀπὸ τοὺς γονεῖς αὐτῆς τὰ ἄνω⁶⁰θεν τῇ(ς) Σωτήρας, νὰ μὴν ἀρετέχῃ πλέ(ον) ἀπὸ⁶¹ τὰ ἄλλα σπίτια πολλὰ ἢ ὀλίγα, καθὼς⁶² ἔστερξαν.

⁶³ + μιχαλὶς νικολὶ μπαρμπα—

⁶⁴ + παπ(ᾱ) δανυλις τοῦ μιχαλὶ καρβουνι

⁶⁵ + νικολὶς μπαρμπα—

⁶⁶ + σηδερος το μρουλακν

⁶⁷ + παπ(α) νικόλις δεκοκτούδιν—

⁶⁸ + παπ(ᾱ) διμιτρὶς δεκοκτουδιν⁶⁹ καὶ νοταριος.

54

Προικοσύμφωνον τῆς 26 Ἰανουαρίου 1737.—Ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1736—1737 ἀδήλου χωρίου τῆς Χίου, φ. 96-97. [Γενικὰ Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, Ἀθῆναι (Χειρόγραφα ὑπ' ἀριθ. 47)].

Αἱ ὑπογραφαὶ ἐν τῷ ἐγγράφῳ εἶναι αὐτόγραφοι.

+ Κ(ύρι)ε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν,² ἐλέησον ἡμᾶς ἀμὴν καὶ τὸ πα³ρὸν συνάλλαγμα εὐλόγησον. Σί⁴δωρος Καρβούνης ἔχοντας θυγατέρα⁵ ἔννομο τῇ ἡλικίᾳ ὀνόματι Καλὴν, θέ⁶λοντες συζεῦξαι αὐτὴν ἀνδρὶ νο⁷μίμῳ καὶ καθολικῷ μετὰ τὸν νιὸν⁸ τοῦ παπ(ᾱ) Νικολῆ Δεκοκτούδιν ὀνό⁹ματι Γεώργι(ον), παρόντος καὶ στέργον¹⁰τος, κ(αὶ) ἀποδεχομένων ἵνα τὸ πα¹¹ρὰ τοῦ Θεοῦ ὀριστὲν τελεστὲν θεῖ(ον)¹² συνοικέσι(ον) κατὰ τοὺς κανόνας τῆς¹³ Ἐκκλησίας μας. Δίνει τῆς δὲ καὶ πα¹⁴ραδίδει πρὸς αὐτὴν τὴν ἄνωθεν¹⁵ Καλὴν διὰ προῖκα καὶ μερίδιον¹⁶ πατρικὰ καὶ μητρικὰ κατὰ τὴν¹⁷ τάξιν τοῦ χωρίου τὰ κάτωθεν¹⁸ γεγραμμένα, Ἐν (μ)πρώ-

τοῖς σπίτια¹⁹ ἐν τῇ θέσει τοῦ ἁγίου Δημητρίου, κα²⁰θὼς ἐστὶν ἀνωγοκάτωγα, τὰ
πλ(η)σ(ίον)²¹ Κωσταντῆς Παντελάκιν καὶ²² τοῦ Κατινίαρου, ἀληθῶς νὰ τὰ²³ κρατῇ
ὁ πατὴρ αὐτῆς νὰ ἀναπα²⁴ύεται ἐφ' ὅλης ζωῆς του· καὶ πληρῶ²⁵νοντας τὸ κοινὸν
χρέος νὰ μένου(ν)²⁶ ἐλεύθερα εἰς τὴν Καλήν· καὶ διὰ²⁷ προτιμὴν τὸ χωράφιν τῆς
²⁸ Λειβάδας πλ(η)σ(ίον) ἢ Μαρία τοῦ Σταυρινοῦ²⁹ καὶ τῆς ὁδοῦ· ἕτερον ἐν τῇ θέσει
τοῦ³⁰ Πλούμαριον πλ(η)σ(ίον) Κωσταντῆς Καρβού³¹νης καὶ τὸ Κακοβολάκιν καὶ
διὰ³² καμοχᾶν τὸ χωράφι(ον) ἐν τῇ θέσει³³ Κουβεροῦς σύνδεδρον πλ(η)σ(ίον)
ἢ Δη³⁴μητραλοῦ καὶ Μιχάλη Δεκοκτούδιν³⁵. Κρατίζει καὶ ὁ πεθερὸς διὰ τὸ ἄ³⁶λλο
παιδὶν προτιμές, καθὼς ἔστερ³⁷ξεν καὶ ἡ νύμφη νὰ πάρῃ ὁ <ἄ>δελφό³⁸ς τη(ς)
κατὰ τὴν ποσότητα τιμήμα³⁹τος· καὶ διὰ τὰ σπίτια πὼς νὰ λά⁴⁰βῃ ἢ Καλή, νὰ λάβῃ
καὶ ὁ Γεώργιος⁴¹ τὸν ἀνεμόμυλον μὲ τὰ χωράφια⁴² τὰ ὅσα περιέχει εἰς τὴν αὐτὴν
θέ⁴³σιν, ἀποθανόντος καὶ αὐτὰ ὡς⁴⁴ καὶ τὰ σπίτια. Κρατίζει καὶ ὁ πε⁴⁵θερὸς
γεροντοτροφία τὸ χωρά⁴⁶φιον τοῦ Γύρου πλ(η)σ(ίον) Γεώργης Νονάκιν⁴⁷ ἕτερον
τοῦ Κάμπου πλ(η)σ(ίον) ὁ Κωσταντῆς⁴⁸ ἕτερον τῆς Λειβάδας τὸ κάτω ἀμπέλιν
⁴⁹πλ(η)σ(ίον) τὸ περιβόλιν· τὰ δὲ ἐναπο⁵⁰μείνοντά του ἔχει, ἄγρια, ἡμερα, δω⁵¹ρεές,
χαρίσματα, νὰ τὰ κάμνῃ⁵² μερίδια, διαφελάσσαν τὸ ἀλώ⁵³νιν, νὰ τὸ κρατῇ καὶ
αὐτὸ ὡς καὶ⁵⁴ τὰ ἕτερα καὶ πληρώων τὸ κοινὸν⁵⁵ χρέος νὰ μοιράζων τὰ δύο
καὶ⁵⁶ διὰ τὰ γεροντοτροφία ἴσια, κα⁵⁷θὼς ἔστερξεν. Δίνει καὶ ὁ πεθε⁵⁸ρὸς καὶ
ἡ πεθερά τῆς νύμφης⁵⁹ ἐμπασίδιον καὶ τελειὸν χάρισμαν⁶⁰ τοῦ Πλούμαριον πλ(η)-
σ(ίον) τὸ Κακοβο⁶¹λάκιν καὶ τῆς ὁδοῦ. Ἀκόμη⁶² δίνουν τοῦ Προκόπη τὸ ἐμι⁶³σὸν
τοῦ γαμπροῦ, ὅποι(ον) μέρος θέλει,⁶⁴ πλ(η)σ(ίον) Μιχάλης Δεκοκτούδιν. Οὕ⁶⁵τως
εἶπαν καὶ ἐσυμφώνησαν καὶ⁶⁶ ὥμοσαν εἰς τὰς ἀγίας τοῦ Θεοῦ Γρα⁶⁷φὰς τοῦ φυλά-
ξαι τὰ πάντα. Δι' ὃ⁶⁸ εἰς πίστωσιν ἐγράφη καὶ τὸ παρ(ὸν)⁶⁹ ἐν ἔτει—1737—
Ἰανουαρίῳ—26—⁷⁰Μάρτυρες—. Ἀκόμη δίνει τῆς⁷¹ κόρης του πιθόπουλα μέτρων
τριάντα.

⁷²+ παπ(ᾶ) γεωργι χοδακι—

⁷³+ παπ(ᾶ) γεωργῆς σικαλάδιν—

⁷⁴+ διμιτρῖς ψακακιν—

⁷⁵+ νικόλῃς ψάκακι—

⁷⁶+ γεοργῖς του δημητρι παπ(ᾶ) τάζια—

⁷⁷+ παπ(ᾶ) διμιτρῖς δεκοκτουδιν⁷⁸ καὶ νοταριος.

55

Προικοσύμφωνον τῆς 27 Ἰανουαρίου 1737.— Ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1736—
1737 ἀδήλου χωρίου τῆς Χίου, φ. 97-98. [Γενικὰ Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, Ἀθῆναι
(Χειρόγραφα ὑπ' ἀριθ. 47)].

Αἱ ὑπογραφαὶ ἐν τῷ ἐγγράφῳ εἶναι αὐτόγραφοι.

+ Κ(ύρι)ε Ἰησοῦ Χριστέ καὶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐ²λέησον ἡμᾶς ἀμήν καὶ τὸ παρὸν

³ συνά<λλα>γμαν εὐλόγησον. Ὁ εὐλαβέ⁴στατος ἐν ἱερεῦσιν παπ(ᾱ) Μιχάλης Γα-
⁵λιάκιν καὶ ἡ πρεσβυτέρα αὐτοῦ⁶ Ἀγγεροῦ ἔχοντας θυγατέρα ἔννομο⁷ τῇ <ῆ>λικία
ὀνόματι Μαρίαν, θέλοντας⁸ συζεῦξαι αὐτὴν ἀνδρὶ νομίμῳ καὶ⁹ καθολικῷ μετὰ τὸν
υἱὸν τοῦ Κωσταν¹⁰ τῇ Κούρτζιου ὀνόματι Γεώργι(ον), παρόν¹¹τος καὶ στέργοντος,
καὶ ἀποδεχομένων¹² ἵνα τὸ παρὰ τοῦ Θεοῦ ὀριστὲν τελε¹³στὲν θεῖον συνοικέσι(ον)
κατὰ τοὺς κανό¹⁴νας τῆς Ἐκκλησίας μας. Δίνουσιν¹⁵ δὲ καὶ παραδίδουν πρὸς
αὐτὴν¹⁶ τὴν Ἀγγεροῦν διὰ προῖκα καὶ μερίδι¹⁷ον πατρικὰ καὶ μητρικὰ κατὰ¹⁸ τὴν
τάξιν τοῦ χωρίου τὰ κάτω¹⁹θεν γεγραμμένα. Ἐν {μ} πρώτοις τὰ σπί²⁰τια ἐν τῇ
θέσει ἀγίας Ἑρμιόνης, κα²¹θὼς ἐστὶν ἀνωγοκάτωγα ἀπὸ τὴν σήμερον²² πλ(η)-
σ(ίον) τὸ Κουφούδιν καὶ Γεώργης Μπε²³γάκιν καὶ διὰ ἀνάκτισιν εἰς τὸν²⁴ Ἐμπρο-
λάγκον τὴν ἀπάνω σκάλαν πλ(η)σ(ίον)²⁵ παπ(ᾱ) Τζικουράδιν καὶ διὰ μπροτι²⁶μὴν
τὸ χωράφιον τοῦ Πλουμαριοῦ,²⁷ καθὼς ἐστὶν πλ(η)σ(ίον) τὸ Σούτακιν²⁸ καὶ τὸ
Ψαρούδιν ἕτερον τοῦ Πον²⁹τικοῦ πλ(η)σ(ίον) Τζούγκαλος καὶ τῆς ὁ³⁰δοῦ ἕτερον
τοῦ Σιληναρίου, καθὼς³¹ ἐστὶν σύνδεδρον, πλ(η)σ(ίον) τοῦ ἀγίου Γε³²ωργίου καὶ
τῆς ὁδοῦ ἕτερον τῆς Λα³³γγάδας τὴν μίαν σκάλα, ἵνα³⁴ διαλέ³⁵ξη. Κρατίζουν καὶ
οἱ δύο γονεῖς διὰ³⁵ τὸ ἄλλο παιδὶν τὰ σπίτια τοῦ ἀγίου³⁶ Ἰωάννου πὺν κάθουν-
<ταιν>, καθὼς ἐστὶν³⁷ Ἀκόμη κρατίζουν τὸν καὶ προ³⁸τιμὲς τοῦ αὐτοῦ παιδιοῦ
κατὰ³⁹ τὴν ποσότητα. Κρατίζου ἀκό⁴⁰μῃ οἱ δύο γονεῖς γεροντοτροφία τοῦ⁴¹ Ἀφρο-
δισιοῦ, καθὼς ἐστὶν πλ(η)σ(ίον)⁴² Μιχάλης Πράντ ἕτερον τοῦ Λαμπού⁴³διου
πλ(η)σ(ίον) τὸ Μπριλάκιν καὶ τὸ⁴⁴ ἀμπέλιν τῶν Κοτινῶν πλ(η)σ(ίον) ὁ Ρο⁴⁵μπός
καὶ τοῦ Ἐμπρολάγκου τὰ ἐπί⁴⁶λοιπα. Πιθόπουλα ἀπὸ τὰ ὅσα ἔ⁴⁷χουν νὰ πάρῃ
ἡ νύμφη τὰ ἑμισά.⁴⁸ Δίνει καὶ ὁ πεθερὸς καὶ ἡ πεθερά⁴⁹ τῆς νύμφης ἐμπασιδίον
καὶ τέλειον⁵⁰ χάρισμαν τὸ ἀμπέλιν ἐν τῇ θέσει⁵¹ τοῦ Πλουμαριοῦ πλ(η)σ(ίον)
Κωσταντῆς Παν⁵²τελάκιν καὶ τὸ Κουφούδιν ἕτερον⁵³ ἐν τῇ θέσει τῶν Μεροβιγλίων
τὴν με⁵⁴σακὴν σκάλαν, πλ(η)σ(ίον) τὸ Μασουρά⁵⁵κιν καὶ τοῦ ἀγίου Τρύφου σύν-
δεδρα⁵⁶ πλ(η)σ(ίον) τοῦ Νικάνδρου. Ἀκόμη δί⁵⁷νει ὁ γαμπρὸς τῆς νύμφης ἀσε-
λ(άνια) ἕκα⁵⁸τόν. Ἐτι λέγοντος καὶ στέργοντος ὁ ἄ⁵⁹νωθεν Κωσταντῆς πὼς νὰ ἔχῃ
ὁ υἱὸς του⁶⁰ ὁ Γεώργιος τὰ σπίτια τοῦ ἀγίου Κοινοῦ,⁶¹ καθὼς ἐστὶν ἀνωγοκάτωγα
ἀποθανόν⁶²των τῶν γονέων αὐτοῦ. Ἐτι ὁμολογᾷ καὶ⁶³ στέργεται ὁ παπ(ᾱ) Μιχά-
λης καὶ ἡ πρεσ⁶⁴βυτέρα του διὰ τὰ ὅσα ἐπόμειναν⁶⁵ ἀμέριστα ἀπὸ τὴν ποσότητα
τῶν δύο⁶⁶ παίδων, σπίτια, χωράφια, φυλά⁶⁷σσουντα τὰ ἐκκλησιαστικά, νὰ τὰ
⁶⁸κάμνουν μερίδια δύο, νὰ μοιράζῃ ὁ πε⁶⁹θερὸς καὶ ἡ πεθερά, νὰ διαλέγῃ
ὁ γα⁷⁰μπρὸς καὶ ἡ νύμφη παρῶν καὶ ἀπὸ τὰ⁷¹ γεροντοτροφία τὰ ὅμοια, νὰ εἶναι
καὶ⁷² αὐτὴ ἀγόριν, νὰ ἀμετέχῃ εἰς ἕκαλόν⁷³ καὶ εἰς ἕκακόν, καθὼς ἔστερξαν. Οὗ⁷⁴τως
εἶπαν καὶ ἐσυμφώνησαν καὶ ὤμο⁷⁵σαν εἰς τὰ<ς> ἀγία<ς> τοῦ Θεοῦ Γραφὰς τοῦ

⁷⁶ φυλάξαι τὰ πάντα. Δι' ὃ εἰς πίστω⁷⁷σιν ἐγράφη καὶ τὸ παρ(ὸν) ἐν ἔτει—1737—

⁷⁸Ἰανουαρίῳ—27—. Μάρτυρες.—

⁷⁹+ παπ(ᾱ) νικολῖς δεκοκτοῦδιν

⁸⁰+ παπ(ᾱ) γεωργις χοδ(ά)κιν

⁸¹+ μΗχαλις μορου

⁸²+ σηδερος το μιρουλακν—

⁸³+ γεοργης καραβουνης—

⁸⁴+ παπ(ᾱ) διμιτρις δεκοκτουδιν⁸⁵ καὶ νοταριος.

56

Παραχώρησις προτιμῆς τῆς 5 Μαρτίου 1737.— Ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1736 — 1737 ἀδήλου χωρίου τῆς Χίου, φ. 1011. [Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, Ἀθῆναι (Χειρόγραφα ὑπ' ἀριθ. 47)].

Αἱ ὑπογραφαὶ ἐν τῷ ἐγγράφῳ εἶναι αὐτόγραφοι.

+ Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κ(υρί)ου ἀμήν. Μαρία συμβία² τοῦ μάστορο Νικολῆ Χάρσα παρὼν ἔμπρο³στιεν ἐμοῦ τοῦ νοταρίου καὶ τῶν κάτωθεν μαρ⁴τύρων ὁμολογᾷ καὶ στέργεται. Ἐπειδὴ καὶ⁵ εἰς σύμφωνον νὰ ἐ(μ)προικοδότησεν ὅλα⁶ τῆς τὰ παιδιά, τὴν σήμερον δίνει καὶ τῆς⁷ θυγατέρας τῆς τῆς Ἑρήνης διὰ προτιμὴν ⁸κατὰ τὴν ποσότην τῶν ἄλλων παιδιῶν⁹ τὸ χωράφιν τὸ εἶχεν ἐν τῇ θέσει τοῦ ἁγίου¹⁰ Φωκά, καθὼς ἐστὶν ἀνδεδορῶν, τὸ πλησί(ον)¹¹ παπ(ᾱ) Κόσαρης καὶ τῆς ὁδοῦ καὶ Μιχάλης Βαρ¹²βαράκιν, τὸ ὁποῖον τῆς τὸ δίνει διὰ προ¹³τιμὴν ἀσκόνταφνον, νὰ τὸ ποιῇ ὡς¹⁴ θέλει καὶ βούλ(ε)ται. Εὐ ἀκόμη χαρίζει καὶ δω¹⁵ρεῖται διὰ τελείας δωρεᾶς τοῦ υἱοῦ τῆς τοῦ Γε¹⁶ώργη τὰ χέρσα τὰ εἶχεν ἐν τῇ θέσει Λυγά¹⁷ριας, τὰ εἶχεν ἀπὸ τὴν Μαρίαν συμβίαν¹⁸ τοῦ Γεώργη Μπατασαρῆ, καθὼς ἐστὶν¹⁹ τὰ πλ(η)σ(ί)ον ὁ Ψηλός, τὰ ὁποῖα τοῦ τὰ δίνει²⁰ διὰ ἀντιχάριταν αὐτοῦ, νὰ τὸ ποιῇ ἂ²¹πὸ τὴν σήμερον ὁ Γεώργιος ὡς θέλει καὶ βού²²λεται, πωλεῖν, χαρίζειν καὶ ἕτερα, τὸ ὁπ(οῖ)ον²³ νὰ γίνῃ καὶ χουζέτι(ον). Δι' ὃ ἐγράφη καὶ τὸ πα²⁴ρὸν ἐν ἔτει—1737—Μαρτίῳ—5—²⁵. Μάρτυρες.

²⁶+ παπ(ᾱ) γηωργις χοδακι—

²⁷+ παπ(ᾱ) νικωλις μαλουρι—

²⁸+ παπ(ᾱ) νικολῖς δεκοκτουδιν—

²⁹+ παπ(ᾱ) μηχαλης πατελεον—

³⁰+ παπ(ᾱ) διμιτρις δεκοκτουδιν³¹ καὶ νοταριος.

57

Κανονισμὸς κληρονομικῶν μερίδων τῆς 8 Μαρτίου 1737.— Ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1736 — 1737 ἀδήλου χωρίου τῆς Χίου, φ. 1013. [Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, Ἀθῆναι (Χειρόγραφα ὑπ' ἀριθ. 47)].

Αἱ ὑπογραφαὶ ἐν τῷ ἐγγράφῳ εἶναι αὐτόγραφοι.

+ Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κ(υρί)ου ἀμήν. Οἱ παῖδες² τοῦ ποτὲ Νικολῆ Καλογέρου

ὁ Σίδωρος³ καὶ ἡ Ἀγγελου καὶ ὁ Γεώργιος καὶ ὁ Κω⁴σταντῆς καὶ ὁ Μιχάλης, παρὼν καὶ ἡ⁵ συμβία τοῦ ποτὲ Νικολῆ Μαρία τοῦ⁶ Σκορδαίου, παρὼν καὶ ἡ θυγατέρα⁷ τῆς Μαρίας ἡ Φουντου ἔμπροσθεν ἐμοῦ⁸ τοῦ νοταρίου καὶ τῶν κατωθεν μαρ⁹τύρων ὁμολόγησαν καὶ ὁμολογοῦν πε¹⁰ρὶ τὰ ὑπάρχοντα τοῦ πατρὸς αὐτῶν¹¹ ποτὲ Νικολάου, λέγοντος καὶ στέργον¹²τος ὁ Σίδωρος καὶ ἡ Ἀγγελου πὺς¹³ νὰ μένουν τὰ χωράφια τὰ εἶχεν¹⁴ προγεγραμμένα ὁ πατήρ αὐτῶν ἐ¹⁵μπασιδίον τῆς μητέρας αὐτῶν ποτὲ¹⁶ Μαρίας ἐν τῇ θέσει τοῦ Ἀλεπου καὶ τὸ ἐν¹⁷ τῇ θέσει Παλακατῆς (*sic*), καθὼς τὰ εἶχαν¹⁸ προγεγραμμένα καὶ ἐξωφλησμένα¹⁹ μὲ τὸν πατήρ αὐτῶν διὰ τὴν κληρο²⁰νομίαν του καὶ νὰ τὰ ἔχουν σήμερον²¹ ὁ Σίδωρος καὶ ἡ Ἀγγελου διὰ ὅ,τι τῶν²² ἤγγιζεν κληρονομία ἀπὸ τοῦ πα²³τρὸς αὐτῶν ποτὲ Νικολάου, νὰ τὰ²⁴ ποιοῦν ὡς θέλουν καὶ βούλονται. Ἦ²⁵ Εἰ ἔχα Ἦ²⁶ καὶ ἔστερξαν καὶ τὰ ἄλλα παιδιὰ²⁷ ὁ Γεώργης καὶ ὁ Κωσταντῆς καὶ ὁ Μι²⁸χάλης καὶ ἡ μητέρα των καὶ ἡ Φουν²⁹του τὰ ἐπίλοιπα τὰ τόσα τοῦ εὐ³⁰ρέθησαν τὴν σήμερον χωράφια,³¹ σπίτια, οὐλισες, κινητὰ καὶ ἀ³²κίνητα, δένδρα καὶ πᾶν ἕτερα,³³ φυλάττοντας οἱ σκῖνοι, πὼς³⁴ νὰ τίς μοι³⁵ράσουν. Ἀκόμη ἔστερξεν τὸ μέρος³⁶ τῆς Μαρίας Σκορδαίου οἱ παῖδες πὼς³⁷ νὰ³⁸ πληρώσουν τὸ χρέος πὺς τοῦ εὐρέθη³⁹ τὴν σήμερον, λέγοντος καὶ στέργον⁴⁰τος τὰ δύο μέρη διὰ τὰ ἄνωθεν γρα⁴¹μμένα πὺς νὰ ἔχουν τὸ κάθε μέρος⁴² τὸ μέρος του, καὶ τὰ ποιοῦν ὡς θέλουν καὶ⁴³ βούλονται, πωλεῖν, χαρίζειν καὶ ἕτερα⁴⁴ καὶ ἐξοφλοῦνται περὶ πάντα⁴⁵ τὰ ὑπάρχον⁴⁶τα τοῦ ποτὲ Νικολάου καὶ⁴⁷ μένουν πάντων ἀκαταζήτητοι εἰς⁴⁸ κάθε καιρὸν καὶ εἰς κάθε κριτήριον⁴⁹ αἰ καὶ πάντοτε ἀπὸ σπίτια,⁵⁰ χωράφια, δένδρα καὶ πᾶν ἕτερα⁵¹ καὶ οὐλισες τοῦ ὁσπιτίου καὶ ἀπὸ τὸ εἰσό⁵²δημαν ὅλα ὁμοῦ καὶ ἔγινεν τέλει⁵³ον σουλ⁵⁴φιν ἱμπρὰν ἰσχατ ἀμεῖν ταβα⁵⁵τάν. Ἀκόμη ἔστερξαν πὺς ὅπου καὶ⁵⁶ ἂν εὐρίσκεται προγεγραμμένον γρα⁵⁷μμαν ἀναμεταξύν των τὰ δύο μέρη, ἐξό⁵⁸φλησιν καὶ ἕτερον πολὺν ἢ ὀλίγον⁵⁹ νὰ εἶναι ἄκυρον καὶ ἀνίσχυρον, καὶ⁶⁰ ἐτοῦτο τὸ γράμμαν νὰ ἔχη τὸ κῦρος⁶¹ καὶ τὸ βέβαιον, καθὼς εἶπαν καὶ⁶² αὐτοθέλητοι ἔστερξαν. Ἀκόμη καὶ τὰ⁶³ ζῶα, μουλάρη, βούδια, ὅλα νὰ εἶναι εἰς⁶⁴ τὸ μέρος τῆς Μαρίας τοῦ Σκορδαίου ὡς καὶ⁶⁵ τὰ ἕτερα. Δι' ὃ ἐγράφη καὶ τὸ παρὸν⁶⁶ καὶ ἀναγνώστη ἐν ἔτει 1737—Μαρτίῳ 8—⁶⁷ Μάρτυρες.—

⁶³ + παπ(ᾱ) νικολις μαλουρι

⁶⁴ + μιχαλις παπα στακουλι—

⁶⁵ + παπ(ᾱ) νικολις δεκοκτουδιν—

⁶⁶ + διμιτρις παπ(ᾱ) σιδουρον—

⁶⁷ + παπ(ᾱ) διμιτρις δεκοκτουδιν⁶⁸ καὶ νοταριος.

Προικοσύμφωνον τῆς 15 Δεκεμβρίου 1746—Ἐξ ἀντιγράφου Κ. Κανελλάκη ἐκ κώδικος ἀδήλου χωρίου τῆς Χίου. [Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, Ἀρχεῖον Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ (Ἀρχεῖα τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Φιλολογικοῦ Συλλόγου, ἀριθ. 4375)].

- + Κ(ύρι)ε Ἰησοῦ Χριστέ ὁ Θεός, ἐλέησον ἡμᾶς ἀμὴν καὶ τὸ παρὸν συνάλλαγμα εὐλόγησον. Σίδωρος Σούτη καὶ ἡ σύβιος αὐτοῦ < > Καλὴ θέλοντας συζευξαι αὐτὴν ἀνδρὶ νομίμῳ καὶ καθολικῷ μετὰ τὸν νιόν τοῦ ποτέ παπ(ᾱ) Νικολῇ Δεκοκτούδιν ὀνόματι Δημήτριον, παρόντος καὶ στέργοντος, καὶ ἀπόδεχομένων ἵνα τὸ παρὰ τοῦ Θεοῦ
- 5 ὁριστὲν τελεστὲν θεῖον συνοικέσιον κατὰ τοὺς κανόνας τῆς Ἐκκλησίας μας. Δίνουσιν δὲ καὶ παραδίδουν πρὸς αὐτὴν τὴν ἄνωθεν Καλὴν διὰ προῖκαν καὶ μερίδιον πατρικὰ καὶ μητρικὰ κατὰ τὴν τάξιν τοῦ χωρίου ἀσημιοῦ, χρυσαφιοῦ, ρούχων καὶ ἐτέρων ἄλλων ὑφασμάτων. Ἐν πρώτοις σπίτια τοῦ Ἀγίου Δημητρίου, καθὼς ἐστὶν ἀνωγοκάτωγα πλησίον παπ(ᾱ) Γεώργης Δεκοκτούδιν καὶ παπ(ᾱ) Σταμάτης καὶ διὰ ἀνάκτι-
- 10 σιν τοῦ Καταργοῦ τὸ κηπάριν σύνδεδρον πλησίον τοῦ παπ(ᾱ) Ψακάκιν καὶ τοῦ Γιαλακιοῦ καὶ διὰ προτιμὴν τὸ χωράφιν τοῦ Κάμπου, καθὼς ἐστὶν πλησίον Μαροῦ τοῦ Μιχάλη πλησίον τὸ Μαυρονάκιν ἕτερον τοῦ Προκόπη, καθὼς ἐστὶν πλησίον παπ(ᾱ) Γεώργης Δεκοκτούδιν καὶ τῆς ὁδοῦ ἀκόμη τῆς δίνει καὶ μερίδιον τῶν Σαβανασίων, πλησίον ἢ ἀρφανὴ τοῦ ποτέ Σταμάτη Σφηναρίν καὶ τῆς ὁδοῦ καὶ τῶν Μαλιῶν σύν-
- 15 δεδρον πλησίον Καλὴ τοῦ Μιχάλη Σαγκουλῇ καὶ ἡ Βενετιά· ἕτερον τῶν Χιλιδοσιῶν σύνδενδρον πλησίον τὸ Βολάριν ἕτερον τῆς Παχνης τὸ ἑμισόν σύνδεδρον, ὅποιον μέρος θέλει νὰ διαλέξῃ, πλησίον Μαρίας Κωσταροῦ καὶ τοῦ Κουτσουκουδιοῦ· ἕναν σεντοῦκιν καλὸν νὰ διαλέξῃ· πιθόπουλα μέτρων — 30 — καὶ τὸ προικίον αὐτῆς μὲ προικολαβὴν νὰ τὸ δώσῃ· ἀκόμη τῆς δίνουν καὶ σκίνους τοῦ Ἀφροδισιοῦ τοὺς μισοὺς
- 20 πλησίον τὸ Μαστοράκιν καὶ ἡ πεθερά· τὰ ὁσπίτια τῆς τὰ δίνουν ἀπὸ τὴν προτίμησιν καὶ ὁσπίτια καὶ μερίδιον. Καὶ ἀπὸ τὴν σήμερον νὰ τὰ ἔχῃ εἰς τὸ ζάπτιν της, νὰ τὰ ποιῇ ὡς θέλει καὶ βούλεται τὰ ἄνωθεν εἰρημένα· καὶ τὴν κάμνουν ἐξέπροικην, νὰ μὴν ἔχῃ πλέον νὰ κάμῃ εἰς τὰ λοιπά· μήτε σὲ καλὸν μήτε εἰς χρέος, πλὴν νὰ λάβῃ τὰ ροῦχα της μὲ προικολαβὴν κατὰ τὴν τάξιν τοῦ χωρίου. Οὕτως εἶπαν καὶ ἐσυφώνησαν καὶ ὤμοσαν εἰς τοῦ Θεοῦ τὰς Ἀγίας Γραφὰς τοῦ φυλάξαι τὰ πάντα. Δι' ὃ εἰς
- 25 ἔνδειξιν ἐγράφη καὶ τὸ παρὸν ἐν ἔτει — 1746 —, Δεκεμβρίου — 15. Δίνει καὶ ὁ γαμπρὸς τῆς νύφης ἐμπασίδιον καὶ τέλειον χάρισμα τοῦ Κάμπου τὸ ἀμπέλιν χωράφιν, καθὼς ἐστὶν μὲ τὸ φρέαρ πλησίον τῆς ὁδοῦ καὶ ἡ συμβία τοῦ Δημήτρη Μιχάλη Μπουναφάτσον· ἕτερον τὸ λαιοτρίβιν τὸ εἶχεν ἐν τῇ θέσει Στενάδα τῆς Σωτήρας καὶ τὰ μισὰ
- 30 ὁσπίτια τ' ἄνωθεν ἀνωγοκάτωγα τὰ πλησίον τοῦ Κορεζακιοῦ καὶ τοῦ Γρυλλακιοῦ· ἕτερον τοῦ Καταργοῦ πλησίον Σίδωρος παπ(ᾱ) Κωσταντῇ· ἕτερον τοῦ Ἀλεποῦ πλη-

σίον Ψαράκαινας· ἀκόμη γὰ τῆς δώκη καὶ ἀσλάνια—100—ἤγουν ἑκατόν. Ἐν ἔτει 1746—Δεκεμβρίῳ 15—Μάρτυρες.

- + διμιτρὶς παπ(ᾱ) σιδορον
- + μΗχαλΗς μορους
- + παπ(ᾱ) γεοργὶς κοστιατὶ ψάκί
- + μιχαλὶς τοῦ νικόλι μπαρπακιν—
- + γεοργὶς παπ(ᾱ) μιχαλὶ παπ(ᾱ) σιδορον—
- + παπ(ᾱ) διμιτρὶς δεκοκτουδιν καὶ γοταριος.

35

59

Προικολαβὴ τῆς 21 Δεκεμβρίου 1746.—Ἐξ ἀντιγράφου Κ. Κανελλάκη ἐκ κώδικος ἀδήλου χωρίου τῆς Χίου. [Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, Ἀρχεῖον Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ (Ἀρχεῖα τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Φιλολογικοῦ Συλλόγου, ἀριθ. 4375).]

+ Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ἀμήν. Προικολαβή. Προικοπαραδίδουν Γεώργης Παντολέον καὶ ἡ σύβιος αὐτοῦ Ἀγγεροῦ πρὸς τὴν θυγατέραν αὐτῶν Μαρίαν καὶ πρὸς τὸν γαμπρὸν αὐτῶν Κωσταντῖνον. Ἐν πρώτοις στρωμαν ἀλαζίτικον, πάπλωμαν τοπικὸν—1—ἕτερον πάπλωμαν καμοχίτικον, σεντόνια πέντε—μαξελλάρια—3—σένιες—2—φουστάνια γερανιά—5—φουστάνια ἀσπρά—8—καμοχᾶν κόκκινον, φούσαν καμοχένην, περπατουγᾶν κίτρινην, πουστομάνικα σουφρίτικα ζευγάρια δύο, ἑτέρα λινά—4—ἀκόμη πουστομάνικα μὲ ποδιὰς παντίτικα—14—καὶ καμιζόρες μία ἐξηνταρένη καὶ ἑτέρα ἀλαζουβερδιά, μανδήλια μὲ κάβι καφαϊανά—4—κλωστομάνδηλα—15—γεμενὶν χρυσὸν—1—ἀριζᾶν χρυσὸν—1—ἑτέρους ἀσπρῆδες—4—πουνκὶν χρυσὸν—1—γατάνια τοῦ καμοχᾶ χρυσᾶ, σκολαρίκια πέντε ἀσημίτικα, κλειδοβάσταγα τρία μὲ ἐγκόρφιν καὶ μὲ λεοντάριν, δακτυλίδια ἀσημίτικα 4, κούπα ἀσημίτικη, στρίγκα μὲ φιρέττες, καρφοβελόνους ἀσημίτικους—5—κάρσες ζευγάρια—2—πεσέττες καὶ χερομάντηλα κομμάτια—11—σιμαχόπαννο 1—ἀμπουτῖνες ζευγάρια—3—τραπεζομάνδηλον—1—σεντοῦκιν ἕναν καλὸν καὶ τὴν εὐχὴν αὐτῶν. Καὶ ἀπὸ τὴν σήμερον ὁμολογεῖ ἡ νύφη καὶ ὁ γαμπρὸς πὼς ἔλαβαν ὅλην τὴν προῖκαν αὐτῶν ἀπὸ τοὺς δύο γονεῖς καὶ ἀπομένει ὁ γαμπρὸς ἐγγυητὴς καὶ προικανάδοχος εἰς αὐτὴν τὴν προῖκαν εἰς καιρὸν δεόμενον, ἐν καιρῷ ἐπιστροφῆς. Ἐγράφη καὶ ἡ παροῦσα προικολαβὴ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πεθεροῦ. Δι' οὗ εἰς ἔνδειξιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἐν ἔτει—1746—Δεκεμβρίῳ—21—Μάρτυρες.—

- + παπα νικολὶς μαλουρι—
- + παπ(ᾱ) γεωργὴς σικαλαδιν
- + γεοργὶς παπα μηχαλὴ παπα σηδορον
- + γεοργὴς καρβουνῆς.—

20

60

Διανομὴ κληρονομίας τῆς 6 Ὀκτωβρίου 1746—Ἐξ ἀντιγράφου Κ. Κανελλάκη

ἐκ κώδικος ἀδήλου χωρίου τῆς Χίου. [Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, Ἀρχεῖον Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ (Ἀρχεῖα τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Φιλολογικοῦ Συλλόγου ἀριθ. 4375)].

Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κ(υρίου)ν ἀμήν. Ἐπειδὴ καὶ νὰ ἔτυχεν θάνατος τοῦ ποτὲ
Μιχάλη παπ(ᾱ) Κωνσταντῇ Ξανθοῦ καὶ ἡ κληρονομία αὐτοῦ ἔγγιζεν εἰς τὰ ἀδέλφια
αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν συμβίαν αὐτοῦ Μαροῦν, διὰ τοῦτο τ(ὴν) σήμερον ἐσυμφώνησαν καὶ τὰ
5 δύο μέρη, τὰ ἀδέλφια αὐτοῦ ὁ Σίδερος καὶ ἡ Μαροῦ καὶ ἡ Ἀννοῦ μέρος ἓν, καὶ ἡ
συμβίος αὐτοῦ Μαροῦ μέρος ἕτερον, καὶ ἔβαλαν ἀλπίτους τὸν τε παπ(ᾱ) Νικολῆν
Μαλούρην καὶ Δημήτρην παπ(ᾱ) Σιδώρου καὶ ἔσiasαν αὐτούς. Καὶ ἔλαβαν ἡ Μαροῦ
ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἀποθανόντος τὰ ὅσα τῆς εἶχεν χαρισμένα καὶ ἀκόμη ὅ,τι τῆς ἔγγιζεν
κληρονομία ἀπὸ ροῦχα καὶ χρεῖες, ὅλα τὰ ἔλαβεν καὶ εὐρίσκεται ἀνεπαμένη. Τὰ δὲ ἐπί-
λοιπα πράγματα, ὀσπίτια, χωράφια, πιάτρες, ξύλα, ἄγρια καὶ ἡμερα, χρεῖες καὶ ροῦχα
10 τὰ παίρνουν τὰ τρία ἀδέλφια καὶ ἀναπαύτησαν καὶ αὐτοί. Καὶ ἔτσι ἀπὸ τὴν σήμερον
ὑπόσχονται νὰ ἔχη κάθε εἰς τὸ μερίδιον ὅπου τοῦ ἐκατέβην, ὡς καθὼς τὰ ἐμοίρασαν.
Εἰς δὲ τὸ χρέος, ὅπου ἐχρεωσιτοῦσαν ἀμφοτέρω τοῦ ἀνδρόγυννον τοῦ Γεώργη Γρυλ-
λακιοῦ ἀσλάνια 69, νὰ δώσῃ ἡ Μαροῦ τὰ ἑῷα γρόσια, τὰ δὲ ἐπίλοιπα νὰ τὰ δώσουν
τὰ τρία ἀδέλφια. Καὶ ἀπὸ τὴν σήμερον μένου ἀκαταζήτητοι τὰ δύο μέρη καὶ ἐξο-
15 φλιοῦνται ὁ εἰς ὑπὲρ τοῦ ἑτέρου καὶ γίνονται ὑπὸ ἰσχὰ ἐμείντα ἀβαντὰ τέλειον σούρ-
φιν, ὑποσχόμενοι ποιήσουν καὶ χορηγείων. Εἰς ὃ καὶ τὸ παρὸν ἐφωράθη ἐν ἔτει—1746,
᾽Οκτωβρίου—6—Μάρτυρες.

- + παπ(ᾱ) νικολῆς μαλουρι—
- + διμιτρῖς παπ(ᾱ) σιδωρου
- 20 + γεωργῖς κουμακιν
- + μιχαλῖς γεράσιμακιν
- + παπ(ᾱ) γρηγόριος σιᾶνου^λ :
- + παπ(ᾱ) διμιτρῖς δεκοκτούδιν.

22. Πιθανῶς Σταυρινούδι (Σημ. Κ. Κανελλάκη).

61

Συμβιβαστικὸν τῆς 23 Αὐγούστου 1759—Ἐξ ἀντιγράφου Κ. Κανελλάκη ἐκ κώδι-
κος ἀδήλου χωρίου τῆς Χίου. [Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, Ἀρχεῖον Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ
(Ἀρχεῖα τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Φιλολογικοῦ Συλλόγου, ἀριθ. 4375)].

Τὸ ἀντίγραφον στερεῖται τονισμοῦ.

+ Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κ(υρίου)ν ἀμήν. Γεώργης τοῦ παπ(ᾱ) Κωσταντῇ Καρ-
βούνη <καὶ> ἡ Μαρία θυγατέρα τοῦ ποτὲ Γεώργη Χώζη Παγιαζήτ παρὼν ἔμπρο-
στιεν ἐμοῦ τοῦ νοταρίου καὶ τῶν κάτωθεν μαρτύρων ὡμολόγησαν καὶ ὁμολογοῦν.
᾽Οντως αὐτὰ τὰ δύο μέρη καὶ ἔγιναν διὰ ἀνδρόγυννον προπερασμένον καιρὸν καὶ
5 ἦρθαν εἰς ἐσκάνδαλον ἀναμεταξύ των καὶ ἤκαμαν γράμματα πὼς ἤλαβεν ὁ καθένας,

ἔχουν τὸ κάθε μέρος τὰ ἔχοντά του, καὶ νὰ μὴν ἔχη τὸ ἓνα μέρος νὰ γυρέψῃ καὶ τὸ ἄλλο οὔτε ἔσμιξιν, οὔτε ἄλλο τι. Μετὰ ταῦτα ἤλαβεν ἡ Μαρία ἄλλον ἄνδρα, διὰ τοῦτο πάλιν ἤλθαν εἰς ἑτέραν διαφοράν, γυρεύοντας ὁ Γεώργης ἔξοδα ἀπὸ αὐτήν. Διὰ τοῦτο ἐπαρασιτάθησαν μὲ ὅλους τοὺς προεστοὺς τοῦ χωρίου μας καὶ ἑτέρους ποὺ ἤλαχαν ἀπὸ ἄλλα χωρία καὶ οἱ ἐπίτροποι τῶν χωρίων καὶ ἔγινεν τὸ παρόν. Καὶ ἐπαράτησεν ὁ Γεώργης ἀπὸ αὐτήν ἐκ θελήματός του καὶ ἔλαβεν καὶ ἔξοδα μερικὰ ἀσε(λάνια) — 20 — λέγω εἴκοσι. Διὰ τοῦτο ἀπομένουν ἀπὸ τὴν σήμερον ἀκαταζήτητοι καὶ ἐξωφλησμένοι εἰς πᾶρ τοῦ ἑτέρου, ὥστε νὰ μὴν ἔχη τὸ ἓνα μέρος νὰ γυρέψῃ τὸ ἄλλο πολὺν ὀλίγον, οὔτε ἔσμιξιν, οὔτε ἄλλο τι διαφοράν πολὺν ὀλίγον, καὶ ποιοῦν τελείαν ἐξόφλησιν περὶ πάντα ἀεὶ καὶ πάντοτε καὶ ἔγιναν εἰς πᾶρ τοῦ ἄλλου ἱμπρὰν ἰσχάτ καὶ τέλειον σούλφιν ἄμειν ταβαντάν. Καὶ ὅποιον μέρος ἀπὸ τοὺς δύο των γυρεύσῃ νὰ ἐνοχλήσῃ τὸ ἄλλο μέρος ἀπὸ καμμίαν διαφοράν ἢ νὰ γυρεύσῃ νὰ ζημιώσῃ τὸν ἄλλον ὅσον τὸ ἓνα μέρος ὅσον τὸ ἄλλο, νὰ δίνη τοῦ εὐρισκομένου ἀγᾶ μας ἀσελάνια πεντακόσια, νὰ τὰ πληρώνῃ ὁ παρήκοος ποὺ ἀνοχλήσῃ τὸν ἄλλον ἀνεμπόδιστος, καθὼς ἔστερξαν. Ἀκόμη καὶ διὰ τὰ προγεγραμμένα γράμματα, ποὺ εἶχαν καμωμένα ἀναμεταξύ των, πόλιτζες καὶ ἀλμπαράνους, καὶ ἔχθησαν ἀπὸ τὴν σήμερον ὁμολογοῦν τὰ δύο μέρη πὼς νὰ μένουν ἄκυρα καὶ ἀνίσχυρα, καὶ ἐποῦτο τὸ γράμμα νὰ ἔχη τὸ κύρος καὶ τὸ βέβαιον. Ἀκόμη καὶ διὰ τὰ ἐμπιστάδι ποὺ τῆς εἶχαν προγεγραμμένα καὶ τοῦ τὰ ἔχει πουλημένα, νὰ ἔχη αὐτὴ ἢ πούλῃσι τὸν τόπον τῆς, νὰ εἶναι εἰς τὸν Γεώργιον πάντῃ ἐλεύθερα, οὔτε ἀπὸ τὰ σπία τὰ ἐμσα ποὺ ἦτον ἐμπατίκι νὰ εἶναι καὶ αὐτὰ εἰς τὸν Γεώργην, νὰ μὴν ἔχη νὰ κάμῃ ἡ Μαρία πολὺν ὀλίγον. Καὶ ἔγιναν τὰ πάντα ἱμπρὰν. Δι' οὗ εἰς ἔνδειξιν ἐγράφη καὶ τὸ παρόν ἐν ἔτει — 1759, Αὐγούστου — 23 — Μάρτυρες.

- + παπα Νικωλὶς μαλουρις
- + Χαζή γιανὶς προεστὸς θολουπόταμι
- + παπα νικόλας τριάνταφιλὸς καλαμοτουσις
- + χατζηγεοργῆς μουτζακῆ —
- + χατζινικολιν —
- + γεοργίς μπαρπακῆν —
- + σιδωρος γιαμονιτακιν
- + σταματις κираκοδὶς αμμολία —
- + μιχαλὶς σαράντινὸς καλαμοτι
- + παπα μιχαλὴς ψαρούδην καὶ γεροντας.
- + περος λιακῆ γεροντας
- + γεοργίς του διμιτρι —
- + παπ(ᾶ) διμιτρις δεκοκτουδιν καὶ νοταριος.

10

15

20

25

30

35

40

Προικοσύμφωνον τῆς 13 Ἀπριλίου 1760—Ἐξ ἀντιγράφου Κ. Κανελλάκη ἐκ κώδικος ἀδήλου χωρίου τῆς Χίου. [Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, Ἀρχεῖον Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ (Ἀρχεῖα τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Φιλολογικοῦ Συλλόγου, ἀριθ. 4375)].

- + Κ(ύρι)ε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ Θεός, ἐλέησον ἡμᾶς ἀμὴν καὶ τὸ παρὸν συνάλλαγμα εὐλόγησον. Κωσταντῆς τὸ ἐπὶ κλην Μαλαγκούνιν ἔχοντας θυγατέραν ὀνόματι (sic) ἡλικία ὀνόματι Ἀγγεροῦν, θέλοντας σεξεῦξαι αὐτὴν ἀνδρὶ νομίμῳ καὶ καθολικῶ μετὰ τὸν υἱὸν τοῦ Σίδερη Λεμονιάδιν, ὁ ἐκ τοῦ χωρίου Χαρκειός, ὀνόματι Σταμάτιον, παρόντος καὶ στέργοντος, καὶ ἀποδεχομένων ἵνα τὸ παρὰ τοῦ Θεοῦ ὀρισθὲν τελε-
- 5 στὲν θεῖον συνοικέσιον κατὰ τοὺς κανόνας τῆς Ἐκκλησίας μας. Δίνει τῆς δὲ καὶ παραδίδει πρὸς τὴν αὐτὴν τὴν Ἀγγεροῦν διὰ προῖκα καὶ μερίδιον τὰ κάτωθεν γεγραμμένα. Ἐν (μ) πρώτοις τῶν Σαβαναδιῶν τὰ δύο σκαλάκια πλησ(ίον) Ἀγγεροῦς τῆς Καλῆς καὶ Σίδωρος Βάρβαρακιν ἕτερον τοῦ Κομμάτου, καθὼς ἐστὶν δύο σκάλες πλησ(ίον)
- 10 Κωσταντῆς τοῦ Πρώι, ἕτερον τοῦ Κακοῦ Ποταμοῦ, καθὼς ἐστὶν πλησ(ίον) Δημήτρης Ψακάκιν· δύο τεξερέδες καὶ ἕναν τηγάνι—σαχνία 4 καὶ δύο τελλέρια σιάνινα· μία καστανιά χαλκωματένια· ἕναν σινὶν· ἕναν κρεβάτοστρωσιν μὲ τὰ δικαιώματά του· σεντούκια δύο καρυδένια· δύο κασέγιες καὶ ἕναν τραπέζιν καὶ ἕναν ἀρμάριν καὶ σιρέ-
- 15 πια τοῦ κρεβάτιου· μαξέλλάρες δύο βελουδέτες καὶ ἕναν περὶ σεντόνια σκλέτα—4— καὶ ἕναν περόνιν ἀσημίτικον κοῦσματα δύο· μίαν ἔρουδιαν φούσαν καὶ μίαν κίτρι-
- νην καὶ ἕτερον τζοχίτικην καὶ μίαν περὶ πατον γόαν ἔρουδιαν πεσέτιες—4— τοῦ στεμάτου· καὶ τέσσερα ἀσταρίτικα κάρζες ζευγάρια ὀχτὸς ποδιές ζευγάρια—5— κεντημένες—4—
- 20 ἀκόμα πέντε ἀκέντητες καὶ ἕναν ζιπούνιν τζοχίτικο καὶ ἕτερον ζιπούνιν κατάγιν ἄσπρον καὶ ἕναν δίμιτον πράσινον· πικάγια πέντε παπαζίτικα καὶ τέσσερα δίμιτα· δύο μπουστομάνικα δολαντίτικα καὶ δύο πλειὸ δεύτερα καὶ πέντε σιμαχόπαννα παπαζί-
- 25 τικα. Ταῦτα πάντα τῆς τὰ παραδίνει ἀπὸ τὴν σήμερον τῆς θυγατέρας αὐτοῦ Ἀγγε-
ροῦς τελείαν προῖκαν, νὰ τὰ ποιῇ ἀπὸ τὴν σήμερον ὡς θέλει καὶ βούλεται καὶ μίαν χαλκόσταμναν. Δίνει καὶ ὁ πεθερὸς καὶ ὁ γαμπρὸς τῆς νύφης ἔμπασίδιον καὶ τέλειον χάρισμαν τὸ εἶχεν ἐν τῇ θέσει Καρδαμάδαν μέρος τοῦ Χαρκείου ὀργυιές—4— πλησ(ίον)
- 30 τῆς ὁδοῦ καὶ παπ(ᾶ) Λαμπρινὸς Μασοῦρίδιν ἕτερον χωράφιν ἐν τῇ θέσει Λαγγάδια οὐργυιές τέσσερεις μέρος βόρειον πλησ(ίον) ὁ πεθερὸς καὶ Στρατῆς Δοντιάδιν. Διὰ τὰ χωράφια ὅπου ἐγράψαμεν ἄνωθεν διὰ ἔμπασίδια τῆς νύφης ἐμεταμελήθησαν περὶ αὐτὰ καὶ ἔστερξαν πὼς νὰ εἶναι τοῦ γαμπροῦ τελεία προῖκα, καὶ διὰ τὸ ἔμπασίδιον τῆς νύφης τῆς δίνει ὁ γαμπρὸς τέλειον χάρισμαν ἀσελ(άνια) ἑκατόν, ἥγουν ἑκατόν,
- νὰ τὰ ἔχῃ ἀπὸ τὴν σήμερον εἰς τὸ ζάπιν τῆς καὶ ἀπὸ τὰ χωράφια τοῦ πεθεροῦ νὰ μὴν ἀμετέχῃ πολὺν ὀλίγον, μόνον νὰ εἶναι τοῦ γαμπροῦ εἰς τὴν ἐξουσίαν του, νὰ τὰ ποιῇ ὡς θέλει καὶ βούλεται. Ἐτῆς ὁμολογεῖ ὁ πατὴρ τοῦ γαμπροῦ. Ἀκόμα δίνει ὁ

Γεώργης Βγενικούδιν καὶ ἡ συβία του τῆς Ἀγγεροῦς τοῦ Γεργιῶνα τὰ χωράφια πλησ(ιον) τοῦ παπᾶ Κούντουρου· ἕτερον τῶν Μερσινιῶν πλησ(ιον) τοῦ Σιδώρου Σούτη· καὶ τοῦ Μελιᾶ πλησ(ιον) Ἀντρονικολῆς. Ἀκόμα δίνει ὁ γαμπρὸς τῆς νύφης Ἀγγεροῦς ἐμπασιδίου καὶ τέλειον χάρισμαν δύο ὀργνιές χωράφιν ἀπὸ ἐκεῖνα ποῦ τοῦ ἤδωσεν ὁ κύρις του προικίον μέρος τοῦ Χαρκείου ἐν τῇ θέσει Λαγγαδίων πλησ(ιον) ὁ γαμπρὸς ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὁ Στρατῆς Λοντάδιν. Εἰς εἶπαν καὶ ἐσυμφώνησαν καὶ ὤμοσαν εἰς τοῦ Θεοῦ τὰς Γραφὰς τοῦ φυλάξαι τὰ πάντα. Ἐν ἔτει— 1760 —. Ἀπριλίου—13—. Μάρτυρες.

- + παπα διμιτρὶς μαλοκάβουρας
- + γεοργίς βγενικουδιν
- + νικολίς παπ(ᾶ) διμιτρί
- + παπ(ᾶ) διμιτρὶς δεκοκτουδιν καὶ νοταριος.

2. ὀνόματι ἀντὶ ἔνομο τῇ.

63

Διανομή κληρονομίας τῆς 1 Ἀπριλίου 1766. — Ἐκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1761 — 1780 τοῦ χωρίου τῆς Χίου Βολισσοῦ, φ. ρλδ'. [Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, Ἀθῆναι (Χειρόγραφα ὑπ' ἀριθ. 48)].

Ὁλόκληρον τὸ ἔγγραφον εἶναι γεγραμμένον διὰ μιᾶς χειρός.

+ Διὰ τοῦ παρόντος γράμματος γνωστὸς ἐμοῦ τοῦ νοταρίου καὶ τῶν κάτωθεν μαρτύρων < >. Ἐστώντας καὶ νὰ εἴπω ἔθηκε ἡ ποτὲ Καλὴ πρεσβυτέ³ρα τοῦ παπ(ᾶ) Ἰω(άννου) Καζίκα θυγάτηρ⁶ τοῦ ποτὲ Σωτήρχου Γώτου καὶ νὰ⁷ ἄφησε κληρονόμους τὸ παιδί αὐτῆς⁸ ὀνόματι Μαρία καὶ τὴν μητέρα⁹ αὐτῆς καὶ τὲς ἀδελφές αὐτῆς¹⁰, ἥγου τὴν πα(πα)διά καὶ τὴν Ἄννα καὶ τὴν¹¹ Εἰρήνην καὶ τὸν πρεσβύτερον αὐτῆς¹² τὸν πα(πᾶ) Ἰω(άννη), τὴν σήμερον ἠθέλησα¹³ καὶ ἐμοίρασαν τὸ μερίδιο τῆς ἀπε¹⁴θαμένης κατὰ τὸν φετουφᾶν τοῦ¹⁵ ἀφέντη Μουφτῆ. Ἐν πρώτοις ἐπῆ¹⁶ρεν ἡ μητέρα τῆς διὰ τὸ γάλαν¹⁷ τῆς καὶ διὰ κληρονομίαν, ὅπου εἶχον¹⁸ νὰ λάβωσιν αἱ ἀδελφαὶ αὐτῆς, ἐν πρώ¹⁹τοις τὸ ἀ(ν)μπέλι ὅπου εἶχον εἰς τὴν²⁰ θέσιν τοῦ Μανάγρου ὅλον, καθὼς ἐστὶ²¹ σύνδεντρον πλησίον²² τοῦ πα(πᾶ) Ἰω(άννου) Κουγιού²³λη βόρεια τοῦ Τζουρουγιάννη· εἰ ἐπῆ²⁴ραν καὶ τὰ σπίτια τ(ῆς) Χωρῆς κα²⁵θὼς ἐστὶν ἀκόμη ἐπῆραν καὶ²⁶ τὰ ὀσπίτια εἰς τὸ χωριό, ἥγου τὸ²⁷ μεσιακὸν καὶ νὰ ἔχη τὸ διάβα²⁸ του ἀπὸ τὸ κατώγειο πλησίον τῆς²⁹ Δεμεστινῆς τοῦ Μαντρᾶ· ἀκόμη ἐπῆ³⁰ραν καὶ τὸ γύρισμα εἰς τὲς Ρο³¹βιές καὶ τὰ Πλάγια ὅπου ἔχουν³² εἰς τὸ Κουπάκο, τὰ ὁποῖα χωρ³³άφια, σπίτια καὶ χρεῖες τὲς³⁴ ἔλαβον ἡ ἄνωθεν μήτηρ καὶ ἐξῆς³⁵ θυγατέρες αὐτῆς διὰ τὸ γάλαν τῆς³⁶ καὶ διὰ τὴν κληρονομία, ὅπου εἶχον νὰ³⁷ λάβωσιν. Προσέτι ὁμολογᾷ ἡ ἄνωθεν³⁸ μήτηρ πὼς ἔλαβεν καὶ ἐκ τοῦ ὀσπιτίου καὶ ἀ³⁹πὸ τὸ μερίδιο τοῦ παιδιοῦ τρίτο ἕνα,⁴⁰ διὰ νὰ μὴν

ἔχη νὰ κόψη ἀναφακᾶν⁴⁰ τοῦ παιδιοῦ, οὔτε νὰ γυρέψη νὰ πάρῃ⁴¹ τὸ παιδίον, ἀλλὰ νὰ τὸ ἔχη ὁ πα(πᾶ)ς. Ἐτι ὁ⁴² μολογοῦν οἱ ἄνωθεν θυγατέρες ὅτι ἂν⁴³ τύχη καὶ σηκωθῇ ἄλλος κληρονόμος, νὰ⁴⁴ ἔχουν νὰ ἀποκρίνονται αἱ αὐτές, καθὼς⁴⁵ φαίνονται πὼς ἔλαβον ὅλην τὴν κληρονομίαν⁴⁶ καὶ ὁμολογοῦ πὼς ἔλαβον καὶ ἐκ τοῦ ὁ⁴⁷ σπιτίου εἴ τι χρεῖες τῶν ἐτύχαιναν καὶ ἀ⁴⁸ πὸ ρονχικὰ εἶδη ἔλαβον τὸ δίκαιόν τους,⁴⁹ καθὼς τοὺς ἐμοίρασαν ὁ (πα)πᾶς Γεώργι(ος)⁵⁰ Μαῦ(ρος) καὶ πα(πᾶ) Σωτήρχος Φωκᾶς. Τὰ δὲ⁵¹ ἐπίλοιπα χωράφια, σπίτια, χρεῖες καὶ⁵² ἓνα βόδιο ἔμεινα(ν) εἰς χεῖρας τοῦ ἄνωθε πα(πᾶ)⁵³ Ἰω(άν)ου. Ἐτι ὁμολογοῦ πὼς ἔλαβεν τὸ παιδί⁵⁴ καὶ τὴν βούκλα τῆς μητρός του, καὶ νὰ μὴν⁵⁵ παίρῃ τὸ παιδίον οὔτε ὁ (πα)πᾶς κουντιουρίδι⁵⁶ α, οὔτε ἀμύγδαλα, οὔτε ἐλιές, οὔτε συκα⁵⁷ μινιές ὅπου καὶ ἂν ἔχου μερίδιο. Ποιεῖ⁵⁸ τὸ κάθε μέρ(ος) ὡς θέλει, πωλεῖν, πᾶν ἔ⁵⁹τερον καὶ δὲν ἔχου πλέον νὰ μοιράσων⁶⁰ τίποτις καὶ ποιοῦ(ν) ἰσπρὰ μεχὰμ⁶¹ ρεῖ μαχοῦντε τελείαν ἐξόφλησιν· ὑπό⁶²σχονται ποιῆσαι καὶ χοζέτιο. Ἐγράφη κα⁶³ τὰ τὸ ἔτος ἀφ᾽ ἑξ, Ἀπριλίου 1, ἰνδι⁶⁴ χθιῶνος ἰδ. Μάρτυρες. —

⁶⁵ + γεοργις παραδισις + πα(πᾶ) ιω(άν)ης νικολὸς

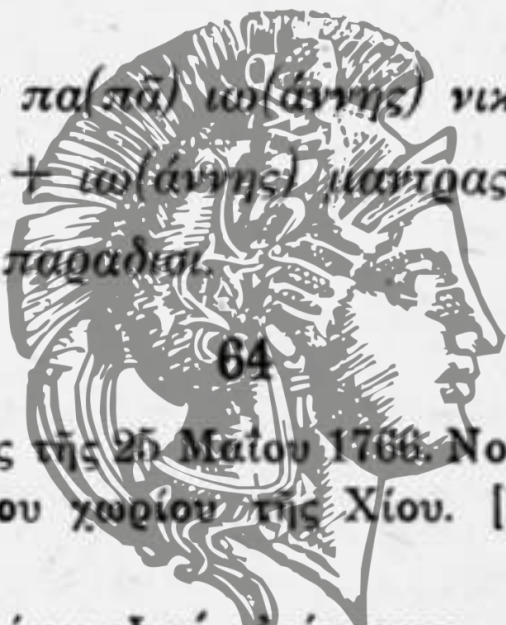
⁶⁶ + διμίτρις μακαρονις — + ιω(άν)ης ματταρας —

⁶⁷ + Γεοργις του πα(πᾶ) παραδισις.

Διανομή κληρονομίας τῆς 25 Μαΐου 1766. Νοταριακὸν ἔγγραφον ἐπὶ αὐτοτελοῦς φύλλου χάρτου ἐξ ἀδήλου χωρίου τῆς Χίου. [Βιβλιοθήκη Γεωργίου Ἰ. Ζολώτα, Ἀθῆναι].

Αἱ ὑπογραφαὶ ἐν τῷ ἔγγραφῳ εἶναι αὐτόγραφοι.

+ Διὰ τοῦ παρόντος γράμματος < > γνωστὸς ἐμοῦ τοῦ νοταρίου καὶ τῶν κάτωθεν μαρτύρων. Ἐστώντας καὶ νὰ ἐπέθανε ὁ ποτὲ Νικόλας τοῦ ποτὲ Γεωργίου Πλατῆ καὶ νὰ ἄφησεν δύο παιδιὰ κληρονόμους καὶ τὴν γυναῖκα του τὴν Μαρία καὶ νὰ φαίνεται πὼς εἶχον ἀμοίραστα ὁ ἄνωθεν Νικόλας μετὰ τὴν ἀδελφήν του τὴν Εὐγενοῦ τοῦ πατρὸς αὐτῶν Γεωργίου τὴν οὐσίαν, ἠθέλησαν τὴν σήμερον καὶ ἐμοίρασαν καὶ ἔβαλον τὰ παιδιὰ πρόσωπόν τους τὴν μητέρα τους τὴν ἄνωθεν Μαρία καὶ ἐπῆραν τὰ παιδιὰ του δύο μερίδια. Ἐν πρώτοις τὸ χωράφι εἰς τὰ Λιμνία σύνδεντρον· ἕτερο χωράφιο εἰς τ' Ἀρμούρι τὸ κάτω σύνδεντρο, φυλάξω τὰ ξένα δένδρα· ἕτερο χωράφι εἰς τοῦ Τζακάρη καθὼς ἐστίν· ἀκόμη καὶ τὸ χωράφι τῆς Χαλικῆς τὸ ἐμισὸν σύνδεντρον, φυλάξω μία συκιά τῆς Εὐγενοῦς ἀπὸ τὸ βόρειο μέρος· ἕτερον χωράφι εἰς τὸ Φλιάς καθὼς ἐστίν· σύνδεντρο· ἀκόμη καὶ τὸ χωράφι εἰς τὸν Κερουλᾶ καθὼς ἐστίν· ἔτι ἐπῆρα(ν) καὶ τὸ χωράφι εἰς τὸν Προῖνον· ἔτι ἐπῆραν καὶ τὸ χωράφι εἰς τὰ Λουτρὰ σύνδεντρον, φυλάξω τὰ ξένα δένδρα· ἀκόμη καὶ τὸ γύρισμα μὲ τοῦ Κεράτζη τὸ ἐμισὸν καὶ τὸ ἄλλο ἐμισὸν τῆς Εὐγενοῦς· ἔτι καὶ τὸ χωράφι εἰς τὸν Ἀστρακόα τὸ ἐμισὸν

καὶ τῆς Εὐγενοῦς τὸ ἄλλο ἑμισόν, νὰ τὰ ποιοῦν τὰ παιδιὰ ὡς θέλουν. "Ετι μοῖρα καὶ 15
 τῆς Εὐγενοῦς τὸ χωράφι τῆς Χαλικῆς τὸ ἑμισόν σύνδεντρο τὸ ἀνατολικὸν μέρος· ἔτι
 ἐπῆρεν καὶ τὸ χωράφι τοῦ Ἀρμουριοῦ τὸ ἀπέσω σύνδεντρον· ἔτι ἐπῆρεν καὶ τῆς
 Λαμπῆς τὰ δύο χωράφια σύνδεντρα· ἀκόμη καὶ τὸ χωράφι εἰς τὰ Παραπάτια σύν-
 δεντρον· ἕτερον χωράφι εἰς τοῦ Κόκκινου τὸ Μύλο· ἀκόμη καὶ τὸ χωράφι εἰς τοῦ 20
 Σκυριώτη τὸν Μύλον βόρεια σύνδεντρο καὶ τὸ ἑμισόν γύρισμα τοῦ Κεράτζη, τὰ
 ὅποια νὰ τὰ ποιῇ ἡ Εὐγενοῦ ὡς θέλει. "Ετι ὁμολογοῦν ὅπου καὶ ἂν ἔχον συκαμνιές,
 ἑλιές, κουντουριδιές, ἀμυγδαλιές, δρυῖδες, ρουδιές, νὰ μοιράζουν δύο μερίδια τὰ
 παιδιὰ καὶ ἓνα μερίδιο ἡ Εὐγενοῦ· ὁμοίως νὰ μοιράζουν καὶ τὰ πρόβατα. "Ετι
 δηλοποιοῦν ἡ ἄνωθεν Καλὴ ἡ σύμβιος τοῦ ποτὲ Γεωργίου καὶ ἡ Μαρία, ἡ μήτηρ τῶν 25
 παιδιῶν, πὼς ὑπόσχεται καὶ ἀπομένει νὰ μὴν ἔχη νὰ κόψῃ ἀναφακὰ τῶν παι-
 διῶν, ἢ πάλι εἰὰν καὶ τὸν ἔχη πρὸ καιροῦ γραμμένον, νὰ μὴν ἔχη τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ,
 ἀλλὰ τὸν ἐποιεῖ ἄκερον καὶ κατελυμένον ἡ αὐτὴ Μαρία ἡ μήτηρ τῶν παιδιῶν. "Ετι
 ὁμολογεῖ καὶ ἡ ἄνωθεν Καλὴ ἡ μήτηρ τοῦ ἄνωθεν ἀπεθαμένου νὰ μὴν ἔχη νὰ πάρῃ
 ἢ ὀκτώρι ἢ ἀντιφάπτον ἢ γάλα, καθὼς τὸ ἔκομεν καὶ ὁδύλι ἐνπροστεν ἑμοῦ καὶ τῶν
 μαρτύρων. "Ετι ὁμολογοῦν νὰ μοιράζουν καὶ τὰ ὀσπρία καὶ τὰς χρεῖες καὶ εἴ τι ἄλλο 30
 ἔχον δύο μερίδια τὰ παιδιὰ καὶ ἓνα ἡ Εὐγενοῦ. Καὶ εἰς ἐνδειξιν καὶ βεβαίωσιν ἐποίη-
 σαν τὸ παρὸν μοιραστὶν με ἀνθρώπους ἡγῶν τῶν προηγούμενων κτλ. Μακάριον
 καὶ πα(πᾶ) Σωτῆρχον Φερὸν καὶ ὑποσχέθησαν ποιῆσαι καὶ χοζέτιο. "Εγράφη κατὰ
 ἔτος λαρξς', Μαΐου κε. Μάρτυρες.

- + νεροδιακος μιναβρος
- + νικολας νικολας ιος μινγαρλιαρες
- + παπα λεος μαντηανος
- + πα(πᾶ) Γεώργιος μαυρος καὶ νωταριως—
- 30. ἄκερον ἀντὶ ἄκυρον.

65

Διανομὴ κληρονομίας τῆς 26 Σεπτεμβρίου 1774. "Εκ κώδικος τῶν ἐτῶν 1761—
 1780 τοῦ χωρίου τῆς Χίου Βολισσοῦ, φ. σκβ'. [Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, Ἀθῆναι
 (Χειρόγραφα ὑπ' ἀριθ. 48)].
 Αἱ ὑπογραφαὶ ἐν τῷ ἐγγράφῳ εἶναι αὐτόγραφοι.

+ Διὰ τοῦ παρόντος γράμματος γνωστὸς ἑμοῦ² τοῦ νοταρίου καὶ τῶν κάτωθεν
 μ(αρ)τύ³ρων τὴν σήμερον παρόντες < >. "Επειδήτις⁴ καὶ νὰ ἐπέθανεν ἡ ποτὲ Εὐ-
 γενοῦ κόρη⁵ τοῦ Νικολάου Φιλαδελφηνοῦ καὶ ἄφησεν⁶ παιδίον ἀρσινικὸν καὶ μετέ-
 πειτα ἀπέ⁷θανε καὶ τὸ παιδίον καὶ ἄφησεν κληρονό⁸μους τὸν ἄνδρα αὐτῆς Σω-
 τῆρχον Σγόζον⁹ καὶ τοὺς γονεῖς αὐτῆς, ἠθέλησαν καὶ ἐ¹⁰μοίρασαν τὴν οὐσίαν τῆς
 ἄνωθεν Εὐγε¹¹νοῦς τῆς ἀπεθαμένης ἀφατερικῶς των.¹² Καὶ ἐπῆρεν ὁ Σωτῆρχος
 ὁ ἄνδρας αὐτῆς¹³ τὸ χωράφιον εἰς τὸν Πυθῶνα ἐν τῇ θέσει¹⁴ Λιμνοῦ, καθὼς ἐστιν

πλησίον τοῦ Ἰω(άν)νου¹⁵ τοῦ Σταμάτη καὶ τῆς ὁδοῦ· ἔτι ἐπῆρεν¹⁶ καὶ τὰ ροῦχα
 τῆς ὅσα καὶ ἂν εἶχεν¹⁷ εἰς τὸ ὁσπίτιόν του ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, καὶ ἐ¹⁸ξοφλεῖται ἀπὸ τὸ
 μερίδιον τῆς ἀπεθα¹⁹μένης. Τὰ δὲ ἐπίλοιπα, ἥγου χωράφια²⁰ καὶ πᾶν ἕτερον ἔμεινα
 εἰς χεῖρ(ας) τῶν²¹ γονέων τῆς· καὶ τὸ χωράφι ἐν τῇ θέσει²² Μηνᾶ πλησίον Σωτήρ-
 χος Βαρεζῆς καὶ νό²³τια καὶ βόρεια Ἰω(άν)νης Τζουκός, νὰ τὰ²⁴ ποιῇ οἱ γονεῖς
 αὐτῆς ὡς θέλουν. Καὶ εἰς τοῦ²⁵ ὅλα ὑποσχέθησαν καὶ ποιοῦν ἡμ²⁶πρὸ ἰσχάμ ρεῖ
 μαχοῦντε τελείαν ἐξό²⁷φλησιν καὶ ποιοῦ καὶ χοζέτιο. Ἐγράφη κα²⁸τὰ ἔτος ἁποδ',
 Σεπτεμβρίου κς²⁹ Μάρτυρες.

³⁰ + πα(πα) σοτηρχος τζιριγος μαρτιρας—

³¹ + <ι>ω(άνν)ις φοκος μαρτιρας—

³² + νηκολης φηλαδελφηνος στεργο

³³ + σιότηρχος σγότηζος στέργο—

66

Προικοσύμφωνον τῆς 1 Ὀκτωβρίου 1804. — Ἐξ ἀντιγράφου Κ. Κανελλάκη ἐκ
 κώδικος τῶν ἐτῶν 1767—1806 τοῦ χωρίου τῆς Χίου Ἐξω Διδύμας. [Ἀκαδημία Ἀθη-
 νῶν, Ἀρχεῖον Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ (Ἀρχεῖα τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Φιλολογικοῦ
 Συλλόγου, ἀριθ. 6670)].

5 + Κε(ρε) Ἰησοῦ Χ(ριστ)ὸς ὁ Θεός, ἐλέησον καὶ τὸ παρὸν συνάλλαγμα εὐλό-
 γησον. Ὁ τε ἡ Λεμονιά συνβία τοῦ ποιῆ Νικόλα Κορτούδη, ἀπὸ χωρίου Ἐξω Δι-
 δύμα, ἔχουσα θυγατέραν ὀνόματι Μαρούκα συνέξευξεν αὐτὴν μὲ νόμιμον καὶ κα-
 θολικὸν ἄνδρα τὸν Σταμάτην υἱὸς τοῦ ποιῆ Γιώργην Φλιμάκιν, ἀπὸ χωρίου Παγί-
 10 δαν, ὡς οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ νόμοι διακελεύονται. Ἐν πρώτοις δίνει ἡ Λεμονιά τῆς
 κόρης τῆς κρεββατοστρωσίν τῆς Λακκάας τὸ χωράφιον, τὸ ἀλώνι μὲ τὴν ἐλαίαν διὰ
 κρεββατοστρωσίν πλησίον τὰ αὐταδέλφια του· ἔτι ἀκόμη ροῦχα παννίτικα φορεσιῆς
 ἐννέα· δύο γερανιά φουσιάνια καὶ εὐτὰ ἄσπρα ποδιῆς ἐννέα μὲ τὰ δικαιώματά των·
 15 μαντήλια ἐννέα, τὰ δύο καφατιανὰ καὶ τὸ ἓνα κετητὸν καὶ ἓνα ζαχαρωτὸν καὶ τὸ ἓνα
 κατρεφτομάντηλον γεμενιὰ δύο· καὶ ἓνα ζευγάρι ἀσημομάχαιρα· τρία μαντήλια, τὰ
 δύο κετητὰ καὶ ἓνα καμοχένο· καὶ τρία γεμενιὰ ἄσπρα καρκοβελόνους ὀκτὼ ἀση-
 μένους· δαχτυλίδια 4, τὸ ἓνα μαλαματένο καὶ τὰ ἄλλα ἀσημίτικα καϊνέττα ἀσημένα
 μίαν βραχόλιν ἀσημένον ἓναν ζευγάριν πάπλωμα ἓναν μαξελλάρης τέσσερεις· καμι-
 ζόριν ζοχέρον 1· κατρέφτην 1· σεντωῦκιν βενέτικον 1· τὰ ὁσπίτια τὸ ἀπανινὸν μὲ τὸν
 15 αἶρα ἐν τῇ θέσει στήν Πόρταν τοῦ Χωρίου, τὸν αἶρα πού εἶναι ἀπέξω πλησίον ἡ
 ἄνωθεν Λεμονιά, νὰ περνᾷ ἀνεποδίστως ἀπὸ τὴν πόρταν νὰ πηγαίῃ εἰς τὸ πάτωμα
 ἕως ἐφ' ὅρου ζωῆς τῆς καὶ ὅποτε ἀποθάνῃ ἡ Λεμονιά, νὰ μένῃ τὸ πέρασμα εἰς
 τὴν ἐξουσία τῆς Μαρούκας· ἔτι χωράφιν εἰς τοῦ Ζαγοῦ, καθὼς ἔστι σύδενδρον μὲ
 τὸ ἀπελάκιν, πλησίον ὁ Γιάννης Συναχέρης καὶ ἡ Καλὴ Γούταινα καὶ ὁ ποταμός·

ἕτερον χωράφιον σύδενδρον εἰς τοῦ Γκανακίου πλησίον ἢ Δεσποينوῦ τοῦ Μαντάλα 20
καὶ ἡ Μαρούκα τοῦ Κοιτοῦ καὶ ἡ ὁδός· ἕτερον χωράφιον εἰς τὴν Ροῦσσαν σύδεν-
δρον τὸ πλησίον ἡ Μαροῦ τοῦ Νικολῆ Κρουσιάκιν· ἕτερο χωράφιον εἰς τ' Ἀναθυ-
μάρια στὴν κάτω μεριά τὸ συνεβρικὸν μέρος τὸ μισὸν ὥς τοὺς μεγάλους σκίνους
σύσκινον, πλησίον Γιάννης Κωσταντινάκιν καὶ ἡ προουκίστρια· ἕτερον εἰς τὴ Βρύσιν
τὸ ἀνπέλιν, καθὼς ἐστὶν σύνδενδρον πλησίον Γιάννης Κοιτούδιν καὶ ἡ προουκίστρια 25
καὶ τὸ δγεβατόν· ἕτερον εἰς τὰ Βασιλικά σύδενδρον καὶ σύσκινον πλησίον Λουκάς
Σπανούδιν Ψιμικός· ἕτερον χωράφιον εἰς τοὺς ἁγίους Σαράντες βόρειον μέρος τὸ
μισὸν καὶ νὰ ἔχη νὰ τὸ βαστᾷ ἡ Λεμονιά. Ἐτι ἀκόμη παίρνει ἡ Μαρούκα ἀπὲ τὰ
σήμερον τὸ χρέος κιοιροῦ της ἀσιλάνια 200. Ἐτι τῆς δίνει πιθόπουλα μέτρων 15.
Ἐτι τῆς δίνει διὰ προγαμιὰν δωρεὰν προτιμὴν ὁ Σταμάτης ὁ ἀνὴρ αὐτῆς καὶ ἡ πε- 30
θεργιά τῆς Μαρούκας πασίδιον χωράφιον τὸ κατινὸν εἰς τὸν Προφήτην Ἡλίαν, καθὼς
ἐστὶ σύδενδρον πλησίον ἡ ἀδελφή του Λεμονιά καὶ τὸ παπᾶ Νικολάκιν· σπίτιον εἰς
τὸν Πύργον τὸ ξωσινὸν τὸ ἀπανινὸν πλησίον ὁ ἀνὴρ αὐτῆς μὲ τὸ πέρασμάν του· ἔτι
ἀκόμη χωράφιον σύδενδρον ἐν τῇ θέσει Κορπιά πλησίον Δημήτρης Διγενάκιν
καὶ ἡ ὁδός. Ἐτι ροῦχα φορεσὰν μίαν μὲ τὸ δικαίωματά της· ἓνα μαχραμᾶ ἄσπρον 35
κεντητόν καὶ ἓνα βέλον· καὶ ἓνα ζωνάρι ἄσημόν. Καὶ νὰ ἔχουν καὶ τὰ δύο παιδιὰ
τῆς ἀνωθεν Λεμονιάς ἡ Μαρούκα καὶ ἡ Μαρία τὰ ἐξοδεύουν εἰς τὸ λείψανόν της
εἰς τὰ ὅλα τὰ ψυχικά κατὰ τὴν τάξιν τοῦ χωρίου μνημόσυνον. Καὶ ἀπὸ τῆ σήμερον
ἐβγαίνει ἡ Μαροῦ ἐξέπρουκη. Οὕτως εἶπαν καὶ ἔδωσαν τὴν εὐχὴν αὐτῶν τοῦ φυλά-
ξαι τὰ παρόντα. 40

Ἐν ἔτει 1804, Ὀκτωβρίου α'. Μὲ τοὺς κάτωθεν μάρτυρες.

- + παπα παντελης γιανναδιν
- + παπα γεώργις αμηγδαλος
- + παπα γιάνις σφιρίδας
- + γεώργης μαντάλας
- + σταμάτις αρικλιανος γέροντας
- + διμιτρις παντεδιν γέροντας
- + ηεροδιακος καλισπέρις.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Σελ. 27 στ. 31, σ. 94 στ. 35, σ. 96 στ. 5, σ. 97
στ. 33, σ. 121 στ. 21, σ. 123 στ. 34 ἦτι
γρ. εἴ τι

Σελ. 35 στ. 34 δημοσιενθείσης . . . ἀναδημοσιεν-
θείσης γρ. δημοσιενθεῖσαν . . . ἀναδημοσιεν-
θεῖσαν

Σελ. 38 στ. 32, σ. 45 στ. 33 πῶς γρ. πῶς

Σελ. 46 στ. 2 ἀνταλλάττεται γρ. ἀνταλλάττεται

Σελ. 57 στ. 16 δέδρα γρ. δένδρα

Σελ. 59 στ. 34 Tr. γρ. Fr.

Σελ. 62 στ. 28 ἄρενα γρ. ἄρρενα.

Σελ. 69 στ. 26 τῆς γρ. τοῦ

Σελ. 79 στ. 34 τῆς γρ. τῆς

Σελ. 81 στ. 25 Μαναγούδι γρ. Μαναγούδη

Σελ. 89 στ. 10 καὶ 28 ἦτα γρ. εἰ τὰ

Σελ. 100 στ. 23 τέσσερης γρ. τέσσερεις

Σελ. 102 στ. 17 Πατέλαν γρ. Πατέλλαν

Σελ. 105 στ. 2 μερίδόν γρ. μερίδιόν

Σελ. 106 στ. 20 Ἐρήνας γρ. Ἐρινᾶς

Σελ. 109 στ. 32 μέτων γρ. μέτρων

Σελ. 110 στ. 14 τέσσερης ἐκ τῆς Κολήαινας
γρ. τέσσερεις ἐκ τῆς Κολίαινας.

Σελ. 111 στ. 10 δεκατέσσερης γρ. δεκατέσσερεις

Σελ. 112 στ. 31 - 2 Μαλόδιν γρ. Μαλλώδην

Σελ. 112 στ. 36 τῆς δεκαέξη γρ. τῆς δεκαέξι

Σελ. 120 στ. 22 ἀρκζάν γρ. ἀριζᾶν

Σελ. 125 στ. 30 γκριζελωτὰ γρ. γριζελωτὰ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Α'. ΠΙΝΑΞ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΚΑΙ ΤΟΠΩΝ *

(Οἱ μεγάλοι ἀριθμοὶ ἀναφέρονται εἰς τὰς σελίδας, οἱ παρ' αὐτοῖς μικροὶ εἰς τὰς ὑποσημειώσεις).

* Ἀγγερού 26, 27 ¹ , 45 ¹ , 71.	— Μιχάλης 100, 101, 106, 109 — Νικόλας 103 — Νικολῆς 127, 128 — Σορούδιν Μιχάλης 111.	* Ἀφεντικά 99, 100, 104, 128.
* Ἀγία 86.	* Ἀλνβα 111, 128.	* Ἀφροδίσι(ον) 28, 91, 115, 125, 137, 140.
* Ἀγία Εἰρήνη 91, 123, 132.	* Ἀλύκαστου, τοῦ 85.	Βαγιανός, οὗ, Μιχαήλ 95 — Μαρία 95 — Ἀγγερού 95.
* Ἀγία Ἐρήνη 79.	* Ἀλύκαστος Ἰωάννης 84 — Νικόλας 79, 87 — Νικολῆς 84.	Βαγινῇ 117, (βλ. Βαϊνῇ).
* Ἀγία Ἐρμιόνη 116, 137.	* Ἀλώνιν 87, 121 — Ἀπάνω 125.	Βαγινός Ἀντώνης 95 — Νικολῆς(—ας) 95, 97.
* Ἀγία Ἐπακοή 82.	* Ἀμηνάκης 87.	Βάθρυκοι 106.
* Ἀγία Κυριακὴ 66.	* Ἀμμοδαρεῖ (Ἀμμοδαρῇ) 84, 85.	Βαθὺν 119.
* Ἀγία Παρασκευὴ 104.	* Ἀμμοτὸς 87.	Βαϊνῇ 129.
* Ἅγιοι Σαράντες 115, 149.	* Ἀμπελίτης 100 — Ἀντελίτης 99.	Βακάς, ᾱ, Γεώργης 87 — Θετόκης 87, 90 — Καλὴ 90 — Νικόλας 87, 88.
* Ἅγιος Βασίλης 106.	* Ἀ(μ)πελοκήπιον 90.	Βαλανάκης Μιχαήλ 96.
* Ἅγιος Βλάσιος 86, 91.	* Ἀμύγδαλος Γεώργης 149.	Βαλάσης Γεώργης 112.
* Ἅγιος Γεώργης, ὄξω 96.	* Ἀναθυμάρια 149.	Βαρβαράκιν 121 — Μιχάλης 138.
* Ἅγιος Γεώργιος 117, 137. — Συκούσης 14 ² .	* Ἀνδρέου Μισιέ 110.	Βαρβεράκιν Σίδωρος 144.
* Ἅγιος Δημήτριος 126, 131, 136, 140.	* Ἀνδρόνικος ὁ Προσβύτιος 8.	Βαρδαλάχου, τοῦ 127.
* Ἅγιος Ἰωάννης 82, 83, 93, 110, 113, 137.	* Ἀνδρος 54.	Βαρζῆς Σωτήρχος 148.
* Ἅγιος Κωνσταντῖνος 137.	* Ἄννα 145.	Βᾶρι 96, 102.
* Ἅγιος Σίδωρος 128.	* Ἀντριαδιν 96 — Μιχάλης 115.	Βαρλά, τὰ 104.
* Ἅγιος Τρύφος 135, 137.	* Ἀντριαδιν, τῶν 135.	Βαρλάς, ᾱ, 108 — Μιχάλης 105.
* Ἅγιος Φωκάς 121, 126, 138.	* Ἀντρονικολῆς 145.	Βασιλάκης, η, Γεώργης 113, 114 — Καλὴ 113 — Μιχάλης 113, 114 — Νικόλας(—ῆς) 113 — Σγούραινα 113.
* Ἀγκαθερῇ 131.	* Ἀξιώτης Ἰωάννης 79.	Βασίλη, τοῦ 87.
* Ἀγκαθεῶνας < Ἀγκαθεῶνας > 112.	* Ἀπελοκήπι(ον) 90.	Βασιλικά 149.
* Ἀγρελος 104, 116.	* Ἀπελοκόπια 108.	Βασιλικὴ 125.
* Ἀγρίδια 125.	* Ἀποστόλης 115.	Βασιλικιές 96.
* Ἀγριλωπὸς < Ἀγρελωπὸς > 117.	* Ἀργιάννης 106.	Βασόλης 103.
* Ἀζανα 103.	* Ἀργυροῦ, τοῦ 93.	Βατῶνας 128.
* Ἀθῆναι 21 ² .	* Ἀρικληνός, Ἀρικλιανός Κω(ν)-σταντιῆς 108 — Μιχάλης 107, 108. — Σταμάτης 149.	Βγενικουδιν Γεώργης 145.
Αἰγαίου νῆσοι 60.	* Ἀρμενόπουλος 10, 20 ⁴ , 25 ⁵ .	Βενετιά 140.
* Αἰντίνης Κω(ν)σταντιῆς 128.	* Ἀρμόλεια 24 ¹ , 110, 126, 143.	Βεργίτζης Μικὲς 105.
* Ακαλλέρης τοῦ Θετόκη Μιχάλης 92.	* Ἀρμούρι 146, 147.	Βερεσές 104.
* Ακερόρης Μιχάλης 103 — Νεαμονίτης 99 — Σίδωρος 108.	* Ἀρνέλλης Λέων 66.	Βέσσα 84, 86, 88, 91, 92, 95, 113.
* Ἀκόρη, τοῦ 91.	* Ἀρφανοκά (Ἀρφανικά) 98.	Βεστάρχη, τοῦ 128.
* Ἀκρίθης Γεώργης 102.	* Ἀστρακόα 146.	Βεστάρχης Γιάννης 106, 109, 110 — Κυριάκο(ς) 100 — Νικόλας 104.
* Ἀκρίτης Γεώργης 97.	* Ἀσώφυρα (Σώφυρα) 126.	
* Ἀλεπὸς 125, 139, 140.	* Ἀτζάλης-ιν Ξένος 111 — Πρώις 118, 131.	
* Ἀληθινός, οὗ, Γεώργιος 2, 24 ¹ — Ἰωάννης 99, 100 — Καλὴ 106, 109 — Κυριακὴ 103, 109 — Κώστας 106, 107, 110	* Ἀτζιδοι 108.	
	Αὐλές 126.	
	Αὐλῶνας 85.	

* Τὰ εἰς τὸν πίνακα τοῦτον καταχωριζόμενα ὀνόματα ἐτονίσσαμεν κατὰ τὸν παραδεδομένον τύπον, καὶ οὐχὶ κατὰ τὸν συχνὰ ἐσφαλμένον τονισμόν τοῦ πρωτοτύπου, ὃν ἠκολουθήσαμεν εἰς τὸ κείμενον. Ἐπίσης ἐντὸς παρενθέσεως ὀξυγωνίου < > καὶ δι' ἐλευθέρων στοιχείων τίθεται ἐγίστε καὶ ὁ παραδεδομένος ἄλλοθεν τύπος τοῦ τοπωνυμίου.

Βετούρας Γεώργης 90, 91 —
 'Ιωάννης 91 — Κώστας 90 —
 Σταματή 91.
 Βετούρης Γεώργης τοῦ Κώστα 86.
 Βίγλαι 128.
 Βινιόζος 6, 8, 10.
 Βλαστοῦ 'Ιωάννη Μιχάλης 128.
 Βληχοῦ, τοῦ 88, 89.
 Βοζάκιν 114.
 Βολάριν 140.
 Βότζος 95.
 Βοτόμοι 81.
 Βουκολιά 66.
 Βουλὸ 111.
 Βουνὸ 112.
 Βουνουσάκιν 131 — 'Αγγερού 114
 — Καλὴ 114 — Μαρία 114 —
 Μιχάλης 114.
 Βρημάδης Γεώργης 81.
 Βρουλεὰς 91.
 Βρύσι 110, 149.
 Βυτίνα 57².

Γαλανὸς 134.
 Γαλάτουλας Γιάννης 100 — 'Ιω-
 ἄννης 79 — Κώστας 79 — Μο-
 νῆς 101 — Νικόλας 107 —
 Σταμάτης 111.
 Γαλιάκης — ιν 129 — 'Αγγερού
 137 — Μαρία — 137 — Μιχά-
 λης 126, 137.
 Γαλιάτης Μιχάλης 119, 120.
 Γανιάρος 'Ιω. 126.
 Γεράκια 102, 107.
 Γεράκον, τοῦ 87, 90.
 Γερασιμάκιν Γεώργης 129 — Μι-
 χάλης 142.
 Γεργιῶνας 145.
 Γερογιά 114.
 Γεωργάκη Κω(ν)σταντῆς 96.
 Γεωργαλᾶς 98.
 Γεώργη Γιακουμῆς 91.
 Γεώργη (παπᾶ) Μιχάλης 122,
 129.
 Γεώργη (παπᾶ) Νικολῆς 131.
 Γεώργης 14, 84, 95.
 Γεώργης τοῦ Μικὲ 100.
 Γεώργης τοῦ Νικολῆ 110.
 Γεώργης παπᾶ Χρηστοφῆ 98.
 Γεωργιανῆς 133.
 Γεώργιος 67, 133.
 Γιαλακιοῦ, τοῦ 140.
 Γιαλούρη Θεοδωρῆς 98.
 Γιαμενιτάκιν Γεώργης 129.
 Γιαμονιτάκης 'Ιωάννης 96.
 Γιαμονιτάκιν Σίδωρος 143.
 Γιαννάδιν Παντελῆς 149.
 Γιαννακούδης 'Ιωάννης 95.
 Γιομελακιοῦ Μιχάλης 96.
 Γιστέρνιν 86.
 Γιωργαντάκιν Μιχάλης 109.
 Γκαδική 113.

Γκανᾶ Μιχάλης 86.
 Γκανᾶ, τοῦ 91.
 Γκανακιοῦ, τοῦ 149.
 Γκανούρου Στέφανος 82.
 Γκαπιὰ 112.
 Γκογκάκο(ς) Μιχάλης 112.
 Γλαβᾶς, ᾶ, Μιχάλης 104, 108 —
 Στέφανος 108 — 'Αγγελίνα
 108 — Μαρίνα 104.
 Γληγόρη 'Ιωάννης 96.
 Γορδάτος, οὐ, 'Ιωάννης 86 — 'Ιω-
 ἄννης τοῦ Κώστα 89, 93 — Κώ-
 στας 86 — τοῦ Σέργη Μιχά-
 λης 83, 84 — Νιαμονίτος 88
 — Εἰρήνη 88.
 Γούταινα Καλὴ 148.
 Γραιὰ (Γρηὰ) 88.
 Γρηγόριος (παπᾶς) 117, 134.
 Γρυλλάκιν 72, 116, 117, 133,
 140 — Γεώργης 116, 142.
 Γῦρος 66, 67, 136.
 Γῶτος Σωτήροχος 145.

Δαμαλᾶς Γεώργης 100, 104 —
 Μιχάλης 100.
 Δαφνῶν Δαφνώνας 67.
 Δεκαρκιά Δεκατοῦ 107.
 Δεκοκτιούδης Γεώργης 71, 117.
 Δεκοκτιούδιν Γεώργης 117, 118,
 119, 120, 121, 123, 124, 126,
 130 — Γεώργης 129, 135 —
 Δημήτριος 129, 131, 133, 134,
 135, 136, 138, 139, 141, 142,
 143, 145 — Δημήτριος 129,
 130, 132, 140 — Καλὴ 129 —
 Μιχάλης 136 — Νικολῆς 115,
 121, 129, 130, 132, 134, 135,
 138, 139, 141, 142, 143, 145
 — Πλουμοῦ 129.
 Δεμέστιχος Γεώργης 129 — τοῦ
 Μιχάλη Γεώργης 120 — Νι-
 κήτας 81, 83, 84, 85, 86, 87,
 88, 89, 90, 91, (βλ. Δομέ-
 στιχος).
 Δευτεραῖος Ξένος 103.
 Δημητραγκοῦδιν 'Αγγερού 122 —
 Καλὴ 122 — Μιχάλης 122.
 Δημητραλοῦ 136.
 Δημήτρη Γεώργης 143.
 Δημήτρη (παπᾶ) Νικολῆς 145.
 Δημήτρη Σίδερος 123.
 Δημήτρη Σιδέρον Μιχάλης 116,
 118, 120, 121.
 Δημήτρη Στανρῆς 126.
 Δημητριὰ 79, 80, 85.
 Δημητρικά 91.
 Διάκον Μιχάλης 84, 87, 90, 93.
 Διασορηνὸς 108.
 Διασορεῖτος, οὐ, Γεώργης 107 —
 Κυριακὴ 107 — Νεαμονοῦ,
 Νεαμονοῦσα 107.
 Διγενάκιν Δημήτρης 149.

Διδύμα, 'Εξω 148.
 Διδύμα, Μέσα 14, 97.
 Διδυμουσάκιν 119, 122, 129.
 Διευχά, 66.
 Δομέστιχος, οὐ, Νικήτας 2, 15, 82,
 93 — Κυριακὴ 93 (βλ. Δεμέ-
 στιχος).
 Δοντάδιν Στρατῆς 144, 145.
 Δρακάκιν Σίδωρος 124, 131.
 Δροσινός, οὐ, Γεώργης 81 — Μα-
 ροῦσα 88 — Νικόλας 81, 84,
 88 — Νικολῆς τοῦ Μιχάλη 90.
 Δωδεκάνησος 2, 59, 60, 73.
 Εἰρήνη, 67.
 'Εκκλησῆς 98.
 'Ελαία Πέτρα 91.
 'Ελάτα 79, 84, 86, 87, 88, 113.
 'Ελυποι ('Ελυμποι) 80.
 'Εμπρόλαγκος 131, 137.
 'Εμπρόλακκος 122.
 'Εμποριανὰ 128.
 'Επαναγωγή 25⁴.
 'Επησόα ('Επακοή), 'Απάνω 81.
 'Ε(μ)πρόδεκτοι 81.
 'Ερειακοι ('Ερεικας, 'Ερεικεάς),
 93.
 'Ερήνη 128.
 'Ερινὰ 106, 126.
 'Ερμούλης 80.
 'Ερμούλης, τοῦ 134.
 Εὐγενοῦ 146, 147.
 Εὐταξίας 111 — Μιχάλης 111.

Garibaldo Φραγκίσκος 6.
 Giustiniani Pari de Bartholo-
 mei 97 — Pantaleo 105 — To-
 maso 97.

Ζαγοῦ, τοῦ 148.
 Ζάκυνθος 21³.
 Ζανῆς, ῆ, Γεώργης 80 — Καλὴ 80
 — Κώστας 81.
 Ζαρζακάδιν 116 — Σταμάτης 114.
 Ζαχαρία 8.
 Ζαχαρίας (παπᾶς) 98.
 Ζεβρός 92.
 Ζερβουδῆς Γεώργης 114.
 Ζομπῆς Νικολῆς 111.
 Ζόνης (παπᾶς) 110.
 Ζοπῆς Γεώργης 111.
 Ζουραφάνου Σίδερος 112.
 Ζταγρῆς 85.
 Ζτάχαλης Θετόκης 80 — Νιαμο-
 νίτης 80.
 Ζικούνου, τοῦ 80.
 Ζιουρούγκας 81.
 Ζυβὸς 'Ιωάννης ἢ Καλλογιάννης 8.

'Ηλίας 66.

Θερίος Θεόδωρος 66.
 Θετόκης Γεώργης τοῦ Ἰωάννου 79, 80.
 Θράπας, α, Σωτήρας 105 - 6 — Καλή 106 — Μαῖστρου 106.
 Θωμᾶς 93.
 Ἰγρυλλάκιν 116.
 Ἰουστινιανὸς Γ. 65.
 Ἰσιδώρου (παπᾶ) Δημήτρης 131.
 Ἰταλία 52, 64 — Μεσημβρινή 59.
 Ἰωάννης 66, 95, 102.
 Ἰωάννου Νικόλας 85.
 Ἰωάννου (παπᾶ) Νικολῆς 102.
 Κάζαρης 134.
 Καζᾶς, α, Γεώργης 104 — Μαροῦ 103 — Μιχάλης 103.
 Καζίκας, α, Ἰωάννης 145 — Καλή 145 — Μαρία 145.
 Καθαρακτούδης Γεώργης 108.
 Καθαρᾶς Τούσης Μιχάλης 105.
 Καζοβολάκιν 136 — Ἀγγελου 134 — Καλή 134 — Μιχάλης 134 — Σίδωρος 130 - 1.
 Κακὸς Ποταμὸς 144.
 Καλαθοῦ 96.
 Καλάμι(ον) 103.
 Καλαμωτή 2, 46, 47, 59, 63, 64, 94, 143.
 Καλαμωτούδης 143.
 Καλανταριά 102.
 Καλεύγενος Γιάννης 108 — Νικόλας 100.
 Καλή 28, 66, 71.
 Καλῆς Ἀγγελου 144.
 Καλησπέρης 149.
 Καλλιμᾶς 90.
 Καλογέρον Ἀγγελου 139 — Γεώργιος 139 — Κω(ν)σταντῆς 139 — Μιχάλης 139 — Νικολῆς 129, 138 — Σίδωρος 139 — Φουντου 139.
 Καλογεώργης, η, Νικόλας 82 — Καλή 82 — Σοφία 82.
 Καλόγνωμος Γεώργιος 10, 30.
 Καλὸν Νερό 95.
 Καμάρα 85.
 Καμάριν 95.
 Καμιναρᾶς 89, 90.
 Κάμινοι (Κάμινος) 91.
 Καμπι 95.
 Καμπιᾶ 116.
 Κάμπος 116, 119, 122, 123, 125, 129, 131, 135, 136, 140.
 Κάμπος, Κάτω 110.
 Καμπούσης 121.
 Καναπλῆ, τοῦ 89.
 Κανάριος 110.
 Κανᾶτος Σταμάτης 97.

Καπανάρης Γεώργης 87, 90 — Μιχάλης 84 — Στέφανος 84, 85.
 Καπετανάκιν Μιχάλης 120.
 Κάπου Κω(ν)σταντῆς 119.
 Καραδίνα 116.
 Καρᾶς Ἰωάννης 84.
 Καρατόρμης, η, Γεώργης 80 — Ἰωάννης 79 — Καλή 79 — Νιαμονίτισσα 79, 80.
 Καρβουναριά 96.
 Καρβούνης, η, Γεώργης 115, 138, 141, 142 — Γεώργιος 134 — Δανιήλης 135 — Καλή 135 — Κω(ν)σταντῆς 133, 136 — Μιχάλης 134 — Σίδωρος 135 — Σίδωρους 115.
 Καρβουνίχη 66.
 Καργάδιν Κω(ν)σταντῆς 123.
 Καργιᾶ 116.
 Καρδαμάδα 144.
 Καριώτης 95.
 Καρῆς Στέφανος 113.
 Καροσκαλάκι 96.
 Κάρπαθος 52, 53, 59, 60.
 Κασαρός Μιχάλης 81.
 Κάσος 61.
 Καστροτόιχος 98.
 Καταργὸς 116, 125, 129, 140.
 Καταρράκτης 56, 64.
 Καταφύγι 47, 48.
 Κατελύματα 121.
 Κατερινή 28.
 Κατζηλίσσης (βλ. Κριτής).
 Κατήφορα 104.
 Κατήφορος 99, 100.
 Κατιδάτος Γεώργης 79 — Μιχάλης 79.
 Κατινιάρου, τοῦ 135.
 Κατούδαινα 106.
 Κατούλης Σταμάτης 97.
 Κατραρακιου 115.
 Καφῆ 131.
 Καψάλια 103, 108.
 Κάψαλος 96.
 Κεράτζη, τοῦ 146, 147.
 Κέρκυρα 39³, 54.
 Κερουλᾶς 146.
 Κερουλάκης Γεώργης 124.
 Κεφαλληνία 39³.
 Κῆπος 104.
 Κιάδιν Σταμάτης 125.
 Κλημάτου, τοῦ 111.
 Κοιλάδια 121, 125.
 Κοινὴ 120.
 Κοκκαλάκιν 72, 117.
 Κοκκίζος 96.
 Κόκκινον, τοῦ, ὁ Μύλος 147.
 Κόκκινος Γεώργης 102 — Μιχάλης 102.
 Κοκκόλης 107.
 Κόκκος 81, 125, 131.
 Κολίαινα 110.

Κολίκα Στεφάνη Γεώργης 113.
 Κολικάκης Στεφανῆς 98.
 Κόμματος 144.
 Κονταράτου Ἰω. Μαστροῦ 99 — Νικόλα Μαῖστρου 105 — Μιχάλη Μαροῦ 105.
 Κοντός, οὔ, Ξένος 127 — Μαρούκα 149.
 Κοντου, τοῦ 96.
 Κοντούδης, Δέ, Γεωργελῆς 115.
 Κοντούδιν-ης Γιάννης 149 — Νικόλα Λεμονιά 148 — Μαρία 149 — Μαρούκα 148.
 Κορζάκιν 140.
 Κορζτός Μιχάλης 88.
 Κορπὸς 149.
 Κορώνη (Πυλίας) 54.
 Κόσαρης (παπᾶς) 138 — Κω(ν)σταντῆς 123 — Ψαρός 122.
 Κοτινᾶ 137.
 Κοτογκόγης Κώστας 112.
 Κουβαρᾶς Ἰσίδερος 85.
 Κουβαρελῆ 115.
 Κουβαρελῆς 135.
 Κουβαρελου Μιχάλης 116 — Νικόλαος 116.
 Κουβεροῦ 136.
 Κουγιούλης Ἰωάννης 145.
 Κούκης Γεώργης 79 — Μιχάλης 79.
 Κουκκίζος 96.
 Κουκούλα 128.
 Κουκουνάρης 98.
 Κούλουμπος (παπᾶς) 98.
 Κουλούπαρα 105.
 Κουλουπῆς, η, Γεώργης 87, 92, 94 — Θωμᾶς 82, 86, 89, 91, 92 — Ἰωάννης 92 — Καλή 81, 82 — Κυριακῆ 81 — Κώστας 81 — Μιχάλης 82, 90, 92 — Σγούραινα 94.
 Κουμάκιν Γεώργης 142.
 Κουμανιά 99, 100.
 Κουμαριδιές 128.
 Κουντούρης Μιχάλης 94 — Νικόλας 107.
 Κούντουρου Κυριακοῦ 121 — Σιδώρου Μαρία 121 — Νικόλαος 121 — παπαδιά 122.
 Κουπάκος 145.
 Κουράκιν - ης 134 — Δημήτριος 114 — Κωνσταντῖνος 125 — Σίδωρος 124.
 Κούρτζιος 116 — Γεώργης 137 — Κω(ν)σταντῆς 137.
 Κουτζουκούδιν 116, 122 — Γεώργης 122 — Κυριακοῦ 123 — Μιχαῆλ 122 — Στεφανῆς 121.
 Κουτήφαρης, η, Ἰωάννης 98 — Μιχάλης 84 — Κυριακῆ 84 — Σέργης 94.
 Κουτίνης 80.

Κουτσουκουνδιοῦ, τοῦ 140.
Κουφούδιον 137.
Κραπιά 83, 93.
Κρηνούσικα 99, 109.
Κρήτη, Ἀνατολική 52, 53.
Κριτῆς Κατζηλίσσης Κώστας 101 — Κυριάκος 109 — Κώστας 109 — Μαῖστρου 101 — Μονῇ Εἰρήνῃ, 109 — Σίδωρος 108.
Κρόκος Κυριάκος 90.
Κροῦλλος 98.
Κρουστάκιν Μαροῦ 149.
Κρύα Βρύσι 102.
Κυκλάδες 49.
Κυνηγὸς Γιάννης 106 — Κώστας 105 — Νικόλας 99 — Πρώι 109.
Κυρακώδης Σταμάτης 143.
Κυπραῖος Μικὲς 110 — Μιχάλης 110.
Κυρὰ Παναγία ἡ Πηγάζισσα 99.
Κυριακὴ 102.
Κυριακοῦ 59.
Κώμη 101, 104, 109.
Κω(ν)σταντάκιν Καλὴ 110 — Κω(ν)σταντῆς 110 — Νικολῆς 110.
Κω(ν)σταντῆ Σίδωρος 140.
Κω(ν)σταντῆς 28.
Κω(ν)σταντινάκιν Γιάννης 149.
Κω(ν)σταντῆς 141.
Κωνσταντῆς 114, 131.
Κῶς 61.
Κώστα Ἰωάννης 98 — Νικολῆς 112.
Κωστάκη Ἰωάννης 82.
Κωστάνας 81.
Κωσταντούλας 116.
Κωσταρᾶς Σέπης Ἰωάννης 98.
Κωσταρῆς, ἡ, 115 — Καλὴ 116 — Κω(ν)σταντῆς 116 — Μαρία 116.
Κωσταροῦ Μαρία 140.
Κωστῆ παπᾶ χήρα 79.
Κωστίου Σίδωρος 129.
Κωστομένου Λέος 113 — Μιχάλης 112.

Λαγγάδα 104, 107, 117, 121, 122, 124, 137.
Λαγγάδι 66.
Λαγγάδια 144, 145.
Λάγγος 135.
Λα(γ)καδάκιν 91.
Λαγούδαινα 104.
Λαγουνδιὰ 104.
Λαζάκιν 116.
Λαιοτρίβιν Ἀγίου Γεωργίου 117.
Λακκάα 148.
Λακκαδάκιν 91.
Λάκκος 100.
Λακκώματα 121

Λαμίδαίνα 93.
Λάμον, τοῦ 99, 122.
Λαμπούδι(ον) 137.
Λαμπᾶς, τῆς 147.
Λαπαρδάδιν Κω(ν)σταντῆς 118.
Λαπαρδάς, ᾧ, Γεώργης 84, 93, 96 — Γεώργιος, 93 — Ἰωάννης 102. — Μαρία 102 — Μιχάλης 96, 97 — Μονοῦ 102 — Νικόλας 97 — Σταμάτης 102.
Λαρδάκον, τοῦ 129.
Λασκαράκιν 124.
Λαχανᾶς 106, 125.
Λειβάδα 122, 124, 125, 136.
Λεμονιάδιν Σίδερης 144 — Σταμάτης 144.
Λεξανδράκιν Ἀγγεροῦ 128, 133 — Γεώργης 133 — Δημήτρης 128, 133, 134 — Νικολῆς 128, 133 — Σίδωρος 128, 133.
Λεξαντράκιν 119.
Λεονάκιν 124.
Λεονῆς 134.
Λέος 100.
Λέρος 59, 61, 106.
Λέων ὁ Σοφὸς 20, 25*.
Ληθητιμῆας (Ληθητιμῆνας) 84, 92.
Λητὸς (Λητοῖ) 110.
Λιάκης Πέτρος 143.
Λιακῆ Ἰοῦδωρος 112 — Νικολῆς 121 — Σίδωρος 129.
Λιβανῆς Νικόλας 114.
Λιμνιά 146.
Λιμνοῦ 147.
Λιναρίτριά (Λιναρίστρια) 84, 85.
Λιονάκιν 125, 131.
Λογγῖνος 127.
Λουβέρα, τοῦ 82.
Λουράδα 98.
Λούρας Γεώργης 83 — Ἰωάννης 83, 89.
Λουριά 81, 94.
Λουτρά 146.
Λυγαριά 107, 138.
Λυγιάτη, τοῦ 98.
Λύκος 96.

Μαγγούση, τοῦ 111.
Μαγγούσης Κώστας 98.
Μαγειράκιν 121 — Δημήτρης 125.
Μάγειρος 134.
Μάγιν 127.
Μαγιναδιώτη, τοῦ 79.
Μάγιστος Γεώργης 101.
Μάγιστρος Γεώργης 103, 105, 106, 109 — Κω(ν)σταντῆς 102.
Μαγουλᾶ, τοῦ, τοῦ Κάμπου 117, 119, 128.
Μαδώνης -ιν Ἀγγεροῦ 132 — Σίδερης 130 — Σίδωρος 132.

Μαζῆς Μισὲ 101.
Μαῖστρος Γεώργης 100 — Γεώργιος 107 — Ἰωάννης 101 — Κω(ν)σταντῆς 108 — Κώστας 108 — Μιχαῆλ 107 — μάστρο Μιχάλης 101, 109 — Στέφανος 100, 103.
Μακάριος 14, 97, 147.
Μακαρόνης Δημήτρης 146.
Μακεδονία 47.
Μακρῆς (παπᾶς) 133.
Μαλὰ 128.
Μαλαγκούνιν Ἀγγεροῦ 144 — Κω(ν)σταντῆς 144.
Μάλαινα 98.
Μάλια 116, 140.
Μαλλώδης 112.
Μαλοκάβουρας Δημήτρης 145 — Μιχάλης 115.
Μαλουράκης Νικολῆς 119.
Μαλούρης Νικολῆς 116, 117, 126, 132, 134, 138, 139, 141, 142, 143.
Μαλουρόνης Διάκος 120.
Μαμιδοῦ 106.
Μαναγούδη, τοῦ 81.
Μάναγρος 145.
Μανδρί(ον) 129, 131.
Μανὲ Μιχάλης 127, 128.
Μανέδιν Μιχάλης 126.
Μανουροῦ 125.
Μανουῆλ Κομνηνὸς 8.
Μανούραινα 99.
Μαντάλας, α, Γεώργης 149 — Δεσποينوῦ 149.
Μαντιάνος Λέος 147.
Μαντρᾶ Λεμεστινὴ 145.
Μαντρᾶς Ἰωάννης 146.
Μαονέζοι, 8.
Μαρῆς Μιχάλης 80, 81.
Μαρία 26.
Marcorulo Giacomo 97.
Μάρμαρα 106.
Μαρόνης Νικόλας 112.
Μαροῦ 27*, 44*, 115.
Μαρουδιὰ 91.
Μαρούκα 43.
Μασουράκιν 137.
Μασουρίδιν Λαμπρινὸς 144.
Μαστιχόχωρα 17.
Μαστοράκιν 140.
Ματράδινας, τῆς, Μιχάλης 79.
Μαυράκης (παπᾶς) 107.
Μαυρίκος 115.
Μαυροκαλὸς Νικολῆς 92 — Στέφανος 92.
Μαυρομμάτες 95.
Μαυρονάκιν 140.
Μαυρόνης Μοναῖος 94.
Μαῦρος (παπᾶς) 14, 102 — Γεώργιος 146, 147 — Μιχαῆλ 91.

- Μεγαλήτερος Ψήνας Γιάννης 106.
 Μελαχροινός Γεώργης 113—Νικολής 102—Σίδωρος 114—Στεφανής 112.
 Μελιάς 93, 145.
 Μελισσηνός, οὔ, Γεώργης 108—Γιάννης 109—Κώστας 104, 108—Μοναῖος, Μονιός 99, 100—Νικόλας 99—Ξένος 108—Ἀγγερού 99—Βέστα 99—Καλή 99, 108—Μαροῦ 99—Μαστροῦ 108.
 Μενδώνης, η, Μιχάλης 100—Νεαμονίτης 104—Νικόλας 100—Παντελῆς 103—Καλή 103—Κυριακή 103.
 Μενίας Ἰωάννης 91.
 Μεντώνης Νεαμονίτης 101.
 Μερζτίνη 79, 80, 85.
 Μερζτινιάδα 79.
 Μεροβίγλι-ια 104, 115, 116, 137.
 Μεροῖνι 86.
 Μεροινιάδα 80.
 Μέσαγρος 100, 104.
 Μέση 99.
 Μεστά 83, 89.
 Μετάνης 114—Γεώργης 119—Μιχάλης 119—Ψαρός 122.
 Μεταῖς Νικολῆς 108.
 Μηλέα 80, 85, 91, 109.
 Μηνᾶ, τοῦ 148.
 Μητροθέα 85.
 Μιναβρός 147.
 Μιναρλιαρές (;) Νικόλας 147.
 Μιρουλάκι, τό, Σίδερος 134, 135, 138.
 Μίσαλη Γεωργινῇ Νικολῆς 132—Ἀγγερού 132.
 Μισλάκιν 131.
 Μιτζέ Γεώργης 99.
 Μιχαήλ 67.
 Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγος 8.
 Μιχαλάκη Σίδερος 130, 133.
 Μιχάλη Ἀποστόλης 118, 123—Μαροῦ 140—Σίδερος 118, 120.
 Μιχάλης 45¹, 86, 95, 100, 111, 121, 123—μάστρο 110—Σίδερος 120.
 Μιχαλῖος 14, 27¹, 96, 97, 124.
 Μιχαλιού Γεώργης 102.
 Μιχαλιτζάκιν 125—Σίδερος 120.
 Μιχάλου Στεφανῆς 122.
 Μιχὸς Σταμάτης 113.
 Μογάβαρης Λέος 79, 80—Νικόλας 80.
 Μολυβάδιν 122.
 Μολυβοχώραφο 81, 82.
 Μονεμβασία 53.
 Μονὴ Κονταράτου 99, 100.
 Μονὴ Μουνδῶν 66.
 Μονὴ Προτοπάλτη 104.
 Μορτάκης-ιν Μιχάλης 127, 128.
 Μοσχακίου, τοῦ 96.
 Μουγιαβλά 129.
 Μουράτ Γ΄ 4.
 Μουσαῖλαινα 109.
 Μούτα, τοῦ 126.
 Μουτζάκης-ιν Γεώργιος 123—Στεφανῆς 123—Χατζηγεώργης 143.
 Μουχλάκιν 123, 129—Μιχάλης 118—Μαρία 118—Νικολῆς 116.
 Μουχλῆς Θετόκης 98.
 Μπαγιαζήτης Κω(ν)σταντῆς 116.
 Μπαρμπάκιν Γεώργης 143—Μιχάλης 126.
 Μπάρμπας Μιχάλης 135—Νικολῆς 125, 135.
 Μπαρμπάκιν Γεώργης 119—Μιχάλης 141.
 Μπατασαρῇ Γεώργη Μαρία 138.
 Μπάχολη 113.
 Μπεγάκιν (παπᾶς) 134—Γεώργης 137.
 Μπενέτου Νικολῆς 113.
 Μπήγαδος 140.
 Μπιντασαρῆς 114.
 Μπλουμάδης 131.
 Μπουναφατάκιν 117—Γεώργης 131—Δημήτριος 131—Μιχάλης 118.
 Μπουναφατάκιν Δημήτριος 115.
 Κατερινῇ 115—Κω(ν)σταντῆς 115.
 Μπουναφάτσος Δημήτριος 140.
 Μπούνιας Μιχάλη Ἰωάννης 114.
 Μπριλάκιν 137.
 Μῶρος 122—Μιχάλης 131, 138.
 Μῶρους Μιχάλης 141.
 Νάξος 36¹, 39³, 54.
 Νέα Μονὴ 114.
 Νεαμονίτης 66.
 Νένητα 46, 66, 67, 68, 69, 107.
 Νεόφιλος 125.
 Νεόφυτος (παπᾶς) 114.
 Νεραζᾶτος 104.
 Νερόμυλος 83, 91, 110.
 Νίκανδρος 137.
 Νικήτας 66.
 Νικολάκιν 115, 149.
 Νικόλαος 66.
 Νικόλαος (παπᾶς) 102.
 Νικολέτιου Νικολῆς 98.
 Νικολῆ Γεώργης 130—Γιάννης 111—Ξένος 126.
 Νικολῆς (προτοπαπᾶς) 134.
 Νικολόδιν 134.
 Νικολὸς Ἰωάννης 146.
 Νίσυρος 61.
 Νομικός, οὔ, 94—Γεώργης 104—Καλή 101—Κώστας 108—Μιχάλης 127—Νικολῆς 128.
 Νομικούδαινα 108.
 Νονάκιν Γεώργης 136.
 Νομᾶς 80.
 Ντεσάββας Γουλιέρμος 8⁴.
 Ξαθάκιν 122.
 Ξαλοπάτης Νικόλας 79.
 Ξανθοῦ Κω(ν)σταντῆς 129, 142—Σίδερος 142—Ἀννοῦ 142—Μαροῦ 142.
 Ξενάκιν Σταμάτης 127.
 Ξένος, οὔ, 66—Κυριακή 126—Μαρουλοῦ 126.
 Ξενούκλας 106.
 Ξυλοπάτης 80.
 Ὀλυμποι 80.
 Ὄξωγυρος 104, 106.
 Παγιαζήτ Χώζη Γεώργη Μαρία 142.
 Παγιαζήτης Χαζῆς 115.
 Παγίδα 148.
 Πάκαλος Θόδωρος 80.
 Πάκης Κω(ν)σταντῆς 126.
 Παλακατῇ 139.
 Παλάτζια 113.
 Παναγία 113.
 Παναγιῆ-τῆς Βέστας 93.
 Παναγία τοῦ Πύργου 130.
 Πάνου Μιχάλης 103.
 Παντέδιν Δημήτριος 149.
 Παντελάκιν παπᾶς 104—Γεώργης 133—Κω(ν)σταντῆς 95, 119, 121, 125, 126, 130, 131, 136, 137.
 Παντελῇ Ἰωάννης 128.
 Παντελιώδιν Ἰωάννης 126.
 Παντολέου Ἀγγερού 141—Γεώργης 141—Δημήτριος 141—Μαρία 141.
 Παπαδόπουλος Στεφανῆς 98.
 Πάπος Μιχάλης 105.
 Παραδείση (παπᾶ) Γεώργης 146.
 Παραδείσης Γεώργης 146.
 Παρακούκης Γεώργης 112, 113—Νικολῆς 112—Στεφανῆς 113.
 Παραπάτια 147.
 Πάρμα, τοῦ 82.
 Πασαγᾶς Νικόλας 87.
 Πασᾶς Κώστας 104.
 Παστέλης 112.
 Πατελάκης-ιν Γεώργης 124—Μιχάλης 131.
 Πατελέου Μιχάλης 138.
 Πατέλλα 102, 126, 128.
 Πάτοι 83.
 Πάτος 108.
 Πατούρης Γεώργης 122.

- Παχνοῦ(ς) Βασίλης 89, 90 — Γεώργης 92 — Μαρία 87 — Μιχάλης 82, 87 — Σίδερος 82, 87, 92.
 Παχολᾶ Γεώργης 92.
 Πελαίθυ 91.
 Πεπανός 87.
 Περγιανὰ 126.
 Περιβολή 127.
 Περιβολιάτης Γεώργης 111 — Κω(ν)σταντῆς 127 — Κώστας 94.
 Περούλης 106.
 Πετρανή 98.
 Πετριτζής Κυριάκος 107.
 Πέτρον, τοῦ 107.
 Πετροῦ 80, 83, 84, 87, 89.
 Πηγάδιν 127.
 Πηγάζουσα 101.
 Πηγάτισσα 106.
 Πηγὴ 80, 85. — τοῦ Χαζῆ 115.
 Πηρηνακάτου 88.
 Πιαλί 5.
 Πικάκιν Μιχάλης 125.
 Πίκον, τοῦ 121.
 Πλάγια 80, 124, 145.
 Πλακωτὴ 116, 125.
 Πλάτανος 84.
 Πλατειὰ 108.
 Πλατῆς, ἡ, Γεώργιος 146 — Μαρία 146 — Νικόλας 146.
 Πληρὴς 80, 86.
 Πλουμαράκιν 134.
 Πλουμάριν-ον 72, 115, 117, 125, 126, 134, 136, 137.
 Πλουμῆς 114.
 Πλουμοῦ 119.
 Ποντικός 114, 131, 137.
 Ποντίσματα 121.
 Πορῆ, τοῦ 114.
 Πορὸς 110, 104, 105.
 Πόρτα 93 — Ἀπάνω 113 — τοῦ Χωριοῦ 148.
 Ποταμιὰ 81, 94, 114.
 Ποτήριον, τοῦ 99.
 Ποτίσματα 117.
 Ποτονὸς Θετόκης 98 — Σίδωρος 98.
 Πουλᾶκαινα Μονοῦ 128.
 Πουλάκης Σταμάτης 96.
 Πουλίτζα 125.
 Πούλος Κώστας 87.
 Πρασιειό(ν) 106, 110.
 Πρὶ Βασίλης 113.
 Πριζάρι(ν) 114, 115, 121, 121, 131.
 Πρῖνος 146.
 Προκόπη, τοῦ 125, 136, 140.
 Προσκεφάλια 93.
 Προσκεφίλια 88.
 Προύκια 113.
 Προφήτης Ἡλίας 149.
 Πρῶν Κω(ν)σταντῆς 144 — Μιχάλης 97, 137.
 Πρωτοπράτης Λίος 105 — Μιχάλης 100, 110.
 Πυθῶνας 147.
 Πυλί 84.
 Πυξάρια 116, 124, 125.
 Πυργί 2, 18², 53.
 Πύργος 92, 113, 114, 118, 149.
 Πυριὰ (Πυργιά) 66.
 Πυρίκιν Θετόκης 128.
 Πυρῆκος, ον, Ἀγγέλικα 127 — Κυριακή 127 — Παναγιώτης 127.
 Ράκη 107.
 Ράχη 98.
 Ροβιδάκης Γεώργης 96.
 Ροβιές 145.
 Ρόγαλος 111.
 Ραδοφίλης Στέφανος 87.
 Ροδάκη, τοῦ 80.
 Ροδοφύλλης 87.
 Ροδῶνας 114.
 Ρομπὸς 131, 137.
 Ροῦσσα 149.
 Ρουσιὰ 107.
 Ρούφης Μιχάλης 91.
 Ρυάκιν Νικόλης 95.
 Σαβανιά 122, 129, 131, 140, 144.
 Σαγγούδης Σταμάτης 112.
 Σαγιδάκιν Ἀγγελοῦ 130 — Γεώργης 130 — Καλὴ 130.
 Σαγκουλῆς, ἡ, 115, 125 — Καλὴ 140 — Μιχάλης 140 — Σίδωρος 124.
 Σακκούλης Μιχάλης 124.
 Σαλονικιὸς Γεώργης 105.
 Σαματιανὸς Μιχάλης ὁ Σκαθῆς 101 — Σίδερος 105.
 Σαραντηνὸς Μιχάλης 107, 143.
 Σγόςος Σωτήρχος 148.
 Σγουρόπουλος, ον, Ἰωάννης 98 — Κυρία 98 — Κώστας 98 — Μαροῦσα 98 — Στεφανῆς 98.
 Σεβροπηγάδι 91.
 Σελῆμ Β' 3.
 Σεληνάρι(ον) 108 — 115.
 Σελλάδα 17², 128.
 Σένης Γεώργης 98 — Κωσταρᾶς Ἰωάννης 98 — Λίος 106 — Νεαμονίτης 94 — Νικολῆς 98 — Ξένος 107, 110.
 Σημαντήρα 127.
 Σιδεράινα 96.
 Σιδεράκιν Ἰωάννης 128.
 Σίδερος 85, 95, 98.
 Σιδέρον Γεώργης 130 — Μιχάλης 123, 126 — Παντελῆς 127.
 Σιδώρου Γεώργης 119, 134, 141.
 Δημήτρης 117, 139, 141 — Μαρία 118, 119 — Μιχάλης 115.
 Σιληνάρι(ον) 137.
 Σιστουράκιν Σταμάτης 114.
 Σκαθῆς Γιάννης, Ἰωάννης 99, 100 — Νικολῆς 95.
 Σκάκος Γεώργης 79 — Σίδερος 80.
 Σκαλιὰ 91.
 Σκαρλάτος Γεώργης 81, 82, 93.
 Σκάφη 125.
 Σκίζαινα 129.
 Σκινάρη, τοῦ 110.
 Σκορδαίου Μαρία 139.
 Σκούλης, ἡ, Βεσταρχοῦ 112. — Γεώργης 112 — Ἰωάννης 113 — Καλὴ 112 — Κώστας 112 — παπᾶς 112 — Σίδερος 112 — Στεφανῆς 112.
 Σκουριά 112.
 Σκυριώτη, τοῦ, ὁ Μύλος 147.
 Σμυρναῖος Γεώργης 99.
 Σορούδιν (βλ. Ἀληθινός).
 Σουτάκιν 137.
 Σούτης, ἡ, 132 — Καλὴ 140 — Σίδωρος 129, 131, 140, 145.
 Σπαλάριν Γεώργης 118.
 Σπανὸς 108, 110.
 Σπανοῦδης, ἡ, Μιχάλης 114 — Φωκὸς Λονκᾶς 149.
 Σπάταλη, τοῦ 122.
 Σπερίτης 80.
 Σπίνον, τοῦ 113.
 Σπόρος 99.
 Σποτονούκης Σίδερος 98.
 Στάκαρης Ἰωάννης 88.
 Στακούλης Μιχάλης 139.
 Σταμάτης, ἡ, 43, 102, 140 — Κυριακή 120 — Μαρία 120 — Μιχάλης 109.
 Στάνουλ Γρηγόριος 142.
 Στασινὸς Νικόλας 93.
 Στάσις 113.
 Σταύρα Περρῆς 98.
 Σταυρὶν 126, 127.
 Σταυρινός, οὔ, Μαρία 136 — Ζαχαρίας 127.
 Σταυρινούδι 142.
 Σταυρωμάτου 80.
 Στενάδα 123, 130.
 Στενάδα τῆς Σωτήρας 140.
 Στενάδι(ον) 115, 129.
 Στεφανῆ Κώστας 91 — Κωστῆς 81 — Κω(ν)σταντῆς 111.
 Στεφάνου, μάστορο, Ἀγγελοῦ 111 — Μαροῦ 111.
 Στεφανοῦλον Ἰωάννης 89.
 Στιβριοῦ, τοῦ 79.
 Στρόφιλος 113.
 Συκαλάδιν Γεώργης 136, 141 — Δημήτρης 124.

Σύμη 59.
 Συναδινός Μικῆς 109.
 Συναχέρης Γιάννης 148.
 Σφήκας Κω(ν)σταντῆς 111.
 Σφηνάρης -ιν 121 — Γεώργαλος 118, 123 — Καλή 117 — Μιχάλης 71 - 2 — Σταμάτης 140.
 Σφυρίδας Γιάννης 149.
 Σφυρικᾶς, ᾱ, Θετόκης 85 — Μαρία 85.
 Σχουμάρι(ον) 118.
 Σωτήρα 106, 128, 134, 135.
 Σώφυρα 96.
 Τάγκος Νικόλας 98.
 Ταζιτάκιν Ἀγγερού 123 — Γεώργιος 123 — Μαρία 123.
 Ταζίτας Γεώργης 136.
 Τακᾶς Γεώργης 88 — Μιχάλης 88 — Νικολῆς 91.
 Ταμίρης Δίο 110.
 Ταξιάρχης 110.
 Τζαγρῆς 86.
 Τζάκαρη, τοῦ 146.
 Τζάχαλης 81.
 Τζικούνου, τοῦ 81.
 Τζικουράδιν 137.
 Τζιλιακοῦ Μαροῦ 128.
 Τζιριᾶς 114.
 Τζιριῶς, οἱ, Σωτήρχος 148 — Κυριακή 113.
 Τζιριώτης Ἀναγνώστης 15.
 Τζογάνη, τοῦ 102.
 Τζούγκαλος 137.
 Τζούκαλος 121.
 Τζουκός Γεώργης 104 — Ἰωάννης 148.
 Τζούνη, τοῦ 86.
 Τζουργιᾶς 110.
 Τζουρουγιάννης 145.
 Τζουρούγκας 82.
 Τηλιτᾶς Γεώργης 84.
 Τηλίτης, η, Γεώργης 92 — Καλή 92 — Κώστας 92.
 Τήλος 61.
 Τοκὲ (παπᾶς) 103.
 Τούλαινα 112.
 Τούσης (βλ. Καθαράς)
 Τραπεζαριὰ 102.
 Τραπεργιὰ 114.
 Τριαντάφυλλος Ἰωάννης 101 —

— Νικόλας 109, 110, 143.
 Τρουζουμᾶ, τοῦ 135.
 Τρουλλιά <Τρουλλί> 114.
 Τρωτᾶς Στέφανος 14.
 Τυχαλῆ 114, 117.
 Φαρδεῖα 126.
 Φαρῆς Μιχαλάκος 112.
 Φερὸν Σωτήρχος 147.
 Φετοκάκης (παπᾶς) 114.
 Φιλαδελφηνός, οὔ, Εὐγενοῦ 147 — Νικολῆς 147.
 Φιλιμάτης, η, Γεννάδιος 127 — Γεώργης 87, 90 — Ἰωάννης 89, 127, 128 — Κώστας 90 — Μιχάλης 83, 88, 127 — Νικόλας 83, 87, 89 — Σοφία 83.
 Φιλούμενα 107.
 Φισεζῆς Μισὲ 100.
 Φιστάκιν 119.
 Φλιάς 146.
 Φλιμάκης Γεώργης 148 — Σταμάτης 148.
 Φόρτζος Μιχάλης 109.
 Φραγκάκης Γεώργης 128.
 Φραγκιᾶ χήρα 111.
 Φράγκος Γεώργης 101.
 Φραγκούλης παπᾶς 103.
 Φρέζος Γεώργης 113 — Ἰωάννης 79, 113.
 Φρενόμου Ἄννα 89 — Καλή 90 — Στέφανος 90.
 Φνιὰ 111.
 Φντιὰ 108.
 Φντοῦ 114, 125, 131, 134.
 Φωκᾶς Σωτήρχος 146.
 Φῶκος Ἰωάννης 148.
 Φωτεινός παπᾶς 126.
 Φωτεινούδιν Μιχάλης 128.
 Χαζάκιν Νικολῆς 125.
 Χαζῆ, τοῦ, Πηγῆ 115.
 Χαζῆς 124.
 Χαλαζοῦ 106.
 Χάλαντρα 17², 95, 96.
 Χαλήτρα, τοῦ 115.
 Χαλικῆ 146.
 Χαλικὸν (;) 84.
 Χάλου, τοῦ 114, 115, 122, 131.
 Χαμάτης Κώστας 87.

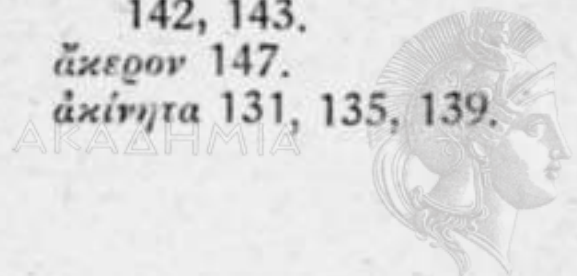
Χαμέτης, η, Καλή 86 — Νικήτας 86.
 Χαραγκιᾶς, ᾱ, Γεώργης 126 — Καλή 126 — Μιχάλης 126.
 Χαρακόπος, οὔ, Γιάννης 103 — Μαροῦ 103 — Νικόλας 103.
 Χαρκειός 144, 145.
 Χαρκιᾶς Γεώργης 88 — Ἰωάννης 85, 87 — Κωστιῆς 85 — Μιχάλης 88.
 Χαρκός 117, 118, 119, 125, 131.
 Χαρκούσης Στέφανος 105.
 Χάρσας, α, Εἰρήνη 138 — μάστρο Νικολῆ Μαρία 138 — Νικολῆς 131.
 Χαρτουλάροι 66.
 Χατάκιν 86.
 Χατζηγιάννης 143.
 Χατζηνικολῖν 143.
 Χειμωνικά 28, 115, 125.
 Χιλιδόνια <Χελιδόνια> 140.
 Χοδάκης -ιν Γεώργης 122, 123, 136, 138.
 Χοιρομύτης Γεώργης 104.
 Χορδάτος Μιχάλης 94.
 Χοχλίας 112.
 Χριστόδουλος 82.
 Χριστοφάκιν 115 — Γεώργης 119.
 Χουσολομῶς Διο 104 — Νικόλας 100, 103, 105, 110.
 Χωματιανός 48².
 Χωραὶ 128.
 Χωρὴ 79, 80, 85, 100, 103, 108, 145.
 Ψακάκιν 140 — Δημήτρης 135, 136, 144 — Καλή 124 — Μαρία 124 — Μιχαῆλ 124 — Μιχάλης 124 — Νικολῆς 136.
 Ψακῆς Γεώργης 141.
 Ψαράκαινα 141.
 Ψαρούδιν 137 — Μιχάλης 143.
 Ψαχνή 140.
 Ψηλός 138.
 Ψήνας (βλ. Μεγαλήτερος)
 Ψιλιαράκης Μιχαῆλ 95.
 Ψιλιάρης Μιχάλης 96.
 Ψιμικός (βλ. Σπανοῦδιν)
 Ψυχούλης -ιν παπᾶς 115. — Νικολῆς 107.

Β'. ΠΙΝΑΞ ΟΡΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ

ἄβαντὰ 142.
 ἄγᾶς 143.
 ἀγιωλίκι 72.
 ἀγναντιὰ 108.
 ἀγνάντις 110.
 ἀγορά, ἐς, 58⁷, 82, 90, 107.
 ἀγορασταὶ 129.

ἀγόριν 62², 137.
 ἀγριλίκι 72.
 ἀδελφική μερίδα (βλ. μερίδα ᾱ)
 ἀδελφομοῖρι(ν) 58, 62², 79, 82, 84, 86, 87, 91, 104, 106.
 ἀδό(ν)λωτα, 38, 89.
 ἀδούλωτα 129.

ἄδρας (βλ. ἄνδρας).
 ἄερας 148.
 αἵρεσις 24.
 ἀκαταζήτητοι 112, 130, 133, 139, 142, 143.
 ἄκερον 147.
 ἀκίνητα 131, 135, 139.

ἄκρες 89.
 ἄκριες 94, 117.
 ἄκυρον 118, 139, 143.
 ἀλαζένον 124, 125.
 ἀλαζίτικον 141.
 ἀλαζουβερδιὰ 124, 141.
 ἀλλαγωγή 87.
 ἄλλονοῦ 87.
 ἄλμπαράνοι 143.
 ἄλπιτοι 142.
 ἄλωνότοπος 104.
 ἀμεῖν 133, 139, 143.
 ἀμεμῖν 130.
 ἀμέριστα 137.
 ἀμεταξὺς 111.
 ἀμετάτρεπτον 94.
 ἀμετέχη 116, 122, 123, 125, 131, 135, 137, 144.
 ἀμοίραστα 146.
 ἀμπουττῖνες 141.
 ἀνάκτισι(ς) 113, 137, 140.
 ἀναμεσόν των 93.
 ἀναπαύεται 136 — ἀναπαύτησαν 142 — ἀνεπαμένη 142.
 ἀνάπαυι 88.
 ἀναφακᾶς 146, 147.
 ἀνάχτισι(ς) 100, 104, 108, 110.
 ἄνδρας, ἄδρας, ἄνῃρ νόμιμος καὶ καθολικός 84, 89, 92, 93, 94, 95, 107, 113, 114, 116, 117, 121, 122, 123, 124, 130, 134, 135, 137, 140, 144, 148.
 ἀνεμόμυλος 136.
 ἀνεμποδίστως 133.
 ἀνενόχλητα 133.
 ἄνθρωποι 129.
 ἀνίσχυρον 118, 139, 143.
 ἀνολλοῦ 86.
 ἀνταλλαγὴ 58¹.
 ἀνταλλάττεσθαι 46, 110, 111.
 ἀντειπεῖν 117, 122-3.
 antefactum 64.
 ἀντίγραφον 13⁴.
 ἀντίγραφον ἰδιότυπον ἢ σύγχρονον 13⁴.
 ἀντὶ μέρος 100.
 ἀντίμοιρον 103.
 ἀντιπροίκιον 59.
 ἀντὶς 103.
 ἀντίτυπον 13⁴.
 antifactum 64.
 ἀντίφατον 64¹.
 antifatto 64.
 ἀντιφάττο(ν) 36-7, 64 ἐπ., 147.
 ἀντιφέττον 37, 129.
 ἀντιχάριτα 132, 138.
 ἀνυπόγραφα 122.
 ἀξᾶτα 127.
 ἀπαλλοτριώσεις 12¹.
 ἀπανινή, ὄν 101, 149.
 ἀπαρασάλευτα 132.
 ἀπὲ 87.

ἀπηλογᾶται 119, 124 — ἀπηλογοῦνται 17¹, 100, 117, 125.
 ἀπλήν καὶ ἄδειαν 119.
 ἀποβολή 94, 95.
 ἀποκρίνονται 146.
 ἀπολείπει 114.
 ἀπομένει 104, 106, 120, 141, 147.
 ἀπίος, ἢ, ὄν 81, 89, 90, 91, 92, 93.
 ἀργαστήρι(ν) 16, 83.
 ἀριζάδιν-ἄδες 125, 141.
 ἀριζᾶς 120.
 ἀρχὴ τοπικὴ 25.
 ἀρχιερεὺς 25, 95.
 ἀσελάνια 119, 125, 129, 135, 137, 144.
 ἀσημίτικα 148.
 ἀσημόκουπα 116, 125.
 ἀσημομάχαιρα 148.
 ἀσιλάνια 44¹¹, 100, 104, 114, 124, 149.
 ἀσκανδάλιστα 102.
 ἀσκόνταφρον 138.
 ἀσλάνια 45¹, 69, 115, 141, 142¹, 143.
 ἄσπρα 124.
 ἀσταρίτικα 144.
 Ἀστικός Κώδικς (ἀσπρ. 1346) 25.
 ἀτάμα 82.
 ἀτός, ἢ, ὄν 79, 80, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 92.
 αὐθεντικὸν δόσιμον 124.
 αὐταδέλφη 108.
 αὐταδέλφια 148.
 αὐτεξούσιον μέρος 105, 108, 109.
 αὐτοθέλητος, ἢ, ὄν 117, 130, 132, 139.
 αὐτοὶ καὶ οἱ ἐξ αὐτοῦ 113.
 ἀφατερικῶς 147.
 ἀφεντικά 99, 104, 111.
 ἀφεντικά τέλητα 117.
 ἀφέντον 120.
 ἀφεντικά 113.
 ἀφορισμός 25, 95.
 ἀχτιναμέδες 3, 4, 5, 36¹.
 Βασιλικά 22, 26², 27.
 βέβαιον 89, 94, 139, 143.
 βεβαίωσις 147.
 βελέττα 125.
 βελιούτικα 97.
 βέλον 149.
 βελούτικα 111.
 βελονχίτικα 114.
 βέργες 81, 83, 89.
 βεργέτες 94.
 βλησίδεια 48, 49.
 βλησίδιν 47, 48, 49, 91, 127.
 βλησίδιον 47³, 48¹.
 βλυσίδι 49.
 βόκλα 94.
 βόντα 110.

βόρεια 145, 147.
 βορεινή 110.
 βότα 95, 97, 99, 106, 121, 122, 127.
 βοτάκιν 86, 95, 96, 112.
 βοτίν 113.
 βουκιχίτης 89.
 βούκλα 146.
 βουστάνιν 111.
 βραχόλιν 148.
 βυζαντινὸν δημῶδες δίκαιον 6, 57².
 βυζαντινὸν ἐπίσημον δίκαιον 6, 7, 10, 25.
 βυζαντινο-ρωμαϊκὸν δίκαιον 46.
 bulla 16.
 γάλα(ς), (ν) 66, 99, 145.
 γαλλικὸν δίκαιον 22.
 γαμβρίκιον 48, 49.
 γαμικά δῶρα 52, 53.
 γαμικαὶ παροχαὶ 9, 11, 50.
 γαμικὸν κέρδος 47, 64 ἐπ.
 γάμοι μικτοὶ 9, 10, 65.
 γάμος 24, 101, 107.
 γατάνια 141.
 γειτονία 80.
 γεμενὶν 141, 148.
 γενοστικὸν δίκαιον 6, 7, 9, 10.
 γενοστικοὶ 8, 10².
 γεροσπία 141, 148.
 γεροστροφί(ν) 38, 80, 81, 82, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91.
 γέροντας 143, 149.
 γεροντοτροφία 27, 28, 29, 62², 115, 116, 124, 125, 130, 131, 135, 136, 137.
 γέροτες 80, 86, 88, 89.
 γῆ 87, 112.
 γῆ 79, 90, 100, 104, 108, 110, 113.
 γηροτροφία 93.
 γιμενιά 83.
 γιστέρνα 99, 104, 110.
 γνώμην, σὲ 127.
 γονικὸν 93, 96, 102, 119.
 γονέλλα 125.
 γράμμα(ν) 80, 82, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 134, 139, 143, 145, 146, 147.
 γραμματικοὶ σκῖνοι 98.
 γράφω 19 ὑποσ. 23.
 γριζελωτὰ 125.
 γριζετωτὰ 120.
 γριζιλωτὸ 125.
 γρόσια 54, 69, 142.
 γυναικίτικα 119.
 γύρισμα 146, 147.
 γῦρος τοῦ χωρίου 131.
 δάκτυλα 79.
 δαπάναι 39.

- δάχτυλα 100.
 δεσβατόν 149.
 debitum 38¹.
 δένδρα 57², 58, 146.
 descensurae 52.
 δεσμός 38².
 δεσπόζει - ουν 93, 102, 107.
 δευτερεύων 98, 111.
 δηλοῦ-ῶσι 104, 126.
 δημῶδες δίκαιον 6, 27.
 διάβα 145.
 διαβατόν 115.
 διαδοχή ἐξ ἀδιαθέτου 11, 30, 31, 35, 36², 51, 61, 62.
 διαθήκη 4, 13, 36², 71.
 διανομή κληρονομίας 36².
 διαξάγη 80.
 διαφορά 111, 143.
 διέβα(ν) 84, 96.
 διεβατόν 83.
 δίκαιον 80, 146.
 δικαιώματα 96, 98, 99, 100, 104, 107, 108, 109, 110, 112, 121, 144, 149.
 δικαιώση 110.
 διμοιργιόν 86.
 διμοιριόν 82.
 δίνει 23.
 dismontadurae 52.
 διττάσιμα 26.
 δολαντίκα 144.
 δόσιμον (βλ. ἀσθεντικόν δ).
 δουκάτα 39, 95.
 δουκάτα χρυσᾶ 94.
 δούλευσες 71, 132.
 δούλευσις 96.
 δο<ν>λωμένα 38, 80, 89.
 δουλώνει 38, 129.
 δωρεά, ἐς 36², 58, 116, 122, 131, 136.
 δωρεὰ αἰτία θανάτου 49.
 δωρεὰ μεταξὺ συζύγων 70 ἐπ.
 δωρεά, τελεία 71, 132, 138.
 δωρεῖται 132, 138.
 ἐβγαίνει 149.
 ἐβούλουσεν 15.
 ἐγγίζω 31², 66, 68, 99, 129, 133, 139, 142.
 ἔγγραφα ἀπαλλοτριώσεως 33¹.
 ἔγγραφον ἰδιωτικόν 12, 13.
 ἔγγραφον νοταριακόν 12, 13⁴, 14.
 ἔγγραφον συμβολαιογραφικόν 13.
 ἐγγυητής, ἄδεις 31, 37, 38², 94, 141.
 ἐγδημοῦντος 100.
 ἐγκόρφιν 141.
 ἐγόρασα - εν 79, 107.
 ἐδημοῦτος 80, 82, 86, 88, 90, 91.
 ἐζωοτροφία 121.
 ἔθιμα νομικά 4, 5, 11, 41, 47, 51, 60, 64.
 ἔθιμα Χίου 10, 11, 12, 28¹, 30, 32, 33, 34, 35, 39, 53.
 ἐθιμικὸν δίκαιον 2, 7, 10, 11, 62².
 ἔθιμον 26 — νόμιμον 5 — πρωτοτοκίων 61.
 εἰσόδημα 139.
 ἑκακόν 29, 115, 116, 130, 131, 137.
 ἑκαλόν 29, 115, 116, 131, 137.
 ἑκατέβην 142.
 ἐκδημία 133.
 ἐκδημοῦντος 27¹, 80, 93, 96.
 Ἐκκλησία 24.
 ἐκκλησιαστικά 116, 124, 135, 137.
 ἐκτιμηταὶ 122.
 ἐλεύθερα 97, 111, 118, 120, 129, 136, 143.
 ἐλληνο-ρωμαϊκὸν δίκαιον 6.
 ἐμαρτυρώθη 97.
 ἔμβασις 40.
 ἐμβατίκια 39², 53, 54.
 ἐμβατικίον 19, 39³, 53, 54.
 ἐμεῖντα 142.
 Ἐμίνης 128.
 ἐμπασίδι, ια, 40, 41, 43, 54, 96, 118, 143, 144.
 ἐμπασίδιον 20, 39², 56, 57, 67, 115, 116, 118, 119, 121, 122, 124, 126, 131, 133, 134, 5, 136, 137, 139, 140, 144, 145.
 ἐμπατίκι, ια 40, 53, 54, 143.
 ἐμπατικίον 40, 114.
 ἐμπόρενε 39.
 ἐμπροικοδότησεν 138.
 ἐμφύτευσις 39².
 ἐναλλαγή 46.
 ἐνδειξιν, εἰς 123, 140, 141, 143, 147.
 ἐνδυσίς φεούδου 39².
 ἐνμπατίκιν 103, 104, 105, 106, 109, 110.
 ἐνμπατίκιν, καθολικόν 46¹, 101, 103, 111.
 ἐννομος τῇ ἡλικίᾳ 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 92, 93, 94, 95, 104, 106, 108, 109, 113, 116, 119, 121, 122, 123, 135, 137.
 ἐνοχικὸν δίκαιον 9³.
 ἐνπατίκια 127.
 Ἐξάβιβλος Ἀρμενοπούλου 10, 24⁴, 25⁴.
 ἐξάριν 67².
 ἐξέπροιχη 27, 140.
 ἐξέπρουκη 27, 116, 149.
 ἐξεπρουκισμένες 27.
 ἐξέρχεται 122.
 ἐξέχωρα 81.
 ἐξέχωρις 102.
 ἐξηνταρένη 141.
 ἔξι 99.
 ἔξοδα 143.
 «ἐξόπρουκο» 27.
 ἐξουσία 120, 132, 133, 144, 148.
 ἐξουσιάζη-ουν 132, 133.
 ἐξοφλεῖται-οὔνται 139, 142, 148.
 ἐξόφλησις 139.
 ἐξόφλησις, τελεία 100, 143, 146, 148.
 ἐξωμέτοχος 86, 87, 91.
 ἐξωφλησμένος, η, ον 130, 133, 139, 143.
 ἐπατίκιν 40, 83, 84, 86, 88, 91, 93.
 ἐπιβεβαιούν 100.
 ἐπίτροποι τῶν χωρίων 143.
 ἐργαστήρι(ον) 95, 107.
 ἐρουδιά 121, 125, 144.
 ἔσαξαν 129.
 ἔσμιξις 143.
 ἐσταλίκωσαν 99.
 ἐσυμφώνησαν 23, 115, 116, 117, 119, 122, 124, 126, 131, 135, 137, 145.
 ἐσυφώνησαν 127, 136, 140.
 ἐτελειώθη 102.
 εὐγενέστατος 93, 102.
 εὐλογήθηκε 89.
 εὐημερία 130.
 ἔχει, τό, τὰ 84, 86, 89, 90, 91, 99, 116, 117, 118, 119, 124, 131, 132, 133, 135, 136, 139.
 ἔχοντα, τὰ 143.
 Ζαμπίτης 54.
 ζάπτι(ν) 28, 115, 119, 120, 129, 140, 144.
 ζαχαρωτόν 148.
 ζημιώση 143.
 ζουθροφᾶται 93.
 ζουπάνι 111.
 ζουπές 114.
 ζοχέρον 148.
 ζωνάρι 59, 81, 82, 89, 92, 94, 149.
 ζωοτροφία 132.
 ζωοθροφούμεσιν 80.
 ζωοθροφούν 130.
 ζωοτροφία 117.
 ἡγούμενος 97.
 ἡλικία, ἐν 124.
 θέλημαν 97, 102.
 θεληματικός, ἡ, ὃν 117, 132.
 θέλησις 120.
 θετοὶ γονεῖς 44.
 θεώρητρον 52.
 ἱεροδιάκος 112.
 ἰδιχτιών 112.
 ἱεροδιάκος 147, 149.

ἱερομόναχος 14, 97.
ἱερωμένος 53.
ἱμπρά(ν) 130, 133, 139, 142, 143, 148.
ἰνδιχθίων 146.
ἰσπρά 146.
ἰσχά 142.
ἰσχάμ 148.
ἰσχάτ 133, 139, 143.
ἰσχὺς 147.
ἰταλικὸν δίκαιον 10.
ἰτχάτ 130.
jura romana 5.
jus commune 6.

καβάδιν 127.
κάβι 124, 141.
καβούλι 147.
Καδῆς 4, 25², 120.
καϊνέττα 148.
κακὸν 27¹, 124, 125.
καλάτικα 81.
καλανμαύχιν 120.
καλὸν 119, 124, 125, 130, 140.
καλυτέρες 99.
καλυτέρησις 103.
καλωσύνη 96.
καμιζόρα-ιν 96, 111, 114, 124, 125, 141, 148.
καμοχάδιν 120.
καμοχᾶς 124, 136, 141.
καμοχένιν 141.
καμοχένιος, ο 125, 141.
καμοχίτικη, ον, 125, 141.
καμπάνιν 11, 100, 104, 106, 109, 110.

καναβίτζα 96.
κανακαρά 60.
κανακάρης 60.
κανονικὸν δίκαιον 10.
καρέγιες 144.
κάρζες 144.
καριότης 94.
καρκοβέλονας 125, 148.
κάρσες 141.
καρφοβέλονοι 141.
καστανιά 144.
καστρινα 125.
κατάγιν 144.
κατάστιχον 2, 13⁴.
κατάχαμα(ν) 83, 92.
κατάχυμα 83.
κατελυμένος 147.
κατινὸν 147.
κάτος 127.
κατρεφτομάντηλον 148.
καφατιανὸν 120, 125, 141, 148.
κέρδος ἐπὶ τῆς προικὸς 36, 37, 64 ἐπ.
κεφαλησιμνιὸν 17⁵, 113, 114, 127, 128.

κεφαλησιμνιὸν 17⁵, 99, 104, 106, 109.
κηπάριν 83, 140.
κινητὰ 131, 135, 139.
κιουρὸς 149.
κλειδοβάσταγα 141.
κλειδοβάσταχον 120.
κληρικοὶ 14.
κληρονομία 99, 100, 129, 133, 134, 139, 142, 145.
κληρονομία συζύγων 35, 36, 37, 58⁶, 68, 69, 70.
κληρονομικὰ 28, 115.
κληρονομικὴ σύμβασις 17¹, 27, 36², 62².
κληρονομικὸν δίκαιον 7, 9, 35, 61.
κληρονομικὸν μερίδιον 27, 28, 35, 36, 49, 51.
κληρονόμοι 100, 145, 146 147.
κληρονομῶ 102, 107.
κλωστομάνδηλα 141.
κοινὴ 83.
κοινοκτημοσύνη συζύγων 12¹.
κονίσματα 144.
Consuetudines (Γενική) 5 ἐπ., 65.
conventiones 5.
costume 4.
κουζέριν 122.
κούπα 81, 82, 89, 94, 97, 107, 141.
κουρτζία 120.
κουτουνίτες 114.
κουτουράδε 87.
κόψη 146, 147.
κρατίζω 27¹, 80, 116, 122, 125, 131, 134, 135, 136, 137.
κρεβατοστρώσει 114, 116, 119, 120, 121, 125, 144, 148.
κρέσπα 96, 111.
κρεφατοστρώσιμον 107.
κριτήριον 139.
κυβερνᾷ 132.
κυβερνάται 119.
κῦρ 93, 94, 95, 102, 113, 147.
κνρά 121.
κύρις 145.
κῦρος 94, 139, 143.
κῶδιξ 2, 13.
Κῶδιξ Ἰουστιν. 22, 27.
λαῖκοι 36².
λαιοτρίβιν 72, 140.
λειπτῆ-οὖν 91, 126, 128.
lex vīna 6.
λίβρα 65.
λιωτέρησις 79, 80.
λίτρα 17⁵, 99, 100, 111, 114, 127, 128.
λιτροβιὸν 17⁴, 96.
λογγοβαρδικὸν βασίλειον 33¹.
μαγαζί(ν) 95, 108, 122.
Μάονα 5.
μάσκα 127.

μαχούτ 148.
μαχραμᾶς 97, 125, 149.
μερδικὸν 91.
μέρη ὁμόζυγα νόμον ἡλικία 98, 112.
μερίδα 31², 83.
μερίδα ἀδελφική 82, 88, 89, 90.
μερίδιο(ν), ια 31², 79, 95, 96, 99, 100, 103, 104, 106, 109, 110, 115, 116, 117, 119, 121, 122, 123, 125, 129, 130, 131, 133, 134, 135, 136, 137, 140, 142, 144, 145, 146, 148.
μερίδιον ἀδελφικὸν 98, 113.
μέρος, η 118, 120, 121, 146.
μέρος ἀνατολικὸν 146.
μέρος ἀξανεμικὸν 96.
μέρος βορεινὸν 96.
μέρος βόρειον 99, 100, 104, 110, 144, 146, 149.
μέρος νοτινὸν 96, 100.
μέρος νότιον 99, 106, 108, 121, 122.
μέρος συνεβρικὸν 96, 106, 149.
μερτικὸν 102.
μεσακὴ 96.
μετοχὴ 118, 130, 131, 134.
μέτρον 84, 87, 94, 97, 102, 104, 106, 107, 108, 109, 111, 116, 121, 122, 124, 125, 127, 131, 135, 136, 140, 149.
μεχάμ 146.
μητρικὰ 26, 102, 107, 116, 119, 121, 122, 123, 125, 130, 135, 137, 140.
Μητροπολίτης 10.
«μισοβούλην» 15.
μνημόσυνον 122, 134, 149.
μνηστεία 24².
μοῖρα 147.
μοιράζω 135, 136, 137, 139, 142, 145, 146, 147.
μοιρασιά 130.
μοιρασιὸν 147.
μοιραστῆριν 99.
μοναχοὶ 14, 36².
μουκατένη 127.
Μουλᾶς 15².
Μουφτῆς 35, 36², 62, 145.
μπαμπακινὰν 120.
μπασιδία 40, 118.
μπατίκι, ια 40, 52, 53, 54^{4, 5}, 113.
μπουκασένα, ες 111, 125.
μπουκασιά 94.
μπουμπουλίτικα 120.
μπουντίν 106.
μπουπούλιν 125.
μπουσουλία 97.
μπουστομάνικα 119, 120, 121, 124, 125.
μπουττίνες 124.
μπροτιμή 137.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΝ

Νεαραὶ Λέοντος Σοφοῦ 20, 25⁵.
νέμησις 29, 36.
νεοφώτιστον παιδίον 53.
νομικὸς 99.
νόμιμος καὶ γνησία γυναῖκα 104,
106, 108, 109, 126.
νόμοι 102.
νόμον ἡλικία 98, 102, 112, 126.
notaire 13.
νοταριογράμματα 4.
νοτάριος 8, 13, 14, 15, 18, 81,
82, 83, 84, 85, 86, 87, 88,
90, 91, 97, 99, 101, 102,
103, 105, 110, 111, 114, 117,
118, 120, 123, 124, 126, 129,
131, 132, 134, 135, 136, 138,
139, 141, 142, 143, 145, 146,
* 147.
νότια 148.
νοτινὰ 148.
νύμφη 19, 20.

ξέκομμα 49¹.
ξέπρουκη 27⁴, 124, 130.
ξεπρουκισμένος 27⁵.
ξωσινὸν 149.

obligatio 38².

ὄγα 81, 91.
ὄγοις, α, ον 81, 82, 87, 90, 91,
114.
ὀθωμανικὸν δίκαιον 4⁵, 11, 30³,
35, 36², 51, 57², 61⁵, 62,
68, 69^{1,2}, 70, 73.
Ὄθωμανικὸς Ἀστικὸς Κώδιξ
(ἄρθρ. 1019, 1020) 57².
Ὄθωμανικὸς περὶ Γαιῶν νόμος
(ἄρθρ. 25) 57².
οἰκογενειακὸν δίκαιον 7, 9³.
ὀκάδες 114.
ὀκτάριν 66, 67².
ὀκτώρι 147.
ὀμνύοντας ὁ μὲν ἱερεὺς εἰς τὴν
τάξιν αὐτοῦ 97.
ὁμολογία, ες 117, 133.
ὀ(μ)πρὸς 92.
ὄνομα(ν), διά, εἰς 95, 104, 107,
111.
ὄνομα ψυχῆς, διά 91.
ὀξώσκαλα 106.
ὀργυιὰ 79, 81, 82, 83, 84, 85, 86,
87, 88, 89, 90, 91, 93, 95,
98, 99, 100, 104, 106, 107,
108, 109, 111, 112, 113, 126,
127, 128, 144, 145.
ὀρίζει 121.
οὐλισες 28, 29, 99, 115, 139.
οὐργιὰ 94, 126, 144.
οὐσία 147.
παγκάριν 129.
πάγκοινον 126.
παλληκαριάτικον 21³, 72.

παννίτικα 141, 148.
παντελεύθερον 46, 101.
παπαδική 93, 104.
παπαζινὰ 81.
παπαζίτικα 144.
παπᾶς 42⁵, 119.
παπλωμάτιν 120.
παραδίδει, 23.
παράδοσις 23.
παράδοσις δι' ἐγγράφου 22.
παράδοσις σωματικὴ 22, 23.
παρατεῖ 133.
παρατίζω 46, 119, 143.
παρινὰ 91.
πάρμας 88.
παροικομέτρην 134.
παρτίδον 94.
πασίδιον 40, 43, 53, 149.
πατίκιν 40, 82, 92.
πατρικὰ 26, 102, 107, 116, 121,
122, 123, 125, 130, 135, 137,
140.
πάτωμα 148.
πεθεργιὰ 43, 149.
πένα 94, 95.
πεντάρι(ν) 95, 104, 106, 108-9,
110.
πέπτοντας 128.
περασά 127.
πέρασμα(ν) 106, 148, 149.
περιβολή φερούδου 39¹.
περιβόλιν 136.
περιέχει 136.
περιλαβὴ 21¹.
περιουσία γονικὴ 60, 63.
περιουσία ἐπίκτητος 56, 59.
περιοχὴ 128.
περπατουγάνα 141, 144.
πέρπυρα 80, 84, 85, 86, 90, 91,
105, 122.
πέρπυρα πολιτενόμενα Χίου 98,
112.
πέρπυρα Χίου 104, 106, 108, 109.
πέση 102.
πετάριν 98, 113.
πετζιὰ 120.
πεύκιν 16, 17, 96, 144.
πεύτοντας 98.
πιθόπουλον 82, 93, 97, 102, 103,
104, 106, 107, 108, 109, 111,
114, 116, 119, 121, 124, 125,
127, 128, 131, 135, 136, 137,
140, 149.
πίθος 16, 81, 84, 86, 89, 90, 94,
104, 114.
πικάγια 144.
πίστωσιν, εἰς 118, 120, 124, 126,
131, 135, 136, 138.
πληρώση 133.
ποδεσιᾶτος 65.
ποινὴ ἐκκλησιαστικὴ 24, 114.
ποινικὴ ρήτρα 24³, 25.

πόλιτζες 143.
ποσότην, ἀπὸ τὴν 137—κατὰ τὴν
131, 135, 137, 138.
ποσότην τιμήματος, κατὰ τὴν 136.
ποσότητα κατὰ τὴν 121.
ποσότητα τιμήματος, κατὰ τὴν
117.
ποτὲ καιροῖς 122.
πουγκίν 125.
πουλεῖν 101, 111, 128, 133.
πούλησι 143.
πουλητὴς 129.
πουνγκίν 141.
πουντάκιν 95.
πουντίν 96, 113.
πουξίν 124.
ποῦστος 81.
πουστομάνικα 111.
πράμματα 58⁴.
πράξεις 117.
πράξη, ἡ 12, 98.
προεβυτέρα-ης 95, 97, 99, 108,
121, 124, 126, 127, 129, 137,
145.
προεβύτερος 145.
προαίρεσις 120.
προγαμιὰ 40.
προγαμιὰ δωρεὰ 43, 149.
προγαμιαία δωρεὰ 21³, 40, 41,
42, 43, 44, 45, 47, 50, 55, 96.
προγεγραμμένα 139.
προεστοὶ 143.
προηγούμενος 147.
προῖκα 12, 24⁵, 26, 28, 43, 59,
107, 116, 119, 121, 122, 123,
125, 130, 134, 135, 137, 140,
141, 144.
προῖκα, τελεία 24⁵, 43, 115, 144.
προικανάδοχος 37, 38, 141.
προικίν 104, 106, 109.
προικίον, ιὰ 12, 12⁵, 19 ὑποσ.
24⁵, 28, 47, 62², 95, 102,
114, 116, 121, 125, 140.
προικοανάδοχος 38.
προικοδοτεῖν 46, 101, 111, 138.
προικολαβὴ 18, 19, ὑποσ. 21³,
23¹, 140, 141.
προικοπαραδίδουν 141.
προικοπαράδοσις 21³.
προικοσυμφωνίζω 23, 32, 127.
προικοσύμφωνον 14 ἐπ., 25, 28,
109, 114, 117, 118.
προικοσύμφωνον 103, 105, 110.
προῖξ 12 ἐπ., 93, 94, 95, 104,
106, 108, 109, 113.
προνόμια 36².
προσεγγίση 100.
πρόστιμον 24, 25, 54.
πρόσωπόν τους 146.
πρόσωπον, εἰς, διά 56, 94, 102,
107.
«προτήμη» 60.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

- προτιμές 55 ἐπ., 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 92, 98, 100, 104, 111, 112, 126, 131.
 προτιμές, διὰ χάριν 106, 108, 109, 136, 137.
 προτιμή 28, 36², 41, 43, 54, 55 ἐπ., 60¹, 79, 85, 116, 122, 123, 125, 131, 134, 136, 138, 140, 149.
 προτίμησις 12, 14, 55, 58, 59, 60, 61, 63², 140.
 προτιμία 55.
 προτίμιον 55.
 προυκανάδοχος 37⁶.
 προυκί-ιν, ιὰ 12, 58, 79, 80, 82, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92.
 προυκίζω 120.
 προυκισιμιόν 90.
 προυκιστής 12.
 προυκίστρια 12, 149.
 προυκολαβή 18.
 προϋξ 12.
 προυτζίζω 26.
 πρῶην παπᾶς 98.
 πρωτινόν 117.
 πρωτοκόρη 60, 62, 63.
 πρωτοπαπᾶς 14, 15, 99, 102, 105, 123, 134.
 πρωτότυπον 13⁴.
 πωλεῖν 46, 119, 129, 133, 138, 139, 146.
 πώλησις 12¹, 13, 31¹, 43.
 πώλησις εἰκονική 36².
 πώλησις, τελεία 43.
 ρεί 148.
 ροῦχα μπατίκια 40.
 ρωμαϊκὸν δίκαιον 6, 10, 45.
 σένιες 97, 120, 141.
 σιασμένοι 89—ἔσιασαν 142—σιάστησαν 100—ισιάζονται 111—ισιάστησαν 133.
 σιβαρταρεὰ 82.
 σιλάνια 99.
 σινὶν 144.
 σκάλα 28, 81, 83, 91, 95, 103, 106, 107, 114, 115, 117, 121, 126, 131, 137, 144.
 σκαλάκια 114, 135, 144.
 σκαλὶν 83, 96, 107.
 σκλέτα 124, 144.
 σκορσαλὸς 81.
 σκουρσᾶς 85.
 σκούφιες 82.
 σούλφιν 100, 133.
 σούλφιν, τέλειον 130, 139, 143.
 σούρφιν, τέλειον 142.
 σουφρίτικα 141.
 sponsalitia largitas 50.
 στάνινα 144.
 Στατοῦτα Γενοῦης 4 ἐπ., 65.
 στέματος 144.
 στενάδα 99, 109.
 στενάδιν 80.
 στέργον, τὸ 89, 94.
 στέργων-στέρομαι 100, 103, 112, 115, 116, 117, 118, 119, 121, 123, 133, 135, 136, 139, 144.
 στερεὰ 132, 133.
 στεφανιάτικα 52.
 στεφάνωσις 24³.
 στιμαχόπαννα 141, 144.
 στόμαν 95.
 στράτα 102, 106, 122.
 στρέπια 144.
 στρίγκα 97, 120, 125, 141.
 συβούλιον 112.
 σύζεξον, 79, 80, 81—συζεῦξαι 113, 114, 116, 117, 119, 121, 122, 123, 124, 130, 134, 135, 137, 140, 144.—συνέζευσεν 148.
 συμβία 19, 48⁸.
 συμβόλαιον 127.
 συμφωνία 97.
 σύμφωνον 18⁴, 138.
 συνάλλαγμα(ν) 79, 80, 81, 82, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 92, 93, 94, 95, 98, 101, 103, 105, 107, 108, 109, 113, 114, 116, 117, 119, 121, 122, 123, 124, 126, 127, 130, 134, 135, 137, 140, 144, 148.
 συνέλκνεις 94.
 συνεισφορά 60, 63.
 συνευρικά 110.
 συνήθεια 44—ἀρχαία 5.
 Συνθήκη Νυμφαίου 8.
 συνοικέσιον 93, 94, 102, 103, 106, 108, 109, 113, 114, 116, 117, 119, 121, 122, 123, 125, 130, 134, 135, 137, 140, 144.
 σύζυλη 108.
 συμφωνιάζω 19 ὑποσ.
 σύφωνον 82, 118.
 συμφωνοχάρτια 19 ὑποσ.
 σύχρονσα 82.
 σφραγίς 16¹.
 ταβαντά(ν) 130, 143.
 ταβατὰν 133, 139.
 τάξεις παλαιαὶ 4.
 τάξιν, κατὰ τὴν 95, 105, 114, 116, 117, 120, 121, 122.
 τάξιν τῶν νυφάδων, κατὰ τὴν 93.
 τάξιν τοῦ τόπου, κατὰ τὴν 82, 83, 110.
 τάξιν τοῦ χωρίου, κατὰ τὴν 26, 50¹, 59, 116, 119, 121, 122, 123, 125, 132, 133, 134, 135, 137, 140, 149.
 τάττει 23.
 τέλειον, 43.
 τέλητα ἀφεντικά 117.
 τελλέρια 144.
 τέλος 83.
 τεπόζιτα 134.
 τέρτι 17, 89.
 τέτρατον 84, 85.
 τζουράκια 120, 124.
 τζοχίτικη 144.
 τουρκικὰ δικαστήρια 36².
 τουρκοὶ νόμοι 36².
 τραβάκα 96.
 traditio 23.
 traditio cartae 22.
 traditio corporalis 22.
 traditio instrumentalis 22.
 τρέχουν 117.
 τρωμάτο 81.
 τσαογαστάριν 112.
 νίοθετος 95.
 ὑπέρπυρον 87, 95, 102, 107.
 ὑποθήκη 37, 38—νόμιμος σιωπηρὰ 39.
 ὑποσχέθησαν 148.
 usanze 4.
 fazon 39.
 φάνζον 39.
 φειτουφᾶς 35, 145.
 φειτφᾶς 36².
 φιλοδωρεῖ 102.
 φινέτιες 97, 141.
 φουαῖες 116, 120, 121.
 φυλάξαι 117—φυλάξω 146.
 χαλκόσταμνα 144.
 χαρίζω 46, 87, 101, 111, 119, 129, 132, 133, 138, 139.
 χάριν, διὰ 104.
 χάριν προτιμές, διὰ 106.
 χάρις, ἐς 63, 71, 96, 132.
 χάρισμα, τα, 43, 45¹, 58, 79, 85, 97, 116, 122, 131, 136.
 χάρισμα, τέλειον 40, 42⁵, 116, 119, 122, 124, 126, 131, 135, 136, 137, 140, 144, 145.
 χαρισμένα 46, 68, 69, 142.
 χαριστήρι, τέλειον 43, 45¹, 115.
 χαρτογράφω 19 ὑποσ.
 χοζέτιο 146, 147, 148.
 χουγγέτιον 142.
 χουζέτιον 46, 119, 132, 138.
 χουκέτιον 120.
 χρεῖες 69, 142, 145.
 χρέος 27², 38², 115, 117, 119, 130, 134, 139, 140, 142, 149.
 χρεῶστες 130.
 χρεωστῶ 124, 142.
 χρεωφειλέτης 95.
 χρόνων μετρίων 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 92, 93, 94, 113, 126.
 χωριοεκκλησία 54.
 ψυχαπάννιν 120.
 ψυχικόν, ἃ 100, 149.

Γ'. ΠΙΝΑΞ ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΜΕΝΩΝ ΧΙΑΚΩΝ ΕΓΓΡΑΦΩΝ

1. Προικοσύμφωνον ἐκ Βέσσας τῆς 2 Φεβρουαρίου 1601	Σελίς	79
2. Προικοσύμφωνον ἐκ Βέσσας πιθανῶς τοῦ ἔτους 1602	»	80
3. Προικοσύμφωνον ἐκ Βέσσας τῆς 6 Ἰανουαρίου 1606	»	81
4. Προικοσύμφωνον ἐκ Βέσσας τῆς 9 Ἰανουαρίου 1606	»	82
5. Προικοσύμφωνον ἐκ Βέσσας τῆς 2 Ἰουνίου 1607	»	83
6. Προικοσύμφωνον ἐκ Βέσσας τῆς 8 Νοεμβρίου 1607	»	84
7. Προικοσύμφωνον ἐκ Βέσσας τῆς 29 Νοεμβρίου 1607	»	85
8. Προικοσύμφωνον ἐκ Βέσσας τῆς 16 Δεκεμβρίου 1607	»	86
9. Προικοσύμφωνον ἐκ Βέσσας τῆς 2 Ἀπριλίου 1608	»	87
10. Προικοσύμφωνον ἐκ Βέσσας τῆς 16 Μαΐου 1608	»	88
11. Προικοσύμφωνον ἐκ Βέσσας τῆς 4 Ἰουνίου 1608	»	88
12. Προικοσύμφωνον ἐκ Βέσσας τῆς 8 Ἰουνίου 1608	»	89
13. Προικοσύμφωνον ἐκ Βέσσας τῆς 12 Δεκεμβρίου 1608	»	90
14. Προικοσύμφωνον ἐκ Βέσσας τῆς 27 Ἰανουαρίου 1612	»	92
15. Προικοσύμφωνον ἐκ Βέσσας τῆς 30 Ἰανουαρίου 1613	»	92
16. Προικοσύμφωνον ἐκ Βέσσας ἢ Ἀγίου Γεωργίου τῆς 6 Ἰουλίου 1628	»	93
17. Προικοσύμφωνον ἐκ Βέσσας ἢ Ἀγίου Γεωργίου τῆς 9 Νοεμβρίου 1628	»	94
18. Προικοσύμφωνον ἐκ Μέσα Λιδύμας τῆς 20 Ὀκτωβρίου 1672	»	95
19. Προικοσύμφωνον ἐκ Πυργιοῦ τῆς 24 Νοεμβρίου 1677	»	97
20. Διατεμητήριο κληρονομίας ἐκ Καλαμωτῆς τῆς 24 Ἀπριλίου 1679	»	99
21. Σύστασις ἐμψαιδίου ἐκ Καλαμωτῆς τῆς 25 Αὐγούστου 1689	»	101
22. Προικοσύμφωνον ἐκ Μέσα Λιδύμας τῆς 27 Ἰανουαρίου 1690	»	101
23. Σύστασις ἐμψαιδίου ἐκ Καλαμωτῆς τῆς 17 Μαρτίου 1690	»	103
24. Προικοσύμφωνον ἐκ Καλαμωτῆς τῆς 11 Μαΐου 1690	»	103
25. Σύστασις ἐμψαιδίου ἐκ Καλαμωτῆς τῆς 11 Ἰανουαρίου 1691	»	105
26. Προικοσύμφωνον ἐκ Καλαμωτῆς τῆς 4 Φεβρουαρίου 1691	»	105
27. Προικοσύμφωνον ἐξ Ἐξω Λιδύμας τῆς 7 Ὀκτωβρίου 1691	»	107
28. Προικοσύμφωνον ἐκ Καλαμωτῆς τῆς 9 Νοεμβρίου 1691	»	108
29. Προικοσύμφωνον ἐκ Καλαμωτῆς τῆς 10 Νοεμβρίου 1691	»	109
30. Προικοσύμφωνον ἐκ Καλαμωτῆς τῆς 25 Ἀπριλίου 1692	»	110
31. Συμβιβαστικὸν ἐκ Πυργιοῦ τῆς 4 Φεβρουαρίου 1705	»	111
32. Προικοσύμφωνον ἐκ Πυργιοῦ τῆς 19 Αὐγούστου 1705	»	112
33. Προικοσύμφωνον ἐκ Βέσσας τῆς 29 Μαρτίου 1714	»	113
34. Προικοσύμφωνον ἐκ Νενήτων τῆς 15 Ἰανουαρίου 1722	»	114
35. Προικοσύμφωνον ἐξ ἀδήλου χωρίου τῆς 26 Νοεμβρίου 1724	»	115
36. Προικοσύμφωνον ἐξ ἀδήλου χωρίου τῆς 28 Νοεμβρίου 1724	»	117
37. Ἀκύρωσις προικοσυμφώνου ἐξ ἀδήλου χωρίου τῆς 16 Δεκεμβρίου 1724	»	118
38. Ἐναλλαγὴ ἐμψαιδίου ἐξ ἀδήλου χωρίου τῆς 20 Δεκεμβρίου 1724	»	118
39. Προικοσύμφωνον ἐξ ἀδήλου χωρίου τῆς 29 Μαρτίου 1725	»	119
40. Παραχώρησις προικὸς ἐξ ἀδήλου χωρίου τῆς 24 Μαΐου 1725	»	120
41. Προικοσύμφωνον ἐξ ἀδήλου χωρίου τῆς 1 Δεκεμβρίου 1725	»	121
42. Προικοσύμφωνον ἐξ ἀδήλου χωρίου τῆς 13 Δεκεμβρίου 1725	»	122
43. Προικοσύμφωνον ἐξ ἀδήλου χωρίου τῆς 24 Ἰανουαρίου 1726	»	123
44. Προικοσύμφωνον ἐξ ἀδήλου χωρίου τῆς 24 Σεπτεμβρίου 1726	»	124
45. Προικοσύμφωνον ἐξ Ἀρμολειῶν τῆς 11 Φεβρουαρίου 1734	»	126

46. Προικοσύμφωνον ἐξ Ἀρμολειῶν τῆς 17 Αὐγούστου 1735	»	127
47. Πωλητήριον ἐξ ἀδήλου χωρίου τῆς 27 Ἰουνίου 1736	»	128
48. Διανεμητήριον κληρονομίας ἐξ ἀδήλου χωρίου τῆς 24 Σεπτεμβρίου 1736	»	129
49. Προικοσύμφωνον ἐξ ἀδήλου χωρίου τῆς 26 Σεπτεμβρίου 1736	»	130
50. Δωρητήριον μεταξὺ συζύγων ἐξ ἀδήλου χωρίου τῆς 26 Σεπτεμβρίου 1736	»	132
51. Ἀμοιβαῖαι δωρεαὶ μεταξὺ συζύγων ἐξ ἀδήλου χωρίου τῆς 10 Ὀκτωβρίου 1736	»	132
52. Διανεμητήριον κληρονομίας ἐξ ἀδήλου χωρίου τῆς 10 Ἰανουαρίου 1737	»	133
53. Προικοσύμφωνον ἐξ ἀδήλου χωρίου τῆς 20 Ἰανουαρίου 1737	»	134
54. Προικοσύμφωνον ἐξ ἀδήλου χωρίου τῆς 26 Ἰανουαρίου 1737	»	135
55. Προικοσύμφωνον ἐξ ἀδήλου χωρίου τῆς 27 Ἰανουαρίου 1737	»	136
56. Παραχώρησις προτιμῆς ἐξ ἀδήλου χωρίου τῆς 5 Μαρτίου 1737	»	138
57. Κανονισμὸς κληρονομικῶν μερίδων ἐξ ἀδήλου χωρίου τῆς 8 Μαρτίου 1737	»	138
58. Προικοσύμφωνον ἐξ ἀδήλου χωρίου τῆς 15 Δεκεμβρίου 1746	»	140
59. Προικολαβὴ ἐξ ἀδήλου χωρίου τῆς 21 Δεκεμβρίου 1746	»	141
60. Διανομὴ κληρονομίας ἐξ ἀδήλου χωρίου τῆς 6 Ὀκτωβρίου 1746	»	141
61. Συμβιβαστικὸν ἐξ ἀδήλου χωρίου τῆς 23 Αὐγούστου 1759	»	142
62. Προικοσύμφωνον ἐξ ἀδήλου χωρίου τῆς 13 Ἀπριλίου 1760	»	144
63. Διανομὴ κληρονομίας ἐκ Βολισσοῦ τῆς 1 Ἀπριλίου 1766	»	145
64. Διανομὴ κληρονομίας ἐξ ἀδήλου χωρίου τῆς 25 Μαΐου 1766	»	146
65. Διανομὴ κληρονομίας ἐκ Βολισσοῦ τῆς 26 Σεπτεμβρίου 1774	»	147
66. Προικοσύμφωνον ἐξ Ἐξω Διδύμας τῆς 1 Ὀκτωβρίου 1804	»	148

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΑΘΗΝΩΝ

§ 1. Προτασσόμενα.. .. .	Σελίς	1
§ 2. Περί τοῦ ἐν Χίῳ ἰσχύοντος ἰδιωτικοῦ δικαίου	»	3
§ 3. Συλλογὴ τῶν ἐθίμων τῆς Χίου	»	11
§ 4. Προῖξ	»	12
Α. Ὁρολογία. Σύστασις. Ἀντικείμενον	»	12
Β. Ὑπόχρεοι πρὸς σύστασιν προικὸς καὶ σκοπὸς αὐτῆς	»	25
Γ. Ἡ προῖξ συνεστῶτος τοῦ γάμου	»	33
Δ. Ἡ προῖξ μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου	»	34
Ε. Δαπάναι	»	39
§ 5. Ἐμπασίδιον	»	39
§ 6. Προτιμὴ	»	55
§ 7. Ἀντιφάττο	»	64
§ 8. Δωρεαὶ μεταξὺ συζύγων	»	70
§ 9. Ἄλλαι παροχαὶ	»	71
§ 10. Συμπεράσματα	»	72

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Περί τοῦ τρόπου τῆς ἐκδόσεως τῶν ἐγγράφων	Σελίς	75
ΕΓΓΡΑΦΑ	»	79
ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ	»	150
Α. ΠΙΝΑΞ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΚΑΙ ΤΟΠΩΝ	»	151
Β. ΠΙΝΑΞ ΟΡΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ	»	157
Γ. ΠΙΝΑΞ ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΜΕΝΩΝ ΕΓΓΡΑΦΩΝ	»	163

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

